

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת וישלח תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

בבא בתרא. גט פשוט - פרק עשרי דף קסו עמוד א - אבן ישראל - (שטיינזולץ) תוספות

ורבינו תם פירש בתשובתו דנסכא גרינא. וכן הכא וכן בכתובות (ק, ב) פריך: ואימא נסכא, מנח דיד בעל השטר על התחנותו. וקשה דפרשיית, ואומר רבי: דנסכא חשיבא טובא. כיון שכתב סתם - אימור דהיינו נסכא, דמסתמא כן רצה לומר, כיון שלא פירש המטבע. פרישו הוה לנסכא פחותה, (אפשר) שהיו יודעים מנה הוי. ולא תקשה הא בקדמור דהתם: פרישו דכספא לא עבדי אינשי, והכא קאמר: באתרא דלא טגי פריטי דכספא. והתם הכי פריך: ואימא פרוטות של נחושה. מנשי: פריטי דכספא לא עבדי אינשי, וכלא פריטי משמע סכפס ממש הלזה לו, ולא שיה סכפ. אבל הכא פריך: ואימא פריטי - פירושו: מעות ופגזיונא ואיסורין וכל שאר מטבע של כסף הפחותים מדינר קרוין פריטי, ולא פריטי ממש. ומנשי: באתרא דלא טגי פריטי דכספא, שאין הולך מטבע של כסף פחותה מדינא באותה מדינה. דרך סוגיא אימא נמי במנחות. **א** הכי רישא נמי - פירש רבינו (ר"כס"ג) באתרא דלא טגי פריטי קמייתא: "כסף בדינרין" אין פחותין משני דינרי דהב סכפ. וכן נראה לי. ואף על פי שתתלמוד רצה לחלוק לשתי ברייתא, שאמר בכל אחת "הנו רבנן", ועל פי שבתוספתא שלנו ברייתא ד"הוב אין פחות מדינר הוב" שניה תחלה קודם ההיא דכסף - נראה דההיא אינה שבתוספתא. התלמוד ההיא יודע שכל היא מבריתא אחת שניה. ובעני זה נראה לי בתחלה אולי השנה (ב) שמחלק לתלמוד ברייתא דתנו רבנן, ואף על פי שהיא אחת. והכי פריך: אימא דהבא פירכא בתרי דינרי דהבא. כיון שההוב דינרין, ר"ד דינרין הוב" הן דינרי דהבא. כמו בן "הוב דינרין" היא על "הוב כיון שבזהב משתעי שטר. כי למה יש לומר שלא

פרימי דהבא לא עבדי אינשי - בשום אתרא. ודלמא בתרי דינרי דהבא פירכא קאמר ליה - כלמור, "הוב דינרין" - תריוויז בזהב מיירי, אלא שזה מטבע ואיך הוי דהבא פירכא. והכי קאמר: דהבא פירכא בשוה שני דינרין זהב לזה פלוני מפלוני. **א** הכי רישא נמי - בין דאיך בריתא קמייתא דקתני: "כסף בדינרין" אין פחות ממשני דינרין דהבא כסף - נמא יד בעל השטר כו, והוה לזה לפרש: גרסאות כסף בשני דינר כסף. וכן דרך מתניתא דקתני: "הוב דינרין" ר"ד דינרין "הוב" אין פחות ממשני דינרין הוב - נמי: אין פחות משהו שני דינרין כסף זהב רישא דהבא דינרי - דמשמע דינרי זהב אבל "דינרין" סתם משמע של כסף. ומנא תימרא דשאני לו בין דינרי לדינרין - שזה ופחותה של סומאנתא. ור"ד עולה לה דהבא & דתנן - בשיליהו פרק קמא דכריתות: האשה שיש עליה ספק חמש לירות - חמש פעמים הפילה, ספק רוח ספק ולה. ספק חמש יובות - כגון מקולקלת למניניה. וספק חמש חדשים שלשה ימים רצופים בכל חדש, ספק בימי נדה, ספק בתוך אחר עשר יום שבין נדה לנדה שהם ימי זובה, והיכת ברבין. **מביאה קרבן אחד** - לטהרה מטומאתה. ור"ד עולה לה דהבא ואינו נאכל, דהנפקא לן ממתניתין דרבי יוסי רבי עינא במסכת נזיר (כט, א) ואין השאר עליה חובה - שבקיש התירו להביא חמשה העוף על הספק, כדי לטהרה מספק טומאתה, משום דההיא טהא אולא לקבורה. וכיון דמטהרא בקרבן אחד, כדארמינן במסכת כריתות - דומיא דהבא טהא דמיתביא ממש טבילות, ובטבילה אחת מטהרת - תו לא מיתיי טהא מספק, להביאו לבית הפסול. והשאר עליה חובה - ובגון שילדה לאחר מלאת. אבל על הלירה שבתוך מלאת - נפטרת בקרבן אחד על עניהם. ומ'זאת תורת הוילדת" נפקא לן בפרק "ארבעה מחטורין כפרה" (בריתות ט, ב). והמעין הזה - בלית המקדש נשבע על שיעמוד בינרין - של כסף כלומר, שיהא בזול. ואין השאר עליה חובה - טעמא דרבי שמעון רבי עקיבא דאמרו התם: תאמר על אהת ותיפטר, מפרש התם בפרק קמא ועמודו

דינרין הם של כסף - אפילו כשמוכרי בשטר של זהב, משום דיד בעל השטר על התחנותו ולא גרסין נמי "בירשא נמי נימא הכי". **אמר** רב אשי רישא דכתב דינרי - "דינרי" אינו משמע אלא זהב. אבל "דינרין" משמע על כסף בן וכן הוב. ולהכי מוקמינן ההוא ידסיפא בשל כסף - משום דיד בעל השטר על התחנותו, כדמשני אביי. ולא גרסין כספרים "אלא אמר רב אשי", דלא קאמי לשוני דאביי. ונראה לומר דאכולה ברייתא קמייתא קאמר רב אשי דכתב "דינר" - אפילו הכי "כסף דינר" דינרי כסף" מוכיח דינרי כסף קאמר, שאין לפרשו בענין אחר מלאת קמייהו "בדינרי". רבי יוחנן בן נורי רבי עקיבא פרק קמא דכריתות אית להו, שישאר עליה חובה. אלא שרבי יוחנן בן נורי אמר: "דינרי" לדינרין" אבל אין נראה לומר כן, (כן "כסף דינר" קמייהו כסף" לא היו דינרי כסף - כי זה לא היה דיבור, ואין שום אדם כותב כן. אי נמי, "דינרי כסף" רכספ דינר" בלא ב"ית איכא לספקו, ויחלוקו, אף על פי שיש לנו לומר דמוציא מחבירו עליו הראיה ככל ספק ממוק, שהרי יש ספק שתיקנו חלוקה, כי הוא דרב אשי דאמר בשבורות (מוח, א): מחצה יורשין ומחצה לקחות. ואפילו לא היו חלוקים היכא דלא תפס - היכא דחפס לא מפקינן מניה. לכן רבינו יצחק.

דינרין הם של כסף - אפילו כשמוכרי בשטר של זהב, משום דיד בעל השטר על התחנותו ולא גרסין נמי "בירשא נמי נימא הכי". **אמר** רב אשי רישא דכתב דינרי - "דינרי" אינו משמע אלא זהב. אבל "דינרין" משמע על כסף בן וכן הוב. ולהכי מוקמינן ההוא ידסיפא בשל כסף - משום דיד בעל השטר על התחנותו, כדמשני אביי. ולא גרסין כספרים "אלא אמר רב אשי", דלא קאמי לשוני דאביי. ונראה לומר דאכולה ברייתא קמייתא קאמר רב אשי דכתב "דינר" - אפילו הכי "כסף דינר" דינרי כסף" מוכיח דינרי כסף קאמר, שאין לפרשו בענין אחר מלאת קמייהו "בדינרי". רבי יוחנן בן נורי רבי עקיבא פרק קמא דכריתות אית להו, שישאר עליה חובה. אלא שרבי יוחנן בן נורי אמר: "דינרי" לדינרין" אבל אין נראה לומר כן, (כן "כסף דינר" קמייהו כסף" לא היו דינרי כסף - כי זה לא היה דיבור, ואין שום אדם כותב כן. אי נמי, "דינרי כסף" רכספ דינר" בלא ב"ית איכא לספקו, ויחלוקו, אף על פי שיש לנו לומר דמוציא מחבירו עליו הראיה ככל ספק ממוק, שהרי יש ספק שתיקנו חלוקה, כי הוא דרב אשי דאמר בשבורות (מוח, א): מחצה יורשין ומחצה לקחות. ואפילו לא היו חלוקים היכא דלא תפס - היכא דחפס לא מפקינן מניה. לכן רבינו יצחק.

לפי הספרים שגורסים "עד שהיו בדינרין" ולא גרסין "בדינרי" של כסף, לא ידענא היכי פשטי מנה דינרין" של זהב ודינרין" של כסף, דלמא האי דקאמר "דינרי של זהב" גבי זהב - מתמם הדיבוקת היא, אבל בלא דביקות יאמר לעולם "דינרין", ולא "דינרי". ותסח "דינרי" של כסף, עד שיפוט דינרי זהב. ולכן שגו גבי זהב "דינרי" וזהו" - שהוצרך לפרש שהן של זהב ולכא דבדיקות. אבל גבי כסף לא הוצרך לפרש שהן של כסף, ושנה "דינרין" סתם, לפי שאינו רבוק אפילו אם נפטר לומר כי כמו שיאמר "זוהי" בלא דביקות בלשון תלמוד במקום "זוהים" בלשון משנה - ואם כן בלשון תלמוד היא אפשר שיהו "דינרי" של כסף. שלאותם קורא וזו בלשון תלמוד, ולהכי קים ליה שינרין" הם לשון זהב - והא ליכא למימר, שאם מטעם זה רצה להוכיח - למה הביא מתורת דכריתות (פ, א) ועוד, כיון שהביא ראיה ממנה - אם כן רצה לומר שבשלוש משנה שהיא עבדי הוי "דינרי" של זהב ומצאתי בתורה כתבים "עד שהיו בדינרין של כסף". ולפי גביא מתורת דכריתות (פ, א) ועוד, כיון ששנה "דינרי" גבי כסף, אף על פי שגורס דבוקים. ונראה: לספרים דגרסי ברישא "למא דינרין" של זהב. ודא לשון "בדינרי" הוא של זהב. וספיפא "כסף", דהא לשון "בדינרי" הוא של זהב.

דינרין הם של כסף - אפילו כשמוכרי בשטר של זהב, משום דיד בעל השטר על התחנותו ולא גרסין נמי "בירשא נמי נימא הכי". **אמר** רב אשי רישא דכתב דינרי - "דינרי" אינו משמע אלא זהב. אבל "דינרין" משמע על כסף בן וכן הוב. ולהכי מוקמינן ההוא ידסיפא בשל כסף - משום דיד בעל השטר על התחנותו, כדמשני אביי. ולא גרסין כספרים "אלא אמר רב אשי", דלא קאמי לשוני דאביי. ונראה לומר דאכולה ברייתא קמייתא קאמר רב אשי דכתב "דינר" - אפילו הכי "כסף דינר" דינרי כסף" מוכיח דינרי כסף קאמר, שאין לפרשו בענין אחר מלאת קמייהו "בדינרי". רבי יוחנן בן נורי רבי עקיבא פרק קמא דכריתות אית להו, שישאר עליה חובה. אלא שרבי יוחנן בן נורי אמר: "דינרי" לדינרין" אבל אין נראה לומר כן, (כן "כסף דינר" קמייהו כסף" לא היו דינרי כסף - כי זה לא היה דיבור, ואין שום אדם כותב כן. אי נמי, "דינרי כסף" רכספ דינר" בלא ב"ית איכא לספקו, ויחלוקו, אף על פי שיש לנו לומר דמוציא מחבירו עליו הראיה ככל ספק ממוק, שהרי יש ספק שתיקנו חלוקה, כי הוא דרב אשי דאמר בשבורות (מוח, א): מחצה יורשין ומחצה לקחות. ואפילו לא היו חלוקים היכא דלא תפס - היכא דחפס לא מפקינן מניה. לכן רבינו יצחק.

הכי גרסין: נבס לבית דין ולמד האשה שיש חמש לירות עליה דראת מביאה קרבן אחד ואוכלת בובחין ואין השאר עליה חובה - וכן תובל בהם הספרים וזהו ובריתות פירק קמא (שם). והכי אימא דלירח כתבים. אבל יש תימה: מאי ליהוי הכא טעמא דרבין שמעון בן גמליאל דפליג לפי גירסתו ואן אבית שמאי הלא, ובכתובתו חודו במפלת חומו שמוניו וסרק שחיבת על כל לירה "בדינרי". רבי יוחנן בן נורי רבי עקיבא פרק קמא דכריתות אית להו, שישאר עליה חובה. אלא שרבי יוחנן בן נורי אמר: "דינרי" לדינרין" אבל אין נראה לומר כן, (כן "כסף דינר" קמייהו כסף" לא היו דינרי כסף - כי זה לא היה דיבור, ואין שום אדם כותב כן. אי נמי, "דינרי כסף" רכספ דינר" בלא ב"ית איכא לספקו, ויחלוקו, אף על פי שיש לנו לומר דמוציא מחבירו עליו הראיה ככל ספק ממוק, שהרי יש ספק שתיקנו חלוקה, כי הוא דרב אשי דאמר בשבורות (מוח, א): מחצה יורשין ומחצה לקחות. ואפילו לא היו חלוקים היכא דלא תפס - היכא דחפס לא מפקינן מניה. לכן רבינו יצחק.

הכי גרסין: נבס לבית דין ולמד האשה שיש חמש לירות עליה דראת מביאה קרבן אחד ואוכלת בובחין ואין השאר עליה חובה - וכן תובל בהם הספרים וזהו ובריתות פירק קמא (שם). והכי אימא דלירח כתבים. אבל יש תימה: מאי ליהוי הכא טעמא דרבין שמעון בן גמליאל דפליג לפי גירסתו ואן אבית שמאי הלא, ובכתובתו חודו במפלת חומו שמוניו וסרק שחיבת על כל לירה "בדינרי". רבי יוחנן בן נורי רבי עקיבא פרק קמא דכריתות אית להו, שישאר עליה חובה. אלא שרבי יוחנן בן נורי אמר: "דינרי" לדינרין" אבל אין נראה לומר כן, (כן "כסף דינר" קמייהו כסף" לא היו דינרי כסף - כי זה לא היה דיבור, ואין שום אדם כותב כן. אי נמי, "דינרי כסף" רכספ דינר" בלא ב"ית איכא לספקו, ויחלוקו, אף על פי שיש לנו לומר דמוציא מחבירו עליו הראיה ככל ספק ממוק, שהרי יש ספק שתיקנו חלוקה, כי הוא דרב אשי דאמר בשבורות (מוח, א): מחצה יורשין ומחצה לקחות. ואפילו לא היו חלוקים היכא דלא תפס - היכא דחפס לא מפקינן מניה. לכן רבינו יצחק.

בבא בתרא. גט פשוט – פרק פיקוח דף קס עמוד ב – מתוך מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

ובספר רבינו תם נמצאת במשנה כריתות במילתיה דרבן שמעון בן גמליאל: והשאר עליה חובה. ומתחלה היה כתוב 'ואין השאר עליה חובה', ומנחם "ואין". וכן היה נראה עיקר. אבל שתי תימה, שבכל הספרים הוא כתוב 'ואין', בין בכריתות בין תורת כותנים בין בבאן. עוד יש לדקדוק: ולא גרסין "ואין", דאי גרסינן "ואין" כן כן בכתוב עמוק דרבי עקיבא לפשיעה – לוקר

טעמו דסבר כרבן שמעון בן גמליאל, ולא שויך פשיעה לדידה. מיהו, יש לדחות, בדוקאמר תאמר על אחת מהם – משמע שכולן חובה עליה. (הג"ה. ובפירוש אשכנזים ארתי כתוב: רבן שמעון בן גמליאל רובי יוחנן בן נורי רובי עקיבא מדמי להו לטבילה, ופלגינן אבות שמאי ואבותי הלל. הדע כאן.)

רבעתים – היינו רובע דינה, כדפריש בגומטוס. והכי מוכח בפרק עשרית מחוסרי פבירה (כריתות ג, ד) דקאמר: שרידת האפיה כריתות נבלק? דתנו רבנן: האומר 'היה על שלי' – ביבא עמד, שאין לך דבר שקרב בעל עול אלא כבש. ותני: עמד קנינש בו ביום רבעתים. ומדחא רחמנא עליה דדל להו חד מיחטור בטלע בו. והמדיבעתים חן שמיתסה בטלע – שנעמ מינה דרבינו רובע דינה. ונראה דגרס 'רבעתים' ולא 'רבעתים' מאחר שהוא רובע דינה כדפרישית. דאי גרסין 'רבעתים' – אם כן צריך לפרש דהיינו שתי רבעי חצי דינה, דהיינו בעל רובע דינה – והי הוא שתי חצוין. ועד: 'דאמרין לעיל בהחוח פירקא דרבנן. במון היה צריך שיפרש רובע לקטו, אף על גב

שמאיין קן שלם שתי פרידין, כדאמר הנה. אלא.אם כל לך הוקן רובוע הוא. ובפרק קמא דכריתות (ה, א) ומפרש רש"י שני קנינן רבעתים, וליפה זה יוכל להיות רבעתים. אבל אינו מיושב. דאם כן למח נקט שני קנינן בשני רבעים: היה יכול לומר שלשה (או שני) קנינן בשלשה רבעים אלא נראה דגרסין רבעתים), ופירוש קן רובוע. ובידניתי הדב נגמי – קן בדינה הוב, אבל בתורת כותנים מצא רבי 'רבעתים' בשני יודין. וקשה לרבי מהא דאמרין בפרק 'הוציא לר' (ימא נה, ב) במתניתין: רבי יהודה אומר לא היה אם שאלו כן אחד של זהב בלבד. ותני, רבי יהודה אומר: לא היה שפורת לקניי חובה מפני התערבות. ופריך: ונישקול ארבע זוזי ונשדי במים, התיך לישפרו. משמע דדמי שני פרידין היינו שמונה זוזי, והתם מומע – חד שמלתיהו בטלע ואומר רבי: דהיינו ארבע זוזי פשיטי, דהיינו איסיתרא, טלע מנידה. דהויא מלוא זוזיא. אף על גב דאבתי היה ליה למימר תרי זוזי, דהיינו רבעא דזוזא – לא דק, ונקט לה שמא לפי הדיקור שהיה במיהום. ואבתי קשה לרבינו יצחק: דרתם קאמר כבש טהא דקרוב בטלע, הוא אמרין בפרק בתרא דכריתות (כו, א), מפני מה לא נתנה תורה שיעור למחוסרי פבירה – שמא יזולו הטלאים, ואין להם תקנה לאבל בקישים. ופריך: והא חטאת אלו נתנה תורה שיעור. משמע התיך ודלא בעי סמי לומר: מצדזה מן מובד להבאי בטלע. דבענן "מבחר נדריך" – מייחד שבענדה, ולחכי היה דבר הגון להבאי סמי בתחלה, אף על פי שכטב פחות, כדאמרין בפרק בתרא דכריתות (שם) דאמר רחמנא ואי בספק שקילם – ומכלל דבשבן קן שנה בטלע. ועוד קשה לרבינו יצחק: 'ואיזו יוקמין' (יבוחים מה, א) אמר: הכי טהא בת דנקא. וכל מהי מעיה שותת דינה, הדוא חד מעשרים וארבעה בטלע. ומשמע דנדקא דקא, כגון 'הדיאיה שתי חסף חגיגה מעה כספי' בדחגיגה פרק קמא (ו, א), ובפרק קמא דכריתות (יא, א) אמרין: 'פטרוא בת דנקא' – על שה של פרוין פטר חמור, דהיינו מעיה ושמא נדקא לאו רוקא. אי נמי, לכל הפחות דנקא, דחכי אמור רבנן; עין יפה – טלע, עין רעה – נדקא. ועוד יש להקשות מהא דאמר במנות בפרק בתרא (ק, י), על 'היה עלי שור' כו', כבש – ביאי הוא ותכסיו בטלע. וליכא לתרוצי הוא דקאמר בתחטא בת דנקא דהכא טלע – שהנסכים משלימין טלע, שהרי עשרית האפיה מצינא למנותה כבש – כפירושה, כדאמר רחמנא, היינו שלים מן הנסכים בטלע ועשרים חוקים של טלע? ועוד אומר רבי: דגיבויש הוא. דחטאת אינה טעונה בסכים כדאמר בעלמא בעלמא (ב, א). אלא הכי איכא לשנויי, כדפרישית. **אם** כן למח תוב – פירש רבינו יצחק: דבשלאא אם צריך שיכתבו בשני מקומות קודם שיטה האחרונה, שאין ללמוד מן השטר עד שיכתבו שתי פעמים – אחי שפיר מה שכותבין פעמים יבין הראשון של שטר, דהיינו הלואה, ובענן השני שמדבר באחריות. אבל מאחר שלמדיו מן התחתון לבדו – למח כותבין העליון? באחד מן דיו **אם** כן למח תוב העליון שאם התמוך בו – אי טעמא לא היינו כולא דאמר ביה הולך אתר התחתון (כדאמר). אבל אמרין מן העליון כלום, ואם כתב למטה מנה – איך למדין מן העליון מאתיים אם נתמק מקח מן התחתון, ועוד, דאת אחת לא שייכא בלא להני גוניה, כלילא באפיי בפשיה היא, וקאי אתא דאמר כותבין שטר כחס המלוח פעמים, וקאמי: מה שרגילים לכפול בדברים בשטר – כגון שמות האנשים, כדאמרין בגמרא: כגון חנן מחנני, שאם התמוך את אחד מן התחתון – לימוד מן העליון, שלמדיו חנן מחנני, היינו באות אחת. ובפירוש רבינו גונאל כתוב: אם כן למח כותבין את העליון – משמע כדפרישית. והא דלא קאמר: אם כן למח כותבין את התחתונה – לפי שהתחתונה עיקר. וכן פירש רבי, שלא הוצרך ליתן טעם למח כותבין התחתונה, שהרי כן טעוה שיטעה בעליון יתכן על ידי התחתון, אפילו דבר שאין לומר שכן רצה לכתבו בעליון, ולכן כותבין התחתון, ואף יטעה – יתכן מתחתון. וכן בשניהם לא יאותו שטתיה, **אם** לא משיטא אותיות – פירש רשב"י: אלא יתן למי ששמו בך, ששתי אותותיה לא יחס הסופר. והטעם שלא היה ממעידו שותפים האות, ואות שפיר לספרים דגרסי במתניתין "שאם לא כתב את אחת" כו'. אבל לספרים דגרסי במתניתין "שאם התמוך" – אין לפרש כן, דהא משמע דקאי אמתניתין, דקתני: שאם התמוך את אחת כו', ואות אחת דמתניתין נמי אין לפרש אלא כפי ברייתא זו. ואומר רבי: דבגריסא זו צריך לפרש דבגממקו שתי אותות מיידי, דכולי האי לא אמרין בעליון, ולא ינבא כלל, ואף על גב דאי לאו האחד לדיבוריה לא היה ספקלין ליה במאי דלא כתב אלא חדא וימנא, מכל מקום נמחק ונתבט – רוצו עמו מהיכא דלא נכתב כלל. דכיון דשתי אותיות שבעליון אין יכירוהו – שמו לא החיור דבריו אלא לשנות השם, מאחר דחתיא ביה דתיאטא אותיות.

(הגה"ה). בתוספתא תניא: לעולם התחתון לימוד מן העליון במיקושר – באות אחת ולא בשתי אותיות. ונראה לרבינו יצחק: דבחרת "וקנינא מנידה" מיירי, דמחלקינן במיקושר. וצריך עיון, עד כאן הנהי"ה). **דלמא** מתרמישם שם כן שלש אותיות – תימה: היכא דלאו חזי רובא מהוא, אמאי לא לימוד? דהוא צדקא דלמא מתרמי כו' – משמע דמושום דך חשישא שולפון כבלוה. ותימה דלא ילימוד באחריו ולהפסידו משום דך חשישא. **ספלי** – פירש רבינו תם: ספל – ס' פלגי, כמו שלשים חזקאן דלעיל במי שמת – קמא (ב, א) חזאי. סלעים – קפל – ק' פלגי. ורבינו גונאל מפרש שתי לשונות: ספל – פלג ממש, כדפרישית בגומטוס. קפל – פירש ר' חזקוני: אלא יתן למי ששמו בך, ועוד לישן אחר פירש: ספל – ס' חזה. ופלגא. **אסוכי** – מסכי – לשון מנין. כמו: קן רובע דרבינו רובע ל' (א, א) קן קריי פליטה (עבודה זרה יד, א).

ועמוד קנינן – שני תורים או שני בני יונה קרויין קן. ברבעתים – ברביעיית דינה. שני תורין ברובע דינה, דהיינו ארבעים ושמונה פירות. דנאא תשיעיס ושתיס פירות שני בדינה, בפרק קמא דקדושין (יב, א), והכי מפרש "בארבעה מחוסרי פבירה" (כריתות ג, ב). והזוטה אשכנז במסכת מעשר שני (פרק שני משנה טז) בית שמאי אומרם

ברביעא כסף וברביעא מעות, דהיינו רביעא דינה. תנו רבנן ליבא תחתון מן העליון באות אחת – שחסר מן התחתון, כגון "חן" מ"חנני" ו"עין" מ"ענינא". אבל לא בשתיים – כגון "חן" מ"חנינא", "עין" מ"ענינא".

&וזהו ליה רובא דשומא – דכולי האי ודאי לא ל' לפינן מעליון, ששתי אותיות לא חיסר הסופר, ועתה המזון למשמו כן כמו שכתוב בתחתון, ספל למלמעה – (ספל אדירים" (שופטים ד) הפקד פלניו פלוננו. קפל מלמטא – טליתות שראויין לקפל. ויש שותרין: גימטריא הוא ספל וקפל, והכל הוא דהיינו שחסר מהן הכל הכל דעלמא, אלא הכי נקט שום דבעי עלא במסנקא: קפל מלמעלה וספל מלמטה כו'. מי חיישין לבוב – שחסר רגלה שן קוף ונעישת סמך, וזכוב נמי ליכמו מעליון. ותיקו – והמציאו מחבירו, עליו דהיינו ליכמו מתמפק דינא לבי דינא – היאק ויצאו מיד המחוקק, ולא דמי למומק המעשה בספק דגימטא לך חולקין. דחתם עיקר המעשה אין ידוע לנו אחך היה, כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עורבה בידה (כבא בתרא צג, א), ובגון נפל הבית עליו ועל אמנו (שם קס, ב). הלכך פוסקין לזן בית דין את הרין שיהלוקו, אבל כל מקום שעלתה ההלכה בתוקף, הואיל ואין הדיינין יודעין לפסוק את הדין – היו שותקין, והמחוקק יחוקק במה שבידו. **דאסוכי קא סככי** – לוח – אסוכין את בדיניהן, במקום מאה תשעים ושתיס פירות כותבין דינה.

אסוכין

והוא כן למח תוב – פירש רבינו יצחק: דבשלאא אם צריך שיכתבו בשני מקומות קודם שיטה האחרונה, שאין ללמוד מן השטר עד שיכתבו שתי פעמים – אחי שפיר מה שכותבין פעמים יבין הראשון של שטר, דהיינו הלואה, ובענן השני שמדבר באחריות. אבל מאחר שלמדיו מן התחתון לבדו – למח כותבין העליון? באחד מן דיו **אם** כן למח תוב העליון שאם התמוך בו – אי טעמא לא היינו כולא דאמר ביה הולך אתר התחתון (כדאמר). אבל אמרין מן העליון כלום, ואם כתב למטה מנה – איך למדין מן העליון מאתיים אם נתמק מקח מן התחתון, ועוד, דאת אחת לא שייכא בלא להני גוניה, כלילא באפיי בפשיה היא, וקאי אתא דאמר כותבין שטר כחס המלוח פעמים, וקאמי: מה שרגילים לכפול בדברים בשטר – כגון שמות האנשים, כדאמרין בגמרא: כגון חנן מחנני, שאם התמוך את אחד מן התחתון – לימוד מן העליון, שלמדיו חנן מחנני, היינו באות אחת. ובפירוש רבינו גונאל כתוב: אם כן למח כותבין את העליון – משמע כדפרישית. והא דלא קאמר: אם כן למח כותבין את התחתונה – לפי שהתחתונה עיקר. וכן פירש רבי, שלא הוצרך ליתן טעם למח כותבין התחתונה, שהרי כן טעוה שיטעה בעליון יתכן על ידי התחתון, אפילו דבר שאין לומר שכן רצה לכתבו בעליון, ולכן כותבין התחתון, ואף יטעה – יתכן מתחתון. וכן בשניהם לא יאותו שטתיה, **אם** לא משיטא אותיות – פירש רשב"י: אלא יתן למי ששמו בך, ששתי אותותיה לא יחס הסופר. והטעם שלא היה ממעידו שותפים האות, ואות שפיר לספרים דגרסי במתניתין "שאם לא כתב את אחת" כו'. אבל לספרים דגרסי במתניתין "שאם התמוך" – אין לפרש כן, דהא משמע דקאי אמתניתין, דקתני: שאם התמוך את אחת כו', ואות אחת דמתניתין נמי אין לפרש אלא כפי ברייתא זו. ואומר רבי: דבגריסא זו צריך לפרש דבגממקו שתי אותיות מיידי, דכולי האי לא אמרין בעליון, ולא ינבא כלל, ואף על גב דאי לאו האחד לדיבוריה לא היה ספקלין ליה במאי דלא כתב אלא חדא וימנא, מכל מקום נמחק ונתבט – רוצו עמו מהיכא דלא נכתב כלל. דכיון דשתי אותיות שבעליון אין יכירוהו – שמו לא החיור דבריו אלא לשנות השם, מאחר דחתיא ביה דתיאטא אותיות.

והוא כן למח תוב – פירש רבינו תם: ספל – ס' פלגי, כמו שלשים חזקאן דלעיל במי שמת – קמא (ב, א) חזאי. סלעים – קפל – ק' פלגי. ורבינו גונאל מפרש שתי לשונות: ספל – פלג ממש, כדפרישית בגומטוס. קפל – פירש ר' חזקוני: אלא יתן למי ששמו בך, ועוד לישן אחר פירש: ספל – ס' חזה. ופלגא. **אסוכי** – מסכי – לשון מנין. כמו: קן רובע דרבינו רובע ל' (א, א) קן קריי פליטה (עבודה זרה יד, א).

ונשוי

רמא **בבא בתרא. גט פשוט - פרק עשירי דף קסז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)"** **רשב"ם**

ומשווי ליה זוזי — תימיה: זוזי נמי משווי איתר, דמסכי להו באיתר. אמן כן ליה לן למימר מהאי טעמא שית מאה זוזי, אלא שית מאה איתר, שגדלימ ותר ויש לומר: דוזי רגילים לכתוב בשטרות אף על פי שיש מטבע גדול ממנו. כדאשכח בוזי צורי, דקאמר בכל מקום ארבע זוזי, ולא חשבנין להם כסלעים. ופרשו רבני תנא, שפירז דאיתר יחזירי

איתרי = סלעים. יד בעל השטר על התחנתה — ולית ליה אלא איתר, דאינן כל אסתירא פלגא דוזא, כך פירש רבני תנא, ונראה לי דוזי יקבל, דאסתרי הו סלעים, ויש בכל אחד ארבעה דינרין. אבל אסתירא פשוט — אינהו דראי הוו פלגא דוזא, דהיינו סלע מדינה; כדאמרין בבבא קמא (א, ל) גבי התוקע לחבירו, בעובדא

דחנן בישא. אמר אבי לא לחוי איניש חתימת ידה כו' — אדם שפירז דין לכתוב חתימת ידו על קלף ולהשלך לבית דין כדי שיכירי בית דין חתימתו, כי הדיא דאמרין כחבובות בפרק האשה שנתארמלה" (כא, א), כגון ראובן ושמעון שהיו חתומין בשטר, ונות שמעון, ואן מי שיכיר חתימת שמעון אלא ראובן אחד מן השוק, ואמרין להם שיכתובו ראובן כתב ידו וישליכוהו לבית דין, ובית דין מקיימין חתימת ידו ראובן הכתוב בשטר מכתב ידו החשלקי בבית דין, ואין צורך ראובן להיעד על כתב ידו בשטר; וזו חתב ידו, ובאין ראובן ואחד מן השוק ומעידין על חתימת שמעון. ואמר אביי כשחתום ראובן להשלך לבית דין — לא יחתום בסוף הקלף, אלא בתחתלו. שלא ידא חלק מלמעלה, שמא ימצאנו אדם ער ויחובו בחלק שלמעלה מחתימתו: איני החתום ליתיה מפלוני כך וכך ממוין; ותנן: הוציא עליו כתב ידו, כי היינו חתימת ידו, דחנן גיטין עא, ב; דא סופר ועד כשר. ואמר רבי ירמיה: חתם סופר שנינו. כובינא — מוכס, וירמיה היה. כי חלפי רבנן — ותשלח כתב ידך למחול המכס, אמחול לך. הוה גידי — מושר בקלף כדי שיחתום אביי מלמטה. אמר אביי מתלת ועד שיחתום אביי כסוף השישה — דמויף וכתב תלתל "תלתין", ולארבע "ארבעין", ולחמש "משעין", וכן עד עשר, לכתוב לעשר "עשרין". אבל אחד עשר אינו יכול לזוּפ, דצריך למכתב "אחד ועשרים", וכי כתב בין אחד עשר וי"ו — נראה דחוק, ומינכר. ואי איתרפי ליה — ארבע או חמש בסוף שיטה. ליהרר — ולדכרה. דאיני סכומא עד דמיתרמי ליה באמצע שיטה. האפילו אם יזיף וכתב — אין למדין אלא מן התחתון, כדקתני מנהינן, הווא דהוה כתב ביה תילתא כפרייסיא — כך היה כתוב בשטר: "ובנית לפלוני בנינא דאית לי תילתא כפרייסיא". אול הלוקח מחקיה לגייה דביית מכאן ומכאן, שוויה "ופרייסיא", ואמר ליה: מכרת לי תילתא דינא, וכל הפרס כולו, הוא ושרא. הווא שפירא ודח כתוב בין מנת ראובן ושמעון אחי

1 **ומשווי** לְהוּ זוזי, מאי אַמְרַתָּ? שית מאָה אִיסְתִּירי וְזוּזָא, שית מאָה וְזוּזָא - יד בעל השֵׁטֶר על התחנתוּה. אַמֵר אַבְי: הַאי מאן דִּבְעֵי לְמַחוי חתימות יְדֵיהּ בְּבֵי דִינָא, לֹא לְחוי בְּסוּף מְגִילָתָא, דְּלִמָּא מְשַׁכַּח לָהּ אַחַר וְכְתִיב דְּמַסְקִי בֵּיהּ זוּזי, וְתַנְן: הוּצִיא עֲלוּי קְתַב יְדוּ שְׁהוּא תְּיִיב לוּ - וְגַבַּהּ מְנַכְסִים בְּגֵי חוּרְיָן. הוּוא בּוּינָא דְאַתָּא לְקַמְיָה דְאַבְי, אַמֵר לִיה: נִיחוי לִי מִר חתימות יְדֵיהּ, דְכִי אַחוי רַבְנָן מְחוי לוּ - מְעַבְרָנָא לְהוּ בְּלָא מְכֻסָּא. אַחוי לִיה בְּרִישׁ מְגִילָתָא, הוּוה קָא נְגִיד בֵּיהּ, אַמֵר לִיה: כְּכָר קְטוּמֵי רַבְנָן. אַמֵר אַבְי: מְתַלְתַּל וְעַד עֶשֶׂר לֹא לְכְתוּב בְּסוּף שֵׁיטָא, דְּלִמָּא מוּזִיף וְכְתַב. וְאי אִיתְרַמְי לִיה - נִיתְרִיהּ לְדְבוּרֵיהּ תְּרִין תִּלְתָּא וְזִמְנֵי, אוּ אַפְשֵׁר דְּלָא מִיתְרַמֵי לִיה בְּאַמְצַע שֵׁיטָא. הוּוא דְּהוּוה כְּתִיב בֵּיהּ "תִּילְתָּא כְּפִרְיִיסָא", אִזֵּל מְחֻקִּיה לְגִייה דְּבִי"ת וְכַרְעִיהּ, וְשֵׁוּיָה וְפִרְיִיסָא"; אַתָּא לְקַמְיָה דְאַבְי, אַמֵר לִיה: מאי מְעַמָּא רִיחִי לִיה עֲלִמָּא לְהַאי וי"ו? כְּפַתְיָה וְאִודִי. הוּוא דְּהוּוה כְּתִיב בֵּיהּ "מְנַת רַאובֵן וְשְׁמַעוֹן אַחִי", הוּוה לְהוּ אַחָא דְשְׁמֵיהּ "אַחִי", אִזֵּל קְתַב בֵּיהּ וי"ו, וְשֵׁוּיָה "אַחִי"; אַתָּא לְקַמְיָה דְאַבְי, אַמֵר לִיה: מאי מְעַמָּא דְחִיקִי לִיה עֲלִמָּא לְהַאי וי"ו כּוּלִי הַאי? כְּפַתְיָה וְאִודִי. הוּוא שְׁטָרָא דְתִירוּה חֲתִים עֲלֵיהּ רַבָּא וְרַב אַחָא בַר אֲדָא. אַתָּא לְקַמְיָה דְרַבָּא, אַמֵר לִיה: דִּין חֲתִימוֹת וְדָא דִּיְדִי הִיא, מִיהוּ קַמְיָה דְרַב אַחָא בַר אֲדָא לֹא חֲתִימוֹת לִי מְעוּלָם כְּפַתְיָה וְאִודִי. אַמֵר לִיה: בְּשֵׁלְמָא דִּיְדִי וְיִפְתָּא, אִלָּא דְרַב אַחָא בַר אֲדָא דְרַחֲתִית יְדִיהּ, הִיכִי עֲבַדְתָּ? אַמֵר: אַנְחִי יְדָאִי אַמְצָרָא, וְאַמְרִי לָהּ: קָם אֲרִינְקָא וְכְתַב, מְשַׁנְהַה פּוֹתְבִין גַּט לְאַיִשׁ אַף עַל פִּי שְׂאִין אִשְׁתוּ עִמָּו, וְהַשּׁוֹבֵר לְאַשָׁה - אַף עַל פִּי שְׂאִין בְּעֵלְהָ עִמָּו, וְעוֹבֵד שֵׁיטָא מִפְּרִין. וְהַבְּעֵל נוֹתֵן שְׂכָר. כּוּתְבִין

לא לכתוב בסוף שיטה — פירושו: אי כתב לשתן נקבה, דכתב "תלתי" ולא כתב תלתא. **אף** על פי שאין אשתו עמו — ואם תאמר: ולחוש שמנא כתב ליתן בנסין ולא נתן עד תשרי, וטרפה מלקוחות שלקחו הפירות מן הבעל עד תשרי, למאן דאמר דאף לאחר שנתן ענינו לגרשה אוכל פירות עד שעת נתינה. שלא כדף. דהכי פריקין סוף פרק קמא דבבא מציעא (טו, א) על מצא גיטי נשים, דקאמר: בומן שהבעל מוריד יחודי לאשה. ומשני להם, דאמרין לה: אייתי ראיא נאמינת מטא גיטא לירך. והני מילי בגבול דאיתרע הוא דמציך הכי, אבל הכא דלא נפל — אמאי לא היישנין להכי? ואומר רבני יצחק, דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה. הלכך, דהכא דאיתרע ריעותא דוקא היישנין. וקדים אמרין בפרק קמא דיגטין (ית, א) דל מקדים איניש פורענותא לנפשיה. לכתוב לה גט קודם שירצה לגרשה, וגיטין הבאים ממדינת הים — קלא אית להו. **ושובר** לאשה אף על פי שאין בעלה עמה — ואם תאמר: ויחוש שמא כתבה ליתן בנסין ולא נתנו עד תשרי, ומזבנתא לכתובתה בטובת דגא, ואולי בעל וטרף לקוחות שלא כדון הא פריך הכי בפרק קמא דבבא מציעא (כ, א) על מצא שובר, ומשני: שמע מינה איתא לשמועיה, דאמר: ומכר שרוב חוב לחבירו והוה ומחלו — מחלו, שאף מחולת לבעל אם היתה רוצה. ואביי משני: עדיי בחיתומי וכין לו. והא דשביק מתניתין ופריך אברייתא — משום דמתניתין מצו לאוקמי בשטר דאית ביה הקנאה. אבל התיא קתני: אין האשה מודה כו' — דמשמע שאומרת שלא נתתו לבעל עדיין, ומה בכך אם בהקנאה מיידי. אף על גב דמצו לפרש דאומר מוויף הוא — משמע דמיידי בכל ענין אין האשה מודה, בין שאמרה מוויף, בין שאומרת לא נתתיו עדיין לבעל. **כוּתְבִין**

— דאית להו באתרא פלונית מנת חלק קרקע שיש לשני האחין. והוה לחון אחא אחרינא ששמו "אחי", והוה ליה מנתא בהדיהו, ואול הלוקח ושדא ביה וי"ו ושויה "ואחי", וטען דמנתא דתלתא זבינית. דריתתא זייה — דייו ורתתוה, ואותיות חתימתו פורחות. **אמצרא** — על הכל הנשתי משפת הנהר אל שפתו עניה, והעוברים נשר קצר נענעים בו ועוברים, והוא נע ונד כל שעה. **אוינוקא** = סגיוצי'א בלעז, שבו דולין מים מן הבור. **קם אוינוקא** — עלה עליה הווא, וכל גופו נע ונד, ודייו ורתתוה. **משננה** כּוּתְבִין גַּט לְאַיִשׁ — כּוּתְבִין והומיין לו, ואתא ששתי'א, אף על פי שאין אשתו עמו בשעה שנתנין לו הגט כתוב וחתום. דהא לא בעינן דעתה, שרתי היא מתגרשת בעל כרחא. **ושובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה** — לדידיה חוב הוא, ולבעלה חוב זכות, וכן לאדם שלא בפניו. היא צריכה להודור בו שלא יבא ליד בעלה עד שקבלה כסף כתובתה. **ולכלב שיחא מכיין** — בגמרא מפרש לו. והבעל נוטן שכר — הגט. טעמא מפרש בגמרא. ושכר השובר — דכותו הוא, דלא הדרר והגבה כתובתה זימנא אחרינא.

כוּתְבִין

כותבין שטר ללוה - ברא נמי פריך להם: וניחוש שמוא כתב ללוות כו, ומוקי לה בשטרי אקנייתא, ואביא אמה ערדי בחתימתו וכן לו. **וליהוש** דלמא כתביה לאתאח דלאו דיליה ומתנה לה - פירש שטר רגום, ומתכין להתירה להנשא שלא כדק. ותימה לה: והא בפני עדים יתנה לו, והא דקורא את רבם, כדמרינן בגיטין (ט, ד) דמביעי לאקרוי גיטא.

וראו העדים שאין זה הם האיש ועוד: בלאו הכי ליהוש דלמא כתביה לאיתאח דלאו דיליה, כיון שאין ומכירן האשה, ויתכוב הגט בלאיש אחר כשמו, וכן הגט בלאיש אחר ששמו בשמו, ויחזי הגט לאשת האיש להוציא מבעלה כתובתה וכן ריבא ליה דלמקשה, ולא רסנין "ומגדלה לה". **שם** האיש בגט הוא הדין לשם האשה - תימה: אמאי נקט שם האיש בן גט האשה בשבויר? ורש לומר: דלא חש לפרש בולדה, אלא נקט שם אותו בדכתיב וכתבה, דעליתו קתני במתניתין: והוא שיהיה מכירין - שהרי הכירין בולדה, ולהכי נקט להו בר ומתניתין גופה לכו דבר בלא - לפי שכבר הוצרכו להוכיח, והוא הדין דלא שם זה האתר משום השטא אחרת.

וליהוש לשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת - ותימה: אי בהחזקא, ואליבא דמאן? אי לרבי מאיר דאמר דעדי חתימה כתיי - ליבא למיחש למידי, שהגט לא ידעה גט, ומאיר שאין מוכח מדוכו שהוא שטר, כדאמר ביב"ל הגני' (גיטין כד, א): תבב לרשע את הגודלה לא יגרש את הטפה, ודייק בגמרא: הא גדולה מצי לגרש, ומוקי לה משום הכי כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי, ולא רבי מאיר. ומאי קאמר נמי שמוגרשין שנותקין זה בזה, ואי אליבא הכי רבי מגרש אם לא יכתבו דרופתו וזי אפיבא רבי אלעזר פריך - לרדידה נמי לאו גיטא הוא, שהרי צריכה להביא עדי מסירה שתנה לו בעלה, כיון שעדי חתימה אינם מוכיחין שבעלה נתנה, וצריכה היא עדי מסירה להביא לפנינו בעעלה מטר לה, ותבקשם ולא תמצא. ולמאי נידוש לה? ואי כדלא החזוקו איירי, הדישאו כרתי שפיר עדי חתימה שאין יודעים פסוקי אלא בעלה - ומאי משני: אי אמרתי שם יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין שנותקין אלא זה בפניו וזה מה תקין הלא אין ידוע שיש שנים בעיר, ולעולם יגרשנה זה בשם בעלה שאין כשם בפניו, כיון שאל החזוק ואומר רבני יוחנן: ובהחזקתו א"ל, ואליבא רבי אלעזר דקימאי לן כותיה פריך, ואף על גב דעדי מסירה כרתי, וצריכה להביא עדי מסירה, ליהוש: ומאיר שכתבין לו בלא אשתא, או לא יעשו הגירושין בפניהם - דלמא כתב גיטא כו, והעדים שיערו המסירה ויכירו אותו כי שמו יוסף בן שמעון כשם הכתוב בשטר, וגם יכירו שם האשה ומתקבלת אותו בשם שכתוב בשטר, ולא יתנו לב לדעת אם יש עדי יוסף בן שמעון אחר לבד מאותו, ואם שנותנים שוות כמו כן, ואולי זאת אשת חברו, וכשתבא לבית דין - תביא עדי מסירה, שתאמר: אלו העדים ראו דיוסף בן שמעון בעלי נתן לי הגט, והן אומרין הן, כדפרשיה. ואחר כך לא יתקדם בית דין דאי לומר: שמוא טעמיה כן וכך, כדפרשיה. ומשני, הכי אמר רב: יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין שנותקין אלא זה בפניו זה, ומאיר שנתקן כן - לקרין בית דין דאי אם בני יוסף היוו שם, ואם היוו שם שנים - אין חוששין שם כלל, ובמו שפירש רבי וליחוש לשני יוסף בן שמעון, דאיירי שהחזוק - צריך לפרש כמו כן קושיא ראשונה דפריך: וליחוש דלמא כתב - ויחזוקו דקא, דאי לא החזוק - לא הוה מביעי ליה לרב האישי, ואף על גב דרביי חייש לשני יתומן פברק "האשה" (בבמות סט, א) אף על גב דלא החזוקו - רבא וביה נמי לא חייש התם, ורביה נמי לא חייש היבא דלא החזוקו, כדמוכח בפברק קמא דבבא מציעא (יח, ב) (ובבבא גט). ולמאי דפרשיה דמוכח ביב"ל הגני' (גיטין כד, א) דלרבי מאיר אין יוסף בן שמעון לגרש שנותקין עד שיתכבו דרות, כיון דעדי חתימה כרתי אין גט אלא אם כן מוכיחין עדים הכותבין בו שבעלה נתנה לה - קשה עלה דמדאוקמי פרכ "הגנרש" (שם פז, ב) מתניתין דשני יוסף ושמותיהן שוין כרבי מאיר דוקא. והדי: אפילו תרומא רבי אלעזר, ומיהו, דמביעי ליה לרב מאיר דאיתא לה שפיר, והיכי ניהא ליה לרבי מאיר? הא מוכח ביב"ל הגני' "לרבי מאיר אין יוסף בן שמעון וכוכלו לגרש שנותקין אלא אם כן יכתבו דרופתו וזי לומר: דלא רבבי מביעי ליה לרב מאיר כרב תאמינן שוין לתומי, שהרי שלשום בדרות או סימן, דעכשיו העדים החתומים מוכיחין שמיד בעלה בא הגט אם הוא בידה, ומה שקרא אותם שוין - לפי שבמקום נתתינו אין מי שיכיר הדרות, **ומחזיק** ליה לשמיה יוסף בן שמעון - תימה: מה בכרן הלא צריך שיכיר שם האשה בגט, ואשתו לא יכירו בשמה, ולא שריך לממר שהיוק שר לומר: שמוא אשתו באה גמור. אי נמי, מביחין את אשתו ושולו על ידי פלגיו ופלגיו שאמרן שהיא אשתו של זה, אבל לא שמעו איך הוא שמו, שאמרנו שפלגותיה היא אשת ראוון, שאם כן - יודעים שאין שמו יוסף בן שמעון.

כותבין שטר ללוה - להיות מזומן בידו לתת למלוה כשילוה לו מעות, אף על פי שאין מלוה עמו, וחלוה נותן שכר - בגמרא פריך: פשיטא דיהוה נותן שכר, שהרי כל הנשא שלו אין כותבין שפיר אירוסין - מפרש ביאלו מלאך' (מועד קטן יח) שטרי פסקתא, כדבר גדול: כמה אתה נותן בלנך כך וכך, וכן ב"ב, **אף מודעת שנייה** - אבי חתן נאמן בלה.

כותבין שטר ללוה על פי שאין מלוה עמו, ואין כותבין למלוה עד שיהיה ללוה עמו; והלוה נותן שכר. כותבין שטר למזכר אף על פי שאין לוקח עמו, ואין כותבין ללוקח עד שיהיה מוכר עמו; והלוקח נותן שכר. אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מודעת שניהם, והחתן נותן שכר. אין כותבין שטר אירוסין וקבלנות אלא מודעת שניהם, והמקבל נותן שכר. אין כותבין שטרי בירויוין וכן לעשה פית דין אלא מודעת שניהם, ושניהם נותנין שכר; רבן שמעון בן גמליאל אומר: לשניהם כותבין שנים, לזה לעצמו ולזה לעצמו. גמרא מאי "ובלכר שיהא מכירין"? אמר רב יהודה אמר רב: **ובלכר שיהא מכיר שם האיש בגט ושם האשה בשבויר. יתבי רב קפרא ורב אהא בר הונא ורב הונא בר חיננא, ויתבי אבוי גבייהו, ויתבי וקמיפניא להו: שם האיש בגט - אין, שם האשה לא? שם האשה בשבויר - אין, שם האיש לא? וליחוש דלמא כתב גיטא ואיול וממטי ליה לאיתתיה דהיאך, וזמנין אולא פתבה אשה שובר ויהבה לנברא דלאו דילה אמר להו אבוי, הכי אמר רב: שם האיש בגט, והוא הדין לשם האשה; שם האשה בשובר, והוא הדין לשם האיש - וליחוש לשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת, דלמא פתיבי גיטא ואיול וממטי ליה לאיתתיה דהיאך אמר להו רב אחא בר הונא, הכי אמר רב: שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת, אין מגרשין לשותקין אלא זה בפניו זה. - וליחוש דלמא איול למתא אחרתא ומחזיק ליה לשמיה ביוסף בן שמעון, וכתבי גיטא וממטי ליה לאיתתיה דהיאך אמר להו רב הונא בר חיננא, הכי אמר רב: פל שחזוקו שמו בעיר אומר אבוי: דקרו ליה ועני. רב יבדי אמר: רמאיה ברמאיתיה זתור, ההוא מתברא דהוה חתים עליה רב התיא איתתא, אמרה ליה: לאו אנא התיא, ואמרו ליה: מיקש קשיא הוא דקשיא לה ויגבר לה קלא; אמר אבוי, אף על גב דאימור רבנן: כיון**

כיון שנתקן שוות כמו כן, ואולי זאת אשת חברו, וכשתבא לבית דין - תביא עדי מסירה, שתאמר: אלו העדים ראו דיוסף בן שמעון בעלי נתן לי הגט, והן אומרין הן, כדפרשיה. ואחר כך לא יתקדם בית דין דאי לומר: שמוא טעמיה כן וכך, כדפרשיה. ומשני, הכי אמר רב: יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין שנותקין אלא זה בפניו זה, ומאיר שנתקן כן - לקרין בית דין דאי אם בני יוסף היוו שם, ואם היוו שם שנים - אין חוששין שם כלל, ובמו שפירש רבי וליחוש לשני יוסף בן שמעון, דאיירי שהחזוק - צריך לפרש כמו כן קושיא ראשונה דפריך: וליחוש דלמא כתב - ויחזוקו דקא, דאי לא החזוק - לא הוה מביעי ליה לרב האישי, ואף על גב דרביי חייש לשני יתומן פברק "האשה" (בבמות סט, א) אף על גב דלא החזוקו - רבא וביה נמי לא חייש התם, ורביה נמי לא חייש היבא דלא החזוקו, כדמוכח בפברק קמא דבבא מציעא (יח, ב) (ובבבא גט). ולמאי דפרשיה דמוכח ביב"ל הגני' (גיטין כד, א) דלרבי מאיר אין יוסף בן שמעון לגרש שנותקין עד שיתכבו דרות, כיון דעדי חתימה כרתי אין גט אלא אם כן מוכיחין עדים הכותבין בו שבעלה נתנה לה - קשה עלה דמדאוקמי פרכ "הגנרש" (שם פז, ב) מתניתין דשני יוסף ושמותיהן שוין כרבי מאיר דוקא. והדי: אפילו תרומא רבי אלעזר, ומיהו, דמביעי ליה לרב מאיר דאיתא לה שפיר, והיכי ניהא ליה לרבי מאיר? הא מוכח ביב"ל הגני' "לרבי מאיר אין יוסף בן שמעון וכוכלו לגרש שנותקין אלא אם כן יכתבו דרופתו וזי לומר: דלא רבבי מביעי ליה לרב מאיר כרב תאמינן שוין לתומי, שהרי שלשום בדרות או סימן, דעכשיו העדים החתומים מוכיחין שמיד בעלה בא הגט אם הוא בידה, ומה שקרא אותם שוין - לפי שבמקום נתתינו אין מי שיכיר הדרות, **ומחזיק** ליה לשמיה יוסף בן שמעון - תימה: מה בכרן הלא צריך שיכיר שם האשה בגט, ואשתו לא יכירו בשמה, ולא שריך לממר שהיוק שר לומר: שמוא אשתו באה גמור. אי נמי, מביחין את אשתו ושולו על ידי פלגיו ופלגיו שאמרן שהיא אשתו של זה, אבל לא שמעו איך הוא שמו, שאמרנו שפלגותיה היא אשת ראוון, שאם כן - יודעים שאין שמו יוסף בן שמעון.

בבא בתרא. גט פשוט - פרק עשירי דף קטש עמוד א - מתוך מהדורת "אבן שראל" (שטיינזולץ) תוספות

רש"ם

כיון שהגיד - נפקא לן במסכת שבועות (לב, א) מא"ם לא יגיד. צורבא מרבנן - כגון רב ירמיה בר אבא. לאו דריבא למידק ולהכיר בנשים כל כך. והגדה קמיתא שאמר דלאו איהו היא - לאו כלום היא, ולא מיקרי חזור ומגיד במה שאמר לבסוף. את היא אלא בשנתנה קולך. דכיון שהשנתא דקדקתי יפה - סומכין עליה, ומחמינין ליה. אף על גב - דאמרו רבנן:

כיון דרק דק - ואם תאמר: היכא דאמר מתחלה לאו איהו היא אמר שיכול להחזיר - כל שכן שאומר מתחלה זאת היא. דנאמן, אף על פי שאין רצו להסתכל בתין תריץ: הכי קאמר, כיון דרק דק, ואם רוצה לחזור אינו חזר ומגיד. **אמר** רב נחמן אמר רב בר אבהו. גרסינן "אין הלכה" ולא גרסינן "ארבעה נדרים" נדרים

ביון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד - צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק. ההוא מרבא דהיה חתים עליה רב ירמיה בר אבא, אמרה ליה: לאו אנא הוא, אמר לה: איבא אנת הות. אמר אביי: אף על גב דצורבא מרבנן לאו אורחיה למידק, כיון דרק - דק. אמר אביי: האי צורבא מרבנן דאול לקדושי איתתא, נדרב עם הארץ בהדיה, דלמא מחלפו לה מניה. והבעל שותן שפך. וכו'. מאי מעמידי? דאמר קרא: "וכתב... ונתן". ולא איתתא דלא עקרין הכי, שדוהו רבנן ואשה פי היכי דלא אשתייה. פותבין שטר ללהו אף על פי שאין מלוה עמו" וכו'. פשיטא - לא צריכא, בעסקא. פותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח" וכו'. פשיטא - לא צריכא, במוכר שדוהו מפני רעתה. אין פותבין שטרי ארוסין" וכו'. פשיטא - לא צריכא, דאפילו צורבא מרבנן, דניהא ליה לחמוה לקרוביה. אין פותבין שטר ארוסות וקבלנות" וכו'. פשיטא - לא צריכא, בבורה. אין פותבין שטרי בירוין אלא מדעת שניהם" וכו'. מאי שטרי בירוין? הכא תרנומו: שטרי מענתא. רב ירמיה בר אבא אמר: זה בורר לו אחר וזה בורר לו אחר. וכן שמעון בן גמליאל אומר: לשניהם פותבין שנים, לזה בעצמו ולזה בעצמו. לימא, בכופין על מרת סרוס קא מפילני, דמר סבר: כופין, וקר סבר: אין כופין? - לא, דכולי עלמא - כופין, וקבא היינו מעמא דרבן שמעון בן גמליאל, דאמר ליה: לא ניהא לי דתהוין וכתב גבי וכתיה דדמית עלאי פי אריא ארבא. משנה מי שפרע מקצת חובו, והשליש את שפרו ואמר לו: אם לא נתתי לך מקאן ועד יום פלוני - תן לו שפרו; הגיע יומן ולא נתן - רבי יוסי אומר: יתן, רבי יהודה אומר: לא יתן. גמרא במאי קמפילני? רבי יוסי סבר: אסקמכתא קניא, ואמר יהודה סבר: אסקמכתא לא קניא. אמר רב נחמן רבה בר אבהו אמר רב: הלכה כרבי יוסי. פי אתה לקמיה דרבי אמי, אמר לה: וכו' מאחר שרבי יוחנן מלמדנו פעם ראשונה ושניה הלכה כרבי יוסי, אני מה אעשה? ואין הלכה כרבי יוסי. ואם אעשה והיא קניא, וכו'. גמרא: ואין הלכה כרבי יוסי, אף על פי שנימוקו עמו. דאסקמכתא לא קניא אלא אם כן מניה בבית דין חשו. וברלא אנוס, כדאמר במסכת נדרים (כו, ב). **משנה** מי שנמחק שפר חובו - מעצמו, שנשטטש או שנפלו עליו מים. מעמיד עליו מים. מעמיד עליו קיום - הדויעים מאמימי נכתב ומה כתוב בו. והם עושין לו קיום בפני בית דין, וכותבין לו מה שהיה כתוב באותו השטר והזמן והמעות. נמחק שפרו - שהיה כתוב ביום פלוני, ופלוני ופלוני היו עדים שהיו חתומים בו - כל זה כותבין אלו המקיימין, ואחר כך חותמין את שמותם בסוף. גמרא

1 זמיר - לנהו. - הארץ - משתכלב ומכיר
2 בנשים. הכי גרסינן: מאי מעמא דמר קרא
3 וכתב ונתן; והאינא דלא עקרין הכי כו' -
4 אלא נהוה שהאשה נותנת שטר. ולא נשתייה
5 - בשביל השטר, שאינו רוצה ליתן, ותענית
6 אידי ויהי רשאי בו' - ולא גרסינן, ושינוש
7 הוא. ויש מפרשים דאשור קאי, ולבמירא
8 איהו יהיב השטר ולא הבעל. ואידי דהנא
9 רישא בדידה משום גט, שהבעל נותן שטר -
10 תנא נמי בדידה גט שובר. ולא דוקא, ואין
11 זה שיטת גמרא למיתנה בדידה שיקרא
12 משום רשאי. עיסקא - מעות למוצית שטר.
13 מפני רעת - מום גדול שבה, או רחוקה
14 ממנא. שלקא דערקא אמנא יתן הוא שטר,
15 דהנאה דדידה הוא, ובכתיבי "הקונה אל
16 ישמה והמוכר אל יתאבל" (יחזקאל ז).
17 וכדאמר אישיל (בבא מציעא טו, א) ונת -
18 קנית, וכן - אבדי. אמר צורבא מרבנן -
19 החתן, שלקא דערקא אמנא חמיו יתן כל
20 השטר, שדרי משיא בתו לחלמדי חכם. כבורה
21 - שצריך להודיבא שנה או שנתים, ואין ריח
22 עתה למקבל, כאב תנינו - בבבל שפר
23 מענתא - שני סופרי הדיינין היו כותבין
24 טעות אנשי הרבי, כדי שלא יהו טוענין
25 וחוורין וטוענין, ועל פי אותו טעות סופר.
26 הדיינין את דינה. וה בורר לו - דין אחד סבר.
27 והו כותבין בשטר: פלוני בירר לו דין פלוני,
28 ופלוני בירר לו את פלוני. לימא בכופין על
29 מרת סרוס קמפילני - מרת סרוס, כדתנן (אבות
30 פרק משמי משנה א) האומר "שלי של, שלך
31 שלך" - זו מדה בינונית, ויש אומרים זו מדת
32 סרוס. לימא תנא קמא סבר: שניהם נותנין שטר,
33 ונותנין שטר אחד בין שניהם. ואם יאמר אחד
34 מהם: את אחר השטר, כן אני חפץ שיהא לי שטר
35 אחד לבד ולך שטר אחר, ויהיה "שלי של
36 ושלך שלך" - כופין אותו ועושין אחד, כי מה
37 שאמר - מרת סרוס היא. רבן שמעון בן
38 גמליאל (סבר. אין כופין. ומשנין: לא בדולי
39 עלמא כופין - ועמא דרבן שמעון - משום
40 דקסבר אין זו מרת סרוס, שהרי חסר הוא הרבה
41 דברא אם יכתבו שטר אחד לשניהם, דאמר: לא
42 ניהא לי דתייהו וכותי בשטר אחד אצל וכתור.
43 דמית עליא כמריא ארבא - כל שעה שרתא.

הכתב תבא עלי בעלילות טעותנין הכתובים בו, ושם תראה טעותניו, נבא ליד מרביב, כי איש מרביבות אתה. **משנה** והשליש את שפרו - המלוה והלוה מסרוהו ביד שלישי, שהרי טרח וזה להם לכתוב שובר, וסמכו על השלישי. **גמרא** אסקמכתא - המבטיח לחזירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד, וסומך בלבו בשעת התנא שיכול לקיים הדבר כשיגיע זמן, וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים. לא קניא - ואינו נתפס בתנאו, ולא יפסיד בכך. רבי אבהו אמר: איהו חשוך (כו, א) ובפרק "המקבל" (שם דף ס"ב). כי אתו וקמיה רבי אמי לא קניא אסקמכתא. וכו' מאחר שפעם ראשונה ונשנית - כלומר, כמה פעמים ליתמו רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי. אני מה אעשה והיא קניא אמר לא קניא. גמרא: ואין הלכה כרבי יוסי, אף על פי שנימוקו עמו. דאסקמכתא לא קניא אלא אם כן מניה בבית דין חשו. וברלא אנוס, כדאמר במסכת נדרים (כו, ב). **משנה** מי שנמחק שפר חובו - מעצמו, שנשטטש או שנפלו עליו מים. מעמיד עליו מים. מעמיד עליו קיום - הדויעים מאמימי נכתב ומה כתוב בו. והם עושין לו קיום בפני בית דין, וכותבין לו מה שהיה כתוב באותו השטר והזמן והמעות. נמחק שפרו - שהיה כתוב ביום פלוני, ופלוני ופלוני היו עדים שהיו חתומים בו - כל זה כותבין אלו המקיימין, ואחר כך חותמין את שמותם בסוף. גמרא

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43

ופלוני ופלוני עדין - החתומים בשטר, כך פירש רשב"ם. ונראה לרבינו יצחק שנוכחי (הוא הדין) נמי העדים שעדיין שראו אותו השטר, שאם ריצה הלה היום או למחר לפסל - **שיכול** לפסל. ותימה אם צריך לכתבו, שאין הגמרא מוכיחו. וצריך עיון בתוקף שטרות. **אבל** בשטר מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו - וכותבין ממנו ראשון, דאי ממנא דהאידיא -

- 1 שמא חזר ומכרה למוכר, ויציא אחר כך שטר עליה, ויארמ: האידיא הוא הדיבנה מינך, והדר
- 2 טריף על אפי' בדיק. ורבן שמעון בן גמליאל אומר:
- 3 אין כותבין אפילו בשטרי מקח וממכר. פירוש:
- 4 דשמא אחר שקנאה החזיר שטרו למוכר, וחזר המכר והשתא, אי לא עבדין קנין שטרא להאי
- 5 - מחזיקי מוכר לומר: הוא החזיר לי השטר, וחזר המכר, שיהי אין לזה שטר. אבל אם עושין
- 6 לזה שטר - הלא יוכל לומר שלי היא כשנצויה שטר שלז' היא הלוקח תופס השטר שהוא
- 7 שלו, ויארמ למוכר: שטר שבידך לא החזרתה לך, אלא כשמכרת לי הקרקע כתבת לי במה
- 8 שטרות, דכותבין שטר למוכר, והאחד בידך עדיין ודכתיבין אומרים: מתנתו קיימת. ואם כן, יבג מקח וממכר וליכא למיחש למידי, אפילו אין שטר
- 9 לזה הלוקח, אלא נכתב שום שטר - לא יוכל המוכר לטול קרקע, שאפילו החזיר לו שטרו -
- 10 אינו שלו. ודא לא חזרה מתנתו. ואפילו ש' לו ראה שנתנו לו, וסכתה לו שטר שקנה אותה, ואחריות קבועת במסירה ובשטר לבולי עלמא. אז
- 11 יש לו שטר מכירה שמכרה לו - השתא נמי ליכא למיחש למידי, שאם כן לא יוכל לו לחיובי כלום, ואפילו ש' לו שטר שבנתה לו מחדש,
- 12 שהיה כתוב מאותו חזקו. ותימה קצת: אם לא כתב לו שטר מכירה, אלא יקנה לך אידו וכל
- 13 שעבדתי, למח אין לרושש שמא יספידנו הלוקח על ידי שטר שכתבו לו ממנו ראשון? שאף על
- 14 פי ש' השטרות יחיה כתוב בתו בין אחד - מכל מקום לא יחיה מוחזק בה המוכר יותר מן
- 15 הלוקח, למחר שיהיה גם הלוקח שטר, ושמא הוא החזיר למוכר באותו יום עצמו שהקנה לו
- 16 השטר מבר, שזאן אף (כותבין מן ואומר אשור כק) חזר ומכרה לו באותו היום עצמו ואומר
- 17 רבינו יצחק: וכו' היא לא חיישין, וגם לא יתא לו פנים לומר שבו היה החזיר לו השטר ובר
- 18 ביום חזר ומכרה לו; ותימה: לרבן שמעון בן גמליאל, למאן דאמר לקמן (קעג, א) צריך
- 19 להביא ראיה, נהי דנקטת במסירה - מכל מקום צריך המוכר להביא ראיה שהחזיר לו
- 20 השטר, אפילו הוא בידו ואומר רבינו יצחק: אלא אין צריך לבולי עלמא, דלמלא כבש
- 21 חיישין, לפקדון נהי לא חיישין הבא, יצא הוא להפקיד שטרו למוכר, ודלמא כבש
- 22 ליה וביא עדים שהשדה היתה שלו עד עתה. ותימה לרבינו יצחק: שכל מוכר שדה יכול
- 23 להזיק ללוקח, דכיון שכותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו, דוימנין דכתב שני
- 24 שטרות ונתן האחד ללוקח, ולאחר שלש שנים אז ארבע, שפיסי' הלוקח את שטרו -
- 25 יבא ויארמ: החזיר לי השטר, וביאירו לביית דין ויגבה בהי' ראיה, למאן דאמר אין צריך
- 26 להביא ראיה, ואותו לא יוכל לומר לו: מתחלה כתב, שכתבת אף הריבה שטרות, מאחר

שהוא אין לו שטר, ואין יכול להוכיח שלא החזירו לו ויש לומר: דאיכא למימר שכיון שהחזיק שלש שנים בקרקע - עומדת החוקה במקום השטר, ויכול לומר כל מה שיכול לטעון אם היה השטר בידו, כי יארמ: מה שאין לי שטרי - לא בשביל שהחזרתי לך, אלא שלא נהרתי לשמרו לאחר שלש שנים. ותימה לרבן שמעון בן גמליאל, שמכל מקום יכול המוכר לעשות שני שטרות, כגון דראובן דכתב שטר שטרות שמכר שדה לשמעון, ויתן האחד לשמעון ואחד ללוי, ויעשה קנוניה ביניה בלי, וירצא לו אותו השטר לאחר שלש שנים שהפסיד שמעון שטרו, ויסעון כי שמעון מברר לו שני של השדה, ולא ינטרף הוא להביא ראיה. למאן דאמר אין צריך להביא ראיה וצריך לומר כדי האי גונאם צריך להביא, ובהאי גונאם אמרינן לקמן (קעג, א) דאחין הואיל ושמעני להדי - צריך להביא ראיה, ואפילו אמרינן בעלמא אין צריך. ובענין אחר יש לפרש, ולא תקשה לרבן שמעון בן גמליאל והלא נצטרך לכל זה. רבן שמעון בן גמליאל אומר אף שטרי מקח וממכר אין כותבין - כדמפרש לקמן, שיש לחוש שמא החזיר הלוקח למוכר חזר המכר, ואם לא נכתב שטר שני הלוקח - יוציא המוכר הקרקע מיד החזיר על ידי השטר שהחזיר לו, אבל אם נכתבו לו שטר שני ללוקח, אפילו יוציא המוכר על הלוקח השטר שהחזיר לו - לא יועיל כלום, שיארמ הלוקח: שני שטרות היו לי, ולא הלוקח על אלא אחד. וכיון שהאחד עדיין בידו - לא חזר המכר, והשתא אין צורך להקשות: אפילו כשיש שטר ביד המוכר מה ש' לו להעיל, ולא הלוקח יכול לומר לו קודם שמכרת לי השדה כתבת אחר. וכתבו לך כאשר חפצת, כי כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו, ומה שאין שטר בידו - לפי שאבד ממנו. דא לא קשה מידי, ודואי אין מועיל למוכר אלא אם כן יש עדים שזה השטר שבידו הוא אותו שנתנו ללוקח, ועתה חזר לידו, אי נמי, יבררו עדים שהחזיר לו הלוקח את

השטר

גמרא הוציא - שטר מחזק לפנינו, שהיה כתוב ביום פלוני. ופלוני ופלוני - היו עדים שהתנומים בו. ויפרש נמרא: אם כתוב בו הווקבנו כי - שעמדו אלו בית דין המקימין וחקרו עדים החתומים בו להעיד על חתימתו, ונמצאו בדריים מכוונין. גובה - ממנו ראשון הכתוב בשטר, ואין צריך ראיה אחרת. ואם לאו - צריך להביא ראיה אחרת על

- 1 **ופלוני ופלוני עדיין**, **גמרא** תנו רבנן: **איהו קיומו**:
- 2 **"במותב תלתא הוינא אגו פלוני ופלוני ופלוני הוינא**
- 3 **פלוני בן פלוני שטר מחזק לפנינו ביום פלוני, ופלוני**
- 4 **ופלוני עדיין**, **ואם כתוב בו "הווקבנו לעדותן של עדים**
- 5 **ונמצאת עדותן מכוונת" - גובה ואינו צריך להביא**
- 6 **ראיה, ואם לאו - צריך להביא ראיה; נקטע - פסול,**
- 7 **נתקטע - פשר; נמחק או נמשמש, אם רישומו ניפר -**
- 8 **פשר. היכי דמי "נקטע" היכי דמי "נתקטע"?** **אמר רב**
- 9 **יהודה: "נקטע" - קרע של בית דין, "נתקטע" - קרע**
- 10 **שאינו של בית דין. היכי דמי קרע של בית דין? אמר**
- 11 **רב יהודה: מקום עדים ומקום הזמן ומקום התוקף.**
- 12 **אבין אמר: שתי וערב. הנהו ערבאי דאיתו**
- 13 **לפומבדיתא, דהוו קא אגסי ארעא דאגושי, אתו**
- 14 **מרוותיהו לקמיה דאבין, אמרו ליה: ליחזי מר שמרין**
- 15 **ולכתוב לן מר שטרא אחרניא עליה, דאי מיתניס חד**
- 16 **נקיטין חד בידן. אמר להו: מאי אעביד לכו? דאמר**
- 17 **רב ספרא: אין כותבין שני שטרות על שדה אחת,**
- 18 **דלמא טריף והדר טריף. הוו קא מרדי ליה, אמר ליה**
- 19 **לספריה: זיל כתוב להו הוא על המחק ועדין על הנייה,**
- 20 **דפסול. אמר ליה רב אחא בר מנימי לאבין: ודלמא**
- 21 **רישומו ניפר, ותניא: נמחק או נמשמש, אם רישומו**
- 22 **ניפר - פשר אמר ליה: מו קאמינא שטרא מעליא?**
- 23 **אל"ף ב"ת בעלמא קאמינא. תנו רבנן: הרי שפא**
- 24 **ואמו "אבד שטר חובי", אף על פי שאמרו עדים "אנו**
- 25 **כתבנו וחתמנו ונתנו לו" - אין כותבין לו את השטר;**
- 26 **במה דברים אמורים - בשטרי הלואה, אבל שטרי**
- 27 **מקח וממכר - כותבין, חוץ מן האחריות שבו;**

וכן

ותחתיו ככל הכתוב בראשון. וכגון שאין לו עדים שאבד ממנו. כתבנו ונתנו לו - דליכא למימר. שמא כתב ללוות ולא לזה. כשפרי הלואה - אפילו אם באו לכתוב חוץ מאחריות שבו - אין כותבין, דאדו למיטריף ביה מבני חרי, ושמא לא אבד ראשון, אי נמי דלמא ארו ומצאו, וטרף ודאמר טריף. אבל בשטרי מקח וממכר - אם אמרו עדים כתבנו ונתנו לו את חוץ מאחריות שבו. מאחר שאמנת הדבר שוה הקרקע קני לו, והוא יאין פן ישתקע הדבר ויערער עליו שלא כדון - כותבין לו שטר מכל מקח ואחריות. כדמפרש לקמן (קסט, ב) "שטרא דן דכתבנוהו דלא למיגבי ביה לא ממשעביד ולא מבני חרי" כו'.

רבן

רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו בשמי מקח וממכר אין כותבין – דסבירא ליה: אחריות נקבות במסירה, כדלקמן גבי מתנה. דיישינן דלמא לאחר שכתבו נתנו לו שטר המכירה החזיר לו לזקא זה למוכר את השטר, וחזר לו מקחו, כדאמרין גבי מתנה. חזרה פנתו – כדמפרש לקמיה טעמא. מתנתו קיימת – אלא אם כן חזר ומכרה או נתנה לו בקבין גמור, או בשטר חזרה.

כדין לוקח ומוכר, אמר טר חזין מאחריות שבו מאי מעמא – אין כותבין לו אחריות. אמר רב ספרא לפי שאין כותבין על שטר על שדה אחת – שאם יכתוב בו שטר אשר דיישינן דלמא אתי בעל חוב וטרף ליה להאי שדה, דאמר הקונה אותה כי אבד שטרי שהיה לי על שדה זו וכתבו לו שטר אשר עליה, וכיון דנטרפה מידו – אויל כהאי שטרא דכתבו ליה, וטרף ללקוחת שקנו אחר שקנה הוא, ויעשה קניניה עם הבעל חוב שטרפה ממנו. ואמר ליה שני די אדיקום בארעא – כלומר, אל תערער עלי עתה כלום. פירוש: שוף = בשופ, כדריסין (כתובות כ, א), והוא שאכלום בעליהם שלש שנים ובשופ, כך אמר ליה: שוף לי, דאדיקום בארעא ארבע או חמש שנים עליו עדי דיישינן דהרי, וחדר את ותרעער עליו וימא אחריתו. ועבדי הכי, ובתר זמן מערער עליה וטרף לה מיניה, וחדר אול לקונה שאמר "אבד שטרי" וכתבו לו אתה, ומפיק ליה להאול שטרא [קמא] דכתבו ליה על שדה זו, ואול וטרף ללקוחת. ומפשין עליה: ויבין דקריענה לשטרא – דבעל חוב, בויםנא קמייתא וטרף – במאי קטרף כי אתי השתא וטרף? והאמר רב תנמן ב' – כך הוא חסדו, מלוה בא לבית דין וצועק על הלזה שיפער לו חובה, ומזמנין ליה ללוח דיביא, כדאמרין, ואי לא אתי – משמתין ליה, וכותבין שטר טירפא למלוה שליך ויפשפ שיהא שטר קרקעותי על לוח, כל מקום שימצא מנכסיו או מלקוחות שקנו ממנו אחיין כן – יראה שטרו לבית דין של אותה העיר, ומסרו לו קרקעותיו למלוה, ויכתבו לו שטר אדרכתא, שיהא שליט הודך על נכסיו של זה לגבות חובו מהך, כדמפרש ב"הגזול

ברא", וישר הטיפא יקרע, פן יחזור ויטרף בבית דין אחר. וישמו הכססים כדין שומת בית דין כדמפרש בבבא קמא, וכפי השומא יקחם בחובו, ויכתבו לו בית דין שטר שומת הנכסים לדעת בתבא קמא, ומשום רשומא הדרא לעולם שיהא לו מעות ללוח, כדאמרין (בבבא מציעא טו, ב, לה, א), וכשיתנו לו בית דין שטר השומא – יקרעו אדרכתא, פן יחזור ויטרף בה פעם שניה שלא כדין. ומשני: לא צריכא דתיי מבא אבהתי – לכך אין כותבין על שטרות – דיישינן דלמא לאו מנכא הלאוהי יבא ויטרף, אלא יבא ויערער בו לו השדה ואל מאבותיו או שמכרה לה, ויבא עדים כי זה שדה אבותיו, והמוכר שמכרה גולה מאבותיו. והוציאיה מידו והעמידה ביד המערער, וכתבו ללוקח שטרפה מידו, וכי יש לו רשות לטרוף הלקוחות שקנו קרקע מן המוכר שמכר לו שדה זו הגזולה, והלך ועשה קניניה הלווקח עם הגזול שהיקח שטר מידו, ואמר ליה: שוף לי, ועשה כן, ואחר ארבע והמש שנים עוד בא הגזול הלווקח עדים כי שדה זו גולה המוכר הזה ומכרה לזה, וטרפה מידו, וחזר הלווקח הזה בשטר (השני שכתבו לו בעת שאמר אבד שטרי) [קמא] וטרף בו פעם אחרת. לפיכך אמר רב ספרא: אין כותבין שני שטרות על שדה אחת. אמר ליה רבא טענה זו נמי, כיון דנקיט שני שטרות ביום אחד – יכול לטרוף ולחזור ולטרוף, ולכך אמר רב ספרא: אין כותבין שני שטרות על שדה אחת ומשני אם כן, נפשי עליה מריבית ומחלוקת לו בעלי דינין בבת אחת, ויחזר לו על גבינתו. ונתבון ליה שטרא מעליא ב' – אמנתהיא פריך: אמאי קמני חזין מאחריות שבו – משום פסידא דמוכרי ואלא יכולין אנו לעשות תקנה, שיכתוב לזה שאמר אבד שטרי שטר מעליא, ובאחריות, דאיכא למימר הדין עמו דאדי אבד שטרו, ונכתבו ליה לאידך למוכר שובר שיוכיב שנפסד השטר הראשון שביד הלווקח, ולא יבא לגבות בו ער. והשתא ליכא למימא דלמא טרף וחדר טרף, שרירי כשיציגא הלווקח שטרו אדרכתא לזמן קמנין – ויציג המוכר את השובר שכתוב בו "כיל שטרי דיקפון" – כי כ שטרי מכירה דיקפון על ידו בטלין, לבר דרפיקון – כלומר, חזין מזה השטר שכתבתו לו בזמן פלוגי תחת הלווקח שאמר לי שאבד ממנו. זאת אומרת ב' – אומרת, אמאי קמני חזין מאחריות שבו – משום פסידא דמוכרי, והוא הדין לשטרי שטרו, לא נכתבו ליה שטרא מעליא על סמך השובר שביד המוכר, שהרי לא יכתבו שובר, דנמצא מוכר צריך לשמור שוברו מן העכברים.

השטר כדי שיחזור המכר. והבן דפליגי עליה דרבן שמעון בן גמליאל סבירא ליה אין אחריות נקבות, כדמפרש לקמן, וצריך לכתוב "קני לך האי שטרא וכל שמכרתי", וכיון שכותבין שמקנה לו מה שכתוב בשטר – אין לחוש אם השטר השני ביד הלווקח. ואפילו יש בידו אף שטרי מוכר – נקה המוכר בחזרת השטר, כיון שכתבו לו הלווקח שחזר ומקנה לו (המדה).

וקשה לפי פירושו וענין בתרא זה, אמאי לא נעשה לו שטר שני שכתבה לו: "פלוגי בן פלוגי אמר לנו: באבד שטרי שכתבת ושחמתם, ועתה כתבו אחר לראיה לכה לכה המוכר לכפרו ותרם כשלא אמצא עדי מסירה", וזה השטר לא זיק כלום למוכר, שיונין שכותבין בשטר השני שממתת שאבד הראשון כתבו השני – לא זיק למוכר כלום. כשיציגא השטר שחזר לידו, או יבא עדים שחזרו לו הלווקח את השטר כדי שיחזור המוכר – לא יכול לומר: שני שטרות היו לי, וכל זמן שהשטר ביד לא חזר המכר. שרירי מוכיב מתוך השטר השני שלא כתב לו המוכר, אלא העדים שעשוהו אחר שהחזיר הלווקח למוכר, ושקר להם לומר שנאבד ויש לומר: דיישינן לבית דין טועין, כשיציגא הלווקח שטרו שכתבו בו שעשאוהו העדים לפי שאמר (שנאבד) השטר הראשון שכתבו והתנמו ונתנו לו – יטע בה דין לומר: אם לא שחקרו עדים שאבד הראשון כתבו לו שני, ואפילו לרבנן דאמרי לעיל בשליד "יש נחליק" (קתה, ב) דאי דינא בטר עדים דייקי, העדים לאמרו מרוד, דכיון שרעיקו מעידיהם על תחלת שטר המכר בעדות ברודה, וגם עתה באים לגמור הדבר לפי שאמר שנאבד השטר הראשון – לא היו כותבין לו אלא דבר ברוד. עד כאן הגדוהו. וקצת תשנו לפי [וענין בתרא] זה: את משמע דממילתיה דרבן שמעון בן גמליאל דחייש שזא חזר המכר, אבל לאיניש דעלמא – שמתן לו הלווקח השטר כדי לקנות השדה – לא חייש, ודקאמר: וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הנותן מתנה לחבירו כי עד חזרה מתנתו ויש לומר: לאיניש דעלמא אם נתן לו הלווקח שטר מוכר כדי לקנות השדה – נקה במסירה, אף על פי שיש עדיין שטר שני בידו. ולכן לא יועיל לחוק לאיניש דעלמא שטר השני, שהרי לא יכול לחזור, שאחר שמסר לו שטר אחר. ודוקא למוכר לא תועיל חזרת השטר אחר, כיון שבשטר שני הנאשר ביד הלווקח תובת חובת המוכר.

לכתוב לאידך כל שטרי דליפקון במונא דבר – ואם אמור: הוא מיירי שאין המוכר לפנינו, כדפרישית לעיל על מילתא דרבן שמעון בן גמליאל ויש לומר: (דרבן שמעון בן כותבין ודאי בשאינו לפנינו), ודברדאי אי היה פריק על דבר שמעון בן גמליאל דאמר אין כותבין איכא מוכריה (כיון אבל הכא כי שפיר על דין דאקמו חזן מאחריות שבו – והיינו) כשעוש ענין אין מוכריה (אחריות), ונפילא הוא לפנינו. ודאי ודאי היה מצוי לשני: הוא הדין אם הוא לפנינו ודכותבין, ורבותא קא משמע לן, דאפילו אינו לפנינו – אפילו הכי כותבין לו, אלא דעדיפא משני ליה. **לבר** – מנאן דניפוק מונא דא – פירושו: ויכתבו לו זמן שני, אבל שטר דלעיל, דקאמר בביריתא – והיינו דכותבין בשטר מקח וממכר, ובכותבין בשטר זמן ראשון, כדפרישית לעיל.

בעלמא דאמר ליה שוף לי וכו' בלא טענה זו נמי, כיון דנקיט שני שטרות ביום אחד – יכול לטרוף ולחזור ולטרוף, ולכך אמר רב ספרא: אין כותבין שני שטרות על שדה אחת ומשני אם כן, נפשי עליה מריבית ומחלוקת לו בעלי דינין בבת אחת, ויחזר לו על גבינתו. ונתבון ליה שטרא מעליא ב' – אמנתהיא פריך: אמאי קמני חזין מאחריות שבו – משום פסידא דמוכרי ואלא יכולין אנו לעשות תקנה, שיכתוב לזה שאמר אבד שטרי שטר מעליא, ובאחריות, דאיכא למימר הדין עמו דאדי אבד שטרו, ונכתבו ליה לאידך למוכר שובר שיוכיב שנפסד השטר הראשון שביד הלווקח, ולא יבא לגבות בו ער. והשתא ליכא למימא דלמא טרף וחדר טרף, שרירי כשיציגא הלווקח שטרו אדרכתא לזמן קמנין – ויציג המוכר את השובר שכתוב בו "כיל שטרי דיקפון" – כי כ שטרי מכירה דיקפון על ידו בטלין, לבר דרפיקון – כלומר, חזין מזה השטר שכתבתו לו בזמן פלוגי תחת הלווקח שאמר לי שאבד ממנו. זאת אומרת ב' – אומרת, אמאי קמני חזין מאחריות שבו – משום פסידא דמוכרי, והוא הדין לשטרי שטרו, לא נכתבו ליה שטרא מעליא על סמך השובר שביד המוכר, שהרי לא יכתבו שובר, דנמצא מוכר צריך לשמור שוברו מן העכברים.

בעלמא כותבין שובר כו' – ואם תאמר: כיון דמסיק דבשטרי הלואה אימור פייסה בעל דבתי בוזי, וילכו דלקוחות אצל המוכר – אם כן מצי למידק מהכא דאין כותבין שובר, דאי כותבין – אם כן אמאי ואין כותבין שנוי שטרי הלואה, ולכתוב שובר לאיך, כדפריך הכא גבי מיקא ואומר רבינו יצחק: דבשטרי הלואה לא מצינו למכתב שובר,

משום שאם כן יפסידו כל הלואותיו שיעשה מכאן ואילך, שלא היה זכור מן השובר, ואיכא בעלת דלת בפני לוח, אבל בשטרי מיקא המוכר, אם יפסיד – ואין לו להפסיד ליה לא משום חששא שמא יפסיד והאחר לאחר זמן, ותימה: ודסוף סוף לזמן ידבר מכותבין שובר ומאי שנא הלאה? לכתובם "אמר מונתן דא וזהלך" ושמא אגו נהוין.

רמאן דמסיק ארעא בוזי לא מפיית – ותימה דרבינו יצחק: אם יכל המוכר לדחותו בוזי, למה יניחו קרקע? אפילו היה יודעין שלא פירע לו השטר עדיין, אלא שחלקו לומר שנתן או קרקע או מעות, ואם אין לו – או תיחור עליהם וקצת פייסא אם יוכל לדחותו בוזי אם לא. ונראה דמצי לסלקי בוזי. **בחוקה** רבא בשטר אימא אף בחוקה, פירש בבזוקת ולא גרסין ליה.

ומיהו, היינו יבולין לקיימו, והוי אליבא דמסקינן לקמן דמוק לקמן פלוגתאיהו בעריך לברר, ואפילו לא גרס הכא – לא היה עריך למחוק בסנהדרין (בג, ב). דקמור: והויק, חוקה ולא בשטר: אימא אף בחוקה, וקיימא לן דבעריך לברר קא מפילגי. דאפילו ליתיה הכא – מצינו למימר דהם "הוינין בדי, כדאשכחן ביארבעה אחין" (בימות לא, א) דקמור הלחמור דא פסק קמור בו ואמרין: למאי הלכתא: דאי כון אסירא ליה, ואי ערה היא – צורה גיעית חליצה, ואף על גב דליתיה ב"חוריק" (ביטע ע"ה).

ושריך לעמוד הבא **ורבן** שחוקא בן גמליאל סבר לה רבבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי – יש מן המשנים: דבפריך קמא דגיטין (א, א), הניא, אמר רבי אלעזר רבי יוסי: לא נחלקו על שטרות העולם בערבאות של גוים, ואף על פי דחומייהו גוים – כשרים. לא נחלקו אלא כן, דרבן שמעון בן גמליאל אמר: אף הן כותבין סבירא ליה עדי מסידה כרתי ואומר רבינו יצחק: דסבירא ליה כרבי גמליאל בגיטין כל ארבעה מאראי

ד"המגרש" בגיטין (פ, א) (ודוחק הוא, דאי אף אלף קאמר – דמשמע דבשאר שטרות נמי סבירא ליה הכי). ועריך לומר דאליבא דרבנן דפליגי עליה קאמר להו, דאף אותם היה להם לחבושי, כיון דסביר עדי מסידה כרתי.

אלא

מכר את הקרקע לאשה באחריות. **מאי טעמא** – חזרה מתנתו. **אמר רב אשי** – קסבר רבן שמעון בן גמליאל: נעשה כאומר כו'. **נגנב או שאבד נפי** – נימא דאבר שדהו, ובטלה מתנתו רבן שמעון בן גמליאל סבר אחריות – כן דרשתי מיקא, בן דמתנה – נקיות למקבל מתנה וללוקח במסירת השטר. כלומר, אף על פי שדרביים אינם נקיים, כיון דכותבין בשטר – נקיים עבן בדלת הקלה, וכיון שהחזירו לו את השטר חזרה מתנתו. ופלוגתא היא ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא ע, א), ואף על פי שפירש רבינו תנאי דליה וכלתה כרתי שמעון בן גמליאל, וליה רביים הלכתה ברבים – אפילו לא היה הלכתה כרתי שמעון בן גמליאל (אחריות נקנות במסירה בלא שטר אחר, וקאי ארש אשתו), דאמר: סבירא הוא כו', ולקמן בפירקין (קעג, א) נמי אמרין: אחריות נקנות במסירה. **אבי אמר:** עריך לרביא רביא, רבא אמר כו' – גם שם מוכח דאביי רבא סביר אחריות נקנות במסירה. וגם שם דחק רבינו תנאל וכתב שאין הלכה כמתו אלא במסירה ובשטר, והכל הוא. תנו רבנן מפני לידון – כנגד המעורר על שדה שבידו בשטר ובחוקה, שטותן קרקע או קרית שמיר, וגם יש לי עדים שבלתי שני חוקה – נידון בשטר, דרבי רבי, לקמן מפרש לה ואילו, על עמקמה אפישנה לפי פירוש השטר המעורר. רבן שמעון בן גמליאל אומר בחוקה – לפי פירוש האמוראים שלפנינו, יש מהם שצריך לפרש לרבי שמעון דקאמר. בחוקה ולא בשטר, ויש שצריך לפרש: אף בחוקה, וכל שכן בשטר. הלכך, מיה שכתוב בספרים: בחוקה ולא בשטר – אימא אף בחוקה, נראה דלא גרסין ליה כו'. **בבאי קמפילגי** – ומתוך כך נרע פירוש הרביא. **דבי סבי** אחריות נקנות במסירה – כדאמר רבי רבי בהדיא בפירק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא ע, א) שהמוכר שטר חוב לחבירו, כיון שמסר לו את השטר בידו – כנה הוחיב, ונתעבד לו לוח לזה הקונה כמו שהיה משועבד למלוה. כל מן שלא חזר ומחלו, כדאמר שמואל (במסכת גיטין) (ג) ועריך ליהותי ליה קמנו. ב. והכי קאמר: הדין בשטר ובחוקה, ותועבן ואינון כנגד המעורר. שדה זו שלי היא, שהרי שמעון שקנאו מלוי מסר לו שטר מכירה הכתוב בשמו, וקניתי השדה במסירת השטר כאילו נכתב בשמי, וגם החוקתי בשדה שלש שנים – נידון בשטר, דרבי רבי, ועל ידי השטר שמסר לו הלוקח קניו לו השדה, ואחריות נקנות במסירה, ולא עריך תו עדי חוקה.

אמר להו – רב אשי: לעולם אימא לך גבי מלוה שאבד שטר – שנכתבו לו שטרא, או פירע מקצת חובו – דכותבין שובר ללוה, ויפרע חובו למלוה. והכא גבי מיקא וממכר היינו טעמא דאין כותבין שובר למוכר כדי לכתוב שטרא מעליה ללוקח – משום דזימנן דאילו בעל חוב דמוכר ושהוא לוקח ראשון לוקח שטרא, ושטרין וטוהף הקרקע מיניה דלוקח ושניו, והכא אינו ביד הלוקח אלא ביד המוכר, ובתוך כך שירך אלא המוכר וריאה לו השובר – שמש ואכיל פירי, כדמסיק ואילו, וקשה גזל התאבא, אבל גבי שטרי מלוה – כותבין שובר, דליכא למימר הכי, כדמפרש לקמן ואילו, ומקשינן: סוף סוף לקוחות – לאו לגבי מוכר אולי, בתמימה, לצעוק על שדהו שפרע בעל חוב דמוכר? וריאה לו השובר – ויחזיר לו קרקעו. **אי נמי** – זימנן דהוי לוקח שלא באחריות, דעביד אינש דובן ארעא למימיה, ולא יחוש הלוקח לחזור אצל המוכר – שהרי אין עליו אחריות, ויפסיד קרקעו שלא כדין, **ואי הכי** – דאיכא למיחש להכי, והלכך בשטר מיקא אין כותבין שובר. **בשטרי הלואות נמי** – אמאי אמר דכותבין שובר? דאי איכא למיחש נמי דטרף ממלוה לקוחות שלקחו מן הלוח, והכא בידא דלקוחות ליכא, אלא ביד הלוח ומשני: **התם** – גבי הלואות, כיון דהוי מסיק ביד מלוה מלוה – לאו על שבקי ליה לקוחות קרקע שלדם למלוה עד שילכו אצל הלוח ליתע אפיהו פירוהו זוי, משום דמימר אמרי לקוחות: אימור פיוסי פייסיה, ולא אתי למישטמ ולמיכיל פירי. אבל כהא, גבי מיקא וממכר, כשיבא לוקח לו לטרופן קרקע מלקוחות שלקחו מן המוכר – יניחו לו הלוקחות לטרופן, דאמרי לקוחות: זה המוכר, וכל קרקע חייב לו ללוקח זה תחת שדהו שאבד, וכל מן דמוסיק ארעא כבחריה – לא מפיית בוזי עד ענין דמסיק, ביארבעה שלא יוכל לתמיד לו שדהו. והלכך מניחין לו לטרופן עבשתי, ולאחר זמן הדר לגבי מרא דארעא, ובתוך כך שמש ואכיל פירי, והלכך אין כותבין שובר, **כתבין** – האי שטרא ולתיני שחשדו קיבו בידו, אף שלא יגבה לא ממשעבדו ולא מבני חרי, דחישנין דלמא שטרו האשון עדיין בידו הוא, דתיקו **ארעא** בידה – שלא יוכל המוכר לטעון: לא מכתירי לך מעולם. **אמר פריש** **ואת אורתי** –

אמר להו: **בעלמא פותבין שובר,** **והכא היינו טעמא,** **דרבמא אויל בעל חוב וטרופ מיניה דלוקח,** **ואויל איהו וטרופי לקוחות,** **ושובר גבי לקוחות ליפא.** – **סוף סוף לקוחות לאו אמרי דארעא דררי?** – **אדרבי והכי שמיש ואכיל פירי:** **אי נמי,** **לדוקח שלא באחריות.** – **אי הכי,** **שמפרי הלואה נמי – התם דהוי מסיק אמרי:** **פייסיה בעל חוב פוזו,** **הכא דארעא מסיק, מידע ידעו דמאן דמסיק ארעא – בוזי לא מפיית.** **אמר מר:** **הוי מן האחריות שבו.** **הכי קתיבין?** **אמר רב נתן, דכתבי הכי:** **"שטרא דנן דלא למיגבי ביה לא ממשעבדי ולא מכני חרי, אלא כי הכי דתיקום ארעא בידיה דלוקח."** **אמר רפרם,** **ואת אוקרת: אחריות – טעות סופר הוא;** **טעמא דכתב ליה הכי,** **הא לא קתב ליה הכי – גבי רב אשי אמר:** **אחריות – לאו טעות סופר הוא,** **ומאי "הוי מן האחריות שבו?"** **דלא קתיב ביה אחריות.** **ההיא איתתא דיתבה ליה זוןי לההוא גברא למיזבן לה ארעא, אויל זבן לה שלא באחריות;** **אתתא לקמיה דרב נתן,** **אמר ליה:** **"לתקונין שדרתיך ולא לעוונתי,"** **זיל זבניה מיניה שלא באחריות,** **והדר זבניה ניהלה באחריות.** **"רבן שמעון בן גמליאל אמר:** **הגותן מתנה לחבירו והחזירו לו את השטר – חזרה מתנתו, והקמים אוקרים:** **מתנתו קיימת,"** **מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל?** **אמר רב אשי,** **נעשה כאומר לו:** **שדה זו נתונה לך כל זמן שהשטר בידך.** **מתקופי לה רבה:** **אי הכי, נגנב או אבד נמי אלא אמר רבה:** **באחריות נקנות במסירה קמפילגי,** **רבנן**

ממילתיה דרב נתן, שמוקיע לפרש בתוך השטר שאין בו אחריות. אחריות – שאינו כתוב בשטר, אלא נכתב השטר סתם – טעות ושגגת הסופר הוא, וכמי שכתב בו אחריות דמי. ופלוגתא הוא בישיבם אחזקין" (בבא מציעה די, א). והכי מסקינן דהם (ט, ב) דטעות סופר הוא, כן בשטרי מיקא ביד המוכר אלא כתב ביה אחריות – ורב נחמן כל שמוחרי שפיר. זיל זבניה – מן המוכר שלא באחריות, וכתוב השטר שובר, ואחר כך מכר את הקרקע לאשה באחריות. **מאי טעמא** – חזרה מתנתו. **אמר רב אשי** – קסבר רבן שמעון בן גמליאל: נעשה כאומר כו'. **נגנב או שאבד נפי** – נימא דאבר שדהו, ובטלה מתנתו רבן שמעון בן גמליאל סבר אחריות – כן דרשתי מיקא, בן דמתנה – נקיות למקבל מתנה וללוקח במסירת השטר. כלומר, אף על פי שדרביים אינם נקיים, כיון דכותבין בשטר – נקיים עבן בדלת הקלה, וכיון שהחזירו לו את השטר חזרה מתנתו. ופלוגתא היא ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא ע, א), ואף על פי שפירש רבינו תנאי דליה וכלתה כרתי שמעון בן גמליאל, וליה רביים הלכתה ברבים – אפילו לא היה הלכתה כרתי שמעון בן גמליאל (אחריות נקנות במסירה בלא שטר אחר, וקאי ארש אשתו), דאמר: סבירא הוא כו', ולקמן בפירקין (קעג, א) נמי אמרין: אחריות נקנות במסירה. **אבי אמר:** עריך לרביא רביא, רבא אמר כו' – גם שם מוכח דאביי רבא סביר אחריות נקנות במסירה. וגם שם דחק רבינו תנאל וכתב שאין הלכה כמתו אלא במסירה ובשטר, והכל הוא. תנו רבנן מפני לידון – כנגד המעורר על שדה שבידו בשטר ובחוקה, שטותן קרקע או קרית שמיר, וגם יש לי עדים שבלתי שני חוקה – נידון בשטר, דרבי רבי, לקמן מפרש לה ואילו, על עמקמה אפישנה לפי פירוש השטר המעורר. רבן שמעון בן גמליאל אומר בחוקה – לפי פירוש האמוראים שלפנינו, יש מהם שצריך לפרש לרבי שמעון דקאמר. בחוקה ולא בשטר, ויש שצריך לפרש: אף בחוקה, וכל שכן בשטר. הלכך, מיה שכתוב בספרים: בחוקה ולא בשטר – אימא אף בחוקה, נראה דלא גרסין ליה כו'. **בבאי קמפילגי** – ומתוך כך נרע פירוש הרביא. **דבי סבי** אחריות נקנות במסירה – כדאמר רבי רבי בהדיא בפירק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא ע, א) שהמוכר שטר חוב לחבירו, כיון שמסר לו את השטר בידו – כנה הוחיב, ונתעבד לו לוח לזה הקונה כמו שהיה משועבד למלוה. כל מן שלא חזר ומחלו, כדאמר שמואל (במסכת גיטין) (ג) ועריך ליהותי ליה קמנו. ב. והכי קאמר: הדין בשטר ובחוקה, ותועבן ואינון כנגד המעורר. שדה זו שלי היא, שהרי שמעון שקנאו מלוי מסר לו שטר מכירה הכתוב בשמו, וקניתי השדה במסירת השטר כאילו נכתב בשמי, וגם החוקתי בשדה שלש שנים – נידון בשטר, דרבי רבי, ועל ידי השטר שמסר לו הלוקח קניו לו השדה, ואחריות נקנות במסירה, ולא עריך תו עדי חוקה.

רבן שמעון בן גמליאל סבר אין אותיות נקנות במסירה - והלכך צריך עדי חזקה; דכיון דאמר ליה אידך 'לך חזק וקני' ושי לו עדים שהחזיק בה - קנה; דרקעק נקנית בחספא או בשטר מבכירה ומתנה או בחזקה. והכי קאמר רבן שמעון בן גמליאל: נרון בחזקה ולא בשטר. אמר ליה אבאי - לרב דימי, אמר בן פלוגתא - דלמור, שאמר רבמי

מסרתיהו לו. והא איפא שמעינן להו - בפרק "שנים אוחוזין" דתניא: שנים אדוקים בשטר כו'. ותיקום השטר בחותמיו דברי רבי - וגובה ליה מלוה כוליה; ובדמשתינן טעמא לקמן. והוינן בה - הכי קאמרין בפרק "שנים אוחוזין". אמר מר: תיקום השטר בחותמיה דברי רבי. וגובה לו מלוה כוליה; בתמיה, ולית ליה לרבי כו'. ויחלוקו והכי בני יגבה חצי חוב הכותב בשטר, ולא יותר אמר רב נחמן

במקוויים - בתנפא, כולי עלמא לא פליגי דפליגי כו'. שניהם, פליג שני משנתו דשנים אוחוזין. אי מקיים ליה פלוני - כלומר, או יש ממש בדבריה; ויגבה מהם חצי חוב בשטר. ואידך פלוגא יפסידי בשבול תפיסת הלוח שאדוק עמו בשטר. אלא האב כלברא קא מיפליג - אדם שטוען למעשה; ענין שני חזקות יש לי, אחת - שיש בידי עדין עדין שנים מבכירה שעשית לי על זה השדה, ועוד - שיש לי עדי חזקה שלש שנים. וקאמר רבי: נרון בשטר, שצריך לברר ולאמת את דבריה; ולאבית את השטר כמו שטען. ועדי חזקה הלא שטר לא יעיל לו כגון מארז שיה עומד ומעשרה; לא מסרתי לך שטר מעולם, ולא מכרתי לך, ושלא בדין החזקה. והלא טוען שטר יש עדין בידי. ואילו לא טען כן - היה די לו בעדי חזקה, כיבאר ב"חזקות הבתים" (בבא בתרא כט, א) דעד תלת שנין מודדו איניש בשטריה; טפי לא מודדו. ורבן שמעון סבר: נרון אף בחזקה לברדה, כאלו בא לידון בחזקה בידו בלא שטר. וכל שאם יבא שטר שטר מבכירה - לא בעי תו עדי חזקה, דאין אדם צריך לברר ריבוי שעות שטען שאין ירביבים לו. ובי היכי דאילו טען מעיקרא; אבר שטרי, ויש לי חזקה שלש שנים - די לו בכך, כי טען נמי יש לי שטר עם החזקה - די לו בחזקה בלא שטר. תבעיה לדינא - רבי חיאי לרבי אבא. אבוי לא מתיימנא - לומר "פרעתיה" אפילו בלא עדיש; והא קיימא לן - בפרק "שבעות" הדינין. כשפעתך - דאמרת משמיה דרב צריך שיבואו פלוני ופלוני ועידו. ומיהו, אי אתו הני סהדי ואומר; לא היו דברים מעולם - הא אמר רבא בפרק "שבעות הדינין" (שבעות מה' ב). כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש וכו'. והולבאת כרבא. ושבעת הלוח שפרעו. ופטר. אמר ליה - רבי אבא. והאמר רב נידל אמר רב הלכה כרבן שמעון בן גמליאל - שמונה נרון אף בחזקה לברדה. דכיון דלא היה צריך לטען שטר יש בידי, מארז שאכלה שני חזקה - אין צריך לברר את דבריה, שהרבה לטעון מה שאין צריך. ונאט נמי, כיון דבלא עדין שאמרתי. ואף רבי לא אמר אלא לברר - כלומר, מן הדין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. שאף רבי לא נחלק אלא משום דסבריה ליה דצריך לברר את דבריו אחרי שטען "יש לי שטר", ורבי מודה שאם לא טען - לא היה צריך אלא חזקה לברדה. וכיון דלא היה פלוגותיהו אלא כדי לברר - נראן דברי רבן שמעון בן גמליאל שאין לו להפסיד בשבול שפת יתה.

אמר

אָלֵא הָכָא בְּלָבְרָא קְמִיפְלִיגִי; כִּי הָא דָּרְבִי יִצְחָק בַּר יוֹסֵף הוּוּ מְסִיךְ בֵּיהּ וְזוּי בְּרַבִּי אָבָא, אָתָא לְקַמְהֵי דְרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא, אָמַר: פְּרַעְתִּיךְ בִּפְנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי. אָמַר לִיהּ רַבִּי יִצְחָק: יְבוֹאוּ פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְעִידוּ. אָמַר לִיהּ: אֵי לֹא אָתוּ לֹא מְהִימְנֵינָא? וְהָא קְיָיְמָא לָן: הַמְלוּהוּ אֶת חֲבִירוֹ בְּעֵדִים - אִינוּ צָרִיךְ לְפַרְעוֹ בְּעֵדִים אָמַר לִיהּ: אֵנָּה בְּהִיּוּא מִשְׁמַעְתָּא דְמָר סְבִירָא לִי, דְאָמַר רַבִּי אָבָא אָמַר רַב אָדָא בַּר אֲחֵבָא אָמַר רַב: הָאֹמַר לְחֲבִירוֹ "פְּרַעְתִּיךְ בִּפְנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי" - צָרִיךְ שְׂבוֹאוּ פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְעִידוּ. [אָמַר לִיהּ]. וְהָא אָמַר רַב נִידֵל אָמַר רַב: הֲלֵכְהָ דְבְרֵי רַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְאָף רַבִּי לֹא

אמר

רַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אִין אוֹתוֹת נִקְנוֹת בְּמִסְרָה, וְרַבְּנָן סָבְרִי: אִין אוֹתוֹת נִקְנוֹת בְּמִסְרָה. הָנוּ רַבְּנָן: הָכָא לִירוֹן בִּשְׁטָר וּבְחֻזְקָה - נִירוֹן בִּשְׁטָר, דְּבַרְי רַבִּי, רַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: בְּחֻזְקָה. בְּמָאי קְמִיפְלִיגִי? כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: בְּאוֹתוֹת נִקְנוֹת בְּמִסְרָה קָא מִיפְלִיגִי, רַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: אִין אוֹתוֹת נִקְנוֹת בְּמִסְרָה, וְרַבִּי סָבַר: אוֹתוֹת נִקְנוֹת בְּמִסְרָה. אָמַר לִיהּ אַבְיִי: אִם בָּן, פְּלוֹגְתָא דְלָמָר אָמַר לִיהּ: וְתַפְלוּג. אָמַר לִיהּ, הָכִי קְאָמְנָא לָךְ: מִתְנַיָה לֹא מִיתְרַעָא אֱלָא פְרַמְלֵרְעָא מָר, וְאִם בֶּן קְשִׁיף דְרַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֲדַרְבָּן שְׁמַעוֹן אֱלָא אָמַר אַבְיִי: הָכָא בְּמָאי עַסְקִינָן - בְּגוֹן שְׁמַעְנָא אֲחֵד מִהוֹן קְרוּב אוּ פְסוּל; וּבְפְלוֹגְתָא דְרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אֲלַעֲזָר קָא מִיפְלִיגִי, רַבִּי סָבַר לֵה פְרַבִּי אֲלַעֲזָר, דְאָמַר: עַדִּי מִסְרָה פְרַתִּיהּ; וְרַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר לֵה פְרַבִּי מֵאִיר, דְאָמַר: עַדִּי חֲתִימָה פְרַתִּי. - וְהָא אָמַר רַבִּי אָבָא: מוֹדָה הִיךְ רַבִּי אֲלַעֲזָר בְּמִוּיָיף מִתּוֹכוֹ שְׁהוּא פְסוּל אֱלָא אָמַר רַבִּי אַבְיָנָא: הַכֹּל מוֹדִים, שְׁאִם פְּתוּב בּוּ: "הוֹזְקִינוּ לְעוֹדוֹתָן שֶׁל עֵדִים, וְנִמְצְאָת עֵדוֹתָן מִוּיָיפִת" - שְׁהוּא פְסוּל, פְּרַדְבִּי אָבָא. לֹא תַחְלוֹקוּ אֱלָא בִּשְׁטָר שְׁאִין עָלְיוּ עֵדִים כְּלָל, דְרַבִּי סָבַר לֵה פְרַבִּי אֲלַעֲזָר, דְאָמַר: עַדִּי מִסְרָה פְרַתִּיהּ, וְרַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר לֵה פְרַבִּי מֵאִיר, דְאָמַר: עַדִּי חֲתִימָה פְרַתִּי. וְאִיבְעִית אִימָא: בְּמוֹדָה בִּשְׁטָר שְׁפִתְבוּ צָרִיךְ לְקַיְמוּ קָא מִיפְלִיגִי, דְרַבִּי סָבַר: מוֹדָה בִּשְׁטָר שְׁפִתְבוּ - אִין צָרִיךְ לְקַיְמוּ, וְרַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: צָרִיךְ לְקַיְמוּ. - וְהָא אִיפְכָא שְׁמַעִינן לֵהוּ דְתַנַּיָא: שְׁנַיִם אֲדוּרְקִין בִּשְׁטָר, מְלוּהָ אֹמַר: "שְׁלִי הוּא, וְגַפְל מוֹמְנִי וּמְצַאתוּ", וְלֵהוּ אֹמַר: "שְׁלָךְ הוּא, וּפְרַעְתִּיו לָךְ" - יְתַקְיִים הַשְׁטָר בְּחֻזְמִיו, דְּבַרְי רַבִּי, רַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: יְחַלְקוּ; וְהוֹינָן בָּהּ, וְלִית לִיהּ לְרַבִּי הָא דְתַנָּן: שְׁנַיִם אוּחֻזִין בְּפִטְלוֹת, זֶה אוּמַר "אִנִּי מְצַאתִיהּ" וְזֶה אוּמַר "אִנִּי יִשְׁבַע שְׁאִין בְּהַ פְּחוֹת מְחַצְתִּיהּ, וְהָא יִשְׁבַע שְׁאִין בְּהַ פְּחוֹת מְחַצְתִּיהּ, וְיְחַלְקוּ? וְאָמַר רַבָּא אָמַר רַב נַחְמָן: בְּשָׂאִינוּ מְקַיְיָם, רַבִּי סָבַר: מוֹדָה דִּיחַלְקוּ; כִּי פְלוֹנִי - בְּשָׂאִינוּ מְקַיְיָם, רַבִּי סָבַר: מוֹדָה בִּשְׁטָר שְׁפִתְבוּ צָרִיךְ לְקַיְמוּ, וְאִי מְקַיְיָם לִיהּ - גְּבִי פְלָגָא, וְאִי לֹא - חִסְפָּא בְּעֻלְמָא הוּא; וְרַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: מוֹדָה בִּשְׁטָר שְׁפִתְבוּ אִין צָרִיךְ לְקַיְמוּ, וְיְחַלְקוּ - אִיפּוּד. וְאִיבְעִית אִימָא: לְעוֹלָם לֹא תִיפּוּד, אֱלָא הָכָא בְּלָבְרָא קְמִיפְלִיגִי; כִּי הָא דָּרְבִי יִצְחָק בַּר יוֹסֵף הוּוּ מְסִיךְ בֵּיהּ וְזוּי בְּרַבִּי אָבָא, אָתָא לְקַמְהֵי דְרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא, אָמַר: פְּרַעְתִּיךְ בִּפְנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי. אָמַר לִיהּ רַבִּי יִצְחָק: יְבוֹאוּ פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְעִידוּ. אָמַר לִיהּ: אֵי לֹא אָתוּ לֹא מְהִימְנֵינָא? וְהָא קְיָיְמָא לָן: הַמְלוּהוּ אֶת חֲבִירוֹ בְּעֵדִים - אִינוּ צָרִיךְ לְפַרְעוֹ בְּעֵדִים אָמַר לִיהּ: אֵנָּה בְּהִיּוּא מִשְׁמַעְתָּא דְמָר סְבִירָא לִי, דְאָמַר רַבִּי אָבָא אָמַר רַב אָדָא בַּר אֲחֵבָא אָמַר רַב: הָאֹמַר לְחֲבִירוֹ "פְּרַעְתִּיךְ בִּפְנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי" - צָרִיךְ שְׂבוֹאוּ פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְעִידוּ. [אָמַר לִיהּ]. וְהָא אָמַר רַב נִידֵל אָמַר רַב: הֲלֵכְהָ דְבְרֵי רַבְּנָן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְאָף רַבִּי לֹא

בבא בתרא. גט פשוט - פרק עשירי דף קע עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ) רשב"ם תוספות

אלא לברר — פירש רבינו תם: לברר אמיתת הדברים, ולהעמיד על האמת. ואם ימצאו ואמרו לו ראינו מעולם — מחייב, אבל אם לא ימצאו — אלא אבד בכך, שאין סברא שהיה מחייבו שלטם על זה אם לא יוכל למצואן, כי מה דין הוא זה שייפסד בהנם אם לא יוכל לאמת דבריה שלא היה צריך לטעון? ועוד, דהכי משמע 'אינא נמי לברר קאמינא' — ולא לחייב, שאם היה מחייבו לברר — מה

- 1 תשובה היא זו 'אינא נמי לברר' מכל מקום היה
- 2 מחייבו ואודרה, מה שמזכיר לברר — אינו כי אם
- 3 קושיא על טעמה, מנח פירש שבי"ם אבא רבא לא
- 4 אמר אלא לברר. הלכך לא מסתבר טעמא לחייבו
- 5 משום הכי. ובשכונות פרק "שבועת הדיינים"
- 6 (ב. מ.) דקאמר: אתו פלוני ופלוני ואמרו לא הו
- 7 דברים מעולם, ואמר רבא: לא מילתא דלא רמיז
- 8 עליה דאיניש — אמר ולא אדעתיה. תימה:
- 9 דאמר רבא עריך שיבואו פלוני ופלוני ועידו וש
- 10 לומר: דרבא ברבן שמעון פן גמליאל סבירא ליה,
- 11 כדפסיק רב (פסא. א.) נמי, אפילו ולרבי.
- 12 וכדפירוש רבינו תם. כדמפרש אליה אם לא בירר
- 13 — לא הפסיד. דיש לו לברר כל מה שיוכל, ומכל
- 1 מקום אי לא משכח להו, או אומרים לא הו
- 2 דברים מעולם — יש לומר דלא מפסיד. אבל
- 3 תימה שרבינו שמואל בן מאיר הביאה על זה
- 4 שצריך שיבואו פלוני ופלוני ועידו, משמע שרודח
- 5 להעמידה כרבי אפילו לפירוש שלו. ושמה היה

רוצה לומר דרע הוה דלא הביאם מדיבא דאיתיהו ואמרו לו הוה דברים מעולם, ולא הבתי כלל. ויש שגיבשים דבריו אליבא דרבן שמעון בן גמליאל, וסובר שלחכה כותיה. ואפילו לנאן דאמר התם הוחזק כפרן — אתי שפיר כרבן שמעון בן גמליאל, דיש לומר דלא אמר רבן שמעון בן גמליאל אלא דאין צריך להביא.

אין הלכה לא כרבי יהודה בן פירש רבינו שמואל בן מאיר: דאמר עדים מקרעים את

השטר, דחבי משמע יחליף — אפילו בעדים. וכן הוא לפי המסקנא, דשמיע ליה ברייתא ולא הדר, דאייהו מכשר בעדים ואיהו מצריך בית דין, אבל רב נחמן לא היה סובר מילתיה דרב הכי, דאם בן — מאי הא דקאמר לרב הונא: אי שמיע ליה כו' הוה ביה דר' ממה שדחה אומר אין הלכה כרבי יהודה? מי אלימא ממתניתין דמשמע נמי בעדים, ואפילו הכי פליגי עליה: ואם תאמר: במשנה לא תני עדים בדיא — מכל מקום איהו סבירא ליה ועדים קאמר, ופליגי עליה, דתנא הוא ופליגי נגדא לרבינו יצחק. דרב נחמן סבר לה למילתיה דרב הכי אין הלכה כרבי יהודה דאמר יחליף וכתובין ליה מנמן שני. וסבירא ליה דרבי יהודה מנמן שני קאמר, ומדלא פירש במשנה: וכתובין לו שטר אחר מנמן ראשון, וממאי דהדר ליה רבי יוסי: וכן פ' לו ולא יגרע כחו של זה — ושמע דרבי יהודה מנמן שני קאמר, דאין מנמן שני קאמר, ולא הוה פליגי אברייתא בהכי, שכל עצמו לא בא אלא לאפקי ממה שדחה סובר שרבי יהודה לא היה מכשיר אחר מנמן ראשון — הוה הדר ממאי דמצריך בית דין כדי לכתוב מנמן ראשון, ולא הוה פליגי אברייתא בהכי, שכל עצמו לא בא אלא לאפקי ממה שדחה סובר שרבי יהודה לא היה מכשיר מנמן ראשון בלבד כלל אפילו בבית דין, מדלא קאמר ליה במתניתין, ובה רב לומר שאף על פי שבעדים יש לומר שאין להכשיר מנמן ראשון — בבית דין מיהא ראי להכשיר. ואי הוה ידע דרבי יהודה הוה מכשיר אפילו בעדים מנמן שני קאמר — לא הוה פליגי עליה, ותימה: דלעיל (קסז, א.) בגמחה כתובין לו מנמן ראשון, כן פירש רבינו שמואל בן מאיר התם: 'וביום פלוני' קאמר התם — היינו שניה כתוב מני ביום פלוני. ואמר רבינו שמואל בן מאיר: איהו הוה פליגי עליה, ותימה: דלעיל (קסז, א.) בגמחה כתובין לו מנמן ראשון, כן פירש רבינו שמואל בן מאיר התם: 'וביום פלוני' קאמר יהודה? ומצינן למימר דרב נחמן סבירא ליה דרב הוה מוקי לה הייא דנמחך בכתיבת זמן ראשון אליבא דנפשיה, ואליאב דרבי יהודה מנמן שני. דמגופה דהדיא משנה לא מוכחא לרבי יהודה אי מנמן ראשון אי מנמן שני. אף על גב דמצריך בית דין — איבא למימר מנמן שני. דאפילו מנמן שני איבא למימר שאין לעדים לכתוב שלא מדעת להו, ואפילו אותם עדים שעשאוהו אן ראשין לעשות אחר, שכיון שפירש 'היתקבל' — אין חרוזין ועושין שליתוהו, דומיא דגט, שאם צוה לכתוב גט וליתן לשלוחו, שנעשה שליה לכתוב והתנו ונתנו לו, ונמחך אבא — אבד — שאין יכולין לעשות אחר, כדמוכח בשטר 'היתקבל' (גיטין סג, ב.) ואף על פי שיש לתת חזקה, שבדין שובגט לא יעשו שני שני, דבעינן שיאמר לסופר 'הכתוב' ולעדום לחותמו, ומן השני לא אמר להם כלום. אבל הבא בלא צווי יכול להיות כשר, שאינו אלא לראיה לגלות שנשתעבדו נכסיו על ידי השטר הראשון, ואחרי שנשתעבדו לא יפקע השעבוד, ומכל מקום, אף על פי שאין דומה למגורי לגט — נזכר לומר שאין להם לכתוב עליו שעבוד שלא מדעת. כיון שנאבד מן המלוה אותו שכתבו ונתנו לו, על פי להא אין ראשין לעשות אחר — כל שכן בעדים אחרים, שה השטר מוקי לו אפילו בלא שטר כלום. שאם על פי שגם אם לא נכתב היה גובה מלקוחות שלקחו אחר שנמחך הראשון כאלו היה קיים, כיון דאית ליה קלא למה מלוה, כדמשמע 'בחוקת הבתים' (בבא בתרא סז, א.) לא יפסד בלום. ויש שגם דמאן דרדיק בגנצא זיף — היתה מלוה על פה ונזה מן הלקוחות, אף על גב דמצינן לאסמיתיהו לקוחות ולומר לן בשעת מנחך פירענה, ושטרי ליבא לאפקי עליהו — מכל מקום מוקי השטר השני ללוה, שאם יפרע לו ואין לו שטר — אין לו לראוב כלום, ואם יש שטר — זימנין דמשתמיט ולא הדיב ליה, ואמר: הידיבא לך למחר או לימנא אורחא, והדר גבי זימנא אחרתיה, ועוד יש לומר: דרב נחמן סבירא ליה דמודה רב הובא דנמחך שעושין לו בית דין שטר אחר מנמן ראשון, משום דהתם אין לחוש אם זה דומה למקודם, כיון שבית דין בעצמם כותבין אותו, דבית דין אלימין לאפקועי ממנא, ולא יבא לחתום בשטר מוקדם על ידי שנכשיר זה. אבל הבא — כותבין ליה עדים, הלכך אין להם כל לחתום מנמן ראשון, שדומה למקודם, שלא יבאו לחתום בשטר מוקדם, ועוד יש לומר: דגבי נמחך אין דומה כל כך למקודם, מאחר שדוה שטר ראשון אלא שמעתיקין אותו. אבל הבא — שטר חדש שדוה כותבין בו זמן ראשון היה דומה למקודם. וקצת היה משמע דבנמחך נמי זמן שני, והכי משמע לישנא קצת, דקאמר: הוציא שטר מחוק ביום פלוני. ומיהו, הוה קשה איפכא לרב דאמר זמן ראשון, ולרבי יהודה דבמנחך דאמר אפילו בעדים מנמן ראשון, ואין לומר שבנמחך אין ראו כל כך זמן ראשון, שאינו מדעת שניהם, כי נכח שפירש רבינו יצחק רבינו שמואל נראה עיקר, תדע, דהא ב'הידול קבא' (בבא קמא צח, ב.) גבי שורף שטרות ואי אריבא אחר בו' — ומשמע שאו לא יפסיד כלום. ועוד תימה, דלעיל בגמחה בעי בית דין לכולי עלמא, הבא קאמר רבי יהודה עדים מוקדם ומוה רבינו יצחק, דהבא כתבתי מדעת שניהם — אבל סבירא ליה — כותבין שלא בפני הלוה, ויכן שמוקי לו — כן ראה אין לעדים לעשות אחר מדעת.

אלא

אלא לברר — פירש רבינו תם: לברר אמיתת הדברים, ולהעמיד על האמת. ואם ימצאו ואמרו לו ראינו מעולם — מחייב, אבל אם לא ימצאו — אלא אבד בכך, שאין סברא שהיה מחייבו שלטם על זה אם לא יוכל למצואן, כי מה דין הוא זה שייפסד בהנם אם לא יוכל לאמת דבריה שלא היה צריך לטעון? ועוד, דהכי משמע 'אינא נמי לברר קאמינא' — ולא לחייב, שאם היה מחייבו לברר — מה

תשובה היא זו 'אינא נמי לברר' מכל מקום היה מחייבו ואודרה, מה שמזכיר לברר — אינו כי אם קושיא על טעמה, מנח פירש שבי"ם אבא רבא לא אמר אלא לברר. הלכך לא מסתבר טעמא לחייבו משום הכי. ובשכונות פרק "שבועת הדיינים" (ב. מ.) דקאמר: אתו פלוני ופלוני ואמרו לא הו דברים מעולם, ואמר רבא: לא מילתא דלא רמיז עליה דאיניש — אמר ולא אדעתיה. תימה: דאמר רבא עריך שיבואו פלוני ופלוני ועידו וש לומר: דרבא ברבן שמעון פן גמליאל סבירא ליה, כדפסיק רב (פסא. א.) נמי, אפילו ולרבי. וכדפירוש רבינו תם. כדמפרש אליה אם לא בירר — לא הפסיד. דיש לו לברר כל מה שיוכל, ומכל מקום אי לא משכח להו, או אומרים לא הו דברים מעולם — יש לומר דלא מפסיד. אבל תימה שרבינו שמואל בן מאיר הביאה על זה שצריך שיבואו פלוני ופלוני ועידו, משמע שרודח להעמידה כרבי אפילו לפירוש שלו. ושמה היה

- 1 תשובה היא זו 'אינא נמי לברר' מכל מקום היה
- 2 מחייבו ואודרה, מה שמזכיר לברר — אינו כי אם
- 3 קושיא על טעמה, מנח פירש שבי"ם אבא רבא לא
- 4 אמר אלא לברר. הלכך לא מסתבר טעמא לחייבו
- 5 משום הכי. ובשכונות פרק "שבועת הדיינים"
- 6 (ב. מ.) דקאמר: אתו פלוני ופלוני ואמרו לא הו
- 7 דברים מעולם, ואמר רבא: לא מילתא דלא רמיז
- 8 עליה דאיניש — אמר ולא אדעתיה. תימה:
- 9 דאמר רבא עריך שיבואו פלוני ופלוני ועידו וש
- 10 לומר: דרבא ברבן שמעון פן גמליאל סבירא ליה,
- 11 כדפסיק רב (פסא. א.) נמי, אפילו ולרבי.
- 12 וכדפירוש רבינו תם. כדמפרש אליה אם לא בירר
- 13 — לא הפסיד. דיש לו לברר כל מה שיוכל, ומכל
- 1 מקום אי לא משכח להו, או אומרים לא הו
- 2 דברים מעולם — יש לומר דלא מפסיד. אבל
- 3 תימה שרבינו שמואל בן מאיר הביאה על זה
- 4 שצריך שיבואו פלוני ופלוני ועידו, משמע שרודח
- 5 להעמידה כרבי אפילו לפירוש שלו. ושמה היה

רוצה לומר דרע הוה דלא הביאם מדיבא דאיתיהו ואמרו לו הוה דברים מעולם, ולא הבתי כלל. ויש שגיבשים דבריו אליבא דרבן שמעון בן גמליאל, וסובר שלחכה כותיה. ואפילו לנאן דאמר התם הוחזק כפרן — אתי שפיר כרבן שמעון בן גמליאל, דיש לומר דלא אמר רבן שמעון בן גמליאל אלא דאין צריך להביא.

אין הלכה לא כרבי יהודה בן פירש רבינו שמואל בן מאיר: דאמר עדים מקרעים את

השטר, דחבי משמע יחליף — אפילו בעדים. וכן הוא לפי המסקנא, דשמיע ליה ברייתא ולא הדר, דאייהו מכשר בעדים ואיהו מצריך בית דין, אבל רב נחמן לא היה סובר מילתיה דרב הכי, דאם בן — מאי הא דקאמר לרב הונא: אי שמיע ליה כו' הוה ביה דר' ממה שדחה אומר אין הלכה כרבי יהודה? מי אלימא ממתניתין דמשמע נמי בעדים, ואפילו הכי פליגי עליה: ואם תאמר: במשנה לא תני עדים בדיא — מכל מקום איהו סבירא ליה ועדים קאמר, ופליגי עליה, דתנא הוא ופליגי נגדא לרבינו יצחק. דרב נחמן סבר לה למילתיה דרב הכי אין הלכה כרבי יהודה דאמר יחליף וכתובין ליה מנמן שני. וסבירא ליה דרבי יהודה מנמן שני קאמר, ומדלא פירש במשנה: וכתובין לו שטר אחר מנמן ראשון, וממאי דהדר ליה רבי יוסי: וכן פ' לו ולא יגרע כחו של זה — ושמע דרבי יהודה מנמן שני קאמר, דאין מנמן שני קאמר, ולא הוה פליגי אברייתא בהכי, שכל עצמו לא בא אלא לאפקי ממה שדחה סובר שרבי יהודה לא היה מכשיר אחר מנמן ראשון — הוה הדר ממאי דמצריך בית דין כדי לכתוב מנמן ראשון, ולא הוה פליגי אברייתא בהכי, שכל עצמו לא בא אלא לאפקי ממה שדחה סובר שרבי יהודה לא היה מכשיר מנמן ראשון בלבד כלל אפילו בבית דין, מדלא קאמר ליה במתניתין, ובה רב לומר שאין להכשיר מנמן ראשון — בבית דין מיהא ראי להכשיר. ואי הוה ידע דרבי יהודה הוה מכשיר אפילו בעדים מנמן שני קאמר — לא הוה פליגי עליה, ותימה: דלעיל (קסז, א.) בגמחה כתובין לו מנמן ראשון, כן פירש רבינו שמואל בן מאיר התם: 'וביום פלוני' קאמר התם — היינו שניה כתוב מני ביום פלוני. ואמר רבינו שמואל בן מאיר: איהו הוה פליגי עליה, ותימה: דלעיל (קסז, א.) בגמחה כתובין לו מנמן ראשון, כן פירש רבינו שמואל בן מאיר התם: 'וביום פלוני' קאמר יהודה? ומצינן למימר דרב נחמן סבירא ליה דרב הוה מוקי לה הייא דנמחך בכתיבת זמן ראשון אליבא דנפשיה, ואליאב דרבי יהודה מנמן שני. דמגופה דהדיא משנה לא מוכחא לרבי יהודה אי מנמן ראשון אי מנמן שני. אף על גב דמצריך בית דין — איבא למימר מנמן שני. דאפילו מנמן שני איבא למימר שאין לעדים לכתוב שלא מדעת להו, ואפילו אותם עדים שעשאוהו אן ראשין לעשות אחר, שכיון שפירש 'היתקבל' — אין חרוזין ועושין שליתוהו, דומיא דגט, שאם צוה לכתוב גט וליתן לשלוחו, שנעשה שליה לכתוב והתנו ונתנו לו, ונמחך אבא — אבד — שאין יכולין לעשות אחר, כדמוכח בשטר 'היתקבל' (גיטין סג, ב.) ואף על פי שיש לתת חזקה, שבדין שובגט לא יעשו שני שני, דבעינן שיאמר לסופר 'הכתוב' ולעדום לחותמו, ומן השני לא אמר להם כלום. אבל הבא בלא צווי יכול להיות כשר, שאינו אלא לראיה לגלות שנשתעבדו נכסיו על ידי השטר הראשון, ואחרי שנשתעבדו לא יפקע השעבוד, ומכל מקום, אף על פי שאין דומה למגורי לגט — נזכר לומר שאין להם לכתוב עליו שעבוד שלא מדעת. כיון שנאבד מן המלוה אותו שכתבו ונתנו לו, על פי להא אין ראשין לעשות אחר — כל שכן בעדים אחרים, שה השטר מוקי לו אפילו בלא שטר כלום. שאם על פי שגם אם לא נכתב היה גובה מלקוחות שלקחו אחר שנמחך הראשון כאלו היה קיים, כיון דאית ליה קלא למה מלוה, כדמשמע 'בחוקת הבתים' (בבא בתרא סז, א.) לא יפסד בלום. ויש שגם דמאן דרדיק בגנצא זיף — היתה מלוה על פה ונזה מן הלקוחות, אף על גב דמצינן לאסמיתיהו לקוחות ולומר לן בשעת מנחך פירענה, ושטרי ליבא לאפקי עליהו — מכל מקום מוקי השטר השני ללוה, שאם יפרע לו ואין לו שטר — אין לו לראוב כלום, ואם יש שטר — זימנין דמשתמיט ולא הדיב ליה, ואמר: הידיבא לך למחר או לימנא אורחא, והדר גבי זימנא אחרתיה, ועוד יש לומר: דרב נחמן סבירא ליה דמודה רב הובא דנמחך שעושין לו בית דין שטר אחר מנמן ראשון, משום דהתם אין לחוש אם זה דומה למקודם, כיון שבית דין בעצמם כותבין אותו, דבית דין אלימין לאפקועי ממנא, ולא יבא לחתום בשטר מוקדם על ידי שנכשיר זה. אבל הבא — כותבין ליה עדים, הלכך אין להם כל לחתום מנמן ראשון, שדומה למקודם, שלא יבאו לחתום בשטר מוקדם, ועוד יש לומר: דגבי נמחך אין דומה כל כך למקודם, מאחר שדוה שטר ראשון אלא שמעתיקין אותו. אבל הבא — שטר חדש שדוה כותבין בו זמן ראשון היה דומה למקודם. וקצת היה משמע דבנמחך נמי זמן שני, והכי משמע לישנא קצת, דקאמר: הוציא שטר מחוק ביום פלוני. ומיהו, הוה קשה איפכא לרב דאמר זמן ראשון, ולרבי יהודה דבמנחך דאמר אפילו בעדים מנמן ראשון, ואין לומר שבנמחך אין ראו כל כך זמן ראשון, שאינו מדעת שניהם, כי נכח שפירש רבינו יצחק רבינו שמואל נראה עיקר, תדע, דהא ב'הידול קבא' (בבא קמא צח, ב.) גבי שורף שטרות ואי אריבא אחר בו' — ומשמע שאו לא יפסיד כלום. ועוד תימה, דלעיל בגמחה בעי בית דין לכולי עלמא, הבא קאמר רבי יהודה עדים מוקדם ומוה רבינו יצחק, דהבא כתבתי מדעת שניהם — אבל סבירא ליה — כותבין שלא בפני הלוה, ויכן שמוקי לו — כן ראה אין לעדים לעשות אחר מדעת.

אלא

בשלמא כי דינא — מקרעין ומחליפין אחר, וכותבין אותו מזמן ראשון לטרופי שלא כדון
מזמן ראשון. דמן הדין לא אלים שטרא למיטרופי אלא מיום שנכתב ואילך, אלא בית דין
אלימי ומפקעי ממנוא. הדפוק בית דין הפקר, כדפסקא לן מ'אלה הנחלות' (גיטין לו, א).
אלא עדים שעשו שליחותן — לכתוב ולהעיד בשטר הראשון, היאך חזרין ועושין
שליחות אחרת, ומי נתן להם כח הזה? ולא —

בשלמא בי דינא - אלימי לאפקועי ממונא, אלא
עדים שעשו שליחותן - חזרין ועושין שליחותן? -
ולא? והא אמר רב יהודה אמר רב: עדים פותבין
אפילו עשרה שמרות על שדה אחת - רב יוסף אמר:
בשטר מתנה, ורבה אמר: בשטר שאין בו אחריות.
מאי ברייתא? דתניא: הרי שהיו נושין בו אלה וזה,
ופרע מהן חמש מאות וזו - עדים מקרעין את השטר
וכותבין לו שטר אחר ממונא, דבקי רבי יהודה;
רבי יוסי אמר: שטר זה הוא מוניה מקמומו ויכתבו
שובר; ומכפין שני דברים אמרו פותבין שובר: אחת -
כדי שיכופו לפרוע, ואחת - כדי שיגבה מזמן ראשון.
והא רבי יהודה נמי מוזמן ראשון קאמר - הכי
קאמר ליה רבי יוסי לרבי יהודה: אי מוזמן ראשון
קאמרת - פליגא עלך בחדא, אי מוזמן שני קאמרת?
פליגא עלך פתיתי. תנו רבנן: שטר שזימנו כתוב
בשבת או בעשרה בתשרי - שטר מאוחר הוא וכשר,
דברי רבי יהודה; רבי יוסי פוסל. אמר לו רבי יהודה:
והלא מעשה בא לפניך בצפורי והכשרת אמר לו:
פשהכשרתי - בזה הכשרתי. והא רבי יהודה נמי קזה
קאמר אמר רבי פדת: הכל מודים, שאם הווקענו
לעונתו של שטר, ונמצאת עונתו מכוונת בשבת
או בעשרה בתשרי - ששטר מאוחר הוא וכשר,
לא

אלא עדים שעשו שליחותן כר — תימה קצת על הלשון, דמשמע שעשו שליחותן כבר
גורם שלא יעשו. כי היאך ד'התקבל' (גיטין סג, ב) דכתבי 'תפוחתא' ושמה היה
'תפוחתא', וקאמר: עשו עדים שליחותן ולא יכתבו עוד — הנהם נזחא, אבל הוא אף ליישוב
כלל, דכל שכן אם לא עשו שליחותן מעולם הדייה ליה מלוה על, שאין יכולין לכתוב
מזמן ראשון — דאם כן היה ליה מוקדם גמור
ועוד, דההם בגיטין מה שאין יכולין לעשות
שליחותן — זהו משום שליחותן פסקה משעה
שעשו את הראשון, ואם יעשו אחר — אין זה
שליחותן של הבעל, שלא צוה לכתבו. אבל אם
מצוה לכתבו שני — יכולין לעשות. והבא, אף
על פי שלוח מצוה להם לכתוב לעשות שטר
ראשון — שאין להם דאם לא כן מאי דחוקיה
דמלוה לקרוע שטר הראשון אם אין הלוה כופרו
לכך? ואם כן רוצה הלוה בכך, דאין לומר כי
הלוה אינו רוצה אלא ממזן שני — כי מה טענה
היה לו בזה? ועל פיהו צריך באן לפרש הכן; וכי
עדים אף על פי שעשו שליחותן וכבר חלה
שעבוד על ידן, יכולין לעשות בשביל כך שטר
אחר כיוצא בראשון מאחר שדומה למוקדם?
ואפילו אם מצוה להם ללוה — אין זו סברא,
שאם כן יאמרו כל שטר מוקדם כשר, ואיני
למיהתם בשטר מוקדם. אבל בזה שיכתבו לו
בית דין ממזן ראשון — לא יבא לחתום בשטר
מוקדם, כי ידעו שחור פסול, ויהא יתלו הכשרי,
שבת דין אלימי לאפקועי ממנוא. והלשון
מנומנם ביותר.

כותבין
אפילו עשרה שטרות — ואם תאמר:
למאי דטסקא דעתין דבאחריות
מיירי, תקשי הא דאמר לעיל (קט, ב) אבל
בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו
יש לומר: דלעיל לא פירשנו, יהווא אמר אבל
שטר חובי, והדישין דלמא טריק הודו טריק. אבל
הכא מיירי בשידוע לנו שבאמר, או ארצותו
שנשרף. מוזמן ראשון — רבי יהודה לא פירש
לרבי יוסי ממזן ראשון, אבל ברייתא היא שניה במילתיה דרבי יהודה לפי האמת.
שאם
החוקק לעדותו של שטר — הא לישנא ממשנש שאין תבול להדיא כי, אלא ג' ביטין
והוא חל ביום חמישי, ועתה נמצאת ג' שבטות בשבת. וכן ביים שני בשבת
שניה של חשירי, והוא חל בשבת — נמצאת עונתו מוכונת ביום הכפורים. ותימה: נמצא דטעה
בקביעתא דירחא, וזיהא כשר לרבי יוסי, ואמאי פסול? ולרבי יהודה נמי, נזחא טפי למימר הכי
ממה שנאמר שנכתב (לחוכא) ולחוכהו בעלמא. בלמא ליום הכפורים — לא קשיא מידי,
כיון שמכיר באיזה יום לשבוע שאותו יום היה יודע עשה ליום הכפורים — שבה לא היה
טועה, אלא משבת קשה ואומר רבינו יצחק: דמיירי אחר רובו של חדש, כדאמר ב'יוד'
ברודק' (סנהדרין מא, ב) דא אפשר דלא שמע.

מתוקף
"היאך אתם מעידין על שטר הו נמסירה לכם ערות זו במקום הזה, והלא אתום הייתם עמנו הייתם במקום פלוג" — שטר ועידו כשרין, היישינן שמא אירחורו וכתבוהו. ושקלו וטרו
רבי חנינא ורבינא לאוקמי תרייהו מתניתין ומתניתין ולא דחו חדא מנייהו, וקיימא לן דלך מותבין תיבתא אלא ממשנה או ברייתא שהיא הלכה. והו, הוא כהדיא אמרין קיום שטרות
מדרבנן הוא, דאי מדאורייתא — לא בעינן, דקיימא לן כריש לקיש, דאמר (כתובות יז, ב): עדים התחננים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין, ורבנן הוא דאצרכינהו
קיום. שמע מינה שעל האב לפסול את השטר עליו הראיה, הלכך כממעידין שטר זה בחוקת מאוחר, והטוען כי מוקדם הוא כדי לפסלו — עליו הראיה. ורבי יוסי פוסל — שטר מאוחר
דעלמא, שאין תבוא חוכהו כלל, כדמפרש לקמיה. והלא מעשה בא לפניך בצפורי — בשטר מאוחר, והכשרת אמר לו כשהכשרתי בזה — שכונת זמנו בשבת וביום הכפורים
הכשרתי, שמתוכו מוכיח שלא נכתב בזמנו, שהרי אין ישראל כותבין שטרות בשבת וביום הכפורים, והכל יבינו שהוא מאוחר, ולא נפיק מיניה חורבא כדלקמן. אבל במאוחר בעלמא,
שזמנו כתוב ביום ראוי לכתבו, ולא יודע אם מאוחר הוא אם לאו — כההוא פליגא עלך, ופסולנא. וטעמא לקמן, אמר רבי פדת הכל מודים — רבי יהודה ורבי יוסי, בכל שטרות
מאוחרין בענין זה, שכשנא נזקקין למנות למתי מגיע עונתו של שטר, ונמצאת ענת הזמן הכתוב בו מכוון ביום השבת או בעשרה בתשרי — שטר מאוחר הוא זה, וכשר לרבי הכל.
דדמי כמי שכתוב בתוכו "שטרא דתן דכתבנורו לאו בזמניה כתבנורו אלא אן סודי אירנורו וכתבנורו", שהרי הכל מודים שלא נכתב בשבת וביום הכפורים, ויכירי שהוא מאוחר,
ולא אתי לדיד חורבא כדמפרש לקמן. והכי קאמר רבי פדת: הכל מודים בההוא שטר דקדתי כדאתא שטר שכתוב זמנו בשבת כו' דכשר, והיינו דקאמר ליה רבי יוסי: בזה הכשרתי.

מתקוף לא היה — נראה לרבינו יצחק דקבלה מרובא. וכן הא דארמין בוסטה (ו, ב) על משנה שוברת כתובה ויוצאת, שמע מינה: כותבין שובר; אמר אביי: תני מקרעת — נראה דרדיחיא הוא, דמהיחיא ליבא למשמע מינה, דהא בשמעתא הדעתון אתר מעשה בית דין פרק "שנים אחוזין" (בבא מציעא יז, ב) משמע דסבירא ליה דכותבין שובר.

כתר דאמר ליה רב ספרא לטפריה כי כתביתו
האי תברא כי — שגוא הווי שוכחן
לכתוב "האי שטרא" כו', על פן כתבו זה.
א'

1 לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא, דרבי יהודה
2 לטעמיה, דאמר: אין פותבין שובר, ולא נפיק מיניה
3 הורבא; ורבי יוסי לטעמיה, דאמר: פותבין שובר,

4 ונפיק מיניה הורבא. אמר רב הונא בריה דרב יהושע: אפילו למאן דאמר פותבין שובר,
5 הני מיזי אפלוגא, אבל אפוליה לא. ולא היא, אפילו אפוליה פתבינו; פי הא דרב יצחק בר
6 יוסף הוה מסיק ביה זווי ברבי אבא, אתא לקמיה דרבי הונא בר פפי, אמר ליה: הב לי
7 זווי. אמר ליה: הב לי שטרא ושקול זוזך. אמר ליה: שטרך אירכס לי, אכתוב לך תברא.
8 אמר ליה, הא רב ושמואל דאמרי תרתייהו: אין פותבין שובר אמר; מאן יהיב לן מעפריה
9 דרב ושמואל דמינן בעינינו, אי רבי יוחנן והא ריש לקיש דאמרי תרתייהו: פותבין שובר.
10 וכן כי אתא רבין אמר רבי אילעא: פותבין שובר. ומסתברא דכותבין שובר, דאי סלקא
11 דעתא אין פותבין שובר, אבד שטרן של זה - יאכל תלה ותרדי? מתקוף לה אביי: ואלא
12 מאי, פותבין שובר? אבד שוברו של זה - יאכל תלה ותרדי? אמר ליה רבא: אין, "עבד
13 לזה לאיש מלוה". תנן התם: שטרין חוב המוקדמין - פסולין, והתאותרין - כשרין. אמר רב
14 המנונא: לא שנו אלא שטרין הלוואה, אבל שטרין מקח וממכר - אפילו מאוחרין נמי פסולין;
15 מאי טעמא? זמנין דמזבין ליה ארעא בניסן וכתבי ליה בתשרי, ומתרמי ליה זווי ביני ביני
16 וזבין ליה מיניה. וכי מטי תשרי מפיק ליה ואמר ליה: הדר וזבנתה מינה. - אי הכי, שטרין
17 הלוואה נמי, וזמנין דזיזף בניסן וכתבי ליה שטרא בתשרי, ומתרמי ליה זווי ביני ביני ופרע
18 ליה, ואמר ליה: הב לי שטרא, ואמר ליה: אירכס לי, וכתבי ליה תברא. וכי מטי ומיניה
19 מפיק ליה ואמר ליה: הני השתא הוא דיתפת מינאי - קסבר: אין פותבין שובר. אמר ליה
20 רב ימר לרב הונא, ואמרי לה רב רימיה מדיפתי לרב הונא: והאידנא דכתבין שטרין
21 מאוחרין וכתבין תברא, אפאי קעברין הכי? אמר ליה: פתר דאמר להו רבי אבא לספריה:
22 כי פתביתו שטר מאוחרין, פתבו הכי: "שטרא דנן לא בומיניה פתבניה, אלא אחרינהו
23 וכתבנהו". אמר ליה רב אשי לרב הונא: והאידנא דלא קא עברין הכי - פתר דאמר ליה
24 רב ספרא לספריה: כי פתביתו הני תברי, אי דיעיתו וימנא דשטרא - פתבו, אי לא - פתבו
25 סתמא, דכל אימת דנפיק לרעיה. אמר ליה רבנא לרב אשי, ואמרי לה רב אשי לרב הונא:
והא

לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא — שמגיע עתה ביום חול, ולא יודע אם מאוחר
אם לאו. ונפיק מיניה הורבא — אליבא דרבי יוסי, כדמפרש ואויל. ויש מפרשים: אמר
רבי פדת הכל מודים שאם הוזקקו בו' — שכן כתוב בתוך השטר, "הוזקקו לעונתו לה
שטר ונמצאת" בו, וכל זה דכתב בשטר — לדעת בן נבכה, שיבינו שאין ישראל כותבין

בשבת, וידעו שהוא מאוחר. לא נחלקו אלא
בשטר מאוחר בעלמא, שכתבו בו זמנו בשבת
הוא; חרא — דהכי הוה ליה למימה: אמר רבי
פדת הכל מודים שאם כתב בו הוזקקו בו',
ועוד: כיון דכתב זמנו בשבת, למה לי למכתב
"הוזקקו" כו' דהו מאוחר לכשתב בזמנו. לעולם אינו
נכתב ביום השבת ביום הכפורים, ומאוחר הוא.
כדפרשתי לעיל. רבי יהודה — דבמשיך —
לטעמיה; דאמר: אין כותבין שובר, הלכך לא
חישי. בין מאוחר לכשתב בזמנו. לעולם אינו
פרע עד שיקח השטר ויקרענו, וכיון שנקרע
השטר — לא חישי למידי. ורבי יוסי — דפסול
המאוחר. לטעמיה דאמר כותבין שובר — היכא
דפרע מקצת חובו. והוא דרוך חובא דפרע על
חובו וטוען מלוה אירכס שטר, כדמפרש לקמן
— כותבין שובר ונתתין ללוה, להודיע שפרע
כל חובו. והלכך האי שטר מאוחר פסול הוא
כו. ואמר ליה אירכס — והוא דרוך בלא
אירכס. היכא דפרע חצי חובו וכתבו שובר
ללוה — יכול המלוה להוציא אתרי כן שטר
חובו שכתבו זמנו אתרי זמן השובר, ויאמר: ממון
אתרי הוא זה שלית ממני אתרי כן. ויגבה כל
חובו משלם, שהרי אין ידוע שהוא מאוחר.
אבל שטר שכתבו זמנו בשבת ועשרה בתשרי
— לא מצי למימר השתא הוא ידופת מינאי.
אמר רב הונא בריה דרב יהושע כו' — מלאת
באפי פושתי היא. ויהי מיני פלגא — פן יחזור
המלוה ויתבע כל חובו, אבל אבוליה חוביה —
לא, אמלוה אפסידא אנפשיה שלא נודר לשמור
את שטר. ופסתברא דכותבין שובר — אבוליה
חוב. היכא דאירכס שטרא. אבל הלה תורי —
בתמיה: ישמח באכילת ממון אתריס חתבנדי
לוה לאיש מלוה — מוטב שהיא טורח ודאגת שמירת שטר מוטל על הלוה יותר מן המלוה. תנן התם — בסדר ורעים, בפרק אחרון דמסכת שביעית. הפוקדים פסולין — שכתבנהו
באחד באייר, ובתוך השטר הקדימו וכתבו בו באחד בניסן — פסולין, דאית למיטרף לקחות שטר כלא. ואפילו ממון שני לא גובה, כדאמרינן "ביאחזיה דתת" (בבא מציעא עב, א) וכן
רבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן, וזריה שמא יגבה ממון ראשון. אבל בשטרין בענין זה שכתבו בו באחד בניסן, ובאחד בניסן כתבנהו. ולא ליה עד תשרי, דאית למיטרף לקחות
שלא כדון דמניסן ועד תשרי — בזה נחלקו בפרק "שנים אחוזין", רב אשי מוקי לה בשטרי הקנאה, ואביי אמר: עדי בחתומין זכין לו, ומיום כתיבת השטר שיעבד נפשיה, והלכך
כה. והפאחרים כשרין — שכתבנהו באחד בניסן, וכתבו בתוך השטר באחד באייר. וכל שכן אם לזה בניסן ולא נכתב עד אייר, דכשר, שהרי מחל לו שעבדו של חיש שעבר. אמר
רב הונא לא שנו — דמאוחרים כשרים, אלא בשטרי הלוואה, כדאמר לעיל: רבי יהודה לטעמיה דאמר אין כותבין שובר, ולא נפיק מיניה חובין. ורב המנונא סבירא לאין כותבין
שובר, כדמתרין בלמן, הלכך ליכא למיחש למידי. אבל הלכך ממשלש למידי. כדאמר רבא דרבי יוחנן. והאידנא פסולים — דומנין דמזבין ראובן ארעא לשמעון בניסן. ולא מצינן לרמיזי חזריה:
לו, וכשכתב שטר מקנה כתב בו "ראובן מכר שדה לשמעון בתשרי". וחור ראובן ולקח שדהו משמעון בתמוה, וכששאל שטר מקנה, אמר ליה שמעון: אירכס לי, ואפילו למאן דאמר
אין כותבין שובר — הבא מודה, דמה יפסיד שמעון אם לא יפדה ראובן שדהו? הלכך אפילו אם יכתוב לו שמעון לראובן שובר שפדה שדהו בתמוה — יחזור שמעון ויוציא שטר
הכתוב בתשרי, ויאמר: אתר שפדית חזרתי ולקחתי ממך, והא שטרא. אי הכי שפרי הלוואה נמי כו' — כדאמר לעיל אליבא דרבי יוסי, דפסיל שטר מאוחר משום דף חורבא. קסבר
רב המנונא אין כותבין שובר, אלא בשטרין חובין, ואפילו הכי לא חישינן לחורבא דרבי יוסי. אדברתון זמנא דשטרא בתומו — ולא חישינן לחורבא דנפק מיניה רבי יוסי
לעיל. אמר ליה תרד דאמר להו רבי אבא לספריה כו' — ליכא למיחש מידי. דכיון דכתבו בתוך השטר שהוא מאוחר — הרי הוא כשטר שכתבו בו זמנו בשבת ועשרה בתשרי,
דאבשרנא לעיל בין לרבי יהודה בין לרבי יוסי. וכיון דידעינן ביה בשטר שהוא מאוחר — לא אתי לדידי חורבא, ושוברו מוכיח עליו שהוא פרוע, והאי דקדימין ליה שובר היינו משום
דשטר מאוחר כתבוהו, כמו שכתבו בתוכו "אנן שהדי איחרנוהו", ואפילו רבי יוסי בזה מכשר. אמר ליה רב אשי לרב הונא האידנא לא עברין הכי — אלא כתבין שטר מאוחר וכתבין
תברא, ולא כתבין בתוך השטר "איחרנוהו וכתבנהו", ואפילו הכי לא חישינן לחורבא דרבי יוסי. אדברתון זמנא דשטרא בתומו — בתוך השובר: פלוגי פרע לפלוגי חוב פלוגי כן
וכן של אותו השטר שכתבו בו זמן פלוגי. ואו לא יוכל לרמות, שאפילו כתב את השטר מאוחר — הרי השובר מוכיח עליו שהוא פרוע. ואי לא — אדכרתון זמן הכתוב בשטר —
כתבו השובר סתמא. שלא יתא כתוב שום זמן שובר, אלא כסום המעות שדחו כותבין בשטר כותבין בשובר, דכי היכי דכל אימת דנפק השטר שכתבו בו כסום ממון כזה — לרועיה
השובר, לא שאן אם השטר קודם לשובר לא שגא מאוחר הימנו. דא תברא סתמא כתוב. ומעתה צריך המלוה ליוחר שלא ילוה עוד ללוה הוה כסום ממון הכתוב בשובר, דהא
תברא שטר ליה, והא מלוהו כסום ממון הוא — הוא נהו דאפסידא אנפשיה

בבא בתרא. גט פשוט - פרק עשירי דף קעב עמוד א - מתוך מהדרות "אבן ישראל - (שטיינזולץ) רש"ם

והאינא לא עבדינן הכי - אלא כתבינן שטר מאוחר שתמא, דלא כתיב "אחרונה וכתבנהו וכתבינן דרבי עליהו" בשעת פרעון, וכתבינן זמן שבובר ולא כתבינן ליה שתמא. ואחורבא דרבי יוסי לא חיישינן. להנך דרבתי אקניאתא - כותבי שטר מתנה שאך כתוב בהן אחריות, ולא אחי למיטרף למקוחות. אי נמי, שטר מכירה שכתב בהן אחריות, שריתו לטרופן לקוחות משעת מכירה.

א"י ידעיתו יומא דאקנייתו ביה כתובו - בשטרי אקנייתא דוקא, אבל בהלואות לא מיירי, כך פירש רש"ם. ואומר רבינו יצחק, דלא שגא ממכר לא שגא במתנה מיירי, דאפילו בשטרי מקח וממכר משכחת לה, כגון דרבתי מדעת עדים דללקוחות - לזכא הכא פסידא כלל, דיש קול למקח וממכר, ולזכא למתא למידי. **כלבו** - הינו שטרי קרובות זו לזו, להכי נקט להו. שאפילו בשתי עיירות קרובות זו לזו כתבו על שם העיר שתמנהו בה בשעת כתיבה. וגם הווי גרילין תדיר להיות בזו ושילי, והכי אמרין בבבא (כהו, ב): הווי שטרי לה שבחאא דריגאל משילי (להו, ב): הווי שטרי לה **עבדו** - ליה חרי שטרי כו מאי טעמא כו - תימנה: אמאי לא קאמר דפרוע הוא, כדאמר רב אשי בסמוך? ואומר רבינו יצחק, דהכא מיירי אפילו דיעני שאינו עבד.

והא האידינא דלא קעבדינן הכי אמר ליה: רבנן תקוני תקוני, מאן דעביד - עביד, מאן דלא עביד - איהו הוא דאפסידא אנפשיה. אמר להו רבא בר רב שילא להנחו פתבי שטרא אקניאתא: כי פתביתו שטרי אקניאתא, אי דיעיתו יומא דקנייתו ביה - פתבו, ואי לא - פתבו יומא דקנייתו ביה, כי חיבי דלא מתחיו בשקרא. אמר להו רב לספריה, וכן אמר להו רב הונא לספריה: כי קנייתו בשילי - פתבו בשילי, ואף על גב דמסרין לבו מילי בהוני, כי קנייתו בהוני - פתבו בהוני, ואף על גב דמסרין לבו מילי בשילי. אמר רבא: האי מאן דנקיט שטרא בר מאה זוזי, ואמר: שנייה ניהלי תרי בני משוין משוין - לא טעמא? הווי עבדו רבנן מילתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה; ניחא ליה למלוה - פרי שכוף לפורעו, וניחא ללוה - כי חיבי דניפגם שפריה. ואמר רבא: האי מאן דנקיט תרי שטרי בני המשין משוין, ואמר: שוניה ניהלי חד בר מאה - לא משוין ליה, עבדו רבנן מילתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה; ניחא ליה למלוה - כי חיבי דלא ניפגם שפריה, וניחא ללוה - פרי שלא יכופ לפורעו. אמר רב אשי: האי מאן דנקיט שטרא בר מאה זוזי, ואמר: שוניה ניהלי חד בר משוין ליה, מאי טעמא? אמרין: האי מיפרע פרעיה, ואמר ליה: הב לי שטרא, ואמר ליה: אירפס לי, וכתבי ליה תברא, ומפיק ליה האי ואמר ליה: האי אחרניא הוא. **משנה** שני אחיו, אחד עני ואחד עשיר, והניח להן אביהן מרחץ ובית הבר; עשאן לשכר - השכר לאמצע. עשאן לעצמו - הרי העשיר אומר לעני: קח לך עבדים וירחצו במרחץ, קח לך זיתים וכא ועשה בבת הבר. שנים שהיו בעיר אחת, שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחר יוסף בן שמעון - אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה, ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב. נמצא לאחד בין שטרותיו: "שטרו של יוסף בן שמעון פרוע" - שטרות שניהן פרועין, כיצד יעשו? ישלשו, ואם היו משולשין - יכתבו סימן, ואם היו מסומנין - יכתבו בהן **גמרא** שהוא שטרא דנקב לבי דיןא דרב הונא, דתרה פתיב ביה "אני פלוני בר פלוני לותי מנה ממוך", אמר

1 דעדים מפיק ליה לקלא בלא שטר. כדאמרין
2 ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא מא, ב), אמר רב:
3 המוכר שדדו מעדים - גובה: ומנכסים
4 משועבדים, ומדברפס החם שנתה מלוה
5 אוביני קא רמית בו. הלכך, אי ידעיתו הוא
6 יומא דאקנייתו ביה מן הנותן מתנה או מוכר
7 מכירה - כתבו עכשיו איתו היום שנתה
8 המתנה והמכירה, דאיכא למיחזי שטרא אחרי
9 כן נתנה לאחר שלא כדון. (פסק) ודוקא שטרי
10 אקניאתא. אבל שטרי הלואה שיש בו אחריות
11 - לא יכתבו אלא יום שעמד בו בעשיו, דאם
12 כן הוה ליה מוקדם ופסול. דאחי למיטרף
13 לקוחות מומן הכתוב בשטר שלא כדון.
14 דלעולם אין לקוחות משועבדים לשום אדם כל
15 זמן שלא נכתב שטר, עד שיקחו מן הלוה
16 קרקעות אוזי שנכתב השטר המועבד בסויו.
17 הלכך, אי כתבי יומא שנעשית ההלואה בשטר
18 זה - פסול הוא, דאחי למיטרף לקוחות שלקחו
19 בין ההלואה לכתבית השטר, והם לא
20 שתעבדו עוד כותביה דהשטר. דעדים
21 החתומים על השטר אינהו מפיק ליה לקלא.
22 כדאמרין לענין הלואה ב"חוקת הבתים",
23 ולקוחות שלקחו אחרי כן - אינהו הווי
24 דאפסידא אנפשיה. אבל גובה כתיבת השטר
25 - שפיר זבון. ואפילו נכתב ביום ונתחם בלילה
26 חשביון ליה מוקדם ופסול, ודאי לא אשתעבדו
27 לקוחות אלא מיום כתיבתו, ואידו אחי
28 למיטרף מעד כתיבתו של כדון. והכי תני
29 ב"המביא גט" (גיטין יז, א), נכתב ביום ונתחם
30 בלילה - פסול. רבי שמעון מנשיר. שדיה רבי
31 שמעון אומר: כל הגיטין שנכתבו ביום ונתחם
32 בלילה - פסולין, חוץ מניש גטיש. והתם
33 מפרש טעמא לענין גטיש נשים, מיהו, לענין
34 שאר שטרות - לכלי עלמא פסולין. **פסק** - אפס, רבינו תנאל פירש. דהא דרבה בר שילא שמעיון מנה דשטרא דכתיב בהווא יומא דקני מניה, וברת כמה יומי אסחידו עליה
35 תנהו סהדי קמאי - שפיר דמי, מודקמאי - אי ידעיתו יומא דאקנייתו - כתבו הוא יומא. ואף על גב דחתמי עליה האינא - שפיר דמי, דלא אשכחו דבעו חתימת הוא יומא
36 אלא שם ארעו בלבד, דתני בגמ' נכתב ביום ונתחם בלילה. פסול, וכן הלכה הוא. כך פירש רבינו תנאל, אך לא יכתבו, אלא כגון שפירשתי, ובפירשתי מתניתי דגיטין. כי
37 יתביהו בשילי - ואתם כותבינן שם אותה העיר בשטרי מכירה או שטרי מתנה או זכרון עדות - כתבו בתוך השטר מקום שאתם יושבים שם בשעת כתיבה.
38 כלומר: במקום פלוני כתבנו דך מה שראינו במקום פלוני. בהני - מקום. האי מאן דנקיט - מלוה דנקיט שטר מלוה בר מאה זוזי, ואמר להו: כתבו לי תרי בני משוין ששפירע
39 לי הלוה חמישים זוזי אקריע שטרא על חמישי. וליה עריך לכתוב שובר - לא כתבינן שלא מדעת הלוה. **משנה** עבדו רבנן מילתא - שכתבו לי שתנה שטרו מכמות
40 שהיה, וניחא ליה בו. כי חיבי לדיקפו ולפרעיה - בשפירעו ליה למלוה חצי חובו - וכופנו מלוה לפרעו לזו ושאח, כי ידעא הלוה בן יפסיד שובר ויחבעוה מלוה כל חובו. כי
41 חיבי דליפגום שטרי - כשפירע חמישים זוזי הני נמצא שטר שביד מלוה פגום, ותנן (כתובות פו, א) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה. והוא הדין לכל השטרות,
42 כדאמרין במסכת שבועה: וכי מה בין זה לפגום שטרו כו, בפרק "שבועת הידינין" (מא, א). כי חיבי ללא ליפגום שטרו - אך שפירעו חמישים זוזי יחזיר לו שטר של
43 חמישים, ונשאר בידו שטר של חמישים - אמר רב אשי האי מאן דנקב שטר - מלוה בר מאה זוזי, ואמר להו לספרי: כתובו חד בר חמישים מהחזו או ראשון,
44 שהרי אף על המותר וקרעו שטר זה של חמישים. על אחד מהם, דכל חד מיצי מדחי ליה אצל חבירו, אלא אם כן יש עדים בדרך שמעדיה; זה לזה מזה. אבל כן שובר
45 ללוה עליו, ורציא המלוה עליו שטר של חמישים, ואומר: חוב אחר הוא זה. שהלוחין קא פעם אחרת. **משנה** הרי עשיר אומר לעני כו - ואפילו לא דאמר בפרק קמא
46 (בבא בתרא יג, א) דאחי דינא דגור או אנדו - שאני הכא, ד"גור" איכא, "אנדו" לכא. והכי מתרץ לה תם. קח לך עבדים - דבהחיא חוקא שנהיזו אביו יהיה לעולם,
47 ולא יניחו לו להרבות ולהביא בני אדם במרחץ, אלא מבני ביתו. איני יכולין להוציא שטר חוב זה על זה - שיכול להל לעטען: שטר זה שבידך אני החורתיך כל כשהחורתי
48 לי ממון שליחו בו ממני, ולא אחר יכול להוציא - על אחד מהם, דכל חד מיצי מדחי ליה אצל חבירו, אלא אם כן יש עדים בדרך שמעדיה; זה לזה מזה. אבל כן שובר
49 אין יכולין להביא ראיה. נמצא לאחד בין שטרותיו כו - בגמרא פריך עלה מרישא, ומפרש לה שפיר. כיצד יעשו - אם רוצים ללוות זה מזה, או מאיש אחר, או לקנות
50 קרקע, ישלשו, אבי אביו, ויכתבו יוסף בן שמעון בן יעקב, וזה יכתבו יוסף בן שמעון בן גתפלי. משולשים - ששמיתוהו ושמתו אביו ושמתו אביו שותין, ויכתבו סימן
51 יוסף בן שמעון שגור הוא, או לבן, או גיורו, לזה מייחס את שטרותיו, לזה מייחס את שטרו. ואם היה שותף - שותף. ויכתבו ביה יוסף בן שמעון
52 לזה מייחס שיראלי. **גמרא** הוא שטרא דנקב לעני דרב הונא - על אחד מהם, דכל חד מיצי מדחי ליה אצל חבירו, אלא אם כן פלוני הכתוב בהו שטר חובו ותחמו ומסרו לו, לפי
53 שהלוחין כן וכך מתנין, ודכתנן מתניתינן בדפיק (כהו, ב) הוציא עליו כתב ידו שהוא חיבי לו - גובה מנכסים בני חורין, ואת שמי לא הוצרך לכתבו, שהרי מסרו לו, וכתב

מינד

אפילו מריש גלותא - לשון שאילה הוא. וכן הדיא דאמר רב הונא: היישין לשני שריי בי"ל הגט" (גיטין כו, א) וב"שנים אוחזין" (בבא מציעא יח, ב), והכי פירושו: אפילו מריש גלותא שאין גיגל להלות, נאמר אפילו באותו גבוי אי תפיס ביה; אבל רבינו שמואל בן מאיר אין תופס בו עיקר. ואין נראה להוציא ולפני משפטי: אפילו מריש גלותא - שאנו חוששין שגמא אדם אחר הלוהו וכו'

- 1 ממנו ומצאו לוה. מה לי תללות בריש גלותא אותו
- 2 אדם אחרי? ולישנא גמי לא משמע כלל הכי. והה
- 3 שחשקה למה פשרתה, והדה ליה למימר: ההוא
- 4 (גברא) דנפק מתותי ידיה משמע - נראה דלא
- 5 קשה כלל, דלרב הונא היה מספקא ליה, ודרך
- 6 שאילה היה אמור: אם נתחייב אותו כלל, דמשמע
- 7 אפילו מריש גלותא אף על פי שאינו רגיל להלות
- 8 לו כלל, דנפק משמע מה"מ"ם, וגיטין כו, א) חשיב
- 9 משמעות הדבל הוא, ומשום אדם לא יגברוה, ואו
- 10 לא?

- 1 עדי מסירה כרתי - והא דכתובת ביה "היום" -
- 2 לא משום דרצין? וזמא אלא שגמא מתנה
- 3 בעל פה שום תנאי, אם ימות מחולי או זה כשימות
- 4 - שתתא או מגורשת מבעשי, וכדפסיק לעול
- 5 (קלו, א) כרבי יוסי, דאמר: זמנו של שטר מוכיח
- 6 עליו, דהוי כמינה "מדיהם". אבל הדיבא לכל מתנה
- 7 שום דבר - לא צריך כלל "מדיהם". והא דפירש
- 8 רבינו שמואל בן מאיר דבעי למיכתב "מדיהם"
- 9 משום דבעי אבא שאר דיים מוכיחת - אין
- 10 נראה לרבינו יצחק, דהוא אמרין" (גיטין כו, א). זמן
- 11 לא תקנו אלא משום פירות או משום בת אחותו,
- 12 דרבי אלעזר לא (והדה) בין זמן בעל, דסבירא ליה
- 13 עדי מסירה כרתי, כמו שסובר רבינו שמואל בן
- 14 מאיר עצמו. וגם דהו תימה לרוסיק טעם חרש' לאבא שאול,
- 15 אבל הכא ליחוש לנפילה - תימא: מאי שייבא הכא פירכא דרבי אלעזר בהלאוה? הנה
- 16 מצי למימר: נדן גמי דמשמע מהווא גברא כו' - כמכל מקום ליחוש לנפילה. ואפילו היה
- 17 סובר כרבי מאיר היה מצי למפירח הכי ואומר רבינו יצחק דהכי פירושה: אלמא "מדיהם" -
- 18 מהווא יומא דנפק ביה משמע, הכי בני "מנך" - מהווא גברא דנפק מתותי ידיה משמע.
- 19 שרעה לומר לכל אדם שימצא בידו, כי משמעות חשוב הוא ולא הבל וליצנות. וכן משמע
- 20 שיגבה כל מי שימצא, וכן קצת החתיבה והיה. ובכשרי אקנייתא אחי שפיר, שמשעבד עצמו
- 21 מה שלא לוה עדיין, משום הכי שעבר לו אפילו לא ליה לעולם, כדאמרין ב"שנים אוחזין"
- 22 (בבא מציעא טו, ב.) וזמא שטרי היקנא בשוק - חזירוס לבעלמי. מאי אמת: שגמא כתב
- 23 ללוות ולא לוה - הא שעבד לא נפשיה. הלכך לא שייך למיחש לנפילה הכא. ואפילו בלא
- 24 אקנייתא היה מצי לאוקומי פירוש רבינו תם "דהנשא" (כתובות קב, א) דמפיש התם
- 25 שיכול אדם להשתעבד לבחירו אפילו לא לוה ממנו. כגון שיכתוב השטר: אני חייב לך מנה,
- 26 וכתבנו ויחננו לו לשם כך. ופריך: דלמא אבא שאול כרבי אלעזר סבירא ליה, ולא בעי זמן
- 27 כו', ו"היום" משמע: יומא דנפק מבעל הבית, ולא דנפק מבית דין. ולא הוצרך "מדיהם" אלא
- 28 התנה "אם מתו" בדרישתי לעיל. אבל הכא - ליחוש לנפילה, ד"מנך" גמי לא משמע
- 29 אלא שתנו לו, כי היכי ד"מדיהם" משמע סתם משמעותו משעת הגירושין, ולחפזת על בת
- 30 אחותו לא יוכל - הא כן עדי מסירה פריך. והכי בני משמע הכא - אותו שנתנו לו דוקא,
- 31 ולא למצוא - אלא כן איבא למיחש לנפילה ומשני: לנפילה לא היישין, ותלתי שאלא הרב
- 32 הונא נראה לרבינו יצחק לפרש כן: "מנך" - אפילו מריש גלותא. אף על פי שאין רגיל
- 33 להלות כלל וגם אפילו אנו ידעין בבירור שלא הלוהו, וגם אין גיולתא הקנות לו וליתן לו
- 34 שטר אקנא כולל - אפילו כולל מקנה לו, משמעא דפרישתי. ואו א"ל, דשמא אין לנו לחיוב
- 35 אלא באותו שנתנו לו - ולכך היישין לנפילה. דלא קיי גמא לא מסרו לו, ועדי יש לפרש:
- 36 אבל הכא ליחוש לנפילה. כלומר, לא מביעיא דלא משמע ההוא גברא כו', והבל הוא.
- 37 ואפילו היה משמע - ליחוש לנפילה ומשני: לנפילה לא היישין. וקושא ראשונה אלי חש
- 38 לתריך, משום דכרבי אלעזר לא מתוקמא, והוא מוציק "מדיהם". וטעמא פשרתי למעלה
- 39 הוא דרוק, ולא סבירא ליה לרבה הווא דרתיא, וכן מצינו מקומות בגמרא שאין
- 40 חושש לתריך קושיא ראשונה כלל. לנפילה - דהו - פירושו: שאין תללות שנפל אלא מאחר לכד, כי היכי דמתרמי שמוה נפל. לנפילה דרביים - פירושו: דיש לחוש מכל בני אדם שבעולם
- 41 שנפל מהו או ממה, יש תללות בנפילה. ואלא! - הא דהניא כו' - לנפילה דהו היישין, ומתניתין בבאין בהרשאה, וברייתא במציאין או בלא הו.

ואלא

לא פ' שאין עליו עדים כהאי שטר שאין בו זמן, כשה' שאין השרי חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. והכי נמי אין כותבין בו זמן אלא מפני תיקון העולם דבת אחותו ופירות. כדמרש' בפרכ' ("כל הגט") ו"המביא גניבא" (שם יו, א). וכיון שנתנו לה בפני עדים - הם יעידו על הזמן ועל הגט. והאי דמצריך אבא שאול לכתוב בו "אני היום גישתיך" - לא משום זמן, אלא דאין זה זמן, ולזמן לא הייש כרבי אלעזר. אבל דבעי שאלו ידים מוכיחות דמשעה שקבלה הגט נתגרשה מיד. שאם לא נכתב "מדיהם" בנט זה שאין בו זמן - מנין לנו שיהיה מצי שגמא אין בריתה לגרשה מיד בנט זה עד סוף שנה או שנתיים לאחר קבלתה הלכך בעי אבא שאול שיכתבו "היום" אחרי שאין זמנו בטעמו, ולא יכול זה לטעון "מכתבך נפל ומצאתי". נמצאנו למיחש שמוחזק בריש מדיהם - יכול לגבות מלוא מאישי אחר הכתוב בתוכו, ואף על פי שהשטר אין מוכיח מזהו. והוא הדין "ליתוי מנך". ואב"י לנפילה דהו לא היישין - כגון שטר שבדי יוסף כן שמעון שיש לו על אחד מן השוק. דהיינו נפילה דהו ומציאיה דהו - היכי איתרמי מלחאי דמיוסן כן שמעון נפל ויוסף כן שמעון מצאו הלכך לא היישין. אבל בני גמי מלחאי דמיוסן דהיינו נפילה דרביים, שיש לחוש שגמא אחר בעולם נפל ואיש אחר בעולם מצאו. כגון זה שמוחזק בו - ההם דאי היישין ולא יגבה בו הגיה' - היישין לנפילה דחידו ואשכחו רביים, עד כאן. עיקר הלשון בן הוא: לנפילה דרביים היישין - כלומר, שמצאו שום אדם בעולם. אבל לשמצאו יחיד יוסף כן שמעון - לא היישין. ורבינו הננאל פירש: ואב"י מנפילה דהו ואשכחיה דהו דשמיה כשמיה דהאי - לא היישין, שאלו מן האחר נפל היה צועק ומנבס, וכיון שלא צעק נתברר כי לזה שמצאו הוא. אבל לנפילה דרביים, דלא ידעין מן

אמר רב הונא - "מנך" משמע אפילו מריש גלותא. כלומר, שמה ריש גלותא או אדם אחר הלוהו, ונפל ממנו ומצאתו. ואין לפרש שבא רב הונא לומר שיגבה שטרו זה המוחזק, דמשמע: כל מי שמוחזק בשטר, ואפילו ריש גלותא מוחזק בו, שאין רגיל להלות, יגבה לו בו - דאם כן היה ליה למימר כדלכמן: "מנך". והוא (גברא) דנפיק מתותי ידיה משמע, ואין בו זמן - והוא אחד

- 1 משלשה גיטין פסולין, ואם ניסת הולד כשה
- 2 בפרך "ומגרש" (גיטין פא, א) אני היום גירשתיך
- 3 כשה - קא סלקא דעתין השתא, כיון דעדים קא
- 4 חזו ליה בידיה וכתובו בו "היום" - הרי כתב בו
- 5 זמן. והוא יומא דנפיק - בבית דין להתגרש
- 6 האשה משמע, וחשבינן ליה כזמן גמור. הא
- 7 נמי משמע עתה כו' - הוא דהו ליה בית דין
- 8 בידו, וכמי שנכתב שם המלות בשטר מדי. ולמט
- 9 אבא שאול - לא הייש לשום זמן בגיטין
- 10 דרבינו, וכרבי אלעזר סבירא ליה, דתנן בפרכ'
- 11 "ומגרש" (שם): שלשה גיטין פסולין, ואם ניסת
- 12 הולד כשה: כתב וכתוב ידו אחי עליו עדים, יש
- 13 עליו עדים ואין בו זמן, יש בו זמן ואין בו אלא
- 14 עד אחד - הרי אלו שלשה גיטין פסולין, ואם
- 15 ניסת הולד כשה. רבי אלעזר אמר: אף על פי
- 16 שאין עליו עדים, לא שנוא בשטר. אבל דבעי
- 17 כשה, וגובה מנכסים משועבדים, שאין העדים
- 18 חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. וכי
- 19 היכי דרבי אלעזר מכשיר ליה בלא עדים משום
- 20 טעמא דעדי מסירה כרתי - הכי נמי משכיר
- 21 ליה בלא זמן משום האי טעמא גופיה. כדקתני
- 22 יש עליו עדים ואין בו זמן כהאי משנה דשלשה
- 23 גיטין פסולין, ועלך קאי רבי אלעזר ואמר: הוא

- 24 על פי שאין עליו עדים כהאי שטר שאין בו זמן, כשה' שאין השרי חותמין על הגט
- 25 אלא מפני תיקון העולם. והכי נמי אין כותבין בו זמן אלא מפני תיקון העולם דבת אחותו
- 26 ופירות. כדמרש' בפרכ' ("כל הגט") ו"המביא גניבא" (שם יו, א). וכיון שנתנו לה בפני
- 27 עדים - הם יעידו על הזמן ועל הגט. והאי דמצריך אבא שאול לכתוב בו "אני היום
- 28 גישתיך" - לא משום זמן, אלא דאין זה זמן, ולזמן לא הייש כרבי אלעזר. אבל דבעי
- 29 שאלו ידים מוכיחות דמשעה שקבלה הגט נתגרשה מיד. שאם לא נכתב "מדיהם"
- 30 בנט זה שאין בו זמן - מנין לנו שיהיה מצי שגמא אין בריתה לגרשה מיד בנט זה עד סוף
- 31 שנה או שנתיים לאחר קבלתה הלכך בעי אבא שאול שיכתבו "היום" אחרי שאין זמנו
- 32 בטעמו, ולא יכול זה לטעון "מכתבך נפל ומצאתי". נמצאנו למיחש שמוחזק בריש מדיהם
- 33 - יכול לגבות מלוא מאישי אחר הכתוב בתוכו, ואף על פי שהשטר אין מוכיח מזהו. והוא הדין "ליתוי מנך". ואב"י לנפילה דהו לא היישין - כגון שטר שבדי
- 34 יוסף כן שמעון שיש לו על אחד מן השוק. דהיינו נפילה דהו ומציאיה דהו - היכי
- 35 איתרמי מלחאי דמיוסן כן שמעון נפל ויוסף כן שמעון מצאו הלכך לא היישין. אבל בני
- 36 גמי מלחאי דמיוסן דהיינו נפילה דרביים, שיש לחוש שגמא אחר בעולם נפל
- 37 ואיש אחר בעולם מצאו. כגון זה שמוחזק בו - ההם דאי היישין ולא יגבה בו הגיה' -
- 38 היישין לנפילה דחידו ואשכחו רביים, עד כאן. עיקר הלשון בן הוא: לנפילה דרביים
- 39 היישין - כלומר, שמצאו שום אדם בעולם. אבל לשמצאו יחיד יוסף כן שמעון - לא היישין.

ואלא

לא פ' שאין עליו עדים כהאי שטר שאין בו זמן, כשה' שאין השרי חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. והכי נמי אין כותבין בו זמן אלא מפני תיקון העולם דבת אחותו ופירות. כדמרש' בפרכ' ("כל הגט") ו"המביא גניבא" (שם יו, א). וכיון שנתנו לה בפני עדים - הם יעידו על הזמן ועל הגט. והאי דמצריך אבא שאול לכתוב בו "אני היום גישתיך" - לא משום זמן, אלא דאין זה זמן, ולזמן לא הייש כרבי אלעזר. אבל דבעי שאלו ידים מוכיחות דמשעה שקבלה הגט נתגרשה מיד. שאם לא נכתב "מדיהם" בנט זה שאין בו זמן - מנין לנו שיהיה מצי שגמא אין בריתה לגרשה מיד בנט זה עד סוף שנה או שנתיים לאחר קבלתה הלכך בעי אבא שאול שיכתבו "היום" אחרי שאין זמנו בטעמו, ולא יכול זה לטעון "מכתבך נפל ומצאתי". נמצאנו למיחש שמוחזק בריש מדיהם - יכול לגבות מלוא מאישי אחר הכתוב בתוכו, ואף על פי שהשטר אין מוכיח מזהו. והוא הדין "ליתוי מנך". ואב"י לנפילה דהו לא היישין - כגון שטר שבדי יוסף כן שמעון שיש לו על אחד מן השוק. דהיינו נפילה דהו ומציאיה דהו - היכי איתרמי מלחאי דמיוסן כן שמעון נפל ויוסף כן שמעון מצאו הלכך לא היישין. אבל בני גמי מלחאי דמיוסן דהיינו נפילה דרביים, שיש לחוש שגמא אחר בעולם נפל ואיש אחר בעולם מצאו. כגון זה שמוחזק בו - ההם דאי היישין ולא יגבה בו הגיה' - היישין לנפילה דחידו ואשכחו רביים, עד כאן. עיקר הלשון בן הוא: לנפילה דרביים היישין - כלומר, שמצאו שום אדם בעולם. אבל לשמצאו יחיד יוסף כן שמעון - לא היישין. ורבינו הננאל פירש: ואב"י מנפילה דהו ואשכחיה דהו דשמיה כשמיה דהאי - לא היישין, שאלו מן האחר נפל היה צועק ומנבס, וכיון שלא צעק נתברר כי לזה שמצאו הוא. אבל לנפילה דרביים, דלא ידעין מן

ואלא

לא פ' שאין עליו עדים כהאי שטר שאין בו זמן, כשה' שאין השרי חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. והכי נמי אין כותבין בו זמן אלא מפני תיקון העולם דבת אחותו ופירות. כדמרש' בפרכ' ("כל הגט") ו"המביא גניבא" (שם יו, א). וכיון שנתנו לה בפני עדים - הם יעידו על הזמן ועל הגט. והאי דמצריך אבא שאול לכתוב בו "אני היום גישתיך" - לא משום זמן, אלא דאין זה זמן, ולזמן לא הייש כרבי אלעזר. אבל דבעי שאלו ידים מוכיחות דמשעה שקבלה הגט נתגרשה מיד. שאם לא נכתב "מדיהם" בנט זה שאין בו זמן - מנין לנו שיהיה מצי שגמא אין בריתה לגרשה מיד בנט זה עד סוף שנה או שנתיים לאחר קבלתה הלכך בעי אבא שאול שיכתבו "היום" אחרי שאין זמנו בטעמו, ולא יכול זה לטעון "מכתבך נפל ומצאתי". נמצאנו למיחש שמוחזק בריש מדיהם - יכול לגבות מלוא מאישי אחר הכתוב בתוכו, ואף על פי שהשטר אין מוכיח מזהו. והוא הדין "ליתוי מנך". ואב"י לנפילה דהו לא היישין - כגון שטר שבדי יוסף כן שמעון שיש לו על אחד מן השוק. דהיינו נפילה דהו ומציאיה דהו - היכי איתרמי מלחאי דמיוסן כן שמעון נפל ויוסף כן שמעון מצאו הלכך לא היישין. אבל בני גמי מלחאי דמיוסן דהיינו נפילה דרביים, שיש לחוש שגמא אחר בעולם נפל ואיש אחר בעולם מצאו. כגון זה שמוחזק בו - ההם דאי היישין ולא יגבה בו הגיה' - היישין לנפילה דחידו ואשכחו רביים, עד כאן. עיקר הלשון בן הוא: לנפילה דרביים היישין - כלומר, שמצאו שום אדם בעולם. אבל לשמצאו יחיד יוסף כן שמעון - לא היישין.

נעילה מהו שתפסוד את של ערב? ר' בא רב הונא בשם רב, נעילה פוטרת של ערב. אמר ר' בא לרב הונא ואיכן הוא מזכיר של אבדלה? אמר ר' יונה לר' בא והיאך יהו שבע פטרות שמונה עשרה? אמר ליה ולא כבר איתתבת? אמר ליה ובגין דאיתתבת תבטל? אמר ר' יוסה מה דקשי ר' בא קשי יאות. מה דקשי ר' יונה לא קשי יאות. קל היקילו עליו מפני תעניתו שיהו שבע פטרות שמונה עשרה.

ר' בא בר ממל אמר לחברייא, מריי, מן בולבון שמעית שאין נעילה פוטרת של ערב. ר' סימון בשם ר' לוי, אין נעילה פוטרת של ערב. אמר ר' יוסי בי ר' בון ותני ר' חייא בן, בכל יום אדם מתפילל שמונה עשרה, במוצאי שבת ובמוצאי יום הכיפורים ובמוצאי תענית ציבור.

ר' יצחק בר נחמן בשם רבי יהושע בן לוי, יום הכיפורים שחל להיות בשבת, אף על פי שאין נעילה בשבת, מזכיר של שבת בנעילה. ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי, שבת שחלה להיות בחנוכה, אף על פי שאין מוסף בחנוכה, מזכיר של חנוכה במוסף. אוספון עלה ראש חדש שחל להיות בתענית, אף על פי שאין נעילה בראש חדש, מזכיר של ראש חדש בנעילה.

ראש חדש ותענית, איכן הוא מזכיר של ראש חדש? ר' זעורה אמר בהודייה, ר' בא בר ממל אמר בעבודה, ר' אבונה אומר ברכה רביעית. אמר ר' בא, מה מצאנו בכל מקום אומרה ברכה רביעית, אף באן ברכה רביעית.

[דף י"ט ע"א]

ונפק עובדא בהדא דר' בא.

במה קורין? ר' יוסי אומר, קורין ברכות וקללות. אמר לון ר' מנא, בגין מודעתון די תעניתא? רביעין על מעיהון, ולא ידעין די תעניתא? אמר ליה, להודיעך שקורין ברכות וקללות.

ר' יודן קהודקייא אמר קומי ר' יוסה בשם ר' יודה בר פוי, קורין בראש חדש. קם רבי יוסה עם ר' יודה בר פפי, אמר ליה אתה שמעת מן אבוב הדא מילתא? אמר ליה, אבא לא אמר בן אלא בעיניי טב, על ידי דאינון ידעין דהוא ריש ירהא קורין בראש חדש, ושאר כל המקומות קורין ברכות וקללות.

ירמיה ספרא שאיל לרב ירמיה, ראש חדש שחל להיות בשבת במה קורין? אמר ליה קורין בראש חדש. אמר ר' הלבו קומי ר' אימי, מתניתא אומרה בן, לכל מפסיקין, לראשי חדשים לחנוכה ולפורים.

יִצְחָק מְחוֹרָה שָׂאל לְר' יִצְחָק, רֹאשׁ הַדָּשׁ שְׁחָל לְהֵיוֹת בְּחִנוּכָה בְּמִוּחַ קוֹרִינְ? אָמַר לִיהוּ קוֹרִין שְׁלִשָּׁה בְּרֹאשׁ הַדָּשׁ וְאֶחָד בְּחִנוּכָה. ר' פִּנְחָס ר' סִימוֹן ר' אֲבָא בַר זְמִינָא מְטִי בַּהּ בְּשֵׁם ר' אֲבוּדָמָא דְחִיפָה, קוֹרִין שְׁלִשָּׁה בְּחִנוּכָה וְאֶחָד בְּרֹאשׁ הַדָּשׁ, לְהוֹדִיעָךְ שְׂלֵא בָּא הֶרְבִּיעִי אֲלָא מִחֲמַת רֹאשׁ הַדָּשׁ. בַּר שְׁלִמְיָא סָפְרָא שָׂאל לְר' מְנָא, הֲנֵעַ עֲצָמָךְ שְׁחָל רֹאשׁ הַדָּשׁ שָׁל חִנוּכָה לְהֵיוֹת בְּשִׁבְתָּ, וְלֹא שְׁבַעַה קְרוּיִין אֵינוֹן! אֵית לָךְ מִימַר שְׂלֵא בָּא הֶרְבִּיעִי אֲלָא מִחֲמַת רֹאשׁ הַדָּשׁ? אָמַר לִיהוּ, וְהָדָא שְׂאִילְתִּיהּ דְסָפְרָא!

רַבִּי מִפְּקֵד לְאַבְדֵן אַמּוּרִיָּה, אֲכָרִין קוּפִיָּהוֹן מֵאַן דְּמִצְלִי יִצְלִי דְרַמְשָׂא עַד דִּיּוּמָא קָאִים. ר' חֵיָה בַר בָּא מִפְּקֵד לְאַמּוּרִיָּה, אֲכָרִין קוּפִיָּהוֹן מֵאַן דְּמִצְלִי יִצְלִי דְרַמְשָׂא עַד דִּיּוּמָא קָאִים. אָמַר ר' חֵיָה, מְשַׁכְנִי ר' יִשְׁמַעְיָאל בִּי רַבִּי יוֹסִי אֲצֵל פּוֹנְדָקִי אֶחָד, וְאָמַר לִי, כָּאֵן נְתַפְּלֵל אֲבָא שָׁל לִילִי שְׁבַת בְּעָרְב שְׁבַת.

אָמַר ר' אִימִי, ר' יוֹחָנָן פְּלִיג. וְלֹא הָוָה צְרִיךְ מִתְּפִלְגָּה. לְמַה? שְׁבֵן מוֹסִיפִין מִחוּל עַל קוּדְשׁ. וְעוֹד, דְסָלְקוֹן חֲפְרִיָּא מִן עָרְב לְצִיפּוֹרִין וְאַמּוּרִין, כְּכַר שְׁבַת ר' חֵיָה בְּן דִּיּוֹסָא בְּעִירוֹ. וְהִיָּדָא אָמַר? דְאָמַר ר' חֵיָה, מְשַׁכְנִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל בִּי ר' יוֹסִי אֲצֵל פּוֹנְדָקִי אֶחָד, וְאָמַר לִי, כָּאֵן נְתַפְּלֵל אֲבָא שָׁל מוֹצְאֵי שְׁבַת בְּשִׁבְתָּ. וְאַפִּילוּ עֲלֵה לֹא הָוָה צְרִיךְ מִתְּפִלְגָּה, דְרַבִּי מִפְּקֵד לְאַבְדֵן אַמּוּרִיָּה, אֲכָרִין קוּפִיָּהוֹן מֵאַן דִּיּוּמָא יִצְלִי דְרַמְשָׂא עַד דִּיּוּמָא קָאִים. ר' חֵיָה בַר בָּא מִפְּקֵד לְאַמּוּרִיָּה, אֲכָרִין קוּפִיָּהוֹן מֵאַן דְּמִצְלִי יִצְלִי דְרַמְשָׂא עַד דִּיּוּמָא קָאִים.

דְּבִית ר' יִנְאִי אָמְרִין, עֲלֵה אָדָם לְמִיָּתוּ, אֵין מְטִרִיחִין עֲלֵיו שְׂיָרָד. אָמַר רַבִּי זְעִירָה, כֵּל זְמַן דְחִנוּכָּא עֲבַד כֵּן, הוּיָנָא מִתְּפַחַד בְּלִילֵיָּא. לֵית לָךְ אֲלָא בְּהָדָא, דְרַבִּי מִפְּקֵד לְאַבְדֵן אַמּוּרִיָּה, אֲכָרִין קוּפִיָּהוֹן מֵאַן דְּמִצְלִי יִצְלִי דְרַמְשָׂא עַד דִּיּוּמָא קָאִים. ר' חֵיָה בַר בָּא מִפְּקֵד לְאַמּוּרִיָּה, אֲכָרִין קוּפִיָּהוֹן מֵאַן דְּמִצְלִי יִצְלִי דְרַמְשָׂא עַד דִּיּוּמָא קָאִים.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַר אֲחָא, וְתַנְיִ תַּמּוּן, תְּפִילַת הָעָרְב מַהוּ? רַבִּין גְּמַלְיָאֵל אָמַר חוּבָה, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר רְשׁוּת.

[דף י"ט ע"ב]

אָמַר רַבִּי הוּיָנָא, אֲתִיָּין אֵילִין פְּלַגְוּוֹתָא כְּהִינִין פְּלוּגְוּוֹתָא. מֵאַן דְאָמַר חוּבָה, אֵין נְעִילָה פּוֹטְרַת שָׁל עָרְב. מֵאַן דְאָמַר רְשׁוּת, נְעִילָה פּוֹטְרַת שָׁל עָרְב.

מַעֲשָׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שָׁבָא וְשָׂאל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, תְּפִילַת הָעָרְב מַה הִיא? אָמַר לוֹ רְשׁוּת. וּבָא וְשָׂאל אֶת רַבִּין גְּמַלְיָאֵל תְּפִילַת הָעָרְב מַה הִיא? אָמַר לוֹ חוּבָה. אָמַר לוֹ וְהָלֵא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי רְשׁוּת! אָמַר לוֹ, לְמַחֵר בְּשִׂאִיכְנָם לְבֵית הוֹעֵד עֲמוּד וְשָׂאל אֶת הַתְּלָכָה הוֹאֵת. וְעַמּוּד אוֹתוֹ הַתְּלָמִיד וְשָׂאל אֶת רַבִּין

גמליאל, תפילות הערב מה היא? אמר לו חובה. אמר לו והא ר' יהושע אומר רשות! אמר לו רבן גמליאל לר' יהושע אתה הוא שאומר רשות? אמר לו, לאו. אמר לו עמוד על רגליך ויעידוך! והיה רבן גמליאל יושב ודורש, ור' יהושע עומד על רגליו עד שרינגו בו כל העם.

אמרו לרבי הוציפת התורגמן, הפטר את העם! אמרו לרבי זינן החזן, אמור התחילו! (ואמרו) [ואמר] התחילו! ועמדו כל העם על רגליהם. אמרו לו וכי על מי לא עברה רעתך תמיד' (נחום ג) ?! מיד הלכו ומינו את ר' אלעזר בן עזריה בישיבה, בן שש עשרה שנה היה, ונמלא כל ראשו שיבות. והיה ר' עקיבה יושב ומצטער, ואמר לא שהוא בן תורה יותר ממוני, אלא שהוא בן גדולים יותר ממוני. אשרי אדם שזכו לו אבותיו, אשרי אדם שיש לו יתד להיטלות בה. ומה היתה יתידתו של רבי אלעזר בן עזריה? שהוא עשירי לעזרא.

כמה ספקים היו שם? ר' יעקב בר סוסיי אמר, שמונים ספקים של תלמידי חכמים היו שם, חויץ מן העומדים מאחורי הגדר. אמר רבי יוסי בי ר' בון, שלש מאות ספקין של תלמידי חכמים היו שם חויץ מן העומדים מאחורי הגדר, כהיא דתנינן תמן פיום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה.

תמן תנינן, זה מדרש דרש ר' אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה. וכי כרם היה שם? אלא אלו תלמידי חכמים שהיו עשויים שורות שורות בכרם.

מיד הלך לו רבן גמליאל אצל כל אחד ואחד בתוך ביתו לפייסו. אתא גבי ר' יהושע ואשכחיה דתתה עביד מחטין. אמר ליה מן אילין אתה חיי? אמר ליה ועד פדון אתה בעי מידע? אי לו לדור שאת פרנסו. אמר לו, נעניתי לך.

שלחון גבי ר' לעזר בן עזריה חד קצר, ואית דאמרינן ר' עקיבה תות. אמר ליה מי שהוא מזה, יזה. מי שאינו לא מזה ולא בן מזה, יאמר למזה בן מזה מימך מימיו מערה ואפרה אפר מקלה? אמר להן, נתרציתם. אני ואתם נשכים לפתחו של רבן גמליאל. אף על פי בן לא הורידו אותו מגדולתו אלא מינו אותו אב בית דין:

הלכה ב מתני' אילו הן המעמדות. (כמדובר כח) 'צו את בני ישראל את קרבני לחמי לאשי'. וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו? אלא שהתקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבעה משמרות, ועל כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלם של כהנים ושל לויים ושל ישראל. הגיע זמן המשמר, כהניו וקוייו עולין לירושלם, וישראל שבאותו המשמר מתכנסין בעריהן וקוראין במעשה בראשית:

גמרא לא צורכא, דילא, אילו הן הפעמדות, מתפנסין בעריהן וקורין במעשה בראשית! בא להתחיל מתחילת הפרשה.

אמר רבי יונה, אילין תמידין, קרבנותיהן של כל ישראל אינן. אם יהיו כל ישראל עולין לירושלם, לית בתיב אלא (שמות לד) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורד'?

[דף כ' ע"א]

אם יהו כל ישראל יושבין ובטילין, והא בתיב (דברים יא) 'ואספת דגנך', מי אוסף להם את הדגן? אלא שהתקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבעה משמרות, ועל כל משמר ומשמר היה עמוד בירושלם, של כהנים ושל לויים ושל ישראל.

תני, עשרים וארבעה אלף עמוד מירושלם, וחצי עמוד מירחו. אף ירחו היתה יכולה להוציא עמוד שלם, אלא בשביל לחלוק כבוד לירושלם היתה מוציאה חצי עמוד.

הכהנים לעבודה, ותלויים לדוכן, וישראל מוכיחין על עצמן שהן שלוחיהן של כל ישראל.

תני ר' שמעון, הכהנים ותלויים וישראל ושיר מעבדין את הקרבן. ר' אבון בשם ר' לעזר, טעמא דר' שמעון (דברי הימים ב כט) 'כל תקהל משתתוים', אלו ישראל. 'והשיר משורר', אלו תלויים.

'והחצוצרות מהצצרים', אלו הכהנים. 'עד לכלות העולה', הכל מעבדין את הקרבן. ר' תנחומא בשם ר' לעזר שמע לה מן הדא (במדבר ח) 'ואתנה את תלויים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל', אלו תלויים. 'לעבוד את עבודת בני ישראל', אלו הכהנים. 'ולכפר על בני ישראל', זה השיר. 'ולא יהיה בבני ישראל נגף בנשת בני ישראל אל הקודש', אלו ישראל.

מניין שהשיר קרוי כפרה? חנינה אבוי דבר נטה בשם ר' בניה, 'לכפר על בני ישראל' זה השיר. מניין שהשיר מעבב? ר' יעקב בר אחא ר' שמעון בולוטה בשם רבי חנינה, 'לכפר על בני ישראל' זה השיר.

ר' יעקב בר אחא, ר' חיייה בשם ר' יוחנן, שמונה משמרות בהונה העמיד משה, ד' משל אלעזר וארבע משל איתמר, עד שעמד דוד ושמואל הרואה והוסיפו עליהם עוד שמונה, ארבע משל אלעזר וארבע משל איתמר. וביקשו להוסיף עוד שמונה ולעשותן עשרים וארבעה ומצאו משל אלעזר ולא מצאו משל איתמר. הדא הוא דכתיב (דברי הימים א כד) 'וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מבני איתמר' וגו'. ר' יעקב בר אחא, ר' חונה רבה דציפורין בשם ר' יוחנן, בית אב אחד (שם) 'בית

אב אחד אחוז לאלעזר, שניתוסף לו בתי אבות אחרים. (שם) ואחוז אחוז לאיתמר, מה שתפס תפס.
 ר' זעורה בשם רב הונא (שם) להחזיר שבועה עשר, שהחזיר המחזור לאלעזר.

לעשותן עשרים ושלש אין את יכול, דכתיב (שם ט) 'המה יפד דוד וישמואל הרוצה באמונתם',
 באמונתם. אמונות גדולה היתה שם, שאין משמר נטיל ושונה בשדה אחוזה עד שיפול חבירו. אמר
 רבי אבהו, הישבתים שאין משמר נטיל ושונה בשדה אחוזה עד שיפול חבירו.

ארבע משמרות עלו מן הגולה, ודעיה חרים פשחור ואמר. והתנו עמהן הנביאים שביניהן, שאפילו
 יהויריב עולה מן הגולה, שלא ידחה את המשמר שלפניו, אלא ייעשה טפילה לו. ועמדו הנביאים
 שביניהן ועשו עשרים וארבע גזרות והטילים בקלפי, ובא ודעיה ונטל חמש והוא – הרי יש, ובא
 חרים ונטל חמש והוא – הרי יש, ובא פשחור ונטל חמש והוא – הרי יש, ובא אימר ונטל חמש
 והוא – הרי יש. והתנו עמהן הנביאים שביניהן, שאפילו יהויריב עולה מן הגולה, שלא ידחה את
 המשמר שלפניו אלא ייעשה טפילה לו. ועמדו ראשי משמרות ועשו עצמן בתי אבות.

ויש משמר שהיה בו חמשה ששה שבועה שמונה תשעה. משמר שהיה בו חמשה, שלשה מקריבין
 שלשה ימים, ושנים מקריבין ארבעה ימים. משמר שהיה בו ששה, חמשה מקריבין חמשה ימים.
 ואחד מקריב שני ימים. משמר שהיה בו שבועה, כל אחד ואחד מקריב את יומו. משמר שהיה בו
 שמונה, ששה מקריבין ששה ימים, ושנים מקריבין יום אחד. משמר שהיה בו תשעה, חמשה מקריבין
 חמשה ימים, וארבעה מקריבין שני ימים.

[דף כ' ע"ב]

ויש מהן שנקבעו עצמן לעולם. משמר שהיה בשבת, היה בשבת לעולם. במוצאי שבת, היה במוצאי
 שבת לעולם. ויש מהן שהיו (מקריבין) ומגדילין על כל משמר ומשמר, ויש מהן שהיו מגדילין על
 כל שבוע ושבוע.

רבי הוה ממני תרין מינוויין, אין הוון כדוי היו מתקיימין, ואין לא הוון מסתלקין. מודמוה פקיד לבריה,
 אמר לא תעביד בן אלא מני פולחון כהדא, ומני לרבי (המא בר הנינה) [הנינה בר המא] בראשה.

ולמה לא מניתייה הוא? אמר רבי דרוסא, בגין דצווחין עלויי בציופורין ציפוראני. ובגין צווחה עבדין?
 אמר רבי לעזר בי רבי יוסה, על שהשיבו טעם בריבם. רבי הוה יתיב מתני (יחזקאל ו) 'וזכרו פליטיהם
 אותי' (שם ז) 'והיו אל החרים פיוני הנביאות פולם הומיות'. אמר ליה 'הומות', אמר ליה הן קריתיה?
 אמר ליה 'הומות'.

אמר ליה קדם רב המנונא דבבל. אמר ליה פד תיחות לתפון אמור ליה דמנונתך חכים. וידע דלא מיתמני ביומו.

מן דדמו, בעא בריה ממוניתיה, ולא קביל עליה מתמנייא, אמר ליה אגא מקבל עלי מתמנייא עד זמן דתמני רבי פס דרומא קמיי. והוה תפון חד סב, אמר, אין תנינה קדמיי, אגא תננין, אין רבי פס דרומא קדמיי, אגא תננין. וקביל עלוי ר' תנינה מיתמנייא תליתאי.

אמר רבי תנינה, זכית מארכה יומין. אין בגין הדא מילתא, לית אגא ידע. אין בגין דתוית סליק מן מיבריא לצפורין, והוינא עקים איסרמין מיעול משאל בשלמיה דר' שמעון בן חלפתא בעין תינה, לית אגא ידע.

שמואל ואילין דבית שילא הוון שאלין בשלמיה דגשייא בכל יום, והוון אילין דבית שילא עלין קדמיי ויתבין קדמיי. פלגון אקר לשמואל ואייתבוניה קדמיי. עאל רב לתפון ופלג ליה שמואל אקר ואותבניה קדמיי. אמרין אילין דבית שילא אגא תנינינן אגא, וקבל עלויי שמואל מיתב תליתאי.

שלשה ספרים מצאו בעזרה, ספר מעוני וספר זעטומי וספר היא. באחד מצאו כתוב מעון אלהי קדם, ובשנים פתיב (דברים לג) 'מעונה אלהי קדם', וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב וישלח את זעטומי בני ישראל, ובשנים פתוב (שמות כד) 'וישלח את נערי בני ישראל', וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב תשע היא, ובשנים פתוב אחת עשרה היא, וקיימו שנים וביטלו אחד.

אמר רבי לוי, מגילת יחסין מצאו בירושלם, וכתוב בה הלל מן דדוד, בן יצחק מן דאסף, בן ציצית הפסת מן דאבנר, בן קיביסין מן דאהאב, בן פלגא שבוע מן דכלב, רבי יציי מן דעלי, (מן) [בן] יהוד מן ציפורין. רבי הויה רבה מבני שפמיה בן אבוטל, רבי יוסי בי רבי חלפתא מבני יונדב בן רכב, רבי נחמיה מן נחמיה התרשתא.

תני, סדר הסב, בזמן שהן שתי מיטות, הגדול שבהן עולה מיסב בראש העליונה והשני לו למטה מפנו. בזמן שהן שלש מיטות, הגדול שבהן עולה ומיסב בראש האמצעית, והשני לו למעלה, והשלישי לו למטה הימנו, וכן מסדירין והולכין.

אמר רבי שמואל בר רב יצחק,

[דף כ"א ע"א]

אבות, דרף הסב הן קבורין.

רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסא, לעולם אינן העולם עומד אלא על הקרבנות. תמן תנינן, שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה, הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ושלשתן בפסוק אחד (ישעיה נא) 'ואשים דברי בפיך, זו תורה. ויבצל ידי כפיתיד', זו גמילות חסדים. ללמדך שכל מי שהוא עסוק בתורה ובגמילות חסדים זכה לישוב בצילו של הקדוש ברוך הוא. הדין הוא דכתיב (תהלים לו) 'מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון'. (ישעיה נא) 'לנמוע שמים וליסוד ארץ, אלו הקרבנות. וילאמור לציון עמי אתה, אלו ישראל. אמר ר' חיינה בר פפא, היוזנו על כל המקרא, ולא מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה (שם) וילאמור לציון עמי אתה':

תמן תנינן, רבן שמעון בן גמליאל אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על הדין ועל האמת והשלום. ושלשתן דבר אחד הן. נעשה הדין, נעשה אמת נעשה שלום. אמר ר' מנא, ושלשתן בפסוק אחד (זכריה ח) 'אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם':

הלכה ג מתני' ביום הראשון קוראין בראשית, יהי רקיע. בשני יהי רקיע, יקוו הפנים. בשלישי יקוו הפנים, יהי מאורות. ברביעי יהי מאורות, ושרצו הפנים. בחמישי ושרצו הפנים, ותוצא הארץ. בששי ותוצא הארץ, ויכילו השמים והארץ וכל צבאם. פרשה גדולה קורין אותה בשנים וקמנה ביהוד. בשחרית ובמוסף ובמנחה נכנסין וקורין על פיהן פקורין את שמע. ערב שבת במנחה לא היו נכנסין מפני כבוד השבת.

כל יום שיש בו הלל – אין בו מעמד שחרית. קרבן מוסף – אין בו נעילה. וקרבן עצים – אין בו מנחה. דברי רבי עקיבה. אמר לו בן עזאי, כך היה ר' יהושע שונה, קרבן מוסף – אין בו מנחה, וקרבן עצים – אין בו נעילה. חזר רבי עקיבה להיות שונה בדברי בן עזאי:

[דף כ"א ע"ב]

גמרא רב חונה אמר, שלשה קרויות שבתורה לא יפתחו מעשרה פסוקים. חזקיה אמר כנגד עשרת הדיברות.

והא תנינן, ביום הראשון בראשית ויהי רקיע, והא לית בהון אלא תמנייא? ר' אידי אמר איתפלגון בהנא ואסא. חד אמר הוור, והורנה אמר הותך. מאן דאמר הוור, הוור שני פסוקים. מאן דאמר הותך, ויהי ערב ויהי בקר' פסוק בפני עצמו.

והתנינן, בשני יהי רקיע יקווי המים? חד אמר חוזר, וחרונה אמר חותך. מאן דאמר חוזר, חוזר שני פסקין. מאן דאמר חותך, אפילו חותך לית ביה.

התיב רבי פליפה בר פריטה קומי ר' זעירה, והרי פרשת עמלק? אמר ליה, שנייה היא שהוא סדרו של יום.

התיב ר' לעזר בר מרום קומי ר' יונה, והא תני הפפמיר בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקים.

תני, אנשי משמר היו מתענים בכל יום. בשני היו מתענין על מפרשי ימים (בראשית א) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים. בשלישי היו מתענין על יוצאי דרכים (שם) ויאמר אלהים יקווי המים מתחת השמים. ברביעי היו מתענין על התינוקות שלא תעלה אסכרה לתוך פיהם (שם) ויאמר אלהים יהי מאורות, מארת תתיב. בחמישי היו מתענין על הפעופרות שלא יפילו, ועל המינוקות שלא ימותו בניהן (שם) ויאמר אלהים ושרצו המים שרץ נפש תיה.

תני, לא היו מתענין לא בערב שבת ולא במוצאי שבת, מפני כבוד שבת.

תני, סנהדרין גדולה היתה מתענה עמהן. וסנהדרין יכולה להתענות בכל יום? מחלקין היו עצמן על פתי אבות.

ואין מתענין על שני דברים באחת, מן הדיא (עזרא ח) ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת. אמר רבי תנחומה לא מן הדיא אלא מן הדיא (דניאל ב) ורחמין למבעי מן קדם אלה שמיא על רזא דנא. ר' חגי בשם רבי זעירה, שאם היו שני דברים, כגון עצירת גשמים וגוביי, מתריעין עליהן.

ר' חגי, כד דתיה נפק לתעניתא, היה אמר קומיהון, אחינו, אף על גב דאית פליבינן עקין סגין, אלא להן דאתינן.

מתניתא דרבי מאיר, דר' מאיר אמר מתפללין וקורין מתפללין וקורין. ברם כרבנן מתפללין וקורין מתפללין והולכין להן. הא מוסף יש בו, מתניתא דרבי מאיר, דרבי מאיר אמר

[דף כ"ב ע"א]

מתפללין וקורין. אית תנאי תני ומחלף. רבי אחא בשם רבי יסא פמתניתן.

אמר רבי סימון, סוכרא דקיסא טרד. אמר רבי מנא, מפני סעודות ראש חדש. אמר רבי לעזר, על שם כל התדיר מחבירו קודם את חבירו. קרייא מסייע לר' יוחנן (שמואל א כ) ויהי מפורת החדש

השני, אין תימר תרין ירחין הוון, והא כתיב 'מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם?' אמר רבי הויה בר בא, ר' יוחנן מפקד ל'כנישתא דכופרא, סבון [סכון] מיעול עד דו איממא, ואתון אמרין זמנו ועיבורו:

הלכה ד מתני' זמן עצי כהנים והעם בתשעה. באחד בניסן – בני ארח בן יהודה. בעשרים בתמוז – בני דוד בן יהודה. בחמשה באב – בני פרעוש בן יהודה. בשבעה בו – בני יונדב בן רכב. בעשרה בו – בני סנאה בן בנימין. בחמשה עשר בו – בני ותואל בן יהודה. ועמהם כהנים ולויים וכל מי שפעה שבמו. בני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות – בעשרים בו. בני פחת מואב בן יהודה – בעשרים באול. בני עדין בן יהודה – באחד במבת. שבו בני פרעוש שנייה. באחד במבת – לא היה מעמד, שהיה בו הלל, קרבן מוסף, וקרפן עצים:

גמרא מה ראה זמן עצי כהנים והעם להיפנות? אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה לא מצאו עצים בלישבה, ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן, ומסרום לציבור וקרבו מהן קרבנות ציבור. והתנו עמהן הנביאים שביניהן שאפילו לשבה מליאה עצים שיהיו מביאין מעצמן, ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן, שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה. אמר ר' אחא, דר' יוסה היא, דר' יוסי אמר אף הרוצה מתנדב שומר חנם. ר' יוסי בשם רבי אילא, דברי הכל היא. מה פליגינן? בגופו של קרבן, אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהיא משתנה מן קרבן יחיד לקרבן ציבור.

תני, אשה שעשת כתונת לבנה, צריכה למסור לציבור. אמר ר' אחא, דר' יוסי היא, דר' יוסי אמר אף הרוצה מתנדב שומר חנם. ר' יוסה בשם ר' אילא, דברי הכל היא. מה פליגינן? בגופו של קרבן, אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהיא משתנה מקרבן יחיד לקרבן ציבור.

(דף כב ע"ב) מתניתא פליגא על ר' יוסי, אותן הימים נוהגין בהם בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן. ר' יוסה אומר אינן נוהגין אלא בשעת קרבן.

ועוד מן הדא, דתני, אמר ר' לעזר בי רבי יוסי, אנו היינו מבני סנאה בן בנימין, וכל תשעה באב להיות בשבת, ודחינו אותו למוצאי שבת, והיו מתעניין ולא משלימין.

מהו בני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות? אלא בשעה שהושיב ירבעם בן נבט פרסדאות על הדרכים, לא היו מניחין את ישראל לעלות לירושלם. כל מי שהיה בשר וירא חטא באותו הדור, היה מביא את בפוריו, ונותנן לתוך הפל ומחפה אותן קציעות, ונוטל את העלי, ונותן את הפל על כתיפו ונוטל את העלי בידו. וכיון שהיה מביע באותו המשמר היו אומ' לו לאיכן אתה הולך? והוא אומר לו איני

הולך אלא לעשות מעט קציעות הללו, כפות אחת של דבילה, בעלי הזה שפידוי. וכיון שהיה עובר את אותו המשמר היה מעמרן ומעלה אותן לירושלם.

מהו אומר בני סלמיי הנתיצתיה? אלא כל מי שהיה מתנדב עצים וגזירים למערכה, היה מביא עצים ועושה אותן כמין שלבין, ועושה אותן כמין סולם ונותנן על כתיפיו. וכיון שהיה מגיע לאותו המשמר היה אומר לו לאיכן אתה הולך? והוא אומר לו איני הולך אלא להביא שני גזולות הללו מן השוכה זה שלפני בסולם הזה שעל כתיפי, וכיון שהיה עובר את אותו המשמר היה מפרקן ומעלה אותן לירושלם. על ידי שנתנו את נפשם למצות, זכו לקנות שם טוב בעולם, ועליהם הוא אומר (משלי י) 'זכר צדיק לברכה':

הלכה המתני' המשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, והמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתפרו הלוחות, ובמל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטומוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר:

גמרא כתיב (שמות כד) 'וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים, ויקרא אל משה ביום השביעי ויעל משה, שביעי שהוא לאחר הדיברות ותחילה לארבעים. אמר להן משה ארבעין יומין אנא מיעבד במטורא, פיון שהגיע יום ארבעים ולא בא, מיד (שם לב) 'וירא העם כי בושש משה לרדת מן ההר'. וכיון שהגיע שש שעות ולא בא, מיד (שם) 'ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו וגו'. (שם) 'ויאמר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך וגו'.

(שם) 'וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה בפחנה'. אמר משה, אדם שהוא עתיד להנהיג שררה על שישים ריבוא אינו יודע להבחין בין קול לקול? (שם) 'ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות הלוישה, קול ענות אנכי שומע', אמר ר' יסא קול קילום עבודה זרה אנכי שומע. ר' יודן בשם ר' יסא, אין כל דור ודור שאין בו אונקי אחת מחטיו של עגל. (שם) 'ויהי כאשר קרב אל הפחנה וירא את העגל ומחולות', ר' חלקיה בשם ר' אחא, מיפן שלא יהא אדם דן אומדות.

דרש משה מקל וחומר, מה אם פסח שהיא מצוה יחידית נאמר בו (שם יב) 'כל ערל לא יאכל בו', התורה שכל המצוות כלולות בה, על אחת כמה וכמה.

זיכר אף משה וישלח מידינו את הלוחות וישבר אותם תחת החר'. תני רבי ישמעאל, הקדוש ברוך הוא אמר לו וישברם. שנאמר (דברים י) וְאַכַּתְבַּת עַל הַלּוּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלּוּחֹת הָרְאשׁוֹנִים אֲשֶׁר שִׁיבַרְתָּ, אָמַר לוֹ

[דף כ"ג ע"א]

יפה עשית ששיברת.

ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן, הלוחות היו ארפן ששה טפחים ורחפן שלשה, והיה משה תפוש במטפחים והקדוש ברוך הוא במטפחים, ומטפחים ריחב באמצע. פיון שעשו ישראל אותו מעשה, ביקש הקדוש ברוך הוא להטפן מידו של משה, ונברה ידו של משה והטפן מפנו. הוא שהכתוב משבחו בפוף ואומר (דברים לד) וְלָכֵל הַיָּד הַחֲזָקָה. ייא שלמא על ידא דגברת עליה מינאי.

רבי יוחנן בשם רבי יוסה בר אבוי, הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה משה תופשן, דכתיב (שם ט) וְאַתְּפֹשֶׁת בְּשֵׁנֵי הַלּוּחֹת. תני בשם ר' נחמיה, הכתב עצמו פרח. ר' עזרה בשם ר' יהודה בי רבי סימון, הלוחות היו משאזי ארבעים סאה והכתב היה סובלן. פיון שפרח הכתב, בכדו על ידיו של משה ונפלו ונשתברו.

ובטל התמיד, רבי סימון בשם ר' יהושע בן לוי, בימי מלכות יון היו משלשלין להם שתי קופות של זהב והיו מעלין שני כבשים. פעם אחת שילשלו להם שתי קופות של זהב והעלו להן שני גדיים. באותה השעה האיר הקדוש ברוך הוא את עיניהם ומצאו שני טלאים בלישפת הטלאים. על אותה השעה העיד ר' יהודה בן אבא על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות.

ואמר ר' לוי, אף בימי מלכות הרשעה הזאת, היו משלשלין להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני גדיים [כבשים], ובסוף שילשלו להן שתי קופות של זהב והעלו להם שני חזירים. לא הספיקו להגיע למחצית החומה עד שנעץ החזיר וקפיץ מארץ ישראל ארבעים פרסה. באותה השעה גרמו העונות ובטל התמיד והרב הבית:

והובקעה העיר. פתיב (ירמיה לט) 'בתשעה לחדש הבקעה העיר' ואת אמר הכין? אמר ר' תנחום בר תנילאי, קילקול השבונות יש כאן. הדיא היא דכתיב (יחזקאל כו) וַיְהִי בַעֲשֵׂתִי עֲשָׂרָה שָׁנָה בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הָיָה דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר, בְּן אָדָם יַעַן אֲשֶׁר אָמַרְתָּ צוֹר עַל יְרוּשָׁלַם הָאֵחָ. מהו האח? אין תימר באחד באב, עדיין לא נשרף. אין תימר באחד באול, ביום ולילה נפק בלדרה מן ירושלים ואתי לצור, אלא קילקול השבונות יש כאן.

ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש. ר' יוחנן אמר, למלך שהיה יושב ומחשב השבונות, באו ואמרו לו נשבה בנה, ונתקלקלו השבונותיו. אמר, יעשה זה ראש להשבונות. ר' שמעון בן לקיש אמר, למלך שהיה יושב ומחשב השבונותיו, באו ואמרו לו נשבה בנה ונתקדש, אמר יעשה זה ראש להשבונות.

ר' מנא בעי, ניהא נתקלו לשעבר, דילמא להבא?

בין כמאן דאמר בתשעה לחדש, בין כמאן דאמר בשבעה עשר, מה ביניהון, עשרים ואחד יום מיום שהובקעה העיר ועד יום שחרב בית המקדש. אמר ר' אבונה, סימנא (ירמיה א) 'מקל שקד אני רואה', מה הלוי הזה משהוא מוציא את ניצו ועד שהוא גומר את פירותיו – עשרים ואחד יום, כך מיום שהובקעה העיר ועד יום שחרב הבית – עשרים ואחד יום.

מאן דאמר בתשעה לחדש, באחד באב תרב הבית. מאן דאמר בשבעה עשר, בתשעה באב תרב הבית.

תני ר' שמעון בן יוחי, ר' עקיבה רבי היה דורש (זכריה ח) 'כה אמר ה' צבאות, צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי וגו'.

[דף כ"ג ע"ב]

צום הרביעי, זה שבעה עשר בתמוז, שנשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בתיכל. צום החמישי זה תשעה באב, שבו תרב הבית בראשונה ובשנייה. צום השביעי, זה שלשה בתשרי שנהרג בו גדליה בן אחיקם. צום העשירי, זה עשרה בטבת, יום שסמד מלך בבל על ירושלים והובקעה העיר.

הדא היא דכתיב (יחזקאל כד) 'יהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר, בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל על ירושלים'. ואני אומר, צום העשירי זה המשה בטבת, יום שפאת שמועה לגולה. הדא היא דכתיב (שם לג) 'יהי בעשתי עשרה שנה בחמישי לחדש בגלותינו בא אלי הפליט מירושלים לאמר הבקעה העיר'. אלא שביהודה מתענין על המעשה, ובגלילות על השמועה. ר' עקיבה דרש ראשון אחרון ואחרון ראשון, ואני דרש ראשון ראשון ואחרון אחרון, ואני רואה את דברי מדברי ר' עקיבה:

ושרף אפוסטמוס את התורה. איכן שרפה? ר' אהא אמר במעברתא דלוד. ורבנן אמרי במעברתא דטרלוסה:

והעמיד צלם פהיכל. אית תנני תני הועמד. מאן דאמר הועמד, צלמו של מנשה. מאן דאמר העמיד, צלמו של אפוסטומוס.

מפני מה לא קבעו אותו תענית? היננא אבוי דבר ינטה בשם רבי בנייה, שלא קיבלו רוב ציבור עליהם. אמר ר' יהושע בן לוי כל מה שנעשה בזה הוור, וכל מה שנעשה בזה לא הוור. אמר ר' לוי פתיב (ויקרא יט) 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', ואין מאור עיניו של אדם הוור אלא לאהר ארבעים יום.

הדא היא דכתיב (במדבר ו) 'ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו'. וכתיב (שם יא) 'ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים'. ר' זכריה חתניה דר' לוי, לאילין טלייא דמיתפניי מן סיפרא ונפקון לון בכפריי. בו כיום נתאוו תאוה עד חודש ימים עד אשר יצא מאפכם'. ובשבעת ימי מרים (שם יב) 'ותפגור מרים מהוין לפתחה'. ובארבעים יום של מרגלים (שם יג) 'וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום'.

(שם) 'ויילכו ויבואו אל משה ואל אהרן וגו'. אתון אשפתינון עסיקין בהילכות חלה וערלה. אמרו להן, לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסיקין בהילכות חלה וערלה? מיד (שם יד) 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה הוא'. אמר להן אתם בכיתם לפני בכייה של תפלות, חיי עתידין אתם לבכות בכייה של ממש (איכה א) 'בכה תכבה בלילה'. תני ר' שמעון בן יוחי, פתיב 'וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו וגו'. על שש עריות שאכר להן משה.

אמר לון, אפילו בן מה חמיתון? אמרון ליה (במדבר יד) 'ארץ אוכלת יושביה היא'. כל קירווא דחוינון עליו תפון, חוינון משפתינו מתינו. אמר להן הקדוש ברוך הוא, בפוכה שעשיתי לכם אמרתם ארץ אוכלת יושביה היא. כל קירייה דחיון עליו בה, תיה טב קרתא מיית, עד דחיון מיטפלין ביה, חיון מייליון קרתא ונפקין לון, ובר נש לא ידע בהון. ולא עוד, אלא דאמרתון (שם יג) 'זנהו בעינינו בהגבים וכן חיינו בעיניהם'.

[דף כ"ד ע"א]

ידעין חויתון מה דחוינא עבד לכון באפיהון?

אמר ר' שמעון בן לקיש, דיברו דברים בלפי למעלן (שם) 'כי חזק הוא מפנו', אמרו בכיכול לא יכיל להון. ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינה (ירמיה יא) 'לקול המולת גדולה', לקול המולת הגדולה שאמרתם (שם) 'הצית אש עליה ורעו דליותיו'.

תני ר' יוסי אומר, יום שחרב הבית הנה מוצאי שבת, ומוצאי שמיטה, ומשמרתו של יהויריב בתשעה באב, וכן בשני. בזה ובזה היו הלויים עומדין על הדוכן ואומרינן (תהלים צד) 'וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם יצמיתם ה' אלהינו'.

ר' שמעון בן לקיש בעא קומי ר' יוחנן, מהו לומר שיר בלא נסכים? אמר ליה נישמעניה מן הדא, דתני בזה ובזה היו הלויים עומדין על הדוכן ואומרינן 'וישב עליהם את אונם' וגו'. ר' אבהו אמר איתפלגון ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש. ר' יוחנן אמר, אומרים שיר בלא נסכים, ר' שמעון בן לקיש אמר, אין אומרים שיר בלא נסכים. התיב ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש, והתני בזה ובזה היו הלויים עומדים על הדוכן ואומרים 'וישב עליהם את אונם'. אמר ליה ר' שמעון בן לקיש מה את שמע מינה? אמר ליה מאחר שאילו נסכים היו, זמנו של שיר הנה. ר' יוחנן אמר שירו של יום, ר' שמעון בן לקיש אמר שירו של אתמול.

אמר ר' לוי, יהויריב - גברת. מירון - קרתת. מקרביי - מסר בייטא לשנאנייא. אמר ר' ברכיה, יהויריב, יה הריב עם בניו על שמרו וסרכו בו. ידעיה עמוק ציפורים, ידע יה עיצה עמוקה שבלבם, והגלם לציפורין.

נלפדה ביתר. רבי תהו דרש עשרין וארבעה עובדין ב'בילע ה' ולא חמל' (איכה ב) ור' יוחנן דרש אשיתין. ור' יוחנן יתיר על רבי! אלא על ידי דרבי תהו סמיה לחרבן בית מוקדשא, תהו תפון סבין נהירין, ותהו דרש ואינון בכיי ומשתתקין וקיימין לון.

תני, אמר ר' יהודה בן ר' אלעאי, ברוד רבי הנה דורש (בראשית כז) 'הקול קול יעקב והינדים ידי עשו', קולו של יעקב צווח מפנה שעשו לו ידיו של עשו בביתר.

תני ר' שמעון בן יוחי, עקיבה רבי הנה דורש (במדבר כד) 'דרך פוכב מעקב', דרך פוכבא מעקב. ר' עקיבה בד תהו חמי בר פונכה, תהו אמר דין הוא מלכא משיחא. אמר ליה ר' יוחנן בן תורתא, עקיבה, יעלו עשבים בלתייה ועדיין בן דוד לא יבא.

אמר ר' יוחנן, קול אדריינים קיסר הורג בביתר שמונים אלף ריבוא.

אמר ר' יוחנן, שמונים אלף זוג של תוקעי קרנות היו מקיפין את ביתר, וכל אחד ואחד הנה ממונה על כפוח חילולת, והנה שם בן פונכה והנה לו מאתים אלף מטיפי אצבע. שלחו חכמים ואמרו לו עד אימתי אתה עושה את ישראל בעלי מומין? אמר להן וכי היאך איפשר לבדקן? אמרו לו כל מי שאינו רוכב על סוסו ועוקר ארזו מן לבנון לא יהיה נכתב באיסרטויא שלח, והיו לו מאתים אלף כד, ומאתים

אלף בף. וכד דתורה נפק לקרבא תודה אמר, ריבויניה דעלמא לא תסעוד ולא תבסוף (תהלים ס) 'הלא אתה אלהים זנהתנו ולא תצא בצבאותינו'.

שלש שנים ומחצה עשה אדריינום מקיף על ביתר, ותודה ר' אלעזר המודעי יושב על השק ועל האפר ומתפלל בכל יום, ואומר, רבון העולמים, אל תשב בדין היום, אל תשב בדין היום. בעא אדריינום מיזל ליה, אמר ליה חד פותיי לא תיזיל לך, דאנא חמי מה מיעבד ומשלים לך מדינתא. עאל ליה מן ביבא דמדינתא, עאל ואשכח רבי אלעזר המודעי קאים מצלי, עבד נפשיה לחיש ליה בגו אנדניה. חמוניה בני מדינתא ואייתוניה גבי בן בוזבא, אמרון ליה חמינן תהן סבא משתעי לחכיבך. אמר ליה מה אמרת ליה ומה אמר לך? אמר ליה, אנא אמר לך – מלכא קטל לי. ואי לא אנא אמר לך – את קטל יתי. טב לי מלכא קטל יתי ולא את. אמר ליה, אמר לי דאנא משלים מדינתא. אתא גבי רבי אלעזר המודעי, אמר ליה מה אמר לך הדין פותיאי? אמר ליה לא כלום. מה אמרת ליה? אמר ליה לא כלום.

[דף כ"ד ע"ב]

יתב ליה חד בעוט וקמליה. מיך יצאת בת קול ואמרה (זכריה יא) 'הוי רועי האליל עוזבי הצאן, תרב על זרועו ועל עין ומינו, זרועו יבש תיבש ועין ומינו כהה תכהה'. תרגת את רבי אלעזר המודעי זרוען של כל ישראל ועין ומינם, לפיכך זרועו של אותו האיש יבוש תיבש ועין ומינו כהה תכהה. מיך נלכדה ביתר ונהרג בן בוזבא.

אתון טעינין רישיה גבי אדריינום, אמר לון מאן קטל הדין? אמר ליה חד פותיאי, אנא קטלתיה. אמר ליה חמי לי פטומיה, חמי ליה פטומיה. אשכח חכינה פריכה עליו. אמר אילולי אלקה דקמליה, מאן תהו יכיל קמליה. וקרא עלוי (דברים לב) 'אם לא פי צורם מכרם וי הסגרים'. והיו הורגין בהם והולכין עד שישמע הפוס בדם עד חוטמו. ותיה הדם מנגלגל סלעים משאוי ארבעים סאה, עד שהלך הדם בים ארבעת מיל. אם תאמר שהיא קרוכה לים, והלא רחוקה מן הים ארבעים מיל. אמרו, שלש מאות מוחי תינוקות מצאו על אבן אחת, ומצאו שלש קופות של קצוצי תפילין של תשע תשע סאין, ויש אומרים תשע של שלש שלש סאין.

תני, רבן שמעון בן גמליאל אומר, חמש מאות פתי סופרים היו בביתר, ותקטן שבהן אין פחות מחמש מאות תינוקות. והיו אומרים אם באו השונאים עלינו, במכתובים הללו אנו יוצאין עליהן ומנקרים את עיניהם. וכיון שגרמו עונות, היו פורכים כל אחד ואחד בספרו ושורפין אותו, ומכונקם לא נשתיר אלא אגני. וקרא על גרמיה (איכה ג) 'עיני עוללה לנפשי מכל בנות עיר'.

כרם גדול היה לאדריינים הרשע, שמונה עשר מיל על שמונה עשר מיל כמון טיבריא לציפורי, והקיפו גדר מהרוגי ביתר מלא קומה ופישוט ידיים, ולא גזר עליהם שיקברו, עד שעמד מלך אחר וגזר עליהם שיקברו. אמר רב הונא, משניתנו הרוגי ביתר לקבורה, נקבעה הטוב והמטיב. הטוב, שלא נסרחו. והמטיב, שניתנו לקבורה.

תני, ר' יוסי אומר, המשים ושתים שנה עשת ביתר לאחר הרפן בית המקדש. ולמה הרבה? על שהדליקה גירות לאחר הרפן בית המקדש. ולמה הדליקה גירות? שהיו בולומוי ירושלים יושבים באמצע המדינה, וכדו דהוון חמיי בר נש סליק לירושלם, הוון אמרין ליה, בגין דשמעינן עלך דאת בעי מתעבדה ארכונטם ובולבוטם, והוא אמר לון לית בדעתי. בדיל דשמעינן עלך דאת בעי מזבנה אוסיא דילך, והוא אמר לון לית בדעתי. והנה חבריה אמר ליה מה את בעי מן דין, כתוב ואנא חתם. והנה פתיב וחבריה חתם. והוון משלחין אזניתא לבר בייתה, ואמרין ליה אין אתא פלניא מיעול לאויסיא דידיה לא תשבקיניה, דהיא זבינה גבן. וכיון דהנה שמע מיניהון פו, הנה אמר הלואי איתבר ריגליה דההוא גברא ולא סלק לירושלם. הדיא הוא דכתיב (שם ד) 'צדו צעדינו מלכת ברחובותינו. צדו צעדינו, אצדי אורחתיה דההוא בייתא. קרב קצינו, קרב קיצייה דההוא בייתא. מלאו ימינו, מלא יומוי דההוא בייתא. אוף אינון לא נפקון טבאות (משלי יז) 'שמח לאיד לא ינקה'.

שני אחים הוון בכפר חריבה, והוון רומים אזלין עליהון, ומקטלין לון. ואמרין כל סמא דמילתא גייתי בליא על רישיהון. אמרין מבדקינן אוף חד זמן. מנפקין פגע ביה חד סב, אמר לון בריכוז סעודינכו, אמר לא יסעוד ולא יסמוך (תהלים ס) 'הלא אתה אלהים ונתתנו'.

שני ארזים היו בהר המשחה, בתחת אחד מהן היו מוכרין ארבע הנגיות טהורות. והאחד היו מוציאין מפניו ארבעים סאה גוזלות בכל הדיש והחדיש, ומהן היו מספיקין קינים לכל ישראל. טור שמעון הנה מפיח תלת מאוון דגרבין דמרקוע לקייטא כל עריבת שובא. ולמה דרבו? יש אומרים מפני הננות, ויש אומרים שהיו משחקין בכדור. עשרת אלפים עיירות היו בהר המלך, ולרבי אלעזר בן חרסום אסף מכולם, וכנגדן אסף ספינות פים, וכילקם דרבו.

שלוש עיירות היה קטמום שלהן עולה לירושלם בעגלה, כבול ושיחין ומגדל צבעיאי, ושלשתן דרבו. כבול מפני המחלוקת, שיחין מפני כשפים, ומגדל צבעיאי מפני הננות.

שלושה כפרים, כל אחד ואחד היה מוציא כפליים פיוצאי מצרים. כפר ביש וכפר שיהלייא וכפר דיכרייא. ולמה הוא קרי לון כפר ביש? דלא הוון מקבלין לעבורא. ולמה הוא קרי לון כפר שיהלייא?

דתוון מרביין ביניהון כאליון תהלוסייא. ולמה הוא קרי לון כפר דיכרייא? דתוון כל נשיהון ילדן דיכרין.
אי לא הוות חדא מינהין נפקא מן תמן לא הוות ילדה נוקבה.

אמר ר' יוחנן, שמונים זוגים אחים כהנים נישאו לשמונים זוגות אהיות כהנות בליקה אחד בהדא
נופנא. חוץ מאחים בלא אהיות, מאהיות בלא אחים, חוץ מקוים, חוץ מישראל.

אמר ר' יוחנן, שמונים חנויות של אורגי פלגם היו במגדל צבעייא. אמר רבי חייא בר בא, שמונים
חנויות של מוכרי טהרות היו בכפר אימרא. רבי ירמיה בשם ר' חייא בר בא, שמונים

[דף כ"ה ע"א]

שידות של מתכת היו בשיחין. אמר ר' יציי, שידה לא היתה בימינו. רבי זעירה בשם רב חונא, אימר
היא היתה קטנה שבמשמרות, והיא היתה מוציאה שמונים וקמשה אלף פירחי כהונה.

אמר רבי יוחנן, שמונים אלף פירחי כהונה נהרגו על דמו של זכריה.

רבי יודן שאל לרבי אחא, איכן הרגו את זכריה, בעזרת הנשים או בעזרת ישראל? אמר לו, לא
בעזרת ישראל ולא בעזרת הנשים, אלא בעזרת הכהנים. ולא נהגו בדמו לא כדם האיל ולא כדם
הצבי. תמן פתיב (ויקרא יז) וישפך את דמו וכסחו בעפר, ברם הכא (יחזקאל כד) 'כי דמה בתוכה
היה, על צחיח סלע שמתהו'. כל כף למה? להעלות הימה ולנקום נקם נתתי את דמה על צחיח סלע
בלי הפסות'.

שבע עבירות עברו ישראל באותו היום. הרגו כהן, ונביא, ודיין, ושפכו דם נקי, וטמאו את העזרה,
ושבת, ויום הכיפורים היה.

וכיון שעלה גבוראדן לכאן, ראה את הדם תוסם. אמר להן מה טיבו של זה? אמרו לו, דם פרים
וכבשים ואילים שהיינו מקריבין על גבי המזבת. מיד הביא פרים ואילים וכבשים ושתן עליו, ועדיין
הדם תוסם. וכיון שלא הודו לו, תליין בנרדון. אמרו הואיל ותקדוש ברוד הוא רוצה לתבוע דמו מדינו,
אמרו לו דם כהן ונביא ודיין הוא, שהיה מתנבא עלינו כל מה שאתה עושה לנו, ועמדנו עליו
והרגנוהו. מיד הביא שמונים אלף פירחי כהונה ושתן עליו, ואדיין הדם תוסם. בהחיא שעטא גוף
ביה. אמר ליה מה את בעי? נובד כל אומתך עלך? מיד נתמלא הקדוש ברוד הוא רחמים, ואמר מה
אם זה שהוא בשר ודם ואכזרי נתמלא רחמים על בני, אני שפתיב בי (דברים ד) 'כי אל רחום ה'

אלהיה לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישפח את ברית אבותיך' על אחת כמה וכמה. מיד רמוז לדם ונבלע במקומו.

אמר רבי יוחנן, שמונים אלף פירחי כהונה ברחו להם לתוך קלתותים של בית המקדש, וכולהם נשרפו. ומבוקם לא נשתייר אלא יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול. שנאמר (זכריה ג) 'הלא זה אוד מוצל מאש'.

אמר ר' יוחנן, שמונים אלף פירחי כהונה ברחו לתוך הילותיו של נבוכדנצר, והלכו להן אצל ישמעאלים. אמרו לזן הבו לן נישתי, דאנן צחי. הביאו לפניהן מיני מלוחים ונודות נפוחות, אמרו לזן אכלון ואתון שתיי. וכיון דהיה חד מינהון שרי זיקא ויהיב ליה גו פומיה, הוה ריחא נפק והוה חנק ליה. הדיא הוא דכתיב (ישעיה כא) 'משא בערב'. מטול רב בערבויא (שם) 'פיער בערב תלינו', מי נתונים פיער תלבנו, 'בערב תלינו', אלא (שם) 'אורחות דדנים'. בן אורחהון דבני דודיאי עבדין. ישמעאל שצמא, לא (שם) 'לקראת צמא התיו מים?!' (בראשית טז) 'ויפקה אלהים את עיניה ותרא באר מים'. לא מן טיבותכון אתון לגביכון, (ישעיה כא) 'כי מפני הרבות נדדו'. (שם) 'מפני הרב נטושה'. שלא רצו לשמר את שמיטיהם, כמה דאת אמר 'זה שביעית תשמטנה ונטשתה'. (שם) 'מפני קשת דרוכה', שלא רצו לשמר שבתותיהם, כמה דאת אמר (נחמיה יג) 'בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גיתות בשבת'. (ישעיה כא) 'ומפני פובד מלחמה', שלא רצו להלחם במלחמתה של תורה. כמה דאת אמר (במדבר כא) 'על פן יאמר בספר מלחמות ה'.

אמר ר' יוחנן, מנבת ועד אנטיפרים ששים ריבוא עירות היו, הקטנה שבהן היא היתה בית שמש, דכתיב בה (שמואל א ו) 'ינה באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' וגו'. ואילו מרוח אחת היו אין את מבצע לה קניי לא נסייה. אמר רבי חנינה קפצה לה ארץ ישראל.

אמר רבי זעירה, בוא וראה מה הציפה היא ארץ ישראל, שהיא עושה פירות. מפני מה היא עושה פירות? תרין אמורין. חד אמר מפני שמוזבלין אותה, והורנה אמר מפני שהופכין את עפרה. עובדא הוה בחד דהוה קאים זרע בהדיא בקעת ארבל, וכבש ידיה ונפק עפרה יקידא ואוקיד זרעא.

תני, רבי יוסי אומר חמשים ושתים שנה לא נראה עוף טם בארץ ישראל. מה טעמא (ירמיה ט) 'מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו'. אמר רבי חנינה, קודם לארבעים שנה עד שלא גלו ישראל לבבל, נטעו תמרים בבבל. על ידי שיהו להוטים אחר מתיקה שהיא מרגלת את הלשון לתורה. אמר ר' חנינה בריה דר' אבהו, שבע מאות מיני דגים טהורים, ושמונה מאות מיני הנבים טהורים, ולעוף אין מספר, בולחם גלו עם ישראל לבבל. ובשחורו, בולחם חורו עמהו, חוץ מן הדג הנקרא

[דף כ"ה ע"ב]

שיבטא. ודגים היאך גלו? ר' חונה בר יוסף אמר, דרף התהום גלו, ודרף התהום קורו.

אמר ר' יוחנן, אשרי מי שהוא רואה במפלגתה של תדמור, שהיא היתה שותפת בחרבן הבית הראשון ובחרבן הבית השני. בחרבן הראשון העמידה שמונים אלף קשטים, ובחרבן השני העמידה שמונת אלפים קשטים:

ונהרשה העיר. חרש רופום שהיק עצמות את ההיכל:

הלכה ו מתני' משנכנס אב ממעטין בשמחה. שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסורין מלספר ומלכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין, לא יאכל בשר ולא ישתה יין. רבן שמעון בן גמליאל אומר ישנה. רבי יהודה מחייב בכפית המיטה, ולא הודו לו חכמים:

גמרא אמר ר' יהושע בן לוי, הדיא דאת אמר בבניין של שמחה, אבל אם היה פתלו גזקה, סותרו ובניהו. אמר שמואל בכותלא דגנני ביה.

רבי בא בר פהן אמר קומי רבי יוסי, רבי אחא בשם רבי יעקב בר אידי, אסור לארס אשה בערב שבת. הדיא דאת אמר, שלא לעשות סעודת אירוסין. הא לארס, יארס. שמואל אמר, אפילו בתשעה באב יארס, שלא יקדמנו אחר. מחלפה שיטתיה דשמואל. תמן הוא אמר (תהלים סח) 'אלהים מושב יהודים ביתה' (שם סב) 'במאזנים לעלות תפוח מהכל יחד', והכא הוא אמר הכין. אלא שלא יקדמנו אחר בתפילה. אפילו בן לא קנימה.

אמר ר' יונה, הדיא דאת אמר מרוח ומלבוש, ברם מרוח ומתקנה. בן אבן אמרין, הדין קצרא אסיר ליה מייעבד עיבידתיה? מתניתא פליגא על ר' יונה, שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסורין מלספר ומלכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. רבי יונה בשם רב המנונא, לתספורת הושבת.

רבי בא בר פהן אמר קומי ר' יוסה, רבי אחא בשם ר' אבהו, תשעה באב שחל להיות בשבת, שתי שבתות מותרות. לאחריו מהו? רבי יוחנן אמר לאחריו אסור, ר' שמעון בן לקיש אמר לאחריו מותר. דרשה ר' חייא בר בא לציפוראי ולא קבלו עליהו. אמר ר' אימי לר' יסי ואין בן אחי של ר' חייא הגדול חלוק עליו? אמר ליה בפירוש פליגין, רבי יוחנן אמר לאחריו אסור, ר' שמעון בן לקיש אמר

לאחריו מותר. מה עבד לה ר' שמעון בן לקיש? פתר לה תשעה באב שחל להיות בשבת, ולית שמע מינה בלום.

ר' יצחק בן אלעזר, מן דתנה תשעה באב נפק, הנה מכריז, ופתחון ספרייא ומאן דכעי (יספדא יספד) יספרא יספר.

בתיב (הושע ב) וְהִשְׁבַּתִּי כָל מְשׁוּשָׁה חֲגֵה חֲדָשָׁה וְשַׁבְתָּהּ וְכָל מוֹעֲדָהּ. דרומאי נהגין חגה, צפוראי נהגין חדשה, סיפריאי נהגין שביתה. חזרין רבנן דסיפריא למינהוג ברבנן דציפורין.

ר' ירמיה בשם רבי חייה בר בא, בדין הנה שיהו מתעניין בעשירי, שבו נשרף בית אלהינו, ולמה בתשיעי? שבו התחילה הפורענות. ותני כו, בשביעי נכנסו לתוכו, בשמיני היו מקרקרין בו, בתשיעי הציטו בו את האור, ובעשירי נשרף. רבי יהושע בן לוי ציים תשיעי ועשירי. רבי אבון ציים תשיעי ועשירי. רבי לוי ציים תשיעי ולילי עשירי.

ר' בא בר זבדא בשם רבי חנינה, ביקש רבי

[דף כ"ז ע"א]

לעקור תשעה באב ולא הניחו לו. אמר לו רבי לעזר, עמוך הייתי ולא איתאמרת הכי, אלא ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת ולא הניחו לו. אמר, הואיל ונדחה ידחה, אמרו לו ידחה למחר. ונזי לי התיא דתנינן תפון, רבי יוחנן בן ברוקה אומר, על שניהן הוא אומר (בראשית א) וַיִּבְרָךְ אוֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּגו'. רבי לעזר בשם רבי חנינה, הלכה ברבי יוחנן בן ברוקה. אמר ליה רבי בא בר זבדא, עמוך הייתי ולא איתאמרת אלא אם היתה תובעת להינשא, הדין עמה. וקרא עליהון (קהלת ד) 'טובים השנים מן האחד'.

מהו ישנה? יחלה. אין הנה יליף אכיל ליטרא דקופד, ויכול פלגא. אין הנה יליף שתי קסט דחמר, ושתה פלגא. אמר רבי יוחנן, ובלבד עיקר סעודת תשעה באב. אמר רב הושעיה, ובלבד מישש שעות ולמעלן. אמר רבי יוסי תרתיהון לקולא. אבל סעודת תשעה באב מישש שעות ולמפון, אפילו עולה על שולחננו בסעודת שלמה מותר. אבל סעודתו מישש שעות ולמעלן, אפילו עולה על שולחננו בסעודת שלמה בשענתו מותר.

תני, תשעה באב שחל להיות ערב שבת, וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת, אפילו עולה על שולחננו בסעודת שלמה בשענתו מותר. רב, מן דתנה אכל כל צורפיה, הנה צבע פיסתיה בקיטמא,

מִסְכַּת דְּמַאי פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הַעִיד רַבִּי יוֹסִי בֶּן הַמְּשֻׁלָּם מִשּׁוּם רַבִּי נֶתַן אָחִיו, מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר חֶסְמָא - שְׂאִין עוֹשִׂין טְהוּרוֹת לְעַם הָאָרֶץ. לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ חֵלֶת עֶסְתּוֹ שֶׁל תְּרוּמָה בְּטַהֲרָה. אֲכָל עוֹשֶׂה לוֹ עֶסְתּוֹ שֶׁל חֵלֶין בְּטַהֲרָה - מִפְּרִישׁ מִמֶּנָּה חֵלָה וְנוֹתֵן בְּכַפִּישָׁה אוֹ בְּאַנְחוּתָא, וְעַם הָאָרֶץ בָּא וְנוֹטֵל זוֹ וְזוֹ. לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ תְּרוּמַת זִיתָיו בְּטַהֲרָה, אֲבָל עוֹשֶׂה לוֹ זִיתִים שֶׁל חֵלֶין בְּטַהֲרָה. מִפְּרִישׁ מֵהֵן תְּרוּמָה, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ כָּלְיוֹ שֶׁל חֵבֵר, וְעַם הָאָרֶץ בָּא וְנוֹטֵל אֶת שְׂתֵיהֶן:

ב. כֶּשֶׁם שְׂאִין נוֹתְנִין תְּרוּמָה אֲלֵא לְכַהֵן חֵבֵר - כֹּךְ אֵין מְשַׁלְּמִין קֶרֶן וְחֻמֶּשׁ אֲלֵא לְכַהֵן. חֵבֵר הָאוֹכֵל תְּרוּמַת עִם הָאָרֶץ - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֻמֶּשׁ לְכַהֵן חֵבֵר, וְחֵבֵר נוֹטֵל דְּמִיו וּמְפִיס לְעַם הָאָרֶץ:

ג. תְּרוּמַת חֵבֵר וְתְרוּמַת עִם הָאָרֶץ שְׁנִתְעַרְבָה - כּוֹפִין אֶת עִם הָאָרֶץ לְמַכּוֹר אֶת חֵלְקוֹ וְחֵלְקָא כַּהֵן. וְחוֹלֵק כַּהֵן עִם יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל עִם כַּהֵן, כּוֹתֵי בְּמִקּוּם כּוֹתֵי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדוֹ. אֲבָל לֹא בְּאָרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁמְחִזְקִין אוֹתָם בְּכַהֲנָה. אִף בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל מִקּוּם שֶׁמְכִירִין בוֹ שֶׁהוּא כּוֹתֵי - מִתֵּר לְחֵלֶק הַיָּמִנִי:

ד. אוֹכֵל כַּהֵן יִשְׂרָאֵל עִם כַּהֵן כּוֹתֵי - בְּזִמְן שְׁעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה. אֲבָל בְּזִמְן שְׁעוֹשֶׂה בְּטַהֲרָה - הָרִי זֶה לֹא יֵאָכֵל עִמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁמְאָכִילוֹ בִּשְׂרָר בְּכוֹר טְהוֹר, וּמִשְׁקָה אוֹתוֹ יֵין רְבִעֵי טְהוֹר:

ה. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: חֵבֵר שְׁנַעֲשֶׂה גִבְאֵי - דּוֹחִין אוֹתוֹ מִתְּבוּרָתוֹ. חֲזָרוּ לוֹמַר: כָּל זִמְן שֶׁהוּא גִבְאֵי - אֵינוֹ נֹאמֵן, פֶּרֶשׁ מִגִּבְאוֹתוֹ - הָרִי זֶה נֹאמֵן:

ו. חֵבֵר שֶׁהִיא חוֹכֵר מִעַם הָאָרֶץ עֲקָרֵי תַּאנִּים וְדְלִיּוֹת שֶׁל עֲנֻכִּים - מְעַשֵּׂר וְנוֹתְנִין לוֹ. וְאֵין נוֹתֵן לוֹ אֲלֵא מְשָׁלוֹ:

ז. בֶּן חֵבֵר שֶׁהִיא הוֹלֵךְ אֲצֵל אָבִי אָמוֹ עִם הָאָרֶץ - אֵין אָבִיו חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא מְאָכִילוֹ דְּבָרִים שְׂאִינָן מִתְּקַנֵּין. הָיוּ בָּיָדוֹ פְּרוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא אֵינָן מִתְּקַנֵּין הֵן. אִם אָמַר לוֹ: 'הֵאֲכִילְנִי!' - מְעַשֵּׂר וּמְאָכִילוֹ:

ח. לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ חֵבֵר בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, אֲלֵא אִם כֵּן הִיָּה מִתְּקַן תַּחַת יָדוֹ. אֲפִלוּ אֵינָהּ אֲלֵא מִיִּנְקַת אַחַת שֶׁל יֵין. לְפִיכֹךְ חֵבֵר שֶׁשְׂמַשׁ בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ - הָרִי זֶה חֲזָקָה לְמַעֲשָׂרוֹת:

ט. חֵבֵר שֶׁהִיא יוֹשֵׁב בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ וּבִסְעוּדָתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, אֲפִלוּ רוֹאִין אוֹתוֹ נוֹטֵל וְאוֹכֵל מִיָּד, נוֹטֵל וְשׁוֹתֶה מִיָּד - אֵין לוֹ חֲזָקָה לְמַעֲשָׂרוֹת, שְׂמָא עֵשֶׂר בְּלִבּוֹ. הִיָּה בְּנוֹ מִיִּסָּב אֲצֵלוֹ - מְעַשֵּׂר עָלָיו. אַחֵר - אֵין מְעַשֵּׂר עָלָיו. בְּנוֹ בְּמִקּוּם אַחֵר - מְעַשֵּׂר עָלָיו:

י. בֶּן חֵבֵר שֶׁהִיא מִיִּסָּב בְּמִשְׁתָּאוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, בִּסְעוּדָתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, אֲפִלוּ רוֹאִין אוֹתוֹ נוֹטֵל וְאוֹכֵל מִיָּד, נוֹטֵל וְשׁוֹתֶה - אֵין לוֹ חֲזָקָה לְמַעֲשָׂרוֹת, שְׂמָא עֵשֶׂר בְּלִבּוֹ. אִף עַל פִּי שְׂאֵמְרוֹ, כָּל אֵלוֹ תְּקַלֶּה לְאַחֲרִים הֵן, אִם הִיָּה שְׂתַּף עִמוֹ בַּחֲנוּת - הָרִי זֶה חֲזָקָה לְמַעֲשָׂרוֹת:

יא. עִם הָאָרֶץ שֶׁהִיא מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲנוּת שֶׁל חֵבֵר, אִף עַל פִּי שֶׁחֵבֵר יוֹצֵא וְנִכְנָס - הָרִי זֶה מִתֵּר, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא הַחֲלִיף:

יב. הִיָּה הוּא נֹאמֵן, וְאִשְׁתּוֹ אֵין נֹאמְנָת - לּוֹקְחִין מִמֶּנּוּ, וְאֵין מִתְּאַרְחִין אֲצֵלוֹ. וְאִף עַל פִּי שְׂאֵמְרוֹ, הָרִי הוּא כְּשָׂרִי עִם הַנֶּחֱשׁ בְּכַפִּיפָה. אִשְׁתּוֹ נֹאמְנָת, וְהוּא אֵינוֹ נֹאמֵן - מִתְּאַרְחִין אֲצֵלוֹ, וְאֵין לּוֹקְחִין הַיָּמִנִי. הוּא אֵינוֹ נֹאמֵן, וְאִחָד מִבְּנֵי נֹאמֵן, וְאַחַת מִשְׁפָּחָתוֹ נֹאמְנָת - לּוֹקְחִין וְאוֹכְלִין עַל פִּיהֶן, וְעוֹשִׂין לוֹ וְאוֹכֵל בְּשִׁבְעִיעִית. וּבְטַהֲרוֹת - אֵינָן רְשָׁאִין לְעֲשׂוֹת כֵּן:

יג. הַנְּחַתוּמִין, לֹא חִיְבוּ אוֹתָן חֻמִּים לְהַפְרִישׁ אֲלֵא כְּדֵי תְּרוּמַת מְעַשֵּׂר וְחֵלָה,

וּפְטוּרִין מִן הַשְּׁנִי. בְּמָה דְבָרִים אָמְרִים?
בְּמוֹכֵר בְּחִנּוּתוֹ עַל פֶּתַח חִנּוּתוֹ. אָבֵל
הַמוֹכֵר בְּפִלְטָר, אוּ בְחִנּוּת הַסְּמוּכָה
לְפִלְטָרִין - חַיֵּב בְּשֵׁנִי:

י.ד. אֵת שְׁדָרְכוֹ לְמוֹד בְּגָסָה, וּמִדְדוֹ בֵּין
בַּדְּקָה בֵּין בְּגָסָה - דְּקָה טְפֵלָה לְגָסָה. אֵת
שְׁדָרְכוֹ לְמִדָּד בַּדְּקָה, וּמִדְדוֹ בֵּין בַּדְּקָה בֵּין
בְּגָסָה - טְפֵלָה גָּסָה לְדְקָה:

טו. אֵלוֹ דְבָרִים הַנִּמְכָּרִין בְּגָסָה: מִינֵי
תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת - דְּרָכּוֹ לְמִדָּד בַּדְּקָה; דְּבָרֵי
רְבִי מְאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: דְּבָרִים שְׁדָרְכֵן
לְמִדָּד בַּדְּקָה וּמִדְדֵן בְּגָסָה - מִשְׁפִּיעָה
וּמוֹכְרֵן דְּמָאֵי. דְּבָר שְׁדָרְכוֹ לְמִדָּד בְּגָסָה, אִם
מִדְדֵן בְּגָסָה - הָרִי זֶה חַיֵּב. רְבִי נַחֲמִיָּה
אוֹמֵר: הַנִּטְפָּל לְדְקָה - הָרִי הוּא בַּדְּקָה.
וְהַנִּטְפָּל לְגָסָה - הָרִי הוּא בְּגָסָה. רְבִי
יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר:
הַנִּמְכָּר בַּדְּקָה - הָרִי זֶה חַיֵּב. אֶפְלוּ לֹא מְכָר
לוֹ אֶלָּא סָאָה וְרַבַּע - צָרִיף לַעֲשׂוֹת אֵת הַרְּבַע.
'לִימוּן' - מְדָה גָּסָה. מ'לִימוּן' וְלִמְטָה -
מְדָה דְקָה. וּבִלְחָ, הֵינן - מְדָה גָּסָה. מֵהֵינן
וְלִמְטָה - מְדָה דְקָה. רְבִי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר
אוֹמֵר מִשּׁוּם רְבִי יוֹסִי: קָלִיעָה שֶׁל שׁוּם,
וְסָלִי תְּאָנִים, וְסָלִי עֲנָבִים, וְקָפָה שֶׁל יָרֵק,
שְׁמִכְרֵן אַכְסָרְהָ² - הָרִי הוּא כְּמְדָה גָּסָה:

טז. לֹא הִתִּירוֹ לְמִכּוּר דְּמָאֵי אֶלָּא לְסִיטוֹן
בְּלָבָד. בַּעַל הַבַּיִת, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - צָרִיף
לַעֲשׂוֹת; דְּבָרֵי רְבִי מְאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים:
אֶחָד סִיטוֹן וְאֶחָד בַּעַל הַבַּיִת - מִתֵּר לְמִכּוּר,
וְלִשְׁלַח לְחִבְרוֹ, וְלִתֵּן לוֹ בְּמִתְנָה:

יז. הַשּׁוֹלַח וְדָאֵי בֵּין לַעֲם הָאָרֶץ וּבֵין לְחִבְר
- צָרִיף לַעֲשׂוֹת. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר: לַעֲם הָאָרֶץ - צָרִיף לַעֲשׂוֹת. לְחִבְר -
צָרִיף לְהוֹדִיעַ. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן
גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֵׂה שְׁשֻׁלַח לִי רְבִי יוֹסִי בְּרַבִּי
אֶתְרוֹג גְּדוֹל מִצְפוּרִי, וְאָמַר: 'זֶה בָּא בְּיַדִּי

מְקַסְרִי'. וְלִמְדַתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים:
אֶחָד, שְׁהִיָּה וְדָאֵי. וְשְׁהִיָּה טָמֵא. וְשֵׁלָא הִיָּה
בְּיָדוֹ אֶלָּא זֶה בְּלָבָד. שְׁאֵלוֹ הִיָּה בְּיָדוֹ אַחֵר -
הִיָּה מִעֲשׂוֹר מִמֶּנּוּ עָלָיו:

יח. הַלוֹקַח מִן הַתֵּגֵר וְאָמַר: 'זֶה מִתְקַן וְזֶה
אֵינוֹ מִתְקַן' - אַף עַל הַמִּתְקַן אֵינוֹ נֶאֱמָר. אֵת
שְׁדָרְכוֹ לְמְכָר דְּמָאֵי - נֶאֱמָר:

יט. חֵבֵר שְׁהִיָּה מוֹכֵר מִשְׁפִּיעַ וּמִתְקַן,
וְנִתְמַנָּה לוֹ דְּבָר שֶׁהוּא דְּמָאֵי - צָרִיף
לְהוֹדִיעַ, שְׁכָּל דְּבָר שֶׁהוּא שֶׁל דְּמָאֵי צָרִיף
לְהוֹדִיעַ. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הִיָּה מֵאֲכִיל אֵת
פוֹעֲלָיו דְּמָאֵי, וּמוֹדִיעַ. וְאִם בְּיָדוֹעַ שְׁאֵין
לְבַעַל הַבַּיִת מְאוּתוֹ הַמִּין - אֵין צָרִיף
לְהוֹדִיעַ:

כ. גְּבָאֵי קָפָה - אֵין גּוֹבִין וּמְכָרִיזִין בְּיוֹם
טוֹב, כְּדָרְף שְׁגוֹבִין וּמְכָרִיזִין בַּחוּל. אָבֵל
גּוֹבִין בְּצִנְעָא בְּתוֹף חִיקוֹן, וּמְחַלְקִין עַל כָּל
שְׁכוּנָה וּשְׁכוּנָה:

כא. גְּבָאֵי צְדָקָה, בְּשָׁבִיעִית - מְדַלְגִין עַל
פְּתִיחֵיהֶן שֶׁל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית; דְּבָרֵי רְבִי
מְאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין צָרִיכִין לְדַקְדַּק
בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית, אֶפְלוּ פֶת נִתְּנוּ לָהֶם -
מְקַבְּלִין אוֹתָם הֵימְנוּ, שְׁלֹא נִחְשְׁדוּ לְהִיּוֹת
נוֹתְנִים מִתְּנוּת אֶלָּא מַעוֹת וּבִיצִים בְּלָבָד.
אִם הִיָּתָה עִיר כְּלָה שֶׁל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית -
אֵין צָרִיכִין לְדַקְדַּק בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית.
הַפְּהָגִים מְקַבְּלִין³ בְּטְהָרָה - צָרִיכִין לְדַקְדַּק
בְּאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית:

מִסְכַּת דְּמָאֵי פָּרָק רְבִיעִי

א. הַלוֹקַח יָרֵק מִן הַשּׁוּק - הָרִי זֶה בּוֹרֵר כָּל
הַיּוֹם כְּלוּ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מִשְׁגָּמֵר בְּלָבוֹ -
אֲסוּר. לְהַחֲזִיר אֵין יָכוֹל, מִפְּנֵי שְׁצָרִיף
לַעֲשׂוֹת. וְלַעֲשׂוֹת אֵין יָכוֹל, מִפְּנֵי שְׁמַחְסָר
מַנְיָן. וְלִטּוֹל אֶחָד וְלְהַנִּיחַ אֶחָד אֵין יָכוֹל,
שְׁמָא יָבֵא אֶחָד לְקַח, וְנִמְצָא מִעֲשׂוֹר מִן
הַמִּתְקַן עַל שְׁאֵינוֹ מִתְקַן:

¹ שֵׁם שֶׁל מוֹטְבַּע.

² לֹא בְּמִדָּה, וְלֹא כְּמוֹשָׁקֵל, אֶלָּא לְפִי הָאֱמוּנָה.

³ כְּמִנְהַת בְּפוּרִים גּוֹרָם: מוֹגְבְּלִין.

ב. הַרוּצָה לְהַחזיר עָלַי יָרֵק לְהֵקל מִמֶּשְׂאוֹ -
 לֹא יִשְׁלִיךְ עַד שִׁיעֶשֶׂר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:
 בּוֹדְאֵי - אָסוּר, וּבִדְמַאי - מִתָּר:

ג. הַמוּצָא פְרוֹת בְּדֶרֶךְ, וְנִטְלָן לְאֹכְלוֹ,
 וְנִמְלָךְ לְהִצְנִיעַ - לֹא יִצְנִיעַ עַד שִׁיעֶשֶׂר. רַבִּי
 יוֹסִי אוֹמֵר: בּוֹדְאֵי - אָסוּר, וּבִדְמַאי - מִתָּר:

ד. קְנִיבֵת יָרֵק שֶׁבִּגְנָה - הָרִי זֹו מִתָּרַת. שֶׁל
 בַּעַל הַבַּיִת וְשִׁבְתוֹךְ בֵּיתוֹ - הָרִי זֹו אָסוּרָה.
 שֶׁעַל גְּבִי אֲשֶׁפָה כָּכֵל מְקוֹם - הָרִי זֹו מִתָּרַת.
 רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כְּרוֹב שֶׁלְקָטוֹ לְסַחֵט
 וְלַעֲשׂוֹת אֶת הַפְּרָגוֹס וְלִהְשִׁילֶךְ - הָרִי זֶה
 מִתָּר. לְקָטוֹ לְאֹכְלוֹ, וְנִמְלָךְ לַעֲשׂוֹת אֶפְרָגוֹס
 וְלִהְשִׁילֶךְ - לֹא יִשְׁלִיךְ עַד שִׁיעֶשֶׂר:

ה. וְדַאי שֶׁתִּקְנֹו דְמַאי, וְדַמַאי שֶׁתִּקְנֹו וְדַאי -
 לֹא עֲשֶׂה וְלֹא כְלוּם; דְבָרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. רַבִּי
 יוֹסִי אוֹמֵר: וְדַאי שֶׁתִּקְנֹו דְמַאי - לֹא עֲשֶׂה
 כְלוּם. דְמַאי שֶׁתִּקְנֹו וְדַאי - מַעֲשָׂרוֹתָיו
 מַעֲשָׂרוֹת. וְתְרוּמָתוֹ - אֵין תְּרוּמָה, שְׂאִין
 תְּרוּמָה אַחַר תְּרוּמָה:

ו. כֹּל הָעֵיר מוֹכְרִין וְדַאי, וְאַחַד דְמַאי, לְקַח
 וְאֵינוֹ יָדוּעַ מֵאֵיזָה מֵהֵן לְקַח - הָרִי זֹו אָסוּר.
 מִפְּרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר וְנוֹתֵן לְכֹהֵן, וְהַשָּׂאָר
 - שְׁלוֹ. הַטֶּבֶל וְהַמִּתְקֵן שֶׁנִּתְעָרְבוּ וְאֶבֶד אֶחָד
 מֵהֵן - נוֹהֵג בְּמִשְׁוֵר וְדַאי. מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה
 וְתְרוּמַת מַעֲשֶׂר, וּמוֹכְרִין לְכֹל כֹּהֵן שִׁירְצָה:

ז. כֹּל הָעֵיר מוֹכְרִין מִתְקֵן, וְאַחַד מוֹכֵר
 שְׂאִין מִתְקֵן, וְלִקַּח וְאֵינוֹ יָדוּעַ מֵאֵיזָה מֵהֵן
 לְקַח - הָרִי זֶה אָסוּר. כֹּל הָעֵיר מוֹכְרִין בֶּשֶׁר
 שְׁחוּטָה, וְאַחַד מוֹכֵר בֶּשֶׁר גְּבֻלָה, וְלִקַּח,
 וְאֵינוֹ יָדוּעַ מֵאֵיזָה מֵהֵן לְקַח - הָרִי זֶה אָסוּר.
 כֹּל הָעֵיר מוֹכְרִין זֵין טְהוֹר, וְאַחַד מוֹכֵר זֵין
 טְמֵא, וְלִקַּח, וְאֵינוֹ יָדוּעַ מֵאֵיזָה מֵהֵן לְקַח -
 הָרִי זֶה אָסוּר. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמָּן
 שֶׁלִּקַּח וְאֵינוֹ יָדוּעַ מֵאֵיזָה מֵהֵן לְקַח. אֲבָל
 הַלּוֹקַח מִן הַשּׁוּק - הוֹלְכִין אַחַר הָרֵב:

ח. פְרוֹת - לֹא הֵלְכוּ בֵּהֶן חֲכָמִים, לֹא אַחַר
 הַטַּעַם, וְלֹא אַחַר הָרִיחַ, וְלֹא אַחַר הַמְרָאָה,
 וְלֹא אַחַר הַדְּמִים, אֲלֵא אַחַר הָרֵב בְּלִבָּד:

ט. זֵיתִים - מִשִּׁיתָנֶם כִּבְד וּכְבוֹדִידָה⁴; דְבָרֵי
 רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַבֵּד
 וְהַבּוּדִידָה שְׁוִין, לֹא בָעֵיר וְלֹא בַּמְדִינָה. רַבּוֹ
 בָּעֵיר וְלֹא רַבּוֹ בַּמְדִינָה, בָּעֵיר - מִתָּר,
 בַּמְדִינָה - אָסוּר. רַבּוֹ בַּמְדִינָה וְלֹא רַבּוֹ
 בָּעֵיר, בַּמְדִינָה - מִתָּר, בָּעֵיר - אָסוּר. רַבּוֹ
 בָּהָר וְלֹא רַבּוֹ בַּבְּקָעָה, בָּהָר - מִתָּר,
 וּבַבְּקָעָה - אָסוּר. רַבּוֹ בַּבְּקָעָה וְלֹא רַבּוֹ
 בָּהָר, בַּבְּקָעָה - מִתָּר, וּבָהָר - אָסוּר. רַבּוֹ
 לְחַנּוּנֵי וְלֹא רַבּוֹ לְבַעַל הַבַּיִת, לְחַנּוּנֵי -
 מִתָּר, לְבַעַל הַבַּיִת - אָסוּר. רַבּוֹ לְבַעַל הַבַּיִת
 וְלֹא רַבּוֹ לְחַנּוּנֵי, לְבַעַל הַבַּיִת - מִתָּר,
 וְלְחַנּוּנֵי - אָסוּר. זֶה הַכֹּלֵל: כֹּל שֶׁרַבּוֹ לוֹ -
 מִתָּר, לֹא רַבּוֹ לוֹ - אָסוּר. רַבּוֹ וְנִתְמַעְטוֹ -
 חִזּוֹר הַשּׁוּק לְיוֹשְׁנוֹ. אֲמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֶׂה
 שֶׁנִּכְנַס גּוֹרְנוֹת שֶׁל פּוֹל בְּמִירְקָה, וּכְאוּ
 וְשִׂאָלוֹ אֶת רַבִּי יַעֲקִיבָה, וְהִתִּיר לְהֵן אֶת
 הַשּׁוּק. אָמְרוּ לוֹ: 'רַבִּי! נִתְמַעְטוֹ?' אָמַר
 לָהֶם: 'חִזּוֹר הַשּׁוּק לְיוֹשְׁנוֹ'. רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר: אֲפֹלוֹ לֹא נִכְנַס אֲלֵא גֵרָן אֶחָד בָּעֵיר,
 הַנִּחְתָּמוּמִין - מִתָּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְצִין אַחַר
 הַחֲדָשׁ:

י. מְצָרְפִין פְרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ עַל פְרוֹת
 הָאֶרֶץ הַפְּטוּרִין, כְּדֵי שִׁירְבוּ עַל פְרוֹת
 הָאֶרֶץ, לְפוֹטְרֵן מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. מְצָרְפִין
 פְרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ עַל פְרוֹת שְׁנֵיהֶם, כְּדֵי
 שִׁירְבוּ עַל פְרוֹת שְׁלִישִׁית, לְפוֹטְרֵן מִן
 מַעֲשֶׂר עֲנִי. מְצָרְפִין מִפְרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ עַל
 פְרוֹת שְׁלִישִׁית, כְּדֵי שִׁירְבוּ עַל פְרוֹת
 רְבִיעִית, לְפוֹטְרֵן מִן הַמַּעֲשֶׂר שְׁנֵי. מְצָרְפִין
 פְרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ עַל פְרוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית,
 כְּדֵי שִׁירְבוּ עַל פְרוֹת שְׁבִיעִית, לְפוֹטְרֵן מִן
 הַבַּעֲוֹר. מְצָרְפִין פְרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ עַל
 פְרוֹת שְׁבִיעִית, כְּדֵי שִׁירְבוּ עַל פְרוֹת מוּצָאֵי
 שְׁבִיעִית, לְפוֹטְרֵן מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת:

יא. אָמַר לוֹ: 'מְכַר לִי זֵין יִשָּׁן'. אָמַר לוֹ:
 'שֶׁל אֲשֶׁתְקַד הוּא' - נֶאֱמַן לְהַחֲמִיר. שֶׁל

⁴ בית הבד קטון.

⁵ נסח כתב יד: במירון.

אֲרַבַּע וְשֵׁל חֲמֵשׁ שָׁנִים הוּא' - נוֹהֵג בּוֹ כְּשֶׁעֵת לְקִיחָתוֹ, בֵּין לְהִקְל בֵּין לְהַחְמִיר:

יב. חֲזָקַת תַּגָּר בְּכָל מְקוֹם - דְּמַאי. וְאַחַד הַנִּכְרִי וְאַחַד הַיִּשְׂרָאֵל וְאַחַד הַכּוֹתִי. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׂמִבְיֵאִין לוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. אֲבָל מִבְיֵאִין לוֹ מִן הַנִּכְרִי וּמִן הַכּוֹתִי - חֲזָקַתוֹ וְדַאי. אִיזְהוּ תַּגָּר? כָּל שֶׁהֵבִיא וְשָׁנָה וְשָׁלַשׁ:

יג. הַלּוֹקַח מִן הַתַּגָּר, אָמַר: 'זֶה מִתְקַן וְזֶה אֵינוֹ מִתְקַן' - וְדַאי! 'זֶה אֵינוֹ מִעֲשֵׂר' - מוֹצִיא עָלָיו שְׁנֵי מַעֲשָׂרוֹת, וּפְטוּר מִן הַתְּרוּמָה, שְׂאִין תְּרוּמָה אַחַר תְּרוּמָה:

יד. הַמִּפְקִיד פְּרוֹת אֶצֶל עִם הָאֲרָץ - הֵרִי זֶה בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׁבִיעֵית. אִם הָיוּ שָׁל טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחֵר, וְקוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁבָהֶן. אִם הָיוּ שָׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחֵר, אוֹ קוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁבָהֶן. אִם הָיוּ שָׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי - מִחֻלְלֵן עַל הַמַּעֲוֹת, וְאִם הָיָה מַעֲוֹת - מִחֻלְלֵן עַל הַשְּׁנֵי אֵלּוּ. נְטִלְתִּים וְהִנְחִיתִי לָךְ יְשָׁנִים תַּחְתִּיהֶן מִתְקַנְיִן תַּחְתִּיהֶן, אִם אֵתָּה מֵאֲמִינוּ שְׁנִטֵּל - הָאֲמִינוּ שְׁנִתֵּן. וְאִם אֵי אֵתָּה מֵאֲמִינוּ שְׁנִתֵּן - אֵל תֵּאֲמִינוּ שְׁנִטֵּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהִנִּיחַ וּבָא וּמִצָּא אֶת אוֹתוֹ הַמִּין שֶׁהִנִּיחַ, אֲבָל הִנִּיחַ עֲגֻרוֹן וּמִצָּא קֶסְרִי, אוֹ קֶסְרִי וּמִצָּא עֲגֻרוֹן - הֵרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ לָהֶן מִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת וּמִשּׁוֹם שְׁבִיעֵית:

טו. הַמִּפְקִיד פְּרוֹת אֶצֶל כּוֹתִי - הֵרִי הֵן בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׁבִיעֵית. וְאִם הָיוּ שָׁל טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחֵר, וְקוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁבָהֶן, וְאִם הָיוּ שָׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחֵר, וְקוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁבָהֶן. וְאִם הָיוּ שָׁל מַעֲשֵׂר

שְׁנֵי - מִחֻלְלִין עַל הַמַּעֲוֹת. וְאִם הָיָה מַעֲוֹת - מִחֻלְלִין עַל הַשְּׁנֵי. אָמַר לוֹ: נְטִלְתִי וְהִנְחִיתִי לָךְ יְשָׁנִים תַּחְתִּיהֶן וּמִתְקַנְיִן - הֵרִי זֶה אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לָהֶם מִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת וּמִשּׁוֹם שְׁבִיעֵית:

טז. הַמִּפְקִיד פְּרוֹת אֶצֶל הַנִּכְרִי - הֵרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת וּמִשּׁוֹם שְׁבִיעֵית. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲוִמָּרִים: עָשׂוּ פְּרוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת פְּרוֹת הַנִּכְרִי הַזֶּה דְּמַאי:

יז. הַמְשַׁלַּח בֵּיד עִם הָאֲרָץ וּבֵיד כּוֹתִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת, וְלֹא מִשּׁוֹם דְּמַאי, וְלֹא מִשּׁוֹם שְׁבִיעֵית. הַמְשַׁלַּח בֵּיד הַנִּכְרִי - הֵרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת וּמִשּׁוֹם שְׁבִיעֵית. אֲבָל חֲמִרֵי נִכְרִים הַמּוֹרִידִים מִן הַגֵּרֶן לְעִיר - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת וְלֹא מִשּׁוֹם שְׁבִיעֵית, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת הַמְשַׁתְּמֵר:

יח. הַטּוֹחֵן אֶצֶל עִם הָאֲרָץ אוֹ אֶצֶל הַכּוֹתִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם טְמֵאָה. הַטּוֹחֵן אֶצֶל הַנִּכְרִי - הֵרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם טְמֵאָה:

יט. מִפְּקִידֵי תְּרוּמָה אֶצֶל יִשְׂרָאֵל עִם הָאֲרָץ, וְאִין מִפְּקִידֵי תְּרוּמָה אֶצֶל כַּהֵן עִם הָאֲרָץ, מִפְּנֵי שְׁלִבּוֹ גַם בָּהּ:

כ. טוֹחֲנִין וּמְרַקְדִּין אֶצֶל אוֹכְלֵי שְׁבִיעֵית וְאֶצֶל עוֹשֵׂי בְּטֵמְאָה, אֲבָל אֵין טוֹחֲנִין, לֹא לְאוֹכְלֵי שְׁבִיעֵית, וְלֹא לְעוֹשֵׂי בְּטֵמְאָה:

כא. הַמְשַׁלַּח פְּרוֹת לְחֵבֵר, וְנִמְלָךְ לְהַחְזִיר - נוֹהֵג בָּהֶן כְּמוֹת שֶׁהֵן. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: חוֹשֵׁשׁ אֲנִי שְׂמָא חוֹלְפִין. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָיָה לוֹ אָרִיס שִׂידוּעַ לְתַקֵּן, וְהוּא אֵין מֵאֲמִינוּ עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְהֵבִיא לוֹ פְּרוֹת מִשְׁלוֹ, וְאוֹמֵר: 'שְׁלָךְ הֵן'; 'מִתְקַנְיִן הֵן' - נֶאֱמַן. רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ נֶאֱמַן, שֶׁהַחֲשׂוֹד עַל דְּבָר - לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ:

כב. נוֹתֵן אָדָם לְשִׁכְנָתוֹ תְּבִשִׁיל לְבִשְׁל, וְעֶסֶה לְאֶפּוֹת לוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְשְׂאוּר וּתְבַלִּין שְׁבָהֶן, מִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת וּמִשּׁוֹם

⁶ הֵינוּ שְׂאִינוּ מַעֲשֵׂר.

⁷ עֲגֻרוֹן וְקִסְרֵי שְׁמוֹת מְקוֹמוֹת הֵם.

גמליאל אומר: אין נאמן, שדברי הנכרי לא מעלין ולא מורידין:

ו. האומר למי שאין נאמן על המעשרות: 'קח לי ממי שהוא מעשר וממי שהוא נאמן' - אין נאמן. מאיש פלוני - הרי זה נאמן. רבי יוסי אומר: אין נאמן, שמא מצא אחר קרוב הימנו. מודה רבי יוסי, באומר: 'צא אכול את הכפר ואני נותן דמיה'; 'צא שטה רביעית יין ואני נותן את דמיה' - שהוא נאמן.

ז. הנכנס לעיר, והיתה תרומה בתוך ידו, ואין מכיר שם אדם. וכן מי שעמד על הגרן, והיתה תרומה בתוך ידו, ואין מכיר שם אדם - הרי זה נשאל לחברים ולעמי הארץ; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אליעזר אומר: אין נשאלים על התרומה אלא לחברים בלבד:

ח. היה עומד בתוך סיעה של בני אדם, ואמר: 'מי כאן נאמן? מי כאן מעשר?' אמר לו אחד: 'אני'! - אינו נאמן. אמר לו שהוא נאמן: 'איש פלוני נאמן' - הרי זה נאמן. אמר לו: 'איש פלוני נאמן?' ואמר לו: 'נאמן, בפניו - אינו נאמן. שלא בפניו - נאמן.' מעשר הוא' - הרי זה נאמן. אמר לו שהוא מעשר: בפניו - נאמן, שלא בפניו - אין נאמן. במה דברים אמורים? בזמן שאין מכיר שם אדם, אבל אם היה מכיר שם אדם - לא יטול אלא מן הממחה. במה דברים אמורים? בזמן שלא שהה שם שלשים יום, אבל שהה שם שלשים יום - לא יטול אלא מן הממחה. במה דברים אמורים? בתרומות ומעשרות, אבל בשביעית ובטהרות - אין נאמן:

ט. הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר וחלה כאחד - נוטל כפי תרומה ותרומת מעשר וחלה. וכמה הם? אחד מעשרים. האומר: אחד ממאה ממה שיש כאן, הרי זה בצד זה מעשר ושאר מעשר סמוך לו. ועוד אחד מארבעים ושמונה ממה שיש כאן, הרי זה בצד זה חלין, והשאר תרומה

שביעית. במה דברים אמורים? בזמן שנתן להן שאור ותבלין, לא נתן להן שאור ותבלין - הרי זה חושש לשאור ותבלין שבהן, משום מעשרות ומשום שביעית:

כג. נותן אדם לפונדקית תבשיל לבשל לו, ומנחת הקדרה בפניו ומנערת. אפלו בין הנכרי - אינו חושש:

מסכת דמאי פרק חמישי

א. הלוקח פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות, ושכח לעשרן - שואלו בשבת ואוכל על פיו. שאלו בשבת ואוכל ביום טוב. שאלו בשבת - למוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר. שואלו בשבת - לשבת הבאה לא יאכל עד שיעשר:

ב. היה מוכר פרות בערב שבת עם חשכה, אמר: 'מתקנין הן', הלוקח ממנו למוצאי שבת - לא יאכל עד שיעשר:

ג. תרומת מעשר דמאי שחזרה למקומה, רבי שמעון שזורי אומר: אף בחול שואלו ואוכלו על פיו. יתר על כן אמר רבי שמעון שזורי: הפריש תרומה ומעשרות, ונגנבו הפרות - הולך ושואלו, ובא ואוכל על מה שהפריש, שכשם שאימת שבת על עם הארץ, כך אימת דמוע על עם הארץ:

ד. עם הארץ שאמר: 'זה טבל וזה תרומה'; 'זה ודאי וזה דמאי', אף על פי שאמרו: 'החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו' - לא נחשדו ישראל על כך:

ה. נכרי שהיה צונח ואומר: 'באו וקחו לכם - פרות עזק⁸ הן'; 'פרות ערלה הן'; 'פרות רבעי הן' - אין נאמן, מפני שהוא כמשבח מקחו. אבל אם אמר לו: 'מאיש פלוני כותי לקחתים'; 'מאיש פלוני נכרי לקחתים'; 'משלי הבאתים' - נאמן להחמיר; דברי רבי. רבן שמעון בן

⁸ פרות משמורים, והמזכר בשנת שביעית.

על הכל. מאה חלין שיש כאן, הרי זה בצד זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו, והשאר חלה. מעשר שני בצפוננו או בדרומו ומחלל על המעות. הלוקח מן הפלטר - מעשר מכל טפוס וטפוס. רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה. במה דברים אמורים? בזמן שכלן מפרישין - נוטל חלה מכלן, אבל מקצתן מפרישין ומקצתן אין מפרישין - נוטל חלה מכל אחד ואחד:

י. פועלין שהיו יושבין ואוכלין והותירו פרוסות, וכן אורחין שהיו מסבין ואוכלין והותירו פרוסות, ונתנום לשמש, או שהיו אחרים מלקטין תחתיהן - מעשר מכל אחד ואחד. שחק את הפת ועשאה פרוין, או גרוגרות ועשאן דבלה - מעשר מאחד על הכל. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בשנת שבע, אבל בשאר שנים - מעשר מכל אחד ואחד:

יא. הלוקח מן העני, וכן עני שנתנו לו פרוסות פת וגרוגרות - מעשר מכל אחד ואחד. בתמרים ובעמקים - מעשר מאחד על הכל. במקומות אחרים - מעשר מכל אחד ואחד. בגרוגרות, בשנת שבע - מעשר מאחד על הכל, בשאר שנים - מעשר מכל אחד ואחד:

יב. הלוקח מן הפלטר - מעשר מכל דפוס ודפוס. ואם היה מביאן וצוברן לפניו - נוטל מעשר מכל קשות וקשות, ומכל אגודה ואגודה, ומכל תמרה ותמרה. הלוקח מן חנוני, וחזר ולקח ממנו שניה, אף על פי שמפיר את החבית שהיא היא - לא יעשר מזה על זה. ואם היה מביאן ואוגדן לפניו - מעשר מכל קשות וקשות, ומכל אגודה ואגודה, ומכל תמרה ותמרה:

יג. הלוקח מן הסיטון ונמלך להחזיר - לא יחזיר. במה דברים אמורים? בשל דמאי, אבל בשל ודאי - הרי זה אסור. לקח הימנו באסר ירק, באסר גלוסקין, באסר רמונין,

ונמלך להחזיר - לא יחזיר עד שהוא מתקנן. בשל דמאי, ואין צריך לומר בשל ודאי:

יד. הטבל שנתערב בחלין - הרי זה אוסר כל שהוא. אם יש לו פרנסה ממקום אחר - מוציא לפי חשבון. ואם לאו - נוטל מן החלין כדי תרומת מעשר. וכן מעשר טבל שנתערב בחלין - הרי זה אוסר כל שהוא. ואם יש לו פרנסה ממקום אחר - מוציא לפי חשבון, ואם לאו - נוטל את החלין כדי תרומת מעשר שבמעשר טבל:

טו. ירק של חלין שבשלו בשמן שאינו מתקן - הרי זה אוסר כל שהוא. אם יש לו פרנסה ממקום אחר - מוציא לפי חשבון. ואם לאו, דבר הנבלל - בולל ונוטל. דבר שאינו נבלל - נוטל מן הקלח ומן החתיכות ומן הביצה:

טז. אומר אדם לחברו ולפועליו: 'צאו ואכלו בדינר זה, ושתו בדינר זה', ואינו חושש לא משום מעשרות ולא משום שביעית ולא משום יין נסך. אבל אם אמר: 'צאו ואכלו את הפכר ואני נותן דמיה'; 'צאו ושתו רביעית ואני נותן דמיה' - הרי זה חושש משום שביעית ומשום מעשרות ומשום יין נסך:

יז. הנותן צמר לצבע נכרי - אינו חושש שפא צבעו בחמץ של יין נסך. אם בא לבית החשבון - אסור:

יח. לא יתן אדם תרומת ביתו לשומר ביתו, ולא בכורי צאנו לרועה צאנו, אם נתן להם שכרן. רצה, נותן להם לשם טובה. לא יתן ישראל בהמתו לטבח כהן לשחוט, ולא בכור לרועה כהן לרעות לו, אלא אם כן נותן להם שכרן:

יט. רשאי ישראל שיאמר לכהן: הילך סלע זה ותן תרומה לכן בתי כהן, תן בכור לכן בתי כהן. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אני

אומר, קל מתנות כהונה רשאי שיאמר לו:
'הילך סלע זה ותנם לכן בתי כהן':

כ. ישראל שמכר את זיתו בששים לוג
טבלים, ואמר לו כהן: 'תנם לי בששים לוג
מתקנין ומעשרות שלי' - מעשרות שלו,
ואינו חושש לא משום שביעית, ולא משום
רבית, ולא משום מחלל את הקדשים:

כא. מפרישין תרומת מעשר ממקום היקר
למקום הזול, או ממקום הזול למקום
היקר. כיצד? היו לו תשעה כורין ביהודה
ואחד בגליל, או תשעה כורין בגליל ואחד
ביהודה - אומר: 'כור שביהודה עשוי
תרומת מעשר על תשעה כורין שבגליל',
או 'כור שבגליל עשוי תרומת מעשר על
תשעה כורין שביהודה'. יתר על כן אמרו:
יש לו שני חברים, אחד ביהודה ואחד
בגליל. ולו שני כורין, אחד ביהודה ואחד
בגליל. אומר לזה שביהודה: 'בא וטול לך
כור שבגליל'. ולזה שבגליל: 'בא וטול לך
כור שביהודה', וחזור ונוטל מהם כשער
הזול:

כב. אין פודין מעשר שני במקום היקר
כשער הזול, אין פודין מבין לוי במקום
היקר כשער הזול:

כג. כהנים ולוים שהיו מסייעין בין הגרנות
- אין נותנין להם תרומות ומעשרות
בשכרן. ואם נתנן - הרי זה חללו. שנאמר
(במדבר יח, לב): 'ואת קדשי בני ישראל לא
תחללו' - [כבר הן חליין]. ואמר (מלאכי ב, ח):
'שחתם ברית הלוי אמר ה' צבאות'. יתר
על כן אמרו: תרומתן - אין תרומה,
ומעשרותיהן - אינן מעשרות. ולא עוד,
אלא שבקשו חכמים לקונסן להיות
פירותיהן צריכין להפריש תרומה משלהן.

9 בְּנוֹסְחַת הַסְּפָרִים מוֹבָאֵת פְּסָקָה זוּ בְּאֵן: 'אִם
בְּמַתְנֹת מִקְדָּשׁ בְּכֹהֲנִים בִּן. בִּיצֵד? הֲרִי עָלֵי
מֵאֲתָם זוּו'.

ועליהן הכתוב אומר (מכה ג, יא): 'ראשיה
בשחד ישפטו וכהניה וגו', לפיכך הביא
עליהן המקום שלש פרעניות כנגד שלש
עברות שבידם, שנאמר (שם ג, יב): 'לכן
בגללכם ציון שדה תחרש וגו':

כד. מעשרין משל ישראל על של כותי,
ומשל כותי על של ישראל, ומשל ישראל
על של נכרי, ומשל נכרי על של ישראל,
ומן הכל על הכל; דברי רבי מאיר. רבי
יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון אומרים:
מעשרין משל ישראל על של ישראל,
ומשל כותים על של כותים, ומשל נכרים
על של נכרים. אבל לא משל ישראל על
של כותים, ולא משל כותים על של
ישראל, ולא משל נכרים על של ישראל,
ולא משל ישראל על של נכרים. אמר רבי
שמעון שזורי: מעשה שנתערבו לי פרות
טבלין, כאתי ושאלתי את רבי טרפון, אמר
לי: צא וקח פרות מן השוק ועשר עליהן.
רבי אליעזר אוסר אף משל כותים, כשם
שעשו פרות ישראל דמאי אחר רבן, ואין
תורמים ומעשרין מזה על זה - כך עשו
פרות כותים ודאי אחר רבן, ואין תורמים
ומעשרין מזה על זה:

כה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: במקום
שעשו פרות כותים ודאי כגון ירק שבכפר
עותני - מעשר מהן על הטבלין, אבל לא
מן הטבלין עליהן. במה דברים אמורים?
בלוקח מן השוק, אבל המוצא פרות בתוך
ביתו, או ששלח לו חברו פרות - נוהג בהן
דמאי:

כו. רבי שמעון אומר: שלש גזרות בדמאי.
מעשה שנתפנסו רבותינו לעירות של
כותים שעל יד הירדן, והביאו לפניהם ירק.
קפץ רבי עקיבה ועשרו ודאי. אמר לו רבן
גמליאל: 'עקיבה! היאך מלאך לבך לעבר
על דברי חברך? או מי נתן לך רשות
לעשר?' אמר לו: 'וכי הלכה קבעתי
בישראל? ירק שלי עשרתי!' אמר לו:
'תדע לך שקבעת הלכה בישראל שעשרת

יִרְק שְׁלֵף. כְּשֶׁהֵלֵךְ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְבִינְיָהוּ עָשָׂה תְבוּאוֹת וְקִטְנִיּוֹת - דְּמָאֵי, וּשְׂאָר כֹּל פִּירוּתֵיהֶן - וְדָאֵי. כְּשֶׁחָזַר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְבִינְיָהוּ, וַרְאָה שְׁנַתְקַלְקְלוּ, עָשָׂה כֹּל פִּירוּתֵיהֶן - וְדָאֵי:

כז. עֲצִיץ שְׂאִינוּ נִקְוָב - חֵיב בַּמַּעֲשׂוֹת, אֵין תְּרוּמָתָן מִדְּמַעַת, וְאֵין חֲבִיבֵין עַלֵיהֶן חֲמָשׁ:

מִסְכֵּת דְּמָאֵי פָּרָק שִׁישִׁי

א. הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מִן הַכּוֹתֵי - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מָה אִם יִרְצֶה הַכּוֹתֵי הַזֶּה שְׁלֵא לְתַרְם פְּרוּתֵיו - אֵינוּ רִשָּׁאֵי, אֲלֵא חוֹלֵק וְנוֹתֵן לוֹ:

ב. הַשׁוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנְּכָרִי - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. לְפִיכָךְ, אִם חָזַר הַנְּכָרִי וְנִתְגַּיֵר, אוֹ שְׁמַכְר לְיִשְׂרָאֵל - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. שָׂכַר מִמֶּנּוּ שְׂדֵה - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. מָה בֵּין שׁוֹכֵר לְחוֹכֵר? הַשׁוֹכֵר - בְּמַעוֹת, וְהַחוֹכֵר - בְּפִרוֹת:

ג. הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנְּכָרִי - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. לְפִיכָךְ: אִם חָזַר הַנְּכָרִי וְנִתְגַּיֵר, אוֹ שְׁמַכְרָה לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר - נוֹהֵג בָּהּ דְּמָאֵי:

ד. הַשׁוֹקֵל לְאוּצָר¹⁰ הַשׁוֹקֵל לְקִטְרוּן¹¹ - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

ה. לֹא יֵאמַר יִשְׂרָאֵל לְכוֹתֵי וּלְנְכָרֵי וּלְמֵי שְׂאִינוּ נֶאֱמַן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת: 'הֵילֵךְ מְאֵתִים זָוּוּ וּשְׁקוֹל תַּחְתֵּי מִן הָאוּצָר'. אֲלֵא אָמַר לוֹ: 'פּוֹטְרָנִי מִן הָאוּצָר'. וְכֵן לֹא יֵאמַר אָדָם לְחִבְרוֹ: 'הֵילֵךְ מְאֵתִים זָוּוּ וְעוֹל'¹² תַּחְתֵּי

¹⁰ מִי שְׁשׁוֹקֵל לְאוּצָר הַמְלֵךְ מָה שְׁנוֹתָנִים תְּבוּאָה

עֵבוֹר מִסּוּ לְאוּצָר הַמְלֵךְ - צְרִיךְ גַּם כֵּן לַעֲשֹׂר תַּחֲתָהּ.

¹¹ שֵׁם שֶׁר שְׁנוֹתָנִים לוֹ מִסּוּ, וְהוּא שֶׁר הָעִיר.

¹² וְהַכֶּנֶם.

לְאִמְנוֹת'. אֲלֵא אָמַר לוֹ: 'פּוֹטְרָנִי מִן הָאוּמְנוֹת':

ו. הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִם נָתַן לוֹ מְאוּתָהּ הַשְּׂדֵה וּמְאוּתוֹ הַמֵּין - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. מִשְׂדֵּה אַחֲרָת וּמִמֵּין אַחֵר - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: אִם מְאוּתָהּ שְׂדֵה נָתַן לוֹ, בֵּין מְאוּתוֹ הַמֵּין בֵּין מִמֵּין אַחֵר - תּוֹרֵם וְנוֹתֵן לוֹ. אִם מִשְׂדֵּה אַחֲרָת נָתַן לוֹ, בֵּין מְאוּתוֹ הַמֵּין בֵּין מִמֵּין אַחֵר - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. קֶבֶל הַיִּמְנּוּ זָרַע לְתַן לוֹ פְּרוֹת בַּגֶּרֶן - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ. מְקוּם שְׁחוֹלְקִין עַל הַגֶּרֶן - חוֹלֵק לוֹ בְּפָנָיו. קֶבֶל הַיִּמְנּוּ מַעוֹת לְתַן לוֹ פְּרוֹת - לְעוֹלָם מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

ז. יִשְׂרָאֵל שְׁקֶבֶל שְׂדֵה מִחִבְרוֹ לְקַצֵּר שְׂבָלִין, כְּרָמוֹ לְבַצֵּר בְּעֵנְבִים, זֵיתָיו לְמִסּוֹק בְּזֵיתִים - נוֹתֵן לוֹ כְּמוֹת שְׁהֵן. שְׂדֵהוּ לְקַצֵּר בַּחֲטָיִן, כְּרָמוֹ לְבַצֵּר בֵּינָן, זֵיתָיו לְמִסּוֹק בְּשֶׁמֶן - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

ח. הָעֵיד רַבִּי יוֹסִי בֶּן הַמְּשֻׁלָּם מִשׁוּם רַבִּי נִתָּן אַחִיו, שְׂאָמַר מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חֲסָמָא: הַמְקַבֵּל שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הַנְּכָרִי לְמוֹסְקוֹ לְזֵיתִים - נוֹתֵן לוֹ כְּמוֹת שְׁהֵן:

ט. חֵבֵר וְעַם הָאֶרֶץ שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן עִם הָאֶרֶץ - רִשָּׁאֵי שִׂיאֵמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתָּה חֲטִיִּם שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי, וְאֲנִי חֲטִיִּם שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי'; 'אֶתָּה יֵין שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי, וְאֲנִי יֵין שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי'. אֲבָל לֹא יֵאמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתָּה חֲטָיִן וְאֲנִי שְׁעוּרִים'; 'טוֹל אֶתָּה הַלַּח וְאֲנִי הַיֵּבֶשׁ', אֲלֵא חוֹלְקִין בְּשׁוּהָ. חוֹלֵק לוֹ בְּפָנָי חֵבֵר. חֵבֵר - אוֹכֵל אֶת הַיֵּבֶשׁ, וְשׁוֹרֵף אֶת הַלַּח, מִפְּנֵי שְׂאֵמְרוֹ: כֹּל טְהוּרוֹתָיו שֶׁל עִם הָאֶרֶץ נִשְׂרָפוֹת:

י. יִרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן חֵבֵר - רִשָּׁאֵי שִׂיאֵמַר: 'טוֹל אֶתָּה חֲטָיִן שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי וְאֲנִי חֲטָיִן שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי'; 'אֶתָּה יֵין שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי, וְאֲנִי יֵין שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי', אָף עַל פִּי שְׂאֵמְרוֹ: חֵבֵר שְׁמַת וְהַנִּיחַ בָּנִים חֵבְרִים

בְּחֻלְקֵנוּ, וּדְרוּמוֹ בְּחֻלְקֵכֶם. אִם בָּאוּ
לְחֻשְׁבוֹן - אֲסוּר:

מִסְכַּת דְּמַאי פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, וְכֹהֵן
מִכֹּהֵן, וְלוֹי מְלוֹי - חוֹלְקִין בִּיְנֵיהֶם. יִשְׂרָאֵל
וְכֹהֵן שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מְלוֹי, אוֹ יִשְׂרָאֵל וְלוֹי
שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִכֹּהֵן - רִשְׁאִין לְהַתְּנוּת בִּיְנֵיהֶן
שֶׁהַמַּעֲשֵׂר לְאִמְצַע:

ב. יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה
לְכֹהֵן, מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹלְקִין
בִּיְנֵיהֶם. קֶבֶל שְׂדֵה מְלוֹי - מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן
לְלוֹי, תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹלְקִים בִּיְנֵיהֶן.
לוֹי שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לְכֹהֵן,
וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹלְקִין
בִּיְנֵיהֶן. כֹּהֵן שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מְלוֹי - מַעֲשֵׂר
רֵאשׁוֹן לְלוֹי, תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹלְקִין
בִּיְנֵיהֶם. יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִכֹּהֵן, אָמַר
לוֹ: 'עַל מִנַּת שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִי'; 'עַל מִנַּת
שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִי'. 'עַל מִנַּת שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׂדֵה
שְׁלִי וְשְׁלִיךְ' - מִתֵּר. כֹּהֵן שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה
מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: 'עַל מִנַּת שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׂדֵה
שְׁלִי' - אֲסוּר. 'עַל מִנַּת שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִיךְ' -
מִתֵּר. 'עַל מִנַּת שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִי וְשְׁלִיךְ',
אִם קֶבֶל עָלָיו כְּדֶרֶךְ הַמִּקְבָּלִים - מִתֵּר, וְאִם
לֹא - אֲסוּר:

ג. יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל¹³, וְאָמַר:
'עַל מִנַּת שִׁיחֵי הַמַּעֲשֵׂרוֹת לְפָלוּנִי' - אֲסוּר.
יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: 'עַל
מִנַּת שְׂאֵטל אֲנִי וְאַתָּנָם לְפָלוּנִי' - מִתֵּר. כֹּהֵן
וְלוֹי שֶׁשָּׂכְרוּ וְשִׁחְכְּרוּ מִכֹּהֵן וּמְלוֹי -
הַמַּעֲשֵׂרוֹת לְשׂוֹכֵר וְלְחוֹכֵר:

וְעַמֵּי הָאָרֶץ - לֹא יוֹרִישׁ טְהוֹרוֹתָיו לְעַמֵּי
הָאָרֶץ, אֲלֵא לְחֹבְרִים בְּלִבָּד. הַנִּיחַ מַעֲשֵׂר
שְׁנִי - אִין רִשְׁאִי שִׁיאֵמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ
חֻטִּים, וְאֲנִי אֶטֶל שְׁעוֹרִים'; 'אַתָּה יִין, וְאֲנִי
שְׁמֶן', אֲלֵא אוֹמֵר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ מַעוֹת שֶׁל
חֻטִּים, וְאֲנִי מַעוֹת שֶׁל שְׁעוֹרִין'; 'טוֹל אֶתְּהָ
מַעוֹת שֶׁל יִין, וְאֲנִי מַעוֹת שֶׁל שְׁמֶן':

יא. חֵבֵר וּמֵי שְׂאִינוֹ נֹאֲמָן עַל הַמַּעֲשֵׂרוֹת
שֶׁלְּקָחוּ פְּרוֹת, שִׁירְשׁוּ, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ -
רִשְׁאִי שִׁיאֵמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ חֻטִּין, וְאֲנִי
שְׁעוֹרִין'; 'אַתָּה יִין, וְאֲנִי שְׁמֶן', שֶׁכֵּל דְּבַר
שֶׁמֶתֵר לְמוֹכְרוֹ דְּמַאי - רִשְׁאִי לְעִשׂוֹת כֵּן.
לְקָחוּ גְדִישׁ שֶׁל תְּבוּאָה, עֵבִיט שֶׁל עֲנָבִים,
וּמַעֲטָן שֶׁל זֵיתִים - זֶה מַעֲשֵׂר אֶת שְׁלוֹ וְזֶה
מַעֲשֵׂר אֶת שְׁלוֹ. אִם לְקָחוּ וְאַחַר כֵּךְ שֶׁתְּפוּ -
צָרִיךְ לְעַשֵּׂר עַל הַכֹּל. זֶה הִבִּיא עוֹמְרֵי
שְׁבָלִין שְׁלוֹ, וְזֶה הִבִּיא עוֹמְרֵי שְׁבָלִין שְׁלוֹ.
זֶה הִבִּיא סְלֵי זֵיתִים מִשְׁלוֹ, וְזֶה הִבִּיא סְלֵי
זֵיתִים מִשְׁלוֹ. זֶה הִבִּיא סְלֵי עֲנָבִים מִשְׁלוֹ,
וְזֶה הִבִּיא סְלֵי עֲנָבִים מִשְׁלוֹ. אוֹ שֶׁבְּצָרוּ אֶת
כְּרַמֵּיהֶם בְּתוֹךְ גַּת אַחַת. אֶחָד מַעֲשֵׂר, וְאַחַד
שְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר, הַמַּעֲשֵׂר - מַעֲשֵׂר אֶת שְׁלוֹ
וְדַאי, וְחֻצֵי חֻלְקוֹ שֶׁל חֵבֵר דְּמַאי:

יב. גֵּר וְנֹכְרִי שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן נֹכְרִי, רִשְׁאִי
שִׁיאֵמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ צְלָמִים, וְאֲנִי כְּלִים';
'אַתָּה יִין, וְאֲנִי פִירוֹת'. אוֹנְקָלוֹס הִגִּיר חֻלְק
מֵאֲחִיו, וְהִחְמִיר עַל עֲצָמוֹ, הוֹלִיךְ חֻלְקוֹ
לִים הַמְּלַח. יִרְשׁוּ אֶת הַמְּרֻחֵץ - רִשְׁאִי
שִׁיאֵמַר לוֹ: 'תְּהָא שְׁבַת בְּחֻלְקֵךְ, וְחוֹל
בְּחֻלְקֵי':

יג. יִשְׂרָאֵל וְנֹכְרִי שֶׁלְּקָחוּ בֵּיתוֹ שֶׁל נֹכְרִי,
אִין רִשְׁאִי שִׁיאֵמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ צְלָמִים
וְאֲנִי כְּלִים'; 'אַתָּה יִין, וְאֲנִי פְּרוֹת'. לְקָחוּ
מְרֻחֵץ, אִין רִשְׁאִי שִׁיאֵמַר לוֹ: 'תְּהָא שְׁבַת
בְּחֻלְקֵךְ, וְחוֹל בְּחֻלְקֵי'. וְאִם הִתְּנֶה עִמּוֹ
מִתְּחִלָּה עַל מִנַּת לְעִשׂוֹת כֵּן - מִתֵּר:

יד. עִיר שִׁישׁ בֵּהּ יִשְׂרָאֵל וְנֹכְרִים, שׁוֹמְרֵי
יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹמְרֵי נֹכְרִים, מִתְּקַנֵּין וְשִׂאִין
מִתְּקַנֵּין, שׁוֹמְרִין מִתְּקַנֵּין וְשׁוֹמְרִין אִין
מִתְּקַנֵּין - רִשְׁאִין לומר זֶה לְזֶה: 'צָפוֹן הָעִיר

¹³ תַּקֵּן בְּפָנִים כְּפִי נִסְתַּת הַגֵּר"א, אֲבָל שֵׁם
אֵיתָא עוֹד: שֶׁבְּכַתֵּב יָד הַגֵּרִיסָא: כֹּהֵן וְלוֹי שֶׁחֵבֵר
פְּרוֹת שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: עַל מִנַּת שְׂאֵטל
אֶת הַמַּעֲשֵׂרוֹת וְאַתָּן לְפָלוּנִי - אֲסוּר. עַל מִנַּת
שְׂאֵטל אֲנִי וְאַתָּה, נִתְּנָם לְכֹהֵן - מִתֵּר.

שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן, אִף עַל פִּי שְׂלֵא בְּאֵ לַעֲוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת - צְרִיךְ לַעֲשׂוֹר עַל יָדוֹ. הַנּוֹתֵן שְׂדֵהוּ בְּקִבְלָה לְעַם הָאָרֶץ, עַד שְׂלֵא בְּאוֹ לַעֲוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת - אֵין צְרִיךְ לַעֲשׂוֹר עַל יָדוֹ. מִשְׁבָּאוֹ לַעֲוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת - צְרִיךְ לַעֲשׂוֹר. כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? עוֹמֵד עַל הַגֶּרֶן וְנוֹטֵל, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְמָה שְׂאֲכָלוּ, שְׂאִין אַחֲרֵינָיו לְרַמְאִין:

י. כִּהֵן שְׂמֵכֵר שְׂדֵה לְיִשְׂרָאֵל, וְאָמַר: 'עַל מְנַת שְׁהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׂלוֹ לְעוֹלָם' וְמַת - אֵין לְבָנָיו בְּמַעֲשָׂרוֹת. 'עַל מְנַת שְׁמַעֲשָׂרוֹת לוֹ וְלְבָנָו' וְמַת - מַעֲשָׂרוֹת לְבָנִים. 'עַל מְנַת שְׁהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׂלֵי כָּל זְמַן שְׂשֻׁדָּה לְפָנֶיךָ', מְכָרָה לְאַחֵר, אִף עַל פִּי שְׁחֻזְרָה וְלִקְחָה מִמֶּנּוּ - אֵין לְבָנָיו בְּמַעֲשָׂרוֹת כְּלוּם:

יא. יִשְׂרָאֵל שְׂקִבֵּל שְׂדֵה מִכֵּהֵן, אָמַר לוֹ: 'עַל מְנַת שְׁהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׂלֵי אַרְבַּע אוֹ חֲמֵשׁ שָׁנִים' - מִתֵּר. 'לְעוֹלָם' - אֶסוּר, שְׂאִין כִּהֵן עוֹשֶׂה כִּהֵן. וְכֵן בֵּן לֹוֹי שְׁהִיָּה תִיב מְעוֹת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא יֵהָא גּוֹבָה מֵאַחֲרִים וּמְפָרֵשׁ עָלָיו, שְׂאִין לֹוִי עוֹשֶׂה לֹוִי:

יב. מְפָרִישׁ יִשְׂרָאֵל בֵּין בְּרִשׁוֹת לֹוִי בֵּין בְּרִשׁוֹת עָנִי, וְעוֹשֶׂה חֲשׁבוֹן בְּאַחֲרוֹנָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹסְרִין, אֲלֵא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ מְעוֹת בְּרִאשׁוֹנָה:

יג. כִּהֵן שְׂמֵכֵר שְׂדֵה לְיִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ: 'עַל מְנַת שְׁהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׂלֵי אַרְבַּע וְחֲמֵשׁ שָׁנִים' - אֵין רִשְׁאֵי לִיטַע פְּרִם, וְלִזְרָעָה אֶסְטִיס¹⁵, וְלַעֲשׂוֹתָהּ שְׂדֵה קָנִים. 'לְעוֹלָם' - רִשְׁאֵי לִיטַעָה פְּרִם, וְלִזְרָעָה אֶסְטִיס, וְלַעֲשׂוֹתָהּ שְׂדֵה קָנִים:

מִסְכַּת דְּמַאי פְּרָק שְׁמִינִי

א. עַם הָאָרֶץ שְׂאֵמֵר לְחִבְר: 'קַח לִי אֲגֻדַּת יֶרֶק אֶחָד, גְּלוֹסְקִין אֶחָד' - רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

ד. כִּהֵן וְלוֹוִי שְׂחֵכֵר פְּרוֹת שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל. בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע - מַעֲשָׂרוֹת שְׂלֵהֵן. בְּתַלּוּשׁ מִן הַקַּרְקַע, עַד שְׂלֵא מִירְחוּ - מַעֲשָׂרוֹת שְׂלֵהֵן, מִשְׁמִירְחוּ - מַעֲשָׂרוֹת שְׂלוֹ. מְפָרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂר וְנוֹתֵן לְכֵהֵן, וְהַשָּׂאֵר - שְׂלוֹ:

ה. חֵכֵר הוּא מִהֵן פְּרוֹת, עַד שְׂלֵא מִירְחוּ, מַעֲשָׂרוֹת - הֵרִי אֵלוֹ שְׂלוֹ. מְפָרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂר וְנוֹתֵן לְכָל כִּהֵן שִׁירְצָה. מִשְׁמִירְחוּ, מַעֲשָׂרוֹת - הֵרִי אֵלוֹ שְׂלֵהֵן. מְפָרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת וְנוֹתֵן לְכָל כִּהֵן שִׁירְצָה:

ו. יִשְׂרָאֵל שְׂקִבֵּל מְעוֹת מִכֵּהֵן לְקַח בֵּהֵן פְּרוֹת לְמַחְצִית שְׂכָר, אָמַר לוֹ: 'פָּחַתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הֵרִי הֵן שְׂלֵי, מַעֲשָׂרוֹת שְׂלֵךְ' - מִתֵּר. כִּהֵן שְׂקִבֵּל מְעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל לְקַח בֵּהֵן פְּרוֹת לְמַחְצִית שְׂכָר, אָמַר לוֹ: 'פָּחַתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הֵרִי הֵן שְׂלֵךְ, וְהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׂלֵי, אִם נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ - מִתֵּר, וְאִם לֹא - אֶסוּר:

ז. יִשְׂרָאֵל שְׂקִבֵּל שְׂדֵה מִכֵּהֵן - תְּרוּמָה לְכֵהֵן. מְכָרָה לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶם. קִבֵּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. מְכָרָה לְכֵהֵן - חוֹלְקִין. קִבֵּל שְׂדֵה מִבֵּת יִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. נִשְׂאֵת לְכֵהֵן - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. קִבֵּל שְׂדֵה מִבֵּת כִּהֵן - תְּרוּמָה לְבֵת כִּהֵן. נִשְׂאֵת לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. נִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגַּרְשָׂה - חֻזְרָה לְתַחֲלָתָה:

ח. פְּרָתוֹ שְׂלֵי כִהֵן שְׁהִיתָה שׁוּמְאָ¹⁴ אֲצֵל יִשְׂרָאֵל, וְיִלְדָה בְּכוֹר, הַבְּכוֹר - לְכֵהֵן; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַבְּכוֹר - לְשִׁנְיָהֵן. אָמַר לֵהֵן רַבִּי יְהוּדָה: אֵי אַתֶּם מוֹדִים בְּפְרוֹת שְׂדֵה שֵׁהֵן שְׂלוֹ? ! אָמְרוּ לוֹ: שְׂדֵה - גּוֹפָה שְׂלוֹ, וּפְרָה - גּוֹפָה לְשִׁנְיָהֵן. אִף פְּרָה, אִם הִיתָה גּוֹפָה שְׂלוֹ - בְּכוֹר לְכֵהֵן:

ט. הַנּוֹתֵן שְׂדֵהוּ בְּקִבְלָה לְכוֹתֵי וּלְנִכְרֵי, וְלָמִי שְׂאִינוּ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, אִף עַל פִּי

¹⁵ מִיֵּן שְׂצוֹכְעִים בּוֹ וְאֵין דְּרִיךְ לְלַקְטֵם אֲלֵא אַחֵר אַרְבַּע שָׁנִים.

¹⁴ שְׁנָתַן לוֹ אֵת הַפְּרָה בְּשׁוּמְאָ. כִּפּוּהָ הִיא שְׁוָה, וְכִּי שְׁהִיתָה רֹחַ אוֹ הִפְסַד יְחֻלְקוּ.

אין צריך לעשר. רבי יהודה אומר: צריך לעשר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם החליף את המצה - צריך לעשר:

ב. חמשה שאמרו לאחד: 'צא והבא לנו עשר גלוסקין, עשר אגודות של ירק'. הביא לכל אחד ואחד בפני עצמו - אין צריכין לעשר אלא על חלקן בלבד. הביא להן מערבין - חברין שבהן צריכין לעשר על הכל. נתנו לו אחת יתרה - רבי יהודה אומר: לשליח. רבי מאיר אומר: לאמצע:

ג. המזמין את חברו שיאכל אצלו, והוא אין מאמינו על המעשרות, אומר מערב שבת: 'מה שאני עתיד להפריש מחר - הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו'. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו, מעשר שני - בצפוננו או בדרומו, ומחלל על המעות'. אומר רבי יהודה: היאך זה מעשר דבר שלא בא לתוך ידו? מודה רבי יהודה בהולך ולוקח ממקום שלקח זה. מזגו את הכוס, אומר: 'מה שאני עתיד לשיר בשולי הכוס - הרי זה מעשר. ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו. מעשר שני - בצפוננו או בדרומו, ומחלל על המעות':

ד. פועל שהיה עושה אצל בעל הבית, והוא אינו מאמינו על המעשרות - רבי יוסי אומר: תנאי בית דין הוא שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית, ומעשר שני משל פועל:

ה. הלוקח יין מבין הכותים מערב שבת, ושכח ולא הפריש, אומר: 'שני לוגין מה שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה. ועשרה הבאין אחריהן - מעשר ראשון. ותשעה הבאין אחריהן - מעשר שני'. מחל ושותה מיד; דברי רבי מאיר. רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבל! אומר להם: לכשיבקע:

ו. היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה - אומר: 'שני תאנים שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה. ועשר הבאות אחריהן - מעשר ראשון. ותשע הבאות אחריהן - מעשר שני'. היו דמאי, אומר: 'מה שאני עתיד להפריש מחר - הרי הוא מעשר. ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו. מעשר שני - בצפוננו או בדרומו, ומחלל על המותר':

ז. נוטל תרומה ותרומת מעשר ומניחה במקום המצנע, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה:

ח. הרי שהיה טוען כדי יין וכדי שמן, וראה שהן משתברות - לא יאמר: 'הרי זה תרומות ומעשרות על פרות שיש לי בתוך ביתי'. ואם אומר - לא אומר כלום. אבל קורא שם לתרומת מעשר שבה עד שלא יגיע לארץ. לא יטיף אדם שמן, לא לתוך נר חדש, ולא לתוך המדורה, ולא לתוך דבר המאכיד. אבל קורא שם לתרומת מעשר שבה עד שלא תגיע לארץ. כיוצא בו: מי שהיו לו עשר חביות של מעשר טבל טמא, ושל מעשר טבל טהור, ראה אחת מהן שנשפכה או שנתגלתה - אומר: 'הרי זו עשויה תרומת מעשר על תשע אלו'. בשמן - אסור מפני הפסד כהן. ואם אומר: 'הרי זו תרומת מעשר' - לא אומר כלום:

ט. ראה אחד שהפריש תרומה ומעשרות, ואמר: 'הריני כמה שאמר זה' - דבריו קיימין. רבי יוסי אומר: בסמוך תוך כדי דבור הוא:

י. הממעיט במעשרותיו - מעשרותיו ופרותיו מקלקלין. המרבה במעשרותיו - מעשרותיו מקלקלין ופרותיו מתקנים. רבי יהודה אומר: סומך על תנאי בית דין:

יא. הקורא שם לשולי חבית - לא ישתה מפיה. לפיה - לא ישתה משוליה, מפני

שֶׁהַמְשַׁקֵּין מְעַרְבִין. אָבֵל הַקּוֹרָא שֶׁם לְשׁוּלֵי
מְגוּרָה - אוֹכֵל מִפִּיהָ. לְפִיהָ - אוֹכֵל
מִשׁוּלֵיהָ:

יב. הֵיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כִלְכָלוֹת שֶׁל טָבֵל, בְּזוֹ
מֵאָה וּבְזוֹ מֵאָה. נִטְלָה תְרוּמַתָּן וְאוֹמַר:
'מַעֲשֵׂרוֹת זֶה בְּזוֹ', הָרֵאשׁוֹנָה - מַעֲשֵׂרְתָּ.
'שֶׁל זֶה בְּזוֹ וְשֶׁל זֶה בְּזוֹ' - אֵין הָרֵאשׁוֹנָה
מַעֲשֵׂרְתָּ. נוֹטֵל שְׁנֵי תְּאֲנִים, שְׁנֵי עֲשׂוּרִין,
וְעֲשׂוּרוֹ שֶׁל עֲשׂוּר. 'מַעֲשֵׂרוֹתֶיהֶן מַעֲשֵׂרוֹת
כִּלְכָּלָהּ בַּחֲבֵרְתָּהּ' - קוֹרָא שֶׁם. נוֹטֵל עֲשָׂרִים
תְּאֲנִים מֵאֵיזָה מִהֶן שִׁירְצָהּ. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ
מֵאֲתַים, אִם מֵהַגְדוּלָה הוּא נוֹטֵל - אֶחָד
מַעֲשָׂרָה. וְאִם מִקְטָנָה הוּא נוֹטֵל - עֲשָׂרִים
וּשְׁתַּיִם. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ אֶלֶף, אִם מִגְדוּלָה
נוֹטֵל - אֶחָד עֶשֶׂר. וְאִם מִקְטָנָה - נוֹטֵל אֶת
כָּלָהּ וְלֹא הַשָּׁלִים, מִכָּאֵן וְאֵילָךְ - לְפִי
הַחֲשׁוֹבֹן:

יג. הֵיִתָּהּ בִּידוֹ כִּלְכָּלָהּ שֶׁל פְּרוֹת שְׂאִינָה
מִתְקַנָּת, נוֹטֵל שְׁנֵי תְּשִׁיעַ, הָאֶחָד וְתְּשִׁיעַ
הָאֶחָד שֶׁל תְּשִׁיעַ, בֵּין שֶׁהִטְבֵּל מְרַבֵּה עַל
הַחֲלִין, וּבֵין שֶׁהַחֲלִין מְרַבֵּין עַל הַטָּבֵל,
נוֹטֵל אֶת כָּל הַחֲלִין כְּדֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר
שֶׁבִּטְבָּל, בֵּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂר טָבֵל מְרַבֵּה עַל
הַחֲלִין, בֵּין הַחֲלִין מְרַבֵּין עַל הַמַּעֲשֵׂר טָבֵל
- נוֹטֵל אֶת כָּל הַחֲלִין, כְּדֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר
שֶׁבִּמַּעֲשֵׂר טָבֵל. מֵאָה טָבֵל וְתְּשִׁיעִים טָבֵל -
נוֹטֵל מֵאָה וְאֶחָד חֶסֶר עֲשׂוּר אֶחָד. תְּשִׁיעִים
טָבֵל וְשְׁמוֹנִים טָבֵל - נוֹטֵל תְּשִׁיעִים וְאֶחָד
חֶסֶר שְׁנֵי עֲשׂוּרִים. שְׁמוֹנִים טָבֵל וְשִׁבְעִים
טָבֵל - נוֹטֵל שְׁמוֹנִים וְאֶחָד חֶסֶר שְׁלֹשָׁה
עֲשׂוּרִים. מִכָּאֵן וְאֵילָךְ - לְפִי הַחֲשׁוֹבֹן¹⁶.

יד. הַמְּפַקֵּיד לוג טָבֵל, אוֹכֵל עֲלָיו תְּשִׁיעִים
וְתִשְׁעַ. הוּא אוֹמַר: 'לוג שֶׁבְּשׁוּלֵי חֲבִית הָרִי

הוּא חֲלִין, וְשִׂאָר תְרוּמָה עַל הַכֹּל'. נִטֵּל
לְאָכוֹל נִטֵּל לְשִׁתוֹת, אוֹמַר: 'לוג שֶׁבְּשׁוּלֵי
חֲבִית עֲשׂוּי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל יַיִן שֶׁמֶן
שֶׁבְּחֲבִית וְשִׂאָר מַעֲשֵׂר סְמוּךְ לוֹ, זֶה
שֶׁעֲשִׂיתִי מַעֲשֵׂר, עֲשׂוּי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עֲלָיו,
מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּצִפּוֹנָיו אוֹ בְּדְרוֹמוֹ מִחֲלָל עַל
הַמְּעוֹת'. כִּיצַד? הַמְּפַקֵּיד עֲשָׂרָה לוג
מַעֲשֵׂר, אוֹכֵל עֲלָיו תְּשִׁיעִים, אוֹמַר: 'לוג
שֶׁמֶן שֶׁבְּשׁוּלֵי חֲבִית - הָרִי הֵן חֲלִין. וְשִׂאָר
תְרוּמָה עַל הַכֹּל'. נִטֵּל לְאָכוֹל וְנִטֵּל לְשִׁתוֹת,
אוֹמַר: 'מַעֲשֵׂר בְּדְרוֹמוֹ - עֲשׂוּי תְרוּמַת
מַעֲשֵׂר עַל יַיִן שֶׁבְּחֲבִית'. גְּמָרְן וְדֹאֵי - נוֹתֵן
לְכַהֵן. סֶפֶק גְּמָרְן סֶפֶק לֹא גְּמָרְן - מַעֲשֵׂר
עֲלֵיהֶן וְקוֹרָא שֶׁם לְמַעֲשֵׂרוֹתֶיהֶן. כִּיצַד
קוֹרָא שֶׁם לְמַעֲשֵׂרוֹתֶיהֶן? אִם הֵיוּ שֶׁל טָבֵל,
אוֹמַר: 'מַעֲשֵׂר בְּדְרוֹמוֹ, וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר
בְּדְרוֹם דְרוֹמָן'. אִם הֵיוּ שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל
אוֹמַר: 'תְרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּדְרוֹם דְרוֹמָן':

טו. מִי שֶׁהֵיוּ לוֹ שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת, אַחַת שֶׁל
מַעֲשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְאַחַת שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל
טָהוֹר - מִבִּיא שְׁנֵי לִגְיָן, וּמִמְלֵא מִזֶּה כְּדֵי
תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן, וּמִזֶּה כְּדֵי תְרוּמַת
מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן. הוֹלֵךְ אֶצֶל הָרֵאשׁוֹן
וְאוֹמַר: 'אִם זֶה מִיִּן טָמֵא - אֵין בְּדַבְּרֵי
כְּלוּם, וְאִם זֶה מִיִּן טָהוֹר - עֲשׂוּי כְּדֵי תְרוּמָה
וּמַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן'. וְהוֹלֵךְ אֶצֶל הַשֵּׁנִי
וְאוֹמַר: 'אִם זֶה מִיִּן טָמֵא - אֵין בְּדַבְּרֵי
כְּלוּם, וְאִם זֶה מִיִּן טָהוֹר, מִזֶּה עֲשׂוּי כְּדֵי
תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל שְׁתֵּיהֶן'. וְקוֹרָא שֶׁם
לְרֵאשׁוֹן, וְחוֹזֵר וְקוֹרָא שֶׁם לַשֵּׁנִי. נִמְצָאוּ
חֲבִיּוֹת מִתְקַנֵּין. הַלִּגְיָנִין אֶחָד שֶׁל מַעֲשֵׂר
טָבֵל טָמֵא, וְאֶחָד שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל טָהוֹר -
שׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל וְשׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל -
דַּבְּרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר:
אֵינוֹ צָרִיךְ. שׁוֹתֶה מִשְׁנֵיהֶם כְּאַחַת. וְטוֹבֵל
בְּרֵאשׁוֹנָה וְצָרִיךְ טְבִילָה בְּאַחֲרוֹנָה.

טז. מִי שֶׁהֵיוּ לוֹ שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת, אַחַת שֶׁל
מַעֲשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְאַחַת שֶׁל חֲלִין טָהוֹרִין -
מִבִּיא שְׁנֵי לִגְיָנִין וּמִמְלֵא מִזֶּה כְּדֵי תְרוּמַת
מַעֲשֵׂר עֲלֵיהָ, וּמִזֶּה כְּדֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר
עֲלֵיהָ, הוֹלֵךְ אֶצֶל הָרֵאשׁוֹן וְאוֹמַר: 'אִם זֶה

¹⁶ בְּהַנְהוֹת הַגֵּר"א מוֹבָאֵת כְּאֵן גֵּרְסָא נּוֹסֶפֶת
בְּשֵׁם 'כְּתַב יֵד': מֵאָה טָבֵל וְתְּשִׁיעִים טָבֵל - נוֹטֵל
תְּשִׁיעִים וְאֶחָד חֶסֶר עֲשׂוּר אֶחָד. מֵאָה טָבֵל
וְשְׁמוֹנִים טָבֵל - נוֹטֵל שְׁמוֹנִים וְאֶחָד.

מִין טָמֵא - אֵין בְּדַבְרֵי כְלוּם, וְאִם זֶה מִין טְהוֹר - עֲשׂוּי כְּדֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ. וְהוֹלֵךְ אֶצֶל הַשָּׁנִי וְאוֹמֵר: 'אִם זֶה מִין טָמֵא - אֵין בְּדַבְרֵי כְלוּם. וְאִם זֶה מִין טְהוֹר - עֲשׂוּי כְּדֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ. קוֹרֵא שֵׁם לְרֵאשׁוֹן, וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא שֵׁם לְשֵׁנִי. נִמְצְאוּ חֲבִיטוֹת מִתְקַנּוֹת, וְהִלְגִּינוּן, אַחַד שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְאַחַד שֶׁל חֲלִין טְהוֹרִים, שׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל, וְשׁוֹתֶה מִזֶּה וְטוֹבֵל; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שׁוֹתֶה מִשְׁנֵיהֶם כְּאַחַד, וְטוֹבֵל בְּאַחֲרוֹנָה:

מִסְכַּת כְּלָאִים פָּרָק רֵאשׁוֹן

א. כָּל הַזּוֹגוֹת שִׁמְנוֹ חֲכָמִים מִין בְּמִינוֹ - אֵינָן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, וְשֶׁאֵר יִרְקוֹת הַשָּׂדֶה וְיִרְקוֹת הַגֶּנֶה, מִין בְּמִינוֹ - אֵינָן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה:

ב. הַשֶּׁבֶת וְהַגּוֹפְנִין, הַכֶּסֶבֶר וְהַכֶּרְפֶּס, אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לְזֶה - כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. הַקְּשׂוּאִין, וְהַדְּלוּעִין, וְהָאֲבִטְיָחִין וְהַמְּלַפְפוֹנוֹת - אֵינָן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, וְתוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין מִזֶּה עַל זֶה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, וְאֵין תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָה: הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמְנִית, וְהַבָּצֵל וְהַבָּצֵלְצוּל, וְהַתּוֹרְמוֹס וְהַפְּלוּסְלוֹס. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לֹא הִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹנֶה בְּזוּגוֹת אֵלוֹ, אֶלָּא הַתּוֹרְמוֹס וְהַפְּלוּסְלוֹס - אֵינָן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה:

ג. בַּתְּחוּם אֲרִיחַ, הִיוּ מְרַכִּיבִין תְּפוּחַ עַל גְּבִי חוֹרֵד. מִצָּאֵן תְּלָמִיד אַחַד, אָמַר לְהֵם: אֲסוּרִין אַתֶּם. הִלְכוּ וְקִצְצוּם, וּבָאוּ וְשָׁאלוּ בִּיבְנָה, אָמְרוּ: יִפֶּה אָמַר אוֹתוֹ תְּלָמִיד. בְּשׂוּקֵי שֶׁל צְפוּרֵי הִיוּ מְרַכִּיבִין קְרִיסְתָּמִין עַל גְּבִי אַגָּסִים. מִצָּאֵן תְּלָמִיד אַחַד, אָמַר לְהֵן: אֲסוּרִין אַתֶּם. הִלְכוּ וְקִצְצוּם, וּבָאוּ וְשָׁאלוּ בִּיבְנָה, אָמְרוּ: מִי שִׁפְּגַע בְּכֶם, אֵינּוּ אֶלָּא מִתְּלָמִידֵי שְׁמַאי:

ד. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: דִּלְעַת אַרְמִית, וּמִצְרִית, וְיוֹנִית - כְּלָאִים עִם הַיּוֹנִית,

וְכִלְאִים עִם הַרְמוּצָה. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּדִלְעַת יּוֹנִית: אֲסוּרָה לְסַכֵּךְ עַל גְּבִי זְרַעִים. עֲקֻצָּה טַפַּח. אוֹסְרֵת כָּל שֶׁהִיא. וּמְבִיאָה אֶת הַטְּמֵאָה וְחוֹצֶצֶת בְּפָנֵי הַטְּמֵאָה. וְהַנּוֹדֵר מִן הַדְּלוּעִין - אֵין אֲסוּר אֶלָּא בְּדִלְעַת יּוֹנִית בְּלִבָּד:

ה. תְּרַנְגוּל טוּס, וְתְרַנְגוּל פְּסָאנִי, אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לְזֶה - כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּרָדָה שֶׁתְּבַעָה זָכָר - אֵין מְרַבִּיעִין עָלֶיהָ, לֹא מִן הַסּוּס וְלֹא מִן הַחֲמוֹר, אֶלָּא מִן הַפְּרָד. שׁוֹר וְשׁוֹר הֶבֶר, חֲמוֹר וְחֲמוֹר הֶבֶר, חֲזִיר וְחֲזִיר הֶבֶר, אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לְזֶה - כְּלָאִים זֶה בְּזֶה:

ו. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּשׁוֹר הֶבֶר: אֲסוּר מְשׁוּם "אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ". וְחִלְבוֹ אֲסוּר. וְקָרַב לְגַבִּי מִזְבַּח. וְחִיב בַּמִּתְּנוּת. וְנִקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אֲבָל לֹא לְבֶשֶׂר תֹּאנֶה. וְהָרִי הוּא כְּפֶהֶמָה לְכָל דְּבָר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: זֶהוּ "תָּאוּ" הָאֲמוֹר בַּתּוֹרָה. וּמִתֵּר מְשׁוּם "אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ", וְחִלְבוֹ מִתֵּר, וּפְסוּל לְגַבִּי מִזְבַּח, וּפְטוּר מִן הַמִּתְּנוּת, וְנִקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְבֶשֶׂר-תֹּאנֶה, אֲבָל לֹא לְזִבְחֵי שְׁלָמִים. וְהָרִי הוּא כְּחֵיָה לְכָל דְּבָר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: תָּאוּ - בְּרִיָּה לְעֶצְמוֹ. שׁוֹר הֶבֶר - בְּרִיָּה לְעֶצְמוֹ:

ז. אֵין נוֹטְעִין שְׂרָבִיט שֶׁל רִמּוֹן, וְלֹא עֲקֻצִים שֶׁל רִמּוֹן בַּתּוֹךְ סֵדֵן שֶׁל שְׁקֵמָה. וְאֵין נוֹתְנִין זְמוּרָה בֵּין שְׁתֵּי קוֹרוֹת כְּדֵי שֶׁתִּרְבַּע בֵּינֵיהֶן. וְאֵין נוֹתְנִין שְׁנֵי מִינֵין בְּשִׁפּוּפְרַת אַחַת כְּדֵי שֶׁיִּבְלְעוּ זֶה מִזֶּה, וְאֵין מְרַכִּיבִין זֵיתִים בְּרֶכֶב שֶׁל תְּמָרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילָן בְּאֵילָן. וְאֵין מְרַכִּיבִין קֶשׁוֹת עַל גְּבִי הָאֵיזְמָא, וְלֹא תֵרֵד עַל גְּבִי יָרְבוּז, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵק בְּיָרֵק:

ח. אֵין מְרַכִּיבִין כֶּשׂוֹת עַל גְּבִי הָאֵיגָא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵק בְּאֵילָן. רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר יָרֵק בְּאֵילָן. אֵילָן בְּיָרֵק - רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מִתִּיר מְשׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אֲגָרָא אִישׁ כֶּפֶר עָכוּ:

ט. הַנּוֹתֵן מִיָּנָה שֶׁל תּוֹרְמוֹס בְּצַד מִיָּנָה שֶׁל דְּלַעַת כְּדֵי שֶׁתִּבְקַע הָאָרֶץ מִפְּנֵיהָ - חֵיב. הַזּוֹרֵעַ דְּבָר הַמְצַמֵּיחַ עַל גְּבֵי בְּצִים, וְעַל גְּבֵי חֵילַת - חֵיב. עַל גְּבֵי סֶלַע, וְעַל גְּבֵי אֲמַת הַמַּיִם - פְּטוּר:

י. הַזּוֹרֵעַ, וְהַמְנַכֵּשׁ, וְהַחוֹפֵה - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אִף הַמְקִיִּים - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְזוֹרְעִין זֶרַע וְזוֹרְעוּנֵי אֵילָן כְּאַחַת. הַזּוֹרֵעַ חֲרָצִנִּים עִם הַחֲטִיִּים - הָרִי זֶה לּוֹקֵה אֶת הָאֲרָבָעִים:

יא. כָּל סָאָה שֵׁישׁ בֶּה רַבַּע זֶרַע מִמִּין אַחַר - יִמְעֹט. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּדָבָרִים הַנּוֹפְלִים שְׁלֹשָׁה וְאַרְבַּע קַבִּין בְּבֵית סָאָה. זֶרַעוּנֵי הַגֶּנֶה - מְצַטְרָפִין אֶחָד מֵעֵשְׂרִים וְאַרְבָּעָה; בְּנוֹפֵל לְמִינוֹ. בֵּין שְׁנֹפֵל לְתוֹךְ אַחֲרִים, בֵּין שְׁנֹפְלוֹ אַחֲרִים לְתוֹכָהּ:

יב. הֵיטָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה חֲטִיִּין, וְנִמְלָךְ לְזַרְעָהּ שְׁעוּרִין - לֹא יִזְרַע עַד שִׁיּוֹפֵךְ. לֹא יִפִּיךְ - עַד שֶׁתִּתְלַע. עַד כַּמָּה הִיא מִתְלַעַת? עַד שִׁישָׁהּ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּמָקוֹם הַצִּנָּה, אֲבָל לֹא בְּמָקוֹם הַגְּרִיד, וּמִקְצַת הַיּוֹם כְּכֹל. אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת חוֹרֵשׁ דֶּק, אֲלֵא חוֹרֵשׁ חֲרִישׁ גָּסָה כְּתַלְמֵי הַרְבִּיעָה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: 'זֶנֶב הַסּוּס' הֵיטָה נְקִרִית. סוֹף עֲפָרָה שֶׁל זוֹ נוֹגַע בַּעֲפָרָה שֶׁל זוֹ, אִם צִמְחָה וְהוֹרִיד לְתוֹכָהּ בַּהֶמָּה וּלְקַטְתּוֹ - הָרִי זֶה מִתָּר:

יג. נְטוּעָה וְנִמְלָךְ לְזוֹרְעָה - גּוֹמֵם עַד פְּחוֹת מִטְּפַח, וְזוֹרֵעַ, וְאַחַר כֵּךְ מְשַׁרֵּשׁ. גּוֹמֵם עַד פְּחוֹת מִטְּפַח, וְכֹא וּמִצָּא עֲלִין עַל גְּבֵי תְּבוּאָה - מִתָּר לְשַׁעֲבֵר, וְאַסוּר לְעֵתִיד לְבֹא. עוֹקֵר אֵיזָה מֵהֵן שִׁירְצָה, וּמְקַיֵּם אֵיזָה מֵהֵן שִׁירְצָה:

יד. שְׂדֵה שְׁעָלוּ בוֹ עֵשְׂבִים - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהַפֵּךְ, אֲלֵא חוֹרֵשׁ וּמְחַפֵּה וּמְכַסֵּה, וְנוֹטֵל אֶת הַגֶּס מִלְּפָנָי פּוֹעֲלִין, וְאֵין בְּזָה מְשוּם מְקַיֵּם:

הַמְשַׁךְ רַמְב"ם מֵעֵמוּד אַחֲרוֹן:

בְּמֵי פְרוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְמֵא שְׂדֵבֵר טְמֵא, אֵינּוּ חוֹצֵין.

כְּבִיא מְגוּפַת הַחֲבִית שְׁנֵת־חֲלָחֶלֶה אִף עַל פִּי שְׂאִינָה נִשְׁמַטָּה, אֵינָה מוֹצֵלֶת: שְׁחָרֵי נִתְרַעַע הַצְּמִיר. הַפְּדוּר וְהַפְּקַעַת שְׁלֹגְמֵי שְׁנֵתָנָן עַל פִּי הַחֲבִית, וּמִרַח מִן הַצְּדָדִין לֹא הַצִּיל, עַד שִׁמְרַח עַל כָּל הַפְּדוּר וְעַל כָּל הַפְּקַעַת מוֹלְמָטָן לְמַעַל. וְכֵן בְּמִטְלִית שְׁלֹבְנָה, שִׁמְשָׁרָה עַל פִּי הַכְּלִי הֵיטָה שְׁלֹנֵר אוֹ שְׁלֵעוֹר, וְקִשְׁרָה בְּמִשְׁיַחָ אִם מִרַח מִן הַצְּדָדִין, הַצִּיל.

כְּבִיב הַמֵּת שְׁלֵעוֹר הַדָּג אוֹ הַנֵּיִר, שֶׁהִלְבִּישׁ בְּהֵן אֶת הַחֲבִית, וְצָרָה מוֹלְמָטָה הָרִי זוֹ מוֹצֵלֶת; וְאִם לֹא צָרָה אִף עַל פִּי שְׁמִרַח מִן הַצְּדָדִין, לֹא הַצִּיל.

כְּבִיג חֲבִית זְפוּתָה, שְׁנֵת־קִלְפָּה חֲחָרָם מוֹלְמָעֵלָה, וְחֹפֶת שְׁלֵה עוֹמֵר, וְנִתָּן כְּסוּי עַל הַחֹפֶת, וְדַחְקוּ עַד שְׂדֵבֵק בְּזָפֶת, וְנִמְצָא חֹפֶת עוֹמֵד בֵּין הַכְּסוּי וּבֵין נִרְקַע הַחֲבִית הָרִי זֶה מוֹצִיל; וְכֵן בְּכִלֵי הַמַּרְיִם וּכְיוּצָא בְּהֵן מוֹדְבָרִים הַמִּתְמַרְחִין, שְׁחִיחַ הַמִּתְמַרַּח בֵּין הַכְּסוּי וּבֵין הַכְּלִי כְּמוֹ זֶר הוֹאִיל וְהַכֵּל דְּבוֹקָיו, הָרִי זֶה מוֹצִיל.

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל-עשו אחיו וישלח יעקב אנגדיו קדמוהי לנת עשו אחוהי לארעה דשעיר	לחקלי אדום:
---	--------------------

וישלח יעקב מלאכים – מלאכים ממש. ארעה שעיר – לארץ שעיר. כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה, הטיל לה הפתוח ה"א בסופה.

ויצו אתם לאמר פה תאמרון לאדני לעשו פה אמר עבדך יעקב עם לבן דרית ואוחרית עד פעו:	ופקיד נתהון למימר פדין תימרון לרבוני לעשו פדנן אמר עבדך יעקב
--	---

גרתי – לא נעשיתי שר וחסוב אלא גר. אינך פדאי לשנוא אותי על פרפת אביד שברכני "הנה גביר לאתיד", שגרי לא נתקומה בי. דבר אחר: "גרתי" בגימטריא שש מאות ושלוש עשרה. פלומר: עם לבן הרשע גרתי, ושש מאות ושלוש עשרה מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים.

ויהי-לי שור וקמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא-חן בעיניך:	והו לי תורין וחקרין עאן ועבדיו ואמקו ושלחית לחנאה לרבוני לאשפחה רחמין בעיניך:
--	--

ויהי לי שור וקמור – אבא אמר לי: "מטל השמים ומשמני הארץ", זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ. שור וקמור – דרך ארץ לומר על שורים הרבה "שור". אדם אומר לחבירו: "בלילה קרא הסרגול", ואינו אומר "קראו הסרגולים". ואשלחה להגיד לאדני – להודיע שאני בא אליך. למצא חן בעיניך – שאני שלם עמך ומבקש אהבה.

וישבו המלאכים אל-יעקב לאמר באנו אל-אחיה אל-עשו וגם הלך לקראתך וארבע-מאות איש עמו:	ותבו אנגדיא לנת יעקב למימר אתינא לנת אחוה לנת עשו ואף אתי לקדמותך וארבע מאה גוברא עמיה:
--	--

באנו אל אחיך אל עשו – שהיית אומר "אחי הוא", אבל הוא נוהג עמך כעשו הרשע, עודנו בשנאתו.

ויירא יעקב מאד וינצר לו ויחץ את-העם אשר-אתו ואת-הצאן ואת-הבקר והגמלים לשני מחנות:	ודחיל יעקב לחדא ועקת ליה ופליג נת עמא דעמיה ונת ענא ונת תורי וגמליא לתרתיו משרנו:
--	--

ויירא, וינצר – "ויירא" שמה נהרג, "וינצר לו" אם נהרג הוא את אחרים.

ויאמר אם-יבוא עשו אל-המחנה האחת והפגה ויהי המחנה הנשאר לפליטה:	ואמר אם ייתי עשו למשריתא חדא וימחינה ויהי משריתא דתשתאר לשיובא:
---	--

המחנה האחת והפגה – "מחנה" משמש לשון זכר ולשון נקבה: "אם מחנה עלי מחנה" הרי לשון נקבה, "המחנה הזה" לשון זכר. וכן יש שאר דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה: "השמש יצא על הארץ", "מקצה השמים מוצאו" – הרי לשון זכר. "השמש זרחה על המים" – הרי לשון נקבה. וכן רוס: "והנה רוס גדולה באה" – הרי לשון נקבה. "ויגע בארבע פנות הבית" – הרי לשון זכר. "ורוס גדולה ותזק מפרק הרים" – הרי לשון זכר ולשון נקבה. וכן אש: "ואש יצאה מאת ה" לשון נקבה, "אש לוהט" לשון זכר. והנה המחנה הנשאר לפליטה – על פרחו, פי אלהים עמו. התקין עצמו לשלושה דברים: לדורון, לתפלה, ולמלקמה. לדורון: "ותעבור המחנה על פניו". לתפלה: "א-להי אבי אברהם". למלקמה: "והנה המחנה הנשאר לפליטה".

ויאמר יעקב א-להי אבי אברהם וא-להי אבי יצחק ו-הנה האמר אלי שוב לארעה ולמולדתך ואיטיבה עמך:	ואמר יעקב א-להי דאבא אברהם וא-להי דאבא יצחק וי דאמר לי טוב לארעה ולילדותך ואוטיב עמך:
--	--

וא-להי אבי יצחק – ולהלן הוא אומר "ופסד יצחק" ? ועוד: מהו שחזר והזכיר שם המיוחד, הנה לו לכתוב "האומר אלי שוב לארעה...!" אלא פה אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא: שפי הבטחות הבטחתי, אחת בצאתי מבית אבי מפאר שבע, שאמרת לי: "אני ה' א-להי אברהם אביד וא-להי יצחק". ושם אמרת לי: "ושמרתיה בכל אשר תלך". ובבית לבן אמרת לי: "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך". ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו, שאמר "ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך...". בשפי הבטחות הללו אני בא לפניך.

קטנתי מפל החסדים ומפלי-האמת אשר עשית את-עבדך כי במקלי עברתי את-הירדן והנה ועמה הייתי לשני מחנות:	זעירן זכנתי מפל חסדין ומפל טבנון דעבדת עם עבדך ארי יחידי עברית נת ירדנא הדין וכעו הוייתי לתרתיו משרנו:
---	---

קטנתי מפל החסדים – נתמעטו זכיותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לךד אני נרא שמה הבטחתי נתמלקתי בחטא, ויגרום לי להמסר ביד עשו. ומפל האמת – אמת דבריה, ששמרת לי כל הבטחות שהבטחתי. כי במקלי – לא הנה עמי לא כסף ולא זקב ולא מקנה אלא מקלי לבדו. ומדרש אגדה: נתן מקלו בירדן ונגמקו הירדן.

הצילני גא מיד אחי מיד עשו כפי-ירא אנכל אתו פן-יבוא והפני אם על-בנים:	שיזיבני כעו מידא דאחי מידא דעשו ארי דחיל אנא מניה דלמא ייתי וימחיניני אמא על בניה:
---	---

מיד אחי מיד עשו – מיד אחי שאין נוהג עמי ככח אלא כעשו הרשע.

ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתני את-ירעה כחול הים אשר לא-יספר מרב:	ואת אמרת אוטבא אוטיב עמך ואשוני נת בנד סגיאין כחלא דימא דלא ותמנון מסגי:
--	---

היטב איטיב – "היטב" בנכותה, "איטיב" בנכות אבותיה. **ושמתי את זרעך כחול הים** – וסיכן אמר לו כן, ונלא לא אמר לו אלא "והיה זרעך כעפר הארץ"? אלא שאמר לו: "כי לא אצנוד עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך", ולאברהם אמר: "והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים".

שני

ויגלו שם בלילה ההוא ויקח מן-הבא בידו מנחה לעשו אחיו:
ובת ממן בליליא ההוא ונסיב מן דאיתי בידיה תקרובתא לעשו אחיה:

הבא בידו – ברשותו. וכן: "ויקח את כל ארצו מידו". ומדרש אגדה: "מן הבא בידו" – אבנים טובות ומרגליות, שאדם צר בצרור ונושאם בידו.

עזים מאתים ותנישים עשירים רחלים מאתים ואילים עשירים:
עזי מאתו ותנישיא עסרין רחלי מאתו ודכרי עסרין:

עזים מאתים ותנישים עשירים – מאתים עזים צריכות עשירים תנישים, וכן כלם: הנזכרים כדי צורך הנקבות. ובבראשית רבה דורש מכאן לעונה האמורה בתורה: הטילים בכל יום, הפועלים שמים בשבת, הסמרים אסת בשבת, הגמלים אסת לשלושים יום, הספנים אסת לששה חדשים. ואיני יודע לכונן המדרש הזה בכיוון. אך נראה בעיני שלמדנו מכאן, שאין העונה שנה בכל אדם אלא לפי טורח המטל עליו, שמצינו כאן שמסר לכל תיש עשר עזים וכן לכל איל, לפי שהם פנויים ממלאכה דרכו להרבות תשמיש ולעבר עשר נקבות, ובהמה משנתעברה אינה מקבלת זכר. ופרים שעוסקין במלאכה, לא מסר לזכר אלא ארבע נקבות. ולחמור שהולך בדרך רחוקה שמי נקבות לזכר, ולגמלים שהולכים דרך יותר רחוקה נקבה אסת לזכר.

גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים עשרה אתנת עשרים ועשרם עשרה:
גמלי מינקתא ובניהון תלתין תורתא ארבעין ותורי עסרא אתני עסרין ועלי עסרא:

גמלים מיניקות שלשים, ובניהם – עמם. ומדרש אגדה: ובניהם "בנאיסם" – זכר כנגד נקבה. ולפי שצנוע בתשמיש, לא פרסמו הפתוב. ופרים – חמורים זכרים.

וימת בנד-עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל-עבדיו עברו לפני ורנח תשימו בין עדר ובין עדר:
ויהב בנד עבדוהי עדרא עדרא בלחודוהי ויאמר לעבדוהי עברו קדמיי ורנחא תשוון בין עדרא ובין עדרא:

עדר עדר לבדו – כל מין ומין לעצמו. **עברו לפני** – דרך יום או פחות, ואני אבא אחריכם. ורנח תשימו – עדר לפני חברו מלא עין. כדי להשביע עינו של אותו רשע ולתוהו על רבוי הדורון.

ויצו את-הראשון לאמר כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי-אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך:
ופקיד נת קדמאה למימר ארי יערענך עשו אחי וישאלנך למימר דמן את ולאן את אזיל ודמאן אליו דקדמך:

למי אתה – של מי אתה, מי שולחך? ומרגום: "דמאן את?". **ולמי אלה לפניך** – ואלה שלפניך של מי הם, למי המנחה הזאת שלוחה? למ"ד משמשת בראש התיבה במקום "של", כמו: "וכל אשר אתה רואה לי הוא", שלי הוא. "לה" הארץ ומלואה", של ה'.

ואמרת לעבדך ליעקב מנחה הוא שלוחה לאדני לעשו והנה גם-הוא אתרינו:
ותימר דעבדך דיעקב תקרבתא היא דמשלחא לרבוני לעשו והא אף הוא אתי בתרנא:

ואמרת לעבדך ליעקב – על ראשון ראשון, ועל אחרון אחרון. ששאלת "למי אתה?" – "לעבדך ליעקב" אני. ומרגום: "דעבדך דיעקב". וששאלת "ולמי אלה לפניך?" – "מנחה היא שלוחה...". **והנה גם הוא אתרינו** – יעקב.

ויצו גם את-השני גם את-השלישי גם את-פלי-ההלכים אתרי העדרים לאמר פדבר הזה תדברון אל-עשו במצאכם אתו:
ופקיד אף נת תננא אף נת תליתאה אף נת כל דאזליו בתר עדריא למימר כפתגמא קדין תמללון עם עשו פד תשפחון נתיא:

ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אתרינו כיי-אמר אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני ואתרי-כן אראה פניו אולי ישא פני:
ותימרון אף הא עבדך יעקב אתי בתרנא ארי אמר אניחגיה לרוגזיה בתקרובתא דאזלא קדמי ובתר פן אחזי אפוהי מאם יסב אפי:

אכפרה פניו – אבטל רגזו. וכן: "וכפר בריתכם את מות", "לא תוכלי כפרה". ונראה בעיני שכל כפרה שאצל עון נחטא ואצל פנים, פלו לשון קניס והעברה הן. ולשון ארמי הוא, והרבה בגמרא: "וכפר ידיה", "בעי לכפורי ידיה בהוא גברא". וגם בלשון המקרא נקראים המזנקים של קדש "כפורי נהב", על שם שהפכו מקנעם כדי בקו בשפת המזרק.

ומעבר המנחה על-פניו והוא לו בלילה-ההוא במתנה:
ועברת תקרובתא על אפוהי והוא בת בליליא ההוא במשריתא:

על פניו – כמו "לפניו". וכן: "תמס נשוד ושמע בה על פני תמיד". וכן: "המכעיסים אותי על פני". ומדרש אגדה: "על פניו" – אף הוא שרוי בכעס שהיה צריף לכל ה'.

ויקם בלילה הוא ויקח את-שתי נשיו ואת-שתי שפחתיו ואת-אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר בק:
וקם בליליא הוא ודבר נת תרתין נשוהי ונת תרתין לחינתיה ונת חד עסר בנוהי ועבר נת מעבר יובקא:

וְאֵת אֶחָד עֶשְׂרֵי יְלָדָיו – וְדִינָה הִיכָן הִתְהַדָּה? נִתְּנָה בְּתֻבָּה וְנָעַל בְּפָנֶיהָ, שָׁלָא יָתּוֹן בָּהּ עֶשׂוֹ עֵינָיו. וְלִכְדָּהּ נֶעְנַשׁ יַעֲקֹב שְׁמֹנְעָה מֵאַחֲיוֹ, שְׁמָא תַחֲזִירֶנּוּ לְמוֹטֵב, וְנִפְלָה בְּיַד שָׂכָם. יִבְק – שֵׁם הַנְּהַר.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב וַיַּעֲבֵר אֶת-הַגָּחַל וַיַּעֲבֵר אֶת-אֲשֵׁר-לוֹ: **וַדְּבַרנוּן וַאֲעַבְרַנוּן יַת נַחְלָא וַאֲעַבְרַ יַת דְּלִיָּה:**

אֵת אֲשֵׁר לוֹ – הַבְּהֵמָה וְהַמְטַלְטָלִים. עֲשֵׂה עֲצֻמוֹ כַּגֹּשֶׁר, נוֹטֵל מִכָּאן וּמִנִּיחַ כָּאן.

וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עָלוֹת הַשָּׁחַר: **וַאֲשַׁתָּאָר יַעֲקֹב בַּלְחֻדוּזָהּ וַאֲשַׁתְּדַל גּוֹבְרָא עַמִּיָּה עַד דְּסָלִיק צַפְרָא:**

וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב – שָׂכַח פָּפִים קִטְנִים וְחִזּוֹר עֲלֵיהֶם. וַיֵּאבֶק אִישׁ – מִנְחָם פִּרַשׁ "וַיִּתְעַפֵּר אִישׁ", לְשׁוֹן אֶבֶק, שֶׁהָיוּ מַעֲלִים עִפְרָ בְּרִגְלֵיהֶם עַל יְדֵי נַעֲנוּעַם. וְלִי גִרָאָה שֶׁהוּא לְשׁוֹן "וַיִּתְקַשֵּׁר". וְלְשׁוֹן אֲרָמִי הוּא: "בְּמַר דְּאֶבְיָקוּ בֵּיה", "וַאֲבִיק לִיָּה מִיבֶק" – לְשׁוֹן עֲנִיבָה, שֶׁפֶן דָּרַךְ שְׂנִיָּם שְׁמַתְעֲצָמִים לְהַפִּיל אִישׁ אֶת רַעְהוֹ שְׁחֻבְקוֹ וְאוּבְקוֹ בְּזַרְעוֹתָיו. וּפְרָשׁוֹ רַבּוּתֵינוּ וְזָכוּנָם לְכַרְכָּה שֶׁהוּא שָׂרוֹ שֶׁל עֶשׂוֹ.

וַנִּרְאָ פִי לֹא יָכֹל לֹא וַיִּגַע בְּכַף-יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף-יָרְכּוֹ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ: **וַחֲזָא אַרְי לֹא יָכִיל לִיָּה וַקְרִיב בְּפִתֵי יָרְכִיָּה וַזַּע פִּתֵי יָרְכָא דִּיעַקֹב בְּאַשְׁתְּדֻלוּתִיָּה עַמִּיָּה:**

וַיִּגַע בְּכַף יָרְכּוֹ – קוּלִית הַיָּרֵךְ הַתְּקוּוֹעַ בַּקְּלָבוּסִית קְרוּי "כַּף", עַל שֵׁם שֶׁהַבָּשָׂר שֶׁעָלֶיהָ כָּמִין כַּף שֶׁל קִדְרָה. וַתִּקַּע – נִתְקַעָה מִמְּקוֹם מְחַבְרָתָהּ. וְדוּמָה לוֹ: "פֶּן תִּקַּע בְּפִשִׁי מִמֶּנּוּ", לְשׁוֹן הַסֶּרֶה. וּבַמִּשְׁנָה: "לְקַעֲקַע בִּיצְתוֹ", לְשֶׁרֶשׁ שְׂרָשִׁיקוֹ.

וַיֵּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֵּאמֶר לֹא אֲשַׁלְחֶנּוּ כִּי אִם-בְּרַכְתֵּנִי: **וַאֲמַר שְׁלַחְנִי אַרְי סָלִיק צַפְרָא וַאֲמַר לֹא אֲשַׁלְחֶנּוּ אֶ-לְהִינּוּ בְּרִיכְתֵּנִי:**

כִּי עָלָה הַשָּׁחַר – וְצָרִיךְ אֲנִי לוֹמַר שִׁירָה בְּיוֹם. בְּרַכְתֵּנִי – הוֹדָה לִי עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּרַכְתֵּנִי אֲבִי, שֶׁעֲשׂוֹ מְעַרְעֵר עֲלֵיהֶן.

וַיֵּאמֶר אֵלָיו מַה-שָּׂמָךְ וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב: **וַאֲמַר לִיָּה מִן שְׂמָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב:**

וַיֵּאמֶר לֹא יַעֲקֹב וַאֲמַר עוֹד שְׂמָךְ כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל כִּי-שִׁרְיָתָ עַם-אֶ-לֹהִים וְעַם-אֲנָשִׁים וַתּוֹכַל: **וַאֲמַר לֹא יַעֲקֹב וַתֵּאמֶר עוֹד שְׂמָךְ אֶ-לְהִינּוּ יִשְׂרָאֵל אַרְי רַב אֶתָּה קָדָם יְיָ וְעַם גּוֹבְרִיא וַיְכִילְתָּא:**

לֹא יַעֲקֹב – לֹא יֵאמַר עוֹד שֶׁהַבְּרָכוֹת כָּאוֹ לֶךְ בְּעַקְבָּה וּרְמִיָּה, כִּי אִם בְּשִׁרְיָה וְגַלּוּי פָּנִים. וְסוּפָה שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִגְלָה אֵלָיוּ בְּבֵית אֵל וּמִחֲלִיף שְׂמָךְ, וְשֵׁם הוּא מְבָרַךְ. וְאֲנִי שֵׁם אֶהְיֶה, וְאוֹדָה לֶךְ עֲלֵיהֶן. וְזֶה שֶׁפִּתּוּב: "וַיִּשָּׂר אֵל מִלְּאָךְ וַיִּכַּל כְּכָה וַיִּתְסַנֵּן לוֹ" – כְּכָה הַמִּלְאָךְ וַיִּתְסַנֵּן לוֹ. וַיֵּמָה נִתְסַנֵּן לוֹ? "בֵּית אֵל יִמְצָאֵנוּ וְשֵׁם יִדְבַר עִמָּנוּ": הַמָּמָן לִי עַד שֶׁיִּדְבַר עִמָּנוּ שֵׁם. וְלֹא רָצָה יַעֲקֹב, וְעַל כְּרַחוּ הוֹדָה לוֹ עֲלֵיהֶן. וְזֶהוּ "וַיִּבְרָךְ אוֹתוֹ שֵׁם" – שֶׁהָיָה מִתְסַנֵּן לְהַמְתִּין לוֹ וְלֹא רָצָה. וְעַם אֲנָשִׁים – עֶשׂוֹ וְלָכוּ. וַתּוֹכַל – לָקַם.

וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֵּאמֶר הֲגִידָהּ-נָא שְׂמָךְ וַיֵּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשָׂמִי וַיַּבְרַךְ אוֹתוֹ שֵׁם: **וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַאֲמַר חַו כַּעַן שְׂמָךְ וַאֲמַר לָמָּה דָּנָן אֶתָּה שְׁאִיל לְשָׂמִי וַיְבָרִךְ יַתִּיָּה תַמָּן:**

לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל – אֵין לָנוּ שֵׁם קְבוּעַ, מִשְׁתַּנֵּין שְׁמוֹתָנוּ, הַפֵּל לְפִי מַצּוֹת עֲבוֹדַת הַשְּׁלִיחוֹת שְׂאֵנוּ מִשְׁתַּלְחִים.

שְׁלִישִׁי

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיָּאל כִּי-רָאִיתִי אֶ-לֹהִים פָּנִים אֶל-פָּנִים וַתִּנְצַל נַפְשִׁי: **וַקְרָא יַעֲקֹב שְׂמָא דְאַתְרָא פְּנִיָּאל אַרְי חֲזִיתִי מִלְּאָכָא דִּינִי אַפִּין בְּאַפִּין וַאֲשַׁתִּיזַבַּת נַפְשִׁי:**

וַיִּנְרַח-לוֹ הַשְּׂמִשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת-פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלַע עַל-יָרְכּוֹ:

וַיִּנְרַח לוֹ הַשְּׂמִשׁ – לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם הוּא: כְּשֶׁהִגַּעְנוּ לְמָקוֹם פְּלוּגֵי הָאִיר לָנוּ הַשָּׁחַר. וְזֶה פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: "וַיִּנְרַח לוֹ" – לְצַרְפוֹ, לְרַפְּאֵת אֶת צֹלְעָתוֹ, כְּמָה דְתִימָא: "שְׂמִשׁ צָדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ". וְאוֹתוֹן שְׁעוֹת שֶׁמִּהְרָה לְשִׁקּוּעַ בְּשִׁבְלֵוֹ כְּשִׁיזָא מִבְּאָר שָׁבַע, מִהְרָה לְזָרוּחַ בְּשִׁבְלֵוֹ. וְהוּא צוֹלַע – הָיָה צוֹלַע כְּשִׁנְרַחַה הַשְּׂמִשׁ.

עַל-כֵּן לֹא-יֵאָכְלוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-גִּיד הַנְּשִׂאָה אֲשֶׁר עַל-כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף-יָרְכּוֹ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנְּשִׂאָה: **הַדִּין אַרְי קְרִיב בְּפִתֵי יָרְכָא דִּיעַקֹב בְּגִידָא נְשִׂאָה:**

גִּיד הַנְּשִׂאָה – לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "גִּיד הַנְּשִׂאָה"? לְפִי שֶׁנְּשִׂאָה מִמְּקוֹמוֹ וְעָלָה, וְהוּא לְשׁוֹן כְּפִיזָה. וְכֵן: "נְשִׂאָה גּוֹבְרָתָם"; וְכֵן: "כִּי נִשְׁנִי אֶ-לֹהִים אֶת כָּל עַמְלִי". וְכֵן בְּלַע"ז. כָּל בְּשָׂר גְּבוּהַ וְתוֹלוֹל וְעוֹלוֹל קְרוּי "כַּף", כְּמוֹ: "עַד שֶׁתִּתְמַרֵּךְ הַכַּף" בְּסִימְנֵי בְּגָרוֹת.

וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עֶשְׂו בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַץ אֶת-הַיְלָדִים עַל-לְאָה וְעַל-רָחֵל וְעַל-רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשָּׁפְחוֹת: **וַיִּזְקַף יַעֲקֹב עֵינֻוֹהִי וַחֲזָא וְהָא עֶשְׂו אֶתִּי וְעַמִּיָּה אַרְבַּע מֵאָה גּוֹבְרָא וּפְלִיג יַת בְּנֵיָא עַל לְאָה וְעַל רָחֵל וְעַל תַּרְתִּין לַחֲיִנְתָּא:**

וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עֶשְׂו בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַץ אֶת-הַיְלָדִים עַל-לְאָה וְעַל-רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשָּׁפְחוֹת: וַיִּזְקַף יַעֲקֹב עֵינֻוֹהִי וַחֲזָא וְהָא עֶשְׂו אֶתִּי וְעַמִּיָּה אַרְבַּע מֵאָה גּוֹבְרָא וּפְלִיג יַת בְּנֵיָא עַל לְאָה וְעַל רָחֵל וְעַל תַּרְתִּין לַחֲיִנְתָּא:

וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עֶשְׂו בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַץ אֶת-הַיְלָדִים עַל-לְאָה וְעַל-רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשָּׁפְחוֹת: **וַיִּזְקַף יַעֲקֹב עֵינֻוֹהִי וַחֲזָא וְהָא עֶשְׂו אֶתִּי וְעַמִּיָּה אַרְבַּע מֵאָה גּוֹבְרָא וּפְלִיג יַת בְּנֵיָא עַל לְאָה וְעַל רָחֵל וְעַל תַּרְתִּין לַחֲיִנְתָּא:**

וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עֶשְׂו בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַץ אֶת-הַיְלָדִים עַל-לְאָה וְעַל-רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשָּׁפְחוֹת: **וַיִּזְקַף יַעֲקֹב עֵינֻוֹהִי וַחֲזָא וְהָא עֶשְׂו אֶתִּי וְעַמִּיָּה אַרְבַּע מֵאָה גּוֹבְרָא וּפְלִיג יַת בְּנֵיָא עַל לְאָה וְעַל רָחֵל וְעַל תַּרְתִּין לַחֲיִנְתָּא:**

וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עֶשְׂו בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַץ אֶת-הַיְלָדִים עַל-לְאָה וְעַל-רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשָּׁפְחוֹת: **וַיִּזְקַף יַעֲקֹב עֵינֻוֹהִי וַחֲזָא וְהָא עֶשְׂו אֶתִּי וְעַמִּיָּה אַרְבַּע מֵאָה גּוֹבְרָא וּפְלִיג יַת בְּנֵיָא עַל לְאָה וְעַל רָחֵל וְעַל תַּרְתִּין לַחֲיִנְתָּא:**

זהו עבר לפנייהם וישתחו ארצה שבע פעמים
עז-גשתו עז-אחיו:
זהו עבר קדמיהו וסגיד על ארעא שבע זמנין עד מקרביה לנת אחוהי:

עבר לפנייהם – אמר: אם יבא אותו רשע להלחם, ילחם בי תחלה.

וירץ עשו לקראתו ויתבקלו ויפל על-צוארו
וישקהו ויבכו:
ויהט עשו לקדמותיה וגפפיה ויפל על צוריה וישקהו ויבכו:

ויתבקלו – נתגלגלו רחמיו כשראהו משתנה כל השתנאות הללו. וישקהו – נקוד עליו. ויש חולקין בדבר הנה בבריתא דספרי: יש שדרשו נקדה זו, לומר שלא ינשקו בכל לבו. אמר רבי שמעון בן יוחאי: הלכה היא, בידוע שעשו שונא ליעקב; אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה, ונשקו בכל לבו.

וישא את-עיניו וירא את-הנשים ואת-הילדים
ויאמר מי-אלה לך ויאמר הילדים אשר-תגו א-
להים את-עבדך:
ויקח ית עינוהי וקחא ית נשיא וית בנאי ויאמר מאן אליו לך ויאמר בנאי דתו יי ית עבדך:

מי אלה לך – מי אלה להיות שלך.

רביעי

ותגשן השפחות הנה וילדיהו ותשתחוו:
ויקריבא לחינתא אנין ויבניהו וסגידא:

ותגש גמ-לאה וילדיה וישתחו ואתר נגש יוסף
ורחל וישתחו:
ותגש יוסף ורחל – בכלן, האמהות נגשות לפני הבנים; אבל רחל, יוסף נגש לפניה. אמר: אמי ופת תואר, שמה ויתלה בה עיניו אותו רשע; אעמד כנגדה ואעכבנו מלהסתכל בה. מאן זכה יוסף לברכת "עלי עין".

ויאמר מי לך כל-המתנה אשר פגשתי ויאמר
למצאתי בעיני אדני:
מי לך כל המתנה – מי כל המתנה אשר פגשתי שהיא שלך? כלומר: למה הוא לך? פשוטו של מקרא על מוליכי המנחה. ומדרשו, פתוח של מלאכים פגע, שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו ואומרים להם: של מי אתם? והם אומרים להם: של עשו, והן אומרים: הכו, הכו! ואלו אומרים: הניחו, בנו של יצחק הוא; ולא היו משגיחים עליו. בן בנו של אברהם הוא; ולא היו משגיחים. אחיו של יעקב הוא! אומרים להם: אם כן, משלנו אתם.

ויאמר מא לך כל משרייתא הדיא דערעית ויאמר לאשפחא רחמין בעיני
רבוני:
מי לך כל המתנה – מי כל המתנה אשר פגשתי ויאמר: לאשפחא רחמין בעיני רבוני:

מי לך כל המתנה – מי כל המתנה אשר פגשתי שהיא שלך? כלומר: למה הוא לך? פשוטו של מקרא על מוליכי המנחה. ומדרשו, פתוח של מלאכים פגע, שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו ואומרים להם: של מי אתם? והם אומרים להם: של עשו, והן אומרים: הכו, הכו! ואלו אומרים: הניחו, בנו של יצחק הוא; ולא היו משגיחים עליו. בן בנו של אברהם הוא; ולא היו משגיחים. אחיו של יעקב הוא! אומרים להם: אם כן, משלנו אתם.

ויאמר עשו יש-לי רב אחי יתי לך אשר-לך:
יחי לך אשר לך – פאן הודה לו על הברכות.

ויאמר יעקב אל-נא אם-נא מצאתי חן בעיניך
ולקחת מנחתי מנדי פי על-פן ראיתי פניך פראת
פני א-להים ותראני:
ואמר יעקב בכעו אם כעו אשפחית רחמין בעיניך ותקביל תקרובתי מן ידי ארי על כן חזיתנון לאפך כחזו אפי רברבניא ואתרעית לי:

אל נא – אל נא תאמר לי כן. אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מנדי פי על כן ראיתי פניך וגומר – כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי, על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כפראת פני המלאך; שראיתי שר שלך. ועוד, על שנתרצית לי למחל על סורחני. ולמה הנפיר לו ראית המלאך, כדי שיתברא הימנו ויאמר: ראה מלאכי ונצול, איני יכול לו מעתה. ותראני – נתפסק לי. וכן כל רצון שבמקרא – לשון פיוס, אפיימינו"ט בלעז. וכן: "פי לא לרצון יתנה לך", הקרבנות באות לפיט ולרצות; וכן: "שפתי צדיק ידעו רצון", יודעים לפיט ולרצות.

קחנא את-ברכתל אשר הבאת לך פי-חנני א-
להים וכי יש-לי כל ויפצרו בו ויקח:
קביל כעו ית תקרובתי דאתינאת לך ארי רחם עלי יי ונארי אית לי כולא ואתקיף ביה וקביל:

ברכתי – מנחתי. מנחה זו הבאה על ראית פנים ולפרקים, אינה באה אלא לשאלת שלום. וכל ברכה שהיא לראית פנים, כגון: "ויברך יעקב את פרעה"; "עשו אתי ברכה" דסנחריב; וכן "לשאל לו לשלום ולברכו" דתועי מלך חמט, כלם לשון ברכת שלום הן, שקורין בלעז שלודא"ר. אף זו, "ברכתי" – מו"ן שלוד"ו. אשר הבאת לך – לא טרחת בה; ואני נעשתי להגיעה עד שבאה לידך. חנני – נוי ראשונה מדגשת, לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ו, שהיה לו לומר: 'חנני', שאין חנו בלא שני נוני"ו, והשלישית לשמוש; כמו: "עשני". יש לי כל – כל ספוקי. ועשו דבר בלשון גאונה, "יש לי רב", יותר ויותר מקדי צרכי.

ויאמר נסעה ונגלכה ואלכה לנגדה:
נסעה – כמו: "שמעה, סלחה" שהוא כמו "שמע, סלח". אף פאן: "נסעה" כמו "נסע", והנו"ן סוד בתכה. ותרגום של אונקלוס: "טול ונהך"; עשו אמר ליעקב: נסע מאן ונלך. ואלכה לנגדה – בשנה לך; טובה זו אעשה לך, שאאריך ימי מהלכתי ללכת לאט, פאשר אתה צריה. ונהו לנגדה, בשנה לך.

ויאמר אליו אדני ידע פי-הילדים רפים והצאן
והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל-
הצאן:
ואמר ליה רבוני ידע ארי נקניא רפיכין וענא ותורי מינקתא עלי אם אדחוקנון יומא חד וימותון כל ענא:

עלות עלי – הצאן והבקר, שהן **עלות** – מטלות עלי, לנהלן לאט. **עלות** – מגדלות עוליהן, לשון "עולל ויונק"; "עול נמים"; "ושתי פרות עלות", ובלעז אינפנטיי"ש. ודפקום יום אחד – ואם ידפקום יום אחד לנגעם בדרך במרוצה, ונתו פל הצאן. ודפקום – כמו: "קול דודי דופק", בוקש בדלת.

יעבר-נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי
ולרגל המלאכה אשר-לפני ולרגל הילדים עד אשר-אבא אל-אדני שעירה:

יעבר נא אדני – אל נא תאריך ימי הליכתך; עבר כפי דרכך, ואף אם תתרחק. **אתנהלה** – אתנהל, ה"א ותרה, כמו "ארדה"; "אשמעה". **לאטי** – לאט שלי. לשון נחת, כמו: "ההלכים לאט"; "לאט לי לנער". "לאטי", הלמ"ד מן היסוד ואינה משמשת: **אתנהל** נחת שלי. **לרגל המלאכה** – לפי צרך הליכת רגלי המלאכה המטלת עלי להוליך. **ולרגל הילדים** – לפי רגליהם שהם יכולים לילך. **עד אשר אבא אל אדני שעירה** – הרחיב לו הדרך, שלא היה דעתו ללכת אלא עד ספות. אמר: אם דעתו לעשות לי רעה, ימתין עד בואי אצלו. והוא לא הלך; ואימתי ילך? בימי המשיח, שנאמר: "ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו". ומדרשי אגדה יש לפרשה זו רבים.

ויאמר עשו אציגה-נא עמך מן-העם אשר אתי
ויאמר למה זה אמצא-תן בעיני אדני:
ויאמר עשו אשובך פען עמך מן עמא דעמי ואמר למה דנו אשכח רחמין בעיני רבוני:

ויאמר למה זה – מעשה לי טובה זו? שאיני צריך לה. **אמצא תן בעיני אדני** – ולא תשלם לי עתה שום גמול.

וישב ביום ההוא עשו לדרך שעירה:
ותב ביומא ההוא עשו לאורחיה לסעיר:

וישב ביום ההוא עשו לדרך – עשו לבדו; וארבע מאות איש שהלכו עמו נשטמו מאצלו אחד אחד. והיכן פרע להם הקדוש ברוך הוא? בימי דוד, שנאמר: "כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים".

ויעקב נסע ספתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה ספת
על-בן קרא שם-המקום ספות:
ויעקב נטל לספות ויבא ליה ביתא ולבעיריה עבד מטלן על בן קרא שמייה דאתרא ספות:

ויבן לו בית – שהיה שם שמונה עשר חדש, קניז וחצר קניז. "ספות" – קניז, "בית" – חצר, "ספות" – קניז.

ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען בבאו
מפדן ארם ויחן את-פני העיר:
ויאתא יעקב שלים לקראת דשכם דבארעא דכנען במיתוהי מפדן ארם
ושרא לקביל קראתא:

שלם – שלם בגופו, שנתרפא מצלעתו. שלם בממונו, שלא חסר כלום מכל אותו דורו. שלם בתורתו, שלא שכח תלמודו בבית לבן. **עיר שכם** – כמו "לעיר". נכמוהו: "עד באנה בית לחם". **בבאו מפדן ארם** – באדם האומר לחברו: יצא פלוני מבין שני אריות וביא שלם. אף פאן: **ויבא שלם מפדן ארם**, מלבן ומעשו שנודונו לו בדרך. ויחן את פני העיר – ערב שבת היה. בשאלות דרב אקאי.

ויקן את-חלקת השדה אשר נטתה-שם אהלו מנד
בני-חמור אבי שכם במאה קשיטה:
ויבן ית אחסנת חקלא דפרסיה תמן למשכניה מנד בני חמור אבוהי
דשכם במאה חורפן:

קשיטה – מעה. אמר רבי יעקבא: כשהלכתי לכרפי הים, היו קורין למעה "קשיטה".

ויצב-שם מזבחת ויקרא-לו אל א-להי ישראל:
ואקים תמן מזבח ופלח עלוהי קדם אל אלהא דישראל:

ויקרא לו אל א-להי ישראל – לא שהמזבח קרוי "א-להי ישראל", אלא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא עמו והצילו, קרא שם המזבח על שם הנס, להיות שבחו שם מקום נזכר בקריאת השם; כלומר: מי שהוא אל, הוא הקדוש ברוך הוא – הוא לא-להים לי, ששמי ישראל. וכן מצינו במשה: "ויקרא שמו ה' נסי"; לא שהמזבח קרוי ה', אלא על שם הנס – קרא שם המזבח, להזכיר שבחו של הקדוש ברוך הוא: ה' הוא נסי. ורבומינו דרשוהו שהקדוש ברוך הוא קראו ליעקב "אל". ודברי תורה "כפטיש יפצץ סלע", מתחלקים לכמה טעמים; ואני לישב פשוטו של מקרא באתי.

חמישי פרישת דינה

ותצא דינה בת-לאה אשר ילדה ליעקב
לראות בבנות הארץ:
ונפקת דינה בת לאה דילידת ליעקב למחזי בבנת ארעא:

בת לאה – ולא בת יעקב? אלא על שם יציאתה נקראת "בת לאה", שאף היא – יצאנית היתה, שנאמר: "ותצא לאה לקראתו" [ועליה משלו המשל: כאמה – בבתה.

ויבא אתה שכם בן-חמור החני נשיא הארץ ויקח
אתה וישכב אתה ויענה:
וישכב אותה – פדרךה. ויענה – שלא פדרךה.

ותדבק נפשו בדינה בת-יעקב ויאהב את-הנער
וידבר על-לב הנער:
ואתרעיאת נפשיה בדינה בת יעקב ורחים ית עולימתא ומליל על לבה דעולימתא:

על לב הנערה – דברים המתנשבים על הלב; ראי, אביה בעלוקת שדה קטנה, כמה ממון בזבז! אני אשארה, ומקני העיר וכל שדומיה.

ויאמר שכם אל-חמור אביו לאמר קח-לי את-
הילדה הזאת לאשה:
ואמר שכם לחמור אבוהי למימר סב לי ית עולימתא הדא לאתו:

<p>וַיַּעֲקֹב שְׁמַע אָרִי סָאִיב יֵת דִּינָה בְּרַמְיָה וּבְנוֹהֵי הוּוּ עִם אִיתוּהֵי בְּחַקְלָא וְשִׁתִּיק יַעֲקֹב עַד מִיתִיהוּן:</p>	<p>וַיַּעֲקֹב שְׁמַע כִּי טָמְאָה אֶת־דִּינָה בְּתֹו וּבְנָיו הִנּוּ אֶת־מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וְהִתְרַשׁ יַעֲקֹב עַד־בָּאָם:</p>
<p>וּנְפִיק חֲמוֹר אָבוּהֵי דְשָׁכְם לֹות יַעֲקֹב לְמַלְלָא עֲמִיָה:</p>	<p>וַיֵּצֵא חֲמוֹר אֲבִי־שָׁכְם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ:</p>
<p>וּבְנֵי יַעֲקֹב עָאלוּ מִן חַקְלָא כַד שְׁמַעוּ וְאִתְנַסְסוּ גּוּבְרִיָא וְתַקִּיף לַהוּן לַחֲדָא אָרִי קִלְנָא עֵבֵד בִּישְׂרָאֵל לְמִשְׁכַּב יֵת בֵּת יַעֲקֹב וְכֹן לֹא כָשָׁר דִּיתְעַבִּיד:</p>	<p>וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשִׁמְעוּם וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי־נִבְלָה עֲשָׂה בִישְׂרָאֵל לְשַׁכַּב אֶת־בֵּת־יַעֲקֹב וְכֹן לֹא יַעֲשֶׂה:</p>
<p>וְכֹן לֹא יַעֲשֶׂה – לַעֲנוֹת אֶת הַבְּתוּלוֹת; שְׁהֵאֲמוֹת גְּדָרוּ עֲצָמוֹן מִן הָעֲרִיּוֹת עַל דְּיֵי הַמַּבּוּל.</p>	
<p>וּמְלִיל חֲמוֹר עֲמָהוּן לְמִימַר שְׁכָם בְּרִי אִתְרַעִיאת נַפְשִׁיה בְּבִרְתָּכוֹן הִבו כַּעֲן יֵתָה לִיָה לְאִתּוֹ:</p>	<p>וַיַּדְבֵּר חֲמוֹר אִתְּמָה לְאֹמַר שְׁכָם בְּנֵי חַשְׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבִתְכֶם תָּנוּ נָא אִתָּה לְוֹ לְאִשָּׁה:</p>
<p>חַשְׁקָה – חַפְצָה.</p>	
<p>וְאִתְחַתְּנוּ בְּנָא בְּנִתְכוֹן תַּתְּנוּן לְנָא וְיֵת בְּנִתְנָא תַסְבּוּן לְכוּן:</p>	<p>וְהִתְחַתְּנוּ אִתְּנוּ בְּנִתְכֶם תַּתְּנוּ־לָנוּ וְאֶת־בְּנִתְנוּ תַקְחוּ לָכֶם:</p>
<p>וְעַמְנָא תַתְּבוּן וְאַרְעָא תַהֵי קְדַמִּיכוֹן תִּיבוּ וְעַבִּידוּ בַה סְחוּרְתָא וְאַחְסִינוּ בַה:</p>	<p>וְאִתְנוּ תַשְׁבוּ וְהִאֲרִץ תַהֲיָה לְפָנֵיכֶם שְׁבוּ וּסְחוּרֹה וְהִאֲחִזּוּ בַה:</p>
<p>וְאֹמַר שְׁכָם לְאָבוּהָא וּלְאִסְתָּהּ אֲשַׁפַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵיכוֹן וּדְתִימְרוּן לִי אִתִּין:</p>	<p>וַיֹּאמֶר שְׁכָם אֶל־אָבִיָהּ וְאֶל־אִסְתָּיהָ אֲמַצְאִתָּן בְּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי אִתּוֹ:</p>
<p>אִסְגוּ עָלַי לַחֲדָא מוּהַרִין וּמַתְּנִין וְאִתִּין כְּמָא דְתִימְרוּן לִי וְהִבוּ לִי יֵת עוּלִימְתָא לְאִתּוֹ:</p>	<p>הֲרַבּוּ עָלַי מְאֹד מִהֵר וּמִתָּן וְאִתְנָה כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וּתְנוּ־לִי אֶת־הַנְּעַר לְאִשָּׁה:</p>
<p>מִהֵר – כְּתַבָּה.</p>	
<p>וְאִתִּיבוּ בְנֵי יַעֲקֹב יֵת שְׁכָם וְיֵת חֲמוֹר אָבוּהֵי בְּחַקְמָא וּמְלִילוּ דְסָאִיב יֵת דִּינָה אִתְתַּהוּן:</p>	<p>וַיַּעֲנוּ בְנֵי־יַעֲקֹב אֶת־שְׁכָם וְאֶת־חֲמוֹר אָבוּי בְּמַרְמָה וַיַּדְבֵּרוּ אֲשֶׁר טָמְאָה אֶת דִּינָה אִתְּמָם:</p>
<p>בְּמַרְמָה – בְּחַקְמָה. אֲשֶׁר טָמְאָה – הַפְּתוּב אֹמֵר שְׁלֹא הִנְתָּה רַמְיָה, שְׁהֲרִי "טָמְאָה אֶת דִּינָה אִתְּמָם".</p>	
<p>וְאִמְרוּ לַהוּן לֹא נַפּוּל לְמַעַבְד פְּתַגְמָא הַדִּין לְמַתְּנִין יֵת אִתְתַּנָּא לְגַבַר דְּלִיָה עָרְלָא אָרִי חַסְדָּא הִיא לְנָא:</p>	<p>וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר הַזֶּה לְמַתְּנִין אֶת־אִתְתַּנּוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר־לּוֹ עָרְלָה כִּי־חַרְפָּה הוּא לָנוּ:</p>
<p>חַרְפָּה הוּא – שְׁמִץ פְּסוּל הוּא אֲצִלְנוּ. הַבָּא לְחַרְף חֲבָרוּ – הוּא אֹמֵר לוֹ: עָרַל אִתָּה, אוּ בֶן עָרַל. "חַרְפָּה" בְּכָל מְקוֹם – גְּדוּף.</p>	
<p>בְּרַם בְּדָא נַשְׁפַּס לְכוּן אִם תַּהוּן כְּנִתְנָא לְמַגְזַר לְכוּן כָּל דְּכוּרָא:</p>	<p>אִדְ־בְּזָאת נָאוֹת לָכֶם אִם תַּהֲיוּ כְּמִנּוּ לְהַמְלֹל לָכֶם כָּל־זָכָר:</p>
<p>נָאוֹת לָכֶם – נִתְרַצָּה לָכֶם; לְשׁוֹן "וַנֵּאֲתוּ הַכְּהֻנִּים". לְהַמְלֹל – לְהִיּוֹת נִמְלוּל. אִיבוּ לְשׁוֹן "לְפַעֲל", אֶלְא לְשׁוֹן "לְהַפְעִיל".</p>	
<p>וְנִתְנוּ יֵת בְּנִתְנָא לְכוּן וְיֵת בְּנִתְכוֹן נַסֵּב לְנָא וְנִתִּיב עֲמִיכוֹן וְנָהִי לְעַמָּא חַד:</p>	<p>וַנִּתְנוּ אֶת־בְּנִתְנוּ לָכֶם וְאֶת־בְּנִתְכֶם גְּקַח־לָנוּ וַיִּשְׁבְּנוּ אִתְּכֶם וְהִיָנוּ לְעַם אֶחָד:</p>
<p>וְנִתְנוּ – נוּ"ו שְׁנֵי מְדַגְּשֵׁת, לְפִי שְׁהִיא מְשֻׁמֶשֶׁת בְּמִקוֹם שְׁתֵּי נוּי"ו, 'וְנִתְנָנוּ'. וְאֶת בְּנִתְכֶם נִקַּח לָנוּ – אִתָּה מוּצָא בְּתַנְאִי שְׁאֹמֵר חֲמוֹר לְיַעֲקֹב וּבְתַשׁוּבַת בְּנֵי יַעֲקֹב לְחֲמוֹר, שְׁתַּלּוּ הַתְּשׁוּבוֹת בְּבִנֵי יַעֲקֹב, לְקַח בְּנוֹת שְׁכָם אֶת שְׁיִבְחָרוּ לָהֶם, וּבְנוֹתֵיהֶם יִתְנוּ לָהֶם לְפִי דַעְתָּם; דַּעְתֵּיהֶם: "וְנִתְנָנוּ אֶת בְּנִתְנוּ", לְפִי דַעְתְּנוּ, "וְנָאָת בְּנִתְכֶם נִקַּח לָנוּ", כְּכָל אֲשֶׁר נִחְפְּזָן. וַיִּשְׁבְּדוּרָו חֲמוֹר וּשְׁכָם בְּנוּ אֵל יוֹשְׁבֵי עִירָם, הִפְכוּ הַדְּבָרִים: "אֶת בְּנִתְכֶם נִקַּח לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת בְּנִתְנוּ נִתְּנוּ לָהֶם", כְּדִי לְרַצּוֹתָם שְׁנִאוֹתוֹ לְהַמְלוּל.</p>	
<p>וְאִם לֹא תַקְבְּלוּן מְנַנָּא לְמַגְזַר וְנַדְבַר יֵת בְּרַתְנָא וְנִיזִיל:</p>	<p>וְאִם־לֹא תִשְׁמַעוּ אֵלֵינוּ לְהַמְלוּל וְלִקְחָנוּ אֶת־בְּתָנוּ וְהִלְכָנוּ:</p>
<p>וְשַׁפְרוּ פְתַגְמִיהוּן בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי שְׁכָם בַר חֲמוֹר:</p>	<p>וַיִּשְׁכּוּ דְבַרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי שְׁכָם בְּרַחֲמוֹר:</p>
<p>וְלֹא אוּחַר עוּלִימָא לְמַעַבְד פְּתַגְמָא אָרִי אִתְרַעִי בְּבֵת יַעֲקֹב וְהוּא יַקִּיר מַפְל בֵּית אָבוּהֵי:</p>	<p>וְלֹא־אִחַר הַנְּעַר לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר כִּי חִפְץ בְּבִת־יַעֲקֹב וְהוּא נִכְבָּד מִפְּל בֵּית אָבוּי:</p>

וַיָּבֹא חֲמוֹר וּשְׂכָם בְּנוֹ אֶל־שַׁעַר עִירָם וַיִּזְבְּרוּ אֶל־
אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר:

הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אִתָּנוּ וַיֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ
וַיִּסְתְּרוּ אֹתָהּ וְהָאֶרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת־יָדַיִם לִפְנֵיהֶם אֶת־
בְּנֵיהֶם נִקְחָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת־בְּנֵיהֶם נָתַן לָהֶם:

שְׁלָמִים – בְּשָׁלוֹם וּבְלֵב שָׁלוֹם. וְהָאֶרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת יָדַיִם – פָּאָדָם שִׁידוֹ רַחֲבָה וְנִתְרַנְּיָה. כְּלוֹמַר: אֵל תַּפְסִידוֹ כְּלוּם; פֶּרֶקֶטֶטָא הַרְבֵּה בָּאָה לְכָאוּ, וְאִין לֵה קוֹנִים.

אֶת־בָּזֹזֹת יֵאתוּ לָנוּ הַאֲנָשִׁים לְשִׁבְתָּ אִתָּנוּ לְהִזְוֹת
לְעַם אֲחֵזָה בַּהֲמוֹל לָנוּ כְּלִי־זָכָר פֶּאֶשֶׁר הֵם נִמְלִים:

בַּהֲמוֹל – בַּהֲיוֹת נִמְלוּ.

מִקְנֵיהֶם וּקְנִינֵיהֶם וְכָל־בְּהֵמָתָם הִלּוּא לָנוּ הֵם אֵיךְ
נִאֲוֹתָהּ לָהֶם וַיֵּשְׁבוּ אִתָּנוּ:

אֵיךְ נִאֲוֹתָהּ לָהֶם – לְדַבֵּר זֶה, וְעַל יָדֵי כוּ יֵשְׁבוּ אִתָּנוּ.

וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוֹר וְאֶל־שְׂכָם בְּנוֹ כְּלִי־צֹאֵי שַׁעַר
עִירוֹ וַיִּמְלֹוּ כְּלִי־זָכָר כְּלִי־צֹאֵי שַׁעַר עִירוֹ:

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהֲיוֹתָם כְּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי־
בְּנֵי־יִעֲקֹב שְׁמֹעוֹן וְלוֹוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ תָּרְבוּ וַיִּבְּאוּ
עַל־הָעִיר בַּטַּח וַיִּהְיֶהוּ כְּלִי־זָכָר:

שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב – בְּנֵי הָיִ, וְאֵיךְ עַל פִּי כוּ נִהְיֶה עֲצֻמֹּן שְׁמֹעוֹן וְלוֹוִי, כְּשֶׁאֵר אֲנָשִׁים שְׂאִינָם בְּנֵי, שְׁלֹא נָטְלוּ עֲצָה הִימְנוּ. אֲחֵי דִינָה – לְפִי שְׁמִסְרוּ עֲצֻמֹּן עֲלֶיהָ, נִקְרָאוּ אֲחֵיהָ.
בַּטַּח – שְׁהָיוּ כּוֹאֲבִים. וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה, בְּטוֹחִים הָיוּ עַל פְּחוֹ שֶׁל זָקֵן.

וְאֶת־חֲמוֹר וְאֶת־שְׂכָם בְּנוֹ הִרְגוּ לְפִי־חֶרֶב וַיִּקְחוּ
אֶת־דִּינָה מִבֵּית שְׂכָם וַיָּצֵאוּ:

בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיִּזְזוּ הָעִיר אֲשֶׁר טָמְאוּ
אֲחוֹתָם:

עַל הַחֲלָלִים – לְפָשֵׁט אֶת הַחֲלָלִים..

אֶת־צֹאנָם וְאֶת־בְּקָרָם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת אֲשֶׁר־
בְּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקְחוּ:

וְאֶת־כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־טָפְלָם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם שָׁבוּ
וַיָּבֹזוּ וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת:

חֵילָם – מְמוֹנָם, וְכוּ "עֲשֵׂה לִי אֵת הַסִּיל הַזֶּה"; "וַיִּשְׂרָאֵל עֲשֵׂה חֵיל"; "וַעֲזָבוּ לְאִסְרִים חֵילִם". שָׁבוּ – לְשׁוֹן שְׁבִינָה; לְפִיכָה טַעֲמוֹ מִלְרַע.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שְׁמֹעוֹן וְאֶל־לוֹוִי עֲכַרְתֶּם אֵתִי
לְהַבְאִישׁוֹנִי בִישָׁב הָאֶרֶץ בְּכַנְעָנִי וּבְכַרְזֵי וְאֵנִי מֵתִי
מִסָּפֶר וְנִאֲסַפּוּ עָלַי וְהַכּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי:

עֲכַרְתֶּם – לְשׁוֹן מִים עֲכוּרִים: אִין דַּעֲתִי צְלוּלָה עֲכָשׁוּ. וְאֵגְדָה: צְלוּלָה הָיְתָה הַחֲבִית וְעַכְרָתָם אוֹתָהּ; מְסוּרַת הָיְתָה בְּיַד כְּנַעֲנִים שִׁפְלוּ בְּיַד בְּנֵי יַעֲקֹב, אֵלָּא שְׁהָיוּ אוֹמְרִים:
"עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה וְנִסְלַת אֶת הָאֶרֶץ", לְפִיכָה הָיוּ שׁוֹתְקִין. מֵתִי מִסָּפֶר – אֲנָשִׁים מוֹעֲטִים.

וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזָנִים יַעֲשֵׂה אֶת־אֲחוֹתָנוּ:
וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזָנִים – הַפְקֵר. אֵת אֲחוֹתָנוּ – "יֵת אֲחֵתָנָא"

וַיֹּאמֶר אֱ־לֵהִים אֱ־לֵי־יַעֲקֹב קוּם עֲלֶה וְאָמַר יִי לִי־יַעֲקֹב קוּם סֵךְ לְבֵית אֵל וְתִיב
בֵּית־אֵל וְשִׁבְשֵׁם וְעֲשֵׂה־שֵׁם מִזְבֵּחַ תָּמֹן וְעֵבִיד תָּמֹן מִדְּבַח לְאֵל דְּאֲתַגְלִי לָךְ
לְאֵל הַנְּרָאָה אֲלִיךָ בְּבָרְתָךְ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ בְּמַעֲרַקְךָ מִן קִדְּם עֲשׂוֹ אֲחוּךְ:
אֲחִיךָ:

קוּם עֲלֶה – לְפִי שְׂאֲחַרְתָּ בְּדָרְךָ – נַעֲנִשְׁתָּ, וְכֹא לָךְ זֹאת מִבְּתָר.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאִנְשׁ בֵּיתָהּ וְלִכְל דְּעַמִּיּה אַעֲדוּ יַת טַעֲנוֹת עַמְמִיָּא
דְּבִינִיכּוֹן וְאַדְכוּ וְשִׁנוּ כְּסוּתִיכּוֹן:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ וְאֶל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הָסְרוּ
אֶת-אֲ-לֵהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּתַכְכֶּם וְהַטְהֲרוּ וְהַחֲלִיפוּ
שְׂמֹלְתֵיכֶם:

הַנֹּכַח – שְׂנֵי בְּיָדְכֶם מִשְׁלָל שֶׁל שָׂכָם. וְהַטְהֲרוּ – מַעֲבֹדָה זָרָה. וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלְתֵיכֶם – שְׂמָא יֵשׁ בְּיָדְכֶם כְּסוּת שֶׁל עֲבֹדָה זָרָה.

וַיָּקוּם וַיִּסַּק לְבֵית אֵל וַאֲעַבְיֵד תַּמָּן מִדְּבַח לְאֵל דְּקַבִּיל צְלוֹתֵי בְּיוֹמָא
דְּעַקְתִּי וְהָיָה מִימְרִיָּה בְּסַעְדֵי בְּאוֹרְתָא דְאַזְלוּתִי:

וַיָּקוּמָהּ וַיַּעֲלֶהּ בֵּית-אֵל וַאֲעַשְׂהָ-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל
הַעֲנָה אֵתִי בְּיוֹם אֲרָתִי וַיְהִי עִמָּדִי בְּדַרְדָּר אֲשֶׁר
הִלְכָתִי:

וַיִּהְיוּ לַיַּעֲקֹב יַת כָּל טַעֲנוֹת עַמְמִיָּא דְבִנְדִהוֹן וַיַּת קַדְשֵׁיָא דְבְּאוֹדְנִיָּהוֹן
וַיִּטְמַר יַתְהוֹן יַעֲקֹב תַּחֲוֹת בּוּטְמָא דְעַם שָׂכָם:

וַיִּתְּנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲ-לֵהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּיָדָם
וְאֶת-הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאַזְנֵיהֶם וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב
תַּחַת הָאֲלֵהּ אֲשֶׁר עִם-שָׂכָם:

הָאֲלֵהּ – מִיּוֹ אֵילָן סַרְקָא. עִם שָׂכָם – אֲצֵל שָׂכָם.

וַיִּסְעוּ וַיְהִי חַתְתָּא אֶל-לֵהִים עַל-הָעָרִים אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּגֵי יַעֲקֹב:

וַיִּסְעוּ וַיְהִי חַתְתָּא אֶל-לֵהִים עַל-הָעָרִים אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּגֵי יַעֲקֹב:

חַתְתָּא – פְּחַד.

וַאֲתָא יַעֲקֹב לְלוּז דְּבְּאַרְעָא דְכַנְעַן הִיא בֵּית אֵל הוּא וְכָל עַמָּא דְעַמִּיָּה:

וַיָּבֵא יַעֲקֹב לְיוֹזָה אֲשֶׁר בְּאַרְצָא כְּנַעַן הוּא בֵּית-אֵל
הוּא וְכָל-הָעַם אֲשֶׁר-עִמּוֹ:

וַיִּבְנֵא תַּמָּן מִדְּבַח וַיִּקְרָא לְאַתְרָא אֵל בֵּית אֵל אַרְי תַּמָּן אַתְגְּלִי לִיָּה יְיָ
בְּמַעַרְקֵיהּ מִן קְדָם אַחֲוֵיהּ:

וַיִּבְנוּ שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית-אֵל כִּי שָׁם
נִגְלוּ אֵלָיו הָאֶל-לֵהִים בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַחֲוִיו:

אֵל בֵּית אֵל – הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּבֵית אֵל; גְּלוּי שְׂכִינְתוֹ בְּבֵית אֵל. יֵשׁ תַּבְּחָא חֲסֵרָה בִּי"ת הַמְּשֻׁמָּשׁת בְּרֵאשִׁיָּה, כְּמוֹ: "הִנֵּה הוּא בֵּית מְכִיר בֶּן עַמְיָאֵל", כְּמוֹ 'בְּבֵית מְכִיר';
"בֵּית אַבְיָד", כְּמוֹ 'בְּבֵית אַבְיָד'. נִגְלוּ אֵלָיו הָאֶל-לֵהִים – בְּמַקּוֹמוֹת הַרְבֵּה יֵשׁ שָׁם אֱלֹהוֹת וְאֲדֻנּוֹת בְּלִשׁוֹן רַבִּים, כְּמוֹ: "אֲדֻנִּי יוֹסֵף"; "אִם בְּעָלְיוֹ עִמּוֹ", וְלֹא נֶאֱמַר "בְּעָלוֹ".
וְכֵן אֱלֹהוֹת שֶׁהוּא לִשׁוֹן שׁוֹפֵט וּמְרוֹת נִזְכָּר בְּלִשׁוֹן רַבִּים. אֲבָל אַחַד מִכָּל שְׂאָר הַשְּׂמוֹת לֹא תִּמְצָא בְּלִשׁוֹן רַבִּים.

וַתִּמַּח דְּבַרְהָ מִיִּנְקָת רַבְּקָה וַתִּקְבַּר מִתַּחַת לְבֵית-אֵל
תַּחַת הָאֲלוֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֲלוֹן בְּכוֹת:

וַתִּמַּח דְּבַרְהָ – מָה עָנָן דְּבוֹרָה בְּבֵית יַעֲקֹב? אֵלָּא לְפִי שְׂאֵמְרָה רַבְּקָה לַיַּעֲקֹב: "וַיִּשְׁלַחַתִּי וַלְקַחְתִּיךְ מִשָּׁם", שְׁלַחָה דְּבוֹרָה אֲצֵלוּ לְפָדוֹן אַרְם לְצַאת מִשָּׁם, וּמִתַּח בְּדַרְדָּר.
מִדְּבַר רַבִּי מִשֶּׁהַ הַדְּרָשׁוֹן לְמִדְּמִיָּה. מַתַּח לְבֵית אֵל – הָעִיר יוֹשְׁבֵת בְּהַר, וְנִקְבְּרָה בְּרַגְלֵי הַהַר. תַּחַת הָאֲלוֹן – "בְּשׂוֹפֵל מִיִּשְׂרָאֵל"; שְׁהִיָּה מִיִּשׁוֹר מְלַמְעָלָה בְּשׂוֹפֵעַ הַהַר,
וְהַקְּבוּרָה מְלַמְטָה. וּמִיִּשׁוֹר שֶׁל בֵּית אֵל הָיוּ קוֹרִין לוֹ "אֲלוֹן". וְאַגְדָּה, נִתְבַּשֵּׁר שָׁם בְּאַבְכָּל שְׁנֵי, שְׁהַגֵּד לוֹ עַל אִמּוֹ שְׂמִתָּה, וְ"אֲלוֹן" בְּלִשׁוֹן יְנִי "אַחֵר". וּלְפִי שְׁהַעֲלִימוּ אֶת
יוֹם מוֹתָהּ, שְׁלֹא יִקְלְלוּ הַבְּרִיּוֹת כְּרַם שְׂנֵיָּצָא מִמֶּנּוּ עֵשׂוֹ, אִף הַכְּתוּב לֹא פִּרְסְמָה.

וַיִּבְרָא אֶל-לֵהִים אֶל-יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאֵן מִפְּדוֹן אַרְם
וַיִּבְרָךְ אֹתוֹ:

וַיִּבְרָא אֶל-לֵהִים אֶל-יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאֵן מִפְּדוֹן אַרְם
וַיִּבְרָךְ אֹתוֹ:

עוֹד – פַּעַם שְׁנֵי בְּמָקוֹם הַזֶּה; אַחַד בְּלִכְתּוֹ, וְאַחַד בְּשׁוּבוֹ. וַיִּבְרָךְ אֹתוֹ – בְּרַפְתָּ אֲבָלִים.

וַאֲמַר לִיָּה יְיָ שְׂמָךְ יַעֲקֹב לֹא יִתְקַרֵּי שְׂמָךְ עוֹד יַעֲקֹב אֶל-לֵהִין יִשְׂרָאֵל
יְהִי שְׂמָךְ וַיִּקְרָא יַת שְׂמִיָּהּ יִשְׂרָאֵל:

וַאֲמַר לִיָּהּ אֶל-לֵהִים שְׂמָךְ יַעֲקֹב לֹא יִתְקַרֵּי שְׂמָךְ עוֹד
יַעֲקֹב כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יְהִיָּה שְׂמָךְ וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ
יִשְׂרָאֵל:

לֹא יִקְרָא שְׂמָךְ עוֹד יַעֲקֹב – לִשׁוֹן אַדָּם הַבָּא בְּמַעַרְב וְעַקְבָּה; אֵלָּא לִשׁוֹן שֵׁר וְנִגִּיד.

וַיֹּאמֶר לוֹ אֶל-לֵהִים אֲנִי אֵל ש-דִּל פְּרָה וְרַבְּה גוֹי
וַיִּקְהַל גוֹיִם יְהִיָּה מִמֶּנָּה וּמִלְכִים מִחַלְצֵיהּ נִצְאוּ:

וַיֹּאמֶר לוֹ אֶל-לֵהִים אֲנִי אֵל ש-דִּל פְּרָה וְרַבְּה גוֹי
וַיִּקְהַל גוֹיִם יְהִיָּה מִמֶּנָּה וּמִלְכִים מִחַלְצֵיהּ נִצְאוּ:

אֲנִי אֵל ש-דִּי – שְׂאֵנִי כְּדָא לְבָרַךְ, שְׁהַבְּרַכּוֹת שְׁלִי. פְּרָה וְרַבְּה – עַל שֵׁם שְׂעֵדָן לֹא נוֹלַד בְּנִימִין, וְאִף עַל פִּי שְׂבָכָר נִתְעַבְּרָה מִמֶּנּוּ. גוֹי – בְּנִימִין. גוֹיִם – מִנְּשָׂא וְאַפְרַיִם,
שְׂעִתִּידִים לְצַאת מִיּוֹסֵף, וְהֵם כְּמִנְּנֵן הַשְּׂבָטִים. וּמִלְכִים – שְׂאוּל וְאִישׁ בִּשְׂתֵּי, שְׁהָיוּ מִשְׂבָּט בְּנִימִין שְׂעֵדָן לֹא נוֹלַד. [וּפְסוּק זֶה דְּרָשׁוֹ אַבְנֵר כְּשֶׁהִמְלִיךְ אִישׁ בִּשְׂתֵּי. וְאִף
הַשְּׂבָטִים דְּרָשׁוּהוּ וַיִּקְרְבוּ בְּנִימִין, דְּכַתִּיב: "אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן אֶת בְּתוֹ לְבְנֵימִין לְאִשָּׁה", וְחִזְרוּ וְאָמְרוּ: אֵלְמָלָא הָיָה עוֹלָה מִן הַשְּׂבָטִים, לֹא הָיָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר
לַיַּעֲקֹב: "וּמִלְכִים מִחַלְצֵיהּ נִצְאוּ". גוֹי וַיִּקְהַל גוֹיִם – שְׂגוּיִם עֲתִידִים כְּנִיּוֹ לְהַעֲשׂוֹת, כְּמִנְּנֵן גוֹיִם, שְׁהֵם שְׂבָעִים אַמּוֹת, וְכֵן כָּל הַסְּנֵהֲדָרִין שְׂבָעִים. דְּבַר אַחֵר: שְׂעִתִּידִים
כְּנִיּוֹ לְהַקְרִיב בִּשְׂעֵת אֶסּוּר בְּמוֹת כְּפוּיִם, בִּימֵי אֲלִיָּהוּ.

וַיֹּאמֶר לִיָּהּ אֵל ש-דִּי פְּרָה וְרַבְּה גוֹי
וַיִּקְהַל גוֹיִם יְהִיָּה מִמֶּנָּה וּמִלְכִים מִחַלְצֵיהּ נִצְאוּ:

וַיֹּאמֶר לִיָּהּ אֵל ש-דִּי פְּרָה וְרַבְּה גוֹי
וַיִּקְהַל גוֹיִם יְהִיָּה מִמֶּנָּה וּמִלְכִים מִחַלְצֵיהּ נִצְאוּ:

אֲנִי אֵל ש-דִּי – שְׂאֵנִי כְּדָא לְבָרַךְ, שְׁהַבְּרַכּוֹת שְׁלִי. פְּרָה וְרַבְּה – עַל שֵׁם שְׂעֵדָן לֹא נוֹלַד בְּנִימִין, וְאִף עַל פִּי שְׂבָכָר נִתְעַבְּרָה מִמֶּנּוּ. גוֹי – בְּנִימִין. גוֹיִם – מִנְּשָׂא וְאַפְרַיִם,
שְׂעִתִּידִים לְצַאת מִיּוֹסֵף, וְהֵם כְּמִנְּנֵן הַשְּׂבָטִים. וּמִלְכִים – שְׂאוּל וְאִישׁ בִּשְׂתֵּי, שְׁהָיוּ מִשְׂבָּט בְּנִימִין שְׂעֵדָן לֹא נוֹלַד. [וּפְסוּק זֶה דְּרָשׁוֹ אַבְנֵר כְּשֶׁהִמְלִיךְ אִישׁ בִּשְׂתֵּי. וְאִף
הַשְּׂבָטִים דְּרָשׁוּהוּ וַיִּקְרְבוּ בְּנִימִין, דְּכַתִּיב: "אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן אֶת בְּתוֹ לְבְנֵימִין לְאִשָּׁה", וְחִזְרוּ וְאָמְרוּ: אֵלְמָלָא הָיָה עוֹלָה מִן הַשְּׂבָטִים, לֹא הָיָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר
לַיַּעֲקֹב: "וּמִלְכִים מִחַלְצֵיהּ נִצְאוּ". גוֹי וַיִּקְהַל גוֹיִם – שְׂגוּיִם עֲתִידִים כְּנִיּוֹ לְהַעֲשׂוֹת, כְּמִנְּנֵן גוֹיִם, שְׁהֵם שְׂבָעִים אַמּוֹת, וְכֵן כָּל הַסְּנֵהֲדָרִין שְׂבָעִים. דְּבַר אַחֵר: שְׂעִתִּידִים
כְּנִיּוֹ לְהַקְרִיב בִּשְׂעֵת אֶסּוּר בְּמוֹת כְּפוּיִם, בִּימֵי אֲלִיָּהוּ.

וַיִּתְּנֵהּ אֶת-הָאֲרָץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לְךָ
אֲתַנְנֶה וְלִזְרַעְךָ אַחֲרַיָּה אֲתֵּן אֶת-הָאֲרָץ:

וַיִּתְּנֵהּ אֶת-הָאֲרָץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לְךָ
אֲתַנְנֶה וְלִזְרַעְךָ אַחֲרַיָּה אֲתֵּן אֶת-הָאֲרָץ:

וַיִּתְּנֵהּ אֶת-הָאֲרָץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לְךָ
אֲתַנְנֶה וְלִזְרַעְךָ אַחֲרַיָּה אֲתֵּן אֶת-הָאֲרָץ:

וַיִּתְּנֵהּ אֶת-הָאֲרָץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לְךָ
אֲתַנְנֶה וְלִזְרַעְךָ אַחֲרַיָּה אֲתֵּן אֶת-הָאֲרָץ:

בניצל מעליו א-להים במקום אשר-דבר אתו: ואסתלק מעלוהי יקרא זיי באתרא דמליל עמיה:

ויצב יעקב מצבה במקום אשר-דבר אתו מצבת אבן ויטף עליה נסד ויצק עליה שמן: ואקים יעקב קמתא באתרא דמליל עמיה קמת אבנא ונסיף עלה נספין ואריק עלה משחא:

במקום אשר דבר אתו – איני יודע מה מלמדנו.

ויקרא יעקב את-שם המקום אשר דבר אתו שם א-להים בית-אל: ויקרא יעקב ית שמיה דאתרא דמליל עמיה תמן יי בית אל:

ויסעו מבית אל ויהי-עוד כברת-הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה: ונטלו מבית אל ונהו עוד פרוב ארעא למיעל לאפרת וילידת רחל וקשיאת במילדה:

כברת הארץ – מנחם פרש לשון כביר, רבוי, מהלך רב. ואגדה, בזמן שהארץ חלולה ומגזקת ככברה, שהניר מצוי, הסתו עבר והשרב עדן לא בא. ואין זה פשוטו של מקרא, שהרי בנעמן מצינו: "ולך מאתו כברת ארץ". ואומר אני שהוא שם מדת קרקע, כמו מהלך פרסה או יותר, כמו שאתה אומר: "צמד כרם", "חלקת השדה"; כך במהלך אדם גומן שם מדה, "כברת ארץ".

ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת אל-תיראי כיי-גמגה לך בן: ונהו בקשיותה במילדה ואמרת לה תימא לא תדחלין ארי אף זין ליד בר:

כי גם זה – נוסף לך על יוסף. ורבומינו דרשו: עם כל שבט נולדה תאומה, ועם בנימין נולדה תאומה ותר.ה.

ויהי בצאת נפשה פי מטה ותקרא שמו בראוני ואביו קרא-לו בנימין: ונהו במפק נפשה ארי מיתא וקרת שמיה בר דוני ואבוהי קרא ליה בנימין:

בן אוני – בן צערי. בנימין – נראה בעיני, לפי שהוא לבדו נולד בארץ פנעו, שהיא בנגב כשאדם בא מארם נהרים, כמו שכתוב: "בנגב בארץ פנעו"; "הלוח ונסוע הנגבה". בנימין – בן ימין, לשון "צפון וימין אתה בראתם", לפיכך הוא מלא.

ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם: ומיתת רחל ואתקברת באורח אפרת היא בית לחם:

ויצב יעקב מצבה על-קברתה הוא מצבת קברת-רחל עדיהיום: ואקים יעקב קמתא על קבורתה היא קמת קבורתא דרחל עד יומא זין:

ויסע ישראל ויט אלהיה מהלאה למגדל-עדר: ונטל ישראל ופרסיה למשכניה מהלאה למגדל עדר:

ויהי בשפן ישראל בארץ ההוא ויגד ראונו וישפב את-בלהה פילגש אביו וישמע ישראל: ויהיו בני-יעקב שנים עשר: ונהו פד שרא ישראל בארעא ההיא ואזל ראונו וישכיב ית בלהה לחינתא דאבוהי ושמע ישראל ונהו בני יעקב תרי עסר:

בשפן ישראל בארץ ההוא – עד שלא בא לחברון אצל יצחק, ארעוהו כל אלה. וישפב – מתוך שבלבל משכבו, מעלה עליו הפתוב פאלו שפכה. ולמה בלבל וחלל צוועי? שפשמתה רחל, נטל יעקב משתו, שהיתה נתונה תדיר באהל רחל ולא בשאר אהלים, ונתנה באהל בלהה. בא ראונו ותבע עלפון אמו; אמר: אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפסת אחות אמי תהא צרה לאמי? לך בלבל. ויהיו בני יעקב שנים עשר – מתחיל לענן הראשון: משנולד בנימין, נשלמה המטה, ומעתה ראויים להמנות, ומנאו. ורבומינו דרשו, ללמדנו בא שפלים שוים וכלם צדיקים, שלא חטא ראונו.

בני לאה בכור יעקב ראונו ושמעון ולני ויהודה ויששכר וזבלון: בני לאה בוכריה דייעקב ראונו ושמעון ולני ויהודה ויששכר וזבלון:

בכור יעקב – אפלו בשעת הטקלה קראו בכור. בכור יעקב – בכור לנחלה, בכור לעבודה, בכור למגן. ולא נתנה בכורה ליוסף אלא לענין השבטים, שנעשה לשני שבטים.

בני רחל יוסף ובנימין: ובני רחל יוסף ובנימין:

ובני בלהה שפחת רחל דן ונפתלי: ובני בלהה אמתה דרחל דן ונפתלי:

ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר אלה בני יעקב אשר ילד-לו בפדן ארם: ובני זלפה אמתה דלאה גד ואשר אליו בני יעקב דאתילידו ליה בפדן ארם:

ויבא יעקב אל-יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר-גר-שם אברהם ויצחק: ואתא יעקב לות יצחק אבוהי לממרא קרית ארבע היא חברון דדר תמן אברהם ויצחק:

ממרא – שם המישור. קרית הארבע – שם העיר. ממרא קרית הארבע – אל מישור של קרית ארבע. ואם תאמר, הנה לו לכתב: 'ממרא הקרית ארבע'? כן דרש המקרא בכל דבר ששמו פסול, כגון זה, וכגון "בית לחם", "אבי עזר", "בית אל", אם הצרך להטיל בו ה"א, ונתנה בראש המכה השניה: "בית הלחמי"; "בעפרת אבי העזרי"; "בנה חיאל בית האלי".

ויהיו ימי יצחק מאת שנה ושמונים שנה:

והיו ימי יצחק מאה ותמנן שנים:

ויהונו יצחק וילמת ויאסף אליעמי זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בניו:

ואתנגיד יצחק ומית ואתפניש לעמיה סיב וסבע יומין וקברו יתיה עשו ויעקב בנוהי:

ויהנו יצחק – אין מקדם ומאחר בתורה. מכירתו של יוסף קדמה למיתתו של יצחק שנים עשרה שנה, שהרי כשנולד יעקב היה יצחק בן ששים שנה, שנאמר: "ויצחק בן ששים שנה" וגומר, ויצחק מת בשנת מאה ועשרים ליעקב; אם תוציא ששים ממאה ושמונים שנה, נשארו מאה ועשרים. ויוסף נמפר בן שבע עשרה שנה, ואותה שנה שנת מאה ושמונה ליעקב. פיצד? בן ששים ושלש נתפרד; ארבע עשרה שנה נטמן בבית עבר, הרי שבעים ושבע. וארבע עשרה עבד באשה, ובסוף ארבע עשרה נולד יוסף, שנאמר: "ויהי כאשר קדה רחל את יוסף" וגומר, הרי תשעים ואחת. ושבע עשרה עד שלא נמפר יוסף, הרי מאה ושמונה..

ואלה תלדות עשו הוא אדום:

ואלין תולדת עשו הוא אדום:

עשו לקח את-נשיו מבנות כנען את-עדה בת-אילון החתי ואת-אהליבמה בת-ענה בת-צבעון החתי:

עשו נסיב ית נשוהי מבנת כנען ית עדה בת אילון חתאה וית אהליבמה בת ענה בת צבעון חנאה:

עדה בת אילון – היא "בשמת בת אילון", ונקראת "בשמת" על שם שהיתה מקטרת בשמים לעבודה זרה. אהליבמה – היא "יהודית", והוא כנה שמה "יהודית" לומר שהיא כופרת בעבודה זרה כדי להטעות את אביו. בת ענה בת צבעון – אם בת ענה, לא בת צבעון? ענה בנו של צבעון, שנאמר: "ואלה בני צבעון ואנה וענה". מלמד שבא צבעון על פלתו אשת ענה, ויצאה אהליבמה מבין שניהם; והודיעה הסתוב שכלן בני ממזרות היו.

ואת-בשמת בת-ישמעאל אחות נביות:

וית בשמת בת ישמעאל אחתיה דנביות:

בשמת בת ישמעאל – ולהלן קורא לה "מחלת"? מצינו באגדת מדרש ספר שמואל, שלשה מוחלים להן עוונותיהן: גר שנתגיר, והעולה לגדלה, והנושא אשה. ולמד הטעם מפאן: לקח נקראת "מחלת", שנמחלו עוונותיו. אחות נביות – על שם שהווא השיאה לו משמת ישמעאל, נקראת על שמו.

ותלד עדה לעשו את-אליפז ובשמת ילדה את-רעואל:

וילידת עדה לעשו ית אליפז ובשמת ילידת ית רעואל:

ואהליבמה ילדה את-יעוש ואת-יעלם ואת-קרח אלה בני עשו אשר ילדו-לו בארץ כנען:

ואהליבמה ילידת ית יעוש וית יעלם וית קרח אליו בני עשו דאתילידו ליה בארעא דכנען:

ואהליבמה ילדה וגומר – קרח זה ממזר היה, וכן אליפז היה שבא על אשת אביו, שהרי הוא מנוי עם אלופי אליפז בסוף הענין.

ויקח עשו את-נשיו ואת-בניו ואת-בנותיו ואת-כל-נפשות ביתו ואת-מקנהו ואת-כל-בהמתו ואת-כל-קנינו אשר רכש בארץ כנען וילד אל-ארץ מפני יעקב אחיו:

ודבר עשו ית נשוהי וית בנוהי וית בנמיה וית כל נפשת ביתיה וית גיתוהי וית כל בעיריה וית כל קניניה דקנא בארעא דכנען ואזל לארע אוחרי מן קדם יעקב אחוהי:

וילד אל ארץ – לגור בארץ ומצא.

פיהיה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אתם מפני מקניהם:

ארי הוה קנינהון סגי מלמתב כחדא ולא יכילת ארע תותבותהון לסוברא יתהון מן קדם גיתיהון:

ולא יכלה ארץ מגוריהם – להספיק מרעה לבהמות שלהם. ומדרש אגדה, "מפני יעקב אחיו", מפני שטר חוב של גזרת "פי גר יהיה ורעה" המטל על ורעו של יצחק; אמר: אלה לי מפאן, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון השטר. ומפני הבושה, שמכר בכורתו.

ונישב עשו בקר שעיר עשו הוא אדום:

ויתיב עשו בטורא דסעיר עשו הוא אדום:

ואלה תלדות עשו אבי אדום בקר שעיר:

ואלין תולדת עשו אבוהון דאדומאי בטורא דשעיר:

ואלה – התולדות שהולידו בניו עכשו, משקהל לשעיר.

אלה שמות בני-עשו אליפז בן-עדה אשת עשו רעואל בן-בשמת אשת עשו:

אליו שמקת בני עשו אליפז בר עדה אמת עשו רעואל בר בשמת אמת עשו:

ויהיו בני אליפז תימן אומר צפו וגעתם וקנו:

והיו בני אליפז תימן אומר צפו וגעתם וקנו:

ותמנעו היתה פילגש לאליפז בן-עשו ותלד לאליפז את-עמלק אלה בני עדה אשת עשו:

ותמנעו הות לחינתא לאליפז בר עשו וילידת לאליפז ית עמלק אליו בני עדה אמת עשו:

ותמנע היתה פילגש – להודיע גדלתו של אברהם, כמה היו תאבים לדבק בורעו. תמנע זו בת אלופים היתה, שנאמר: "ואחות לוטן תמנע", ולוטן – מאלופי יושבי שעיר הנה, מן החורים שישבו בה לפנים. אמרה: איני זוכה להנשא לה? הלואי שאהיה פילגש. ובדברי הימים מונה אותה בבניו של אליפז; מלמד שבא על אשתו של שעיר, ויצאה תמנע מבניהם, וכשגדלה נעשית פילגשו. וזהו "ואחות לוטן תמנע", ולא מנאה עם בני שעיר, שהיתה אחותו מן האם ולא מן האב.

ואליו בני רעואל נחת ונרח שמה ומזה אלה היו בני בשמת אשת עשו:	ואלה בני רעואל נחת ונרח שמה ומזה אלה היו בני בשמת אשת עשו:
ואליו היו בני אהליבמה בת-ענה בת צבעון אשת עשו ותלד לעשו את-יעוש ואת-יעלם וית קרח:	ואלה היו בני אהליבמה בת-ענה בת-צבעון אשת עשו ותלד לעשו את-יעוש ואת-יעלם ואת-קרח:
אליו רב רבי בני עשו בני אליפז בוכריה דעשו רבא תימן רבא אומר רבא צפו רבא קנז:	אלה אלופי בני-עשו בני אליפז בכור עשו אלוף תימן אלוף אומר אלוף צפו אלוף קנז:
	אלה אלופי בני עשו – ראשי משפחות.
רבא קרח רבא געתם רבא עמלק אליו רב רבי אליפז בארעא דאדום אליו בני עדה:	אלוף-קרח אלוף געתם אלוף עמלק אלה אלופי אליפז בארץ אדום אלה בני עדה:
ואליו בני רעואל בר עשו רבא נחת רבא זרח רבא שמה רבא מזה אליו רב רבי רעואל בארעא דאדום אליו בני בשמת אשת עשו:	ואלה בני רעואל בר-עשו אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמה אלוף מזה אלה אלופי רעואל בארץ אדום אלה בני בשמת אשת עשו:
ואליו בני אהליבמה אשת עשו רבא יעוש אלוף רב רבי אהליבמה בת-ענה אשת עשו:	ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף קרח אלה אלופי אהליבמה בת-ענה אשת עשו:
אליו בני עשו ואליו רב רביהון הוא אדום:	אלה בני-עשו ואלה אלופיהם הוא אדום:

פרשת תלדות שער

שביעי

אליו בני שער חוראי יתבי ארעא לוטן ושובל וצבעון וענה:	אלה בני-שער החרי יתבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה:
	ישבי הארץ – שהיו יושביה קודם שבא עשו לשם. ורבותינו דרשו, שהיו בקיאים בלשונה של ארץ: מלא קנה זה לזיתים, מלא קנה זה לגפנים; שהיו טועמין העפר, ויודעין איזו נטיעה ראויה לו.
ודשון ואצר ודישן אליו רב רבי חוראי בני שער בארעא דאדום:	ודשון ואצר ודישן אלה אלופי החרי בני שער בארץ אדום:
נהו בני לוטן חורי והימם ואחתיה דלוטן תמנע:	ניהו בני-לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע:
ואליו בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם:	ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם:
ואליו בני צבעון ואיה וענה הוא ענה דאשכח ית גבריא במדברא פד הנה רעי ית חמריא לצבעון אבוהי:	ואלה בני-צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את-הימם במדבר ברעתו את-החמרים לצבעון אביו:
	ואיה וענה – נ"ו ימרה, והוא כמו "איה וענה". והרבה יש במקרא, "מת וקדש וצבא מרמס", "גרדם ורכב וסוס". הוא ענה – האמור למעלה, שהוא אחיו של צבעון; וכאן הוא קורא אותו בנו? מלמד שבא צבעון על אמו והוליד את ענה. את הימם – פרדים; הרביע חמור על סוס נקבה ונקלה פרד, והוא קנה ממזר והביא פסולין לעולם. ולמה נקרא שםם "ימים"? שאימתן משלת על הבריות; דאמר רבי חנינא: מימי לא שאלני אדם על מפת פרדה לבנה וחסיה. לא הנקח לכתב לנו משפחות החורי אלא מפני תמנע, ולהודיע גדלת אברהם, כמו שפרשתי למעלה.
ואליו בני ענה דישון ואהליבמה בת ענה:	ואלה בני-ענה דישון ואהליבמה בת-ענה:
ואליו בני דישון חמדו ואשבו ויתרו וכו':	ואלה בני דישון חמדו ואשבו ויתרו וכו':
אליו בני אצר בלקו וזענו ועקו:	אלה בני-אצר בלקו וזענו ועקו:
אליו בני דישון עויז וארו:	אלה בני-דישון עויז וארו:
אליו רב רבי חוראי רבא לוטן רבא שובל רבא צבעון רבא ענה:	אלה אלופי החרי אלוף לוטן אלוף שובל אלוף צבעון אלוף ענה:

אלוף דשן אלוף אצור אלוף דישן אלה אלופי התרי לאלפיהם בארץ שעיר:	רבא דישון רבא אצור רבא דישן אליו רבבי חוראי לרבבניהון בארעא דשעיר:
ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך-מלך לבני ישראל:	ואליו מלכיא דמלכו בארעא דאדום קדם דימלוך מלכא לבני ישראל:
ואלה המלכים וגומר – שמונה היו; וכנגדן העמיד יעקב ובטל מלכות עשו בימיהם, אלו הן: שאול ואיש בשת, דוד ושלמה, רחבעם, אביה, אסא, יהושפט. ובימי יורם בנו כתוב: "בנימיו פשע אדום מתחת יד יהודה ונמליכו עליהם מלך". ובימי כתוב: "ומלך אין באדום נצב מלך".	וימלוך באדום בלע בן-בעור ושם עירו דנהבה:
וימלוך באדום בלע בן-זרח מבצרה:	וימית בלע ומלך תחותיה יוכב בן זרח מבצרה:
יוכב בן זרח מבצרה – בצרה מערי מואב היא, שנאמר: "ועל קריות ועל בצרה" וגומר; ולפי שהעמידה מלך לאדום – עתידה ללקות עמהם, שנאמר: "כי זבח לה בצרה".	וימית יוכב ומלך תחותיה חושם מארע דרומא:
וימית חושם ומלך תחתיו הגד בן-בדד המכה את-מדן בשדה מואב – שבא מדן על מואב למלחמה, והלך מלך אדום לעזר את מואב. ומפאן אנו למדים שקיו מדן ומואב מריבים זה עם זה, ובימי בלעם עשו שלום להתקשר על ישראל.	וימית יוכב ומלך תחותיה הגד בן-בדד דקטיל ית מדננאי בתקלי מואב ושום קרמיה עוית:
וימית הגד ומלך תחתיו ממשרקה:	וימית הגד ומלך תחותיה שמלה ממשרקה:
וימית שמלה ומלך תחתיו שאול מרחבות הנקה:	וימית שמלה ומלך תחותיה שאול מרחובות דעל פרת:
וימית שאול ומלך תחתיו בעל חנו בן-עכבור:	וימית שאול ומלך תחותיה בעל חנו בן עכבור:
וימית בעל חנו בן-עכבור ומלך תחתיו הדר ושם עירו פגעו ושם עירו ושם אשתו מהיטבאל בת-מטרד בת מי זקב:	וימית בעל חנו בן עכבור ומלך תחותיה הדר ושום קרמיה פגעו ושום אתתיה מהיטבאל בת מטרד בת מצרף דהבא:
בת מי זקב – מהו זקב? עשיר הנה, ואין זקב חשוב בעיניו לכולם.	וימית זקב ומלך תחתיו הדר ושום קרמיה פגעו ושום אתתיה מהיטבאל בת מטרד בת מצרף דהבא:
ואלה שמות אלופי עשו למשפחתם למקמתם בשמתם אלוף תמנע אלוף עלנה אלוף יתת:	ואליו שמות רבבי עשו לזרעניהון לאתריהון בשמתהון רבא תמנע רבא עלנה רבא יתת:
ואלה שמות אלופי עשו – שנקראו על שם מדינותיהם, לאסר שמות הדר ופסקה מהם מלכות. והראשונים הנזכרים למעלה הם שמות תולדותם. וכן מפרש בדברי הנביאים: "ונמת הגד ויהיו אלופי אדום אלוף תמנע" וגומר.	רבא אהליבמה אלוף אלוף פינן:
אלוף קנז אלוף תימן אלוף מבצר:	רבא קנז רבא תימן רבא מבצר:
אלוף מגדיאל אלוף עירם אלה אלופי אדום למשבתם בארץ אחזתם הוא עשו אבי אדום:	רבא מגדיאל רבא עירם אליו רבבי אדום למותבניהון בארע אחסנתהון הוא עשו אבוהון דאדומאי:
מגדיאל – היא רומי.	

ז. ויהי כאשר נבנתה החומה ואעמיד הדלתות ויפקדו השוערים והמשררים והלויים: ונאצוה את-חנני אחי ואת-חנניה שר הבירה על-ירושלם כפי-הוא פאיש אמת וירא את-הא-להים מרבים: ואמר להם לא יפתחו שערי ירושלם עד-תם השמש ועד הם עמדים יגיפו הדלתות ואתו והעמיד משמרות ישבי ירושלם איש במשמרו ואיש נגד ביתו: והעיר רחבת ידים וגדלה והעם מעט בתוכה ואין בתים בנוים: ויתן א-להי אל-לבי ואקבצה את-החרים ואת-הסגנים ואת-העם להתיחש ואמצא ספר היחש העולים בראשונה ואמצא כתוב בו: אלה | בני המדינה העלים משבי הגולה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל וישבו לירושלם וליהודה איש לעירו: הבאים עם-זרבבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן מספרת בגוי נחום בענה מספר אנשי עם ישראל: בני פרעש אלפים מאה ושבעים ושנים: בני ארז שש מאות חמשים ושנים: בני-פחת מואב לבני ישוע ויואב אלפים ושמנה מאות שמונה עשר: בני עילם אלף מאתים חמשים וארבעה: בני זתוא שמנה מאות ארבעים וחמשה: בני זפי שבע מאות ושישים: בני בגוי שש מאות ארבעים ושמנה: בני בכי שש מאות עשרים ושמנה: בני עזגד אלפים שלש מאות עשרים ושנים: בני אדניקם שש מאות ששים ושבועה: בני בגוי אלפים ששים ושבועה: בני עדין שש מאות חמשים וחמשה: בני-אטר לחזקיה תשעים ושמנה: בני חשם שלש מאות עשרים ושמנה: בני בציי שלש מאות עשרים וארבעה: בני חריף מאה שנים עשר: בני גבעון תשעים וחמשה: אנשי בית-לחם ונטפה מאה שמונים ושמנה: אנשי ענתות מאה עשרים ושמנה: אנשי בית-עזמות ארבעים ושנים: אנשי קרית יערים פפירה ובאות שבע מאות ארבעים ושלשה: אנשי הרמה וגבע שש מאות עשרים ואחד: אנשי מכמס מאה ועשרים ושנים: אנשי בית-אל והעי מאה עשרים ושלשה: אנשי נבו אחר חמשים ושנים: בני עילם אחר אלף מאתים חמשים וארבעה: בני חרם שלש מאות ועשרים: בני ירחו שלש מאות ארבעים וחמשה: בני-לד תדיד ואנו שבע מאות ועשרים ואחד: בני סנאה שלשת אלפים תשע מאות ושלשים: הכהנים בני ידעיה לבית ישוע תשע מאות שבעים ושלשה: בני אמר אלף חמשים ושנים: בני פשחור אלף מאתים ארבעים ושבועה: בני חרם אלף שבועה עשר:

הלויים בני-ישוע לקדמיאל לבני להודנה שבעים וארבעה: המשררים בני אסף מאה ארבעים ושמנה: השוערים בני-שלם בני-אטר בני-טלמן בני-עקוב בני חטיטא בני שבי מאה שלשים ושמנה: הנתנים בני צחא בני-חשפא בני טבעות: בני-קירס בני-סינא בני פדון: בני-לבנה בני-חגבא בני שלמי: בני-חגן בני גדל בני-גטר: בני-ראנה בני-ראצין בני נקודא: בני גזם בני-עזא בני פסת: בני-בסי בני-מעונים בני נפישסים: בני-בקבוק בני-חקופא בני חרזור: בני בצלית בני-מחידא בני חרשא: בני-ברקוס בני-סיסרא בני-תמח: בני נצית בני חטיפא: בני עבדי שלמה בני סוטי בני-ספרת בני פרידא: בני-יעלא בני-דרקון בני גדל: בני שפטיה בני-חטיל בני פכרת הצבנים בני אמון: פל-הנתנים ובני עבדי שלמה שלש מאות תשעים ושנים: ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב אדון ואמר ולא יכלו להגיד בית-אבתם וזרעם אם מישראל הם: בני-דליה בני-טוביה בני נקודא שש מאות וארבעים ושנים: ומן-הפקדים בני חביה בני הקוצן בני ברזלי אשר לקח מבנות ברזלי הגלעדי אשה ויקרא על-שמם: אלה בקשו כתבם המתחשים ולא נמצא ויגאלו מן-הפקדים: ויאמר התרשתא להם אשר לא-יאכלו מקדש הקדשים עד עמד הפהן לאנרים ותמים: פל-הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלשי מאות ושישים: מלבד עבדיהם ואמהתיהם אלה שבעת אלפים שלש מאות שלשים ושבועה ולהם משררים ומשררות מאתים וארבעים וחמשה: גמלים ארבע מאות שלשים וחמשה חמרים ששת אלפים שבע מאות ועשרים: ומקצת ראשי האבות נתנו למלאכה התרשתא נתן לאוצר זהב דרפמנים אלף מזרקות חמשים פתנות פהנים שלשים וחמש מאות: ומראשי האבות נתנו לאוצר המלאכה זהב דרפמונים שתי רבות וכסף מגים אלפים ומאתים: ואשר נתנו שארית העם זהב דרפמנים שתי רבוא וכסף מגים אלפים וכתנת פהנים שלשים ושבועה: וישבו הפהנים והלויים והשוערים והמשררים ומן-העם והנתנים וכל-ישראל בעריהם ויגע החדש השביעי ובני ישראל בעריהם:

ח. ויאספו כל-העם פאיש אחד אל-הרחוב אשר לפני שער-המים ויאמרו לעזרא הספר להביא את-ספר תורת משה אשר-צוה י-הוה את-ישראל: ויביא עזרא הפהן את-התורה לפני הקהל מאיש ועד-אשה וכל מבין לשמע ביום אחד לתדש השביעי: ויקרא-בו לפני הרחוב אשר | לפני שער-המים מן-האור עד-מחצית

היום גגד האנשים והנשים והמבינים ואזני כל העם
אל ספר התורה: ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ
אשר עשו לדבר ויעמד אצלו מתתלה ושמע וענה
ואוריה וחלקיה ומעשיה עלימינו ומשמאלו פדיה
ומישאל ומלפיה ותשם ותשבדנה זכריה משלם:
ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם כיימעל כל העם
היה וכפתחו עמדו כל העם: ויברך עזרא אתי-הנה
הא-להים הגדול ויענו כל העם אמן אמן במעל ידיהם
ויקדו וישתחוו לי-הנה אפים ארצה: וישוע ובני
ושרביה | ימין עקוב שבתי הודיה מעשיה קליטא
עזריה יונגד חנו פלאיה והלויים מבינים את העם
לתורה והעם על-עמדם: ויקראו בספר בתורת הא-
להים מפרש ושום שכל ובינו במקרא: ויאמר נחמיה
הוא התרשתא ועזרא הפנה הספר והלויים המבינים
את העם לכל העם היום קדש-הוא לי-הנה
א-להיכם אלתתאבלו ואלתתבכו פי בוכים כל העם
כשמעם את דברי התורה: ויאמר להם לכו אכלו
משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו פי-
קדוש היום לאדנינו ואלתתעצבו פי-חדת י-הנה היא
מעזכם: והלויים מחשים לכל העם לאמר הסו פי היום
קדש ואלתתעצבו: ויילכו כל העם לאכל ולשתות
ולשלח מנות ולעשות שמחה גדולה פי הבינו בדברים
אשר הודיעו להם: וביום השני נאספו ראשי האבות
לכל העם הפהנים והלויים אל עזרא הספר ולהשפיל
אל דברי התורה: וימצאו פתוב בתורה אשר צוה י-
הנה בנד-משה אשר ישבו בני ישראל בספות ברג
בתדש השביעי: ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל-
עריהם ובירושלם לאמר צאו הנה והביאו עלי-נית
ועלי-עץ שמון ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבת
לעשת ספת פתוב: וימצאו העם ויביאו ויעשו להם
ספות איש על-גגו ובתצרותיהם ובתצרות בית
הא-להים וברחוב שער המים וברחוב שער אפרים:
ויעשו כל-הקהל השבים מן השבי ספות וישבו בספות
פי לא-עשו מימי ישוע בן-נון כן בני ישראל עד היום
ההוא ותהי שמחה גדולה מאד: ויקרא בספר תורת
הא-להים יום ביום מן היום הראשון עד היום האחרון
ויעשו-חג שבעת ימים וביום השמיני עצרת כמשפט:
ט וביום עשרים וארבעה לחדש הזה נאספו בני-
ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם: ויבדלו גרע
ישראל מפל בני נכר ויעמדו ויתודו על-חטאתיהם
ועונות אבותיהם: ויקומו על-עמדם ויקראו בספר תורת
י-הנה א-להיהם רבעית היום ורבעית מתודים

ומשתחווים לי-הנה א-להיהם: ויקם על-מעלה הלויים
ישוע ובני קדמיאל שבגנה בני שרביה בני כנני ויזעקו
בקול גדול אלי-הנה א-להיהם: ויאמרו הלויים ישוע
וקדמיאל בני חשבגיה שרביה הודיה שבגנה פתחיה
קומו ברכו אתי-הנה א-להיכם מן העולם עד-העולם
ויברכו שם כבוד ומרומם על-כל-ברכה ותהלה: אתה-
הוא י-הנה לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים
וכל-צבאם הארץ וכל-אשר עליה הימים וכל-אשר
בהם ואתה מתנה את-כלם וצבא השמים לך משתחווים:
אתה-הוא י-הנה הא-להים אשר בחרת באברהם
והוצאתו מאור כש-דים ושמת שמו אברהם: ומצאת
את-לבבו נאמן לפניה וכרות עמו הברית לתת את-ארץ
הכנעני החמי האמרי והפרני והיבסי והגרגשי לתת
לזרעו ותקם את-דבריה פי צדיק אתה: ותרא את-עני
אבותינו במצרים ואת-זעקתם שמעת עליהם-סוף: ותתן
אות ומפתים בפרעה ובכל-עבדיו ובכל-עם ארצו פי
ידעת פי הזידו עליהם ותעש-לך שם פהיום הנה:
והים בקעת לפניהם ויעברו בתוך-הים ביבשה ואת-
רדפיהם השלכת במצולת פמו-אבן במים עזים:
ובעמוד ענן הנחיתם יומם ובעמוד אש לילה להאיר
להם את-הדרך אשר ילכו-בה: ועל הר-סיני ירדת
ודבר עמהם משמים ותתן להם משפטים ושרים
ותורת אמת חקים ומצות טובים: ואת-שבת קדשה
הודעת להם ומצוות וחקים ותורה צוית להם בנד משה
עבדך: ולחם משמים נתת להם לרעבם ומים מסלע
הוצאת להם לצמאם ותאמר להם לבוא לרשת את-
הארץ אשר-נשאת את-ידך לתת להם: והם ואבותינו
הזידו ויקשו את-ערפם ולא שמעו אל-מצותיה:
וימאנו לשמע ולא-זכרו נפלאותיה אשר עשית עמהם
ויקשו את-ערפם ויתנו-ראש לשוב לעבדתם במרים
ואתה א-לוה סליחות חנון ורחום ארך-אפים ורב-חסד
ולא עזבתם: את פי-עשו להם עגל מסכה ויאמרו זה
א-להיה אשר העלך ממצרים ויעשו נאצות גדלות:
ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר את-עמוד
הענן לא-סר מעליהם ביוםם להנחתם בהדרך ואת-
עמוד האש בלילה להאיר להם ואת-הדרך אשר ילכו-
בה: ורוחך הטובה נתת להשפילם ומנה לא-מנעת
מפיהם ומים נתת להם לצמאם: וארבעים שנה
פללתם במדבר לא חסרו שלמתייהם לא בלו ורגליהם
לא בצקו: ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה
ויירשו את-ארץ סיחון ואת-ארץ מלך חשבון ואת-
ארץ עוג מלך-הבשן: ובניהם הרבית ככבי השמים

ותביאם אליהארץ אשראמרתי לאבותיהם לבוא
לרשת: ויבאו הבנים ויירשו אתהארץ ותכנוע לפנייהם
אתישבי הארץ הפנוענים ותתנם בידם ואתמלכיהם
ואתעממי הארץ לעשות בהם פרצונם: וילכדו ערים
בצורת ואדמה שמנה ויירשו בתים מלאים כלטוב
ברות חצובים פרמים וזיתים ועץ מאכל לרב ויאכלו
וישבעו וישמינו ויתעדנו בטובה הגדול: וימרו
וימרדו בך וישלכו אתתורתך אחרי גזם ואתנביאיך
הרגו אשרהעידו בם להשיבם אליך ויעשו נאצות
גדולת: ותתנם ביד צרייהם ויצרו להם ובעת צרתם
יצעקו אליך ואתה משמים תשמע וכרחמיך הרבים
תתן להם מושיעים ויושיעום מיד צרייהם: ויכנוח להם
ישובו לעשות רע לפניך ותעזבם ביד איביהם וירדו
בהם וישובו ויזעקו ואתה משמים תשמע ותצילם
ברחמיך רבות עתים: ותעז בהם להשיבם אלתורתך
והמה הזידו ולאשמעו למצותיך ובמשפטיך חטאוכם
אשריעשה אדם וחייה בהם ויתנו כתר סורת וערפם
הקשו ולא שמעו: ותמשך עליהם שנים רבות ותעז
בם ברוחך בידנביאיך ולא האזינו ותתנם ביד עמי
הארצת: וברחמיך הרבים לאעשיתם פלה ולא
עזבתם פי אלחנון ורחום אתה: ועתה אלהינו האל
הגדול הגבור והנורא שומר הברית והחסד אלימעט
לפניך את פלהתלאה אשרמצאתנו למלכינו לשרינו
ולכהנינו ולנביאינו ולאבותינו ולכלעמך מימל מלכי
אשור עד היום הזה: ואתה צדיק על פלהבא עלינו
פיאמת עשית ואנחנו הרשענו: ואתמלכינו שרינו
כהנינו ואבותינו לא עשו תורתך ולא הקשיבו אל
מצותיך ולעדותיך אשר העידת בהם: והם במלכותם
ובטובה הרב אשרנתת להם ובארץ הרחבה והשמנה
אשרנתת לפנייהם לא עבדו ולאשבו ממעלליהם
הרעים: הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשרנתתה
לאבותינו לאכל אתפרייה ואתטובה הנה אנחנו עבדים
עליה: ותבואתה מרבה למלכים אשרנתתה עלינו
בחסאותינו ועל גויתינו משלים ובכהמתנו פרצונם
ובצרה גדלה אנחנו:

י ובכלזאת אנחנו פרטים אמנה וכתבים ועל החתום
שרינו לוינו פהנינו: ועל החתומים נחמיה התרשתא
פוחכליה וצדקיה: שרניה עזרה ירמיה: פשתור
אמריה מלפניה: חשוש שבניה מלוד: תרם מרמות
עבדיה: דניאל גנתון ברוד: משלם אבנה מימן:
מעזניה בלגי שמעיה אלה הפהנים: ויהוים וישוע בן
אזניה בניו מבני חנדד קדמיאל: ואחיהם שבניה

הודיה קליטא פלאניה חנו: מיכא רחוב חשבניה: זכור
שרבניה שבניה: הודיה בני בנינו: ראשי העם פרעש
פחת מואב עילם ותוא בני: בני עזגד בני: אדניה בני
עדין: אטר חזקה עזור: הודיה חשם בני: תריף
ענתות בני: מגפיעש משלם חזיר: משיזבאל צדוק
נדוע: פלטניה חנו עניה: הושע חנניה חשוב:
הלוחש פלחא שובק: רחום חשבניה מעשניה: ואחיה
חנו ענו: מלוד חרם בענה: ושאר העם הפהנים
הלויים השוערים המשורים הנתינים וכלהנבדל מעמי
הארצות אליתורת האלהים נשיהם בניהם ובנתייהם
פל יודע מבין: מחזיקים עלאחיהם אדיריהם ובאים
באלה ובשבועה ללכת בתורת האלהים אשר נתנה ביד
משנה עבדהא להים ולשמור ולעשות אתכלמצות י
הנה אדנינו ומשפטיו ותקיו: ואשר לאנתן בנתינו
לעמי הארץ ואתבנתייהם לא נקח לבנינו: ועמי הארץ
המביאים אתהמקחות וכלשבר ביום השבת למפור
לאנקח מהם בשבת וביום קדש ונטש אתהשנה
השביעית ומשא כליד: והעמדנו עלינו מצות לתת
עלינו שלישית השקל בשנה לעבדת בית אלהינו:
ללחם המערכת ומנתת התמיד ולעולת התמיד
השבתות החדשים למועדים ולקדשים ולחטאות לכפר
עלישראל וכל מלאכת בית אלהינו: והגורלות
הפלו עליקרוב העצים הפהנים הלויים והעם להביא
לבית אלהינו לביתאבותינו לעתים מזמנים שנה בשנה
לבער עלמזבח
יהנה אלהינו פפתוב בתורה: ולהביא אתבכורי
אדמתנו ובכורי כלפרי כלעץ שנה בשנה לבית י
הנה: ואתבכרות בנינו ובחמתנו פפתוב בתורה ואת
בכורי בקרינו וצאנינו להביא לבית אלהינו לפהנים
המשרתים
אלהינו: ואתראשית עריסתינו ותרומתינו ופרי כל
עץ תירוש ויצהר נביא לפהנים אלילשכות בית א
להינו ומעשר אדמתנו ללויים והם הלויים המעשרים
בכל ערי עבדתנו: והיה הפהן גוראתרו עם הלויים
בעשר הלויים והלויים יעלו אתמעשר המעשר לבית א
להינו אלילשכות לבית האוצר: פי אלילשכות
יביאו בניישראל ובני הלוי אתתרומת הדגן התירוש
והיצהר ושם פלי המקדש והפהנים המשרתים
והשוערים והמשררים ולא נעזב אתבית
אלהינו:

יא וישבו שריהעם בירושלם ושאר העם הפילו
גורלות להביא א אחד מוהעשרה לשבת בירושלם עיר

הַקֹּדֶשׁ וְתִשַׁע הַיָּדוֹת בְּעָרִים: וַיִּבְרְכוּ הָעָם לְכָל הַיָּמִים
הַמְתַּנְדָּבִים לְשֵׁבֶת בִּירוּשָׁלַם: וְאַלֶּה רֵאשֵׁי הַמְדִינָה
אֲשֶׁר יָשָׁבוּ בִירוּשָׁלַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה יָשָׁבוּ אִישׁ בְּאַחֲזוֹתוֹ
בְּעָרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל הַפְּהָגִים וְהַלְוִיִּם וְהַנְּתִינִים וּבְנֵי עַבְדֵי
שְׁלָמָה: וּבִירוּשָׁלַם יָשָׁבוּ מִבְּנֵי יְהוּדָה וּמִבְּנֵי בִנְיָמִן מִבְּנֵי
יְהוּדָה עֲתָיָה בֶן־עֲזַיָּה בֶן־זַכְרְיָה בֶן־אַמְרֵינָה בֶן־שַׁפְטָיָה
בֶן־מְהֻלָּלָאֵל מִבְּנֵי־פָרְץ: וּמִעֲשֵׂינָה בֶן־בְּרוּךְ בֶן־כְּחֻזָּה
בֶן־חֲזַיָּה בֶן־עֲדָה בֶן־יֹזְרִיב בֶן־זַכְרְיָה בֶן־הַשְּׁלֵגִי: כָּל־
בְּנֵי־פָרְץ הַיֹּשְׁבִים בִּירוּשָׁלַם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁשִׁים וּשְׁמֹנֶה
אַנְשֵׁי־חֵיל: וְאַלֶּה בְּנֵי בִנְיָמִן סֵלָא בֶן־מִשְׁלֵם בֶן־יִוְעָד
בֶן־פְּדִיָה בֶן־קֹלֹנִיָה בֶן־מַעֲשֵׂינָה בֶן־אֵיתִיאֵל בֶן־יִשְׁעִיָה:
וְאַחֲרָיו גְּבִי סֹלֵי תִשַׁע מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנֶה: וְיֹואֵל
בֶן־זַכְרִי פְקִיד עֲלֵיהֶם וַיְהוּדָה בֶן־הַסְּנוּאָה עַל־הַעִיר
מִשְׁנָה: מִן־הַפְּהָגִים יְדַעְנָה בֶן־יֹזְרִיב יָכִין: שְׂרָיָה בֶן־
חַלְקָיָה בֶן־מִשְׁלֵם בֶן־צְדוּק בֶן־מְרִיּוֹת בֶן־אַחִיטּוֹב נֶגֶד
בֵּית הָאֱלֹהִים: וְאַחֲתֵיהֶם עֲשָׂה הַמְּלֹאכָה לְבֵית שְׁמֹנֶה
מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם וְעֲדָיָה בֶן־יִרְחָם בֶן־פְּלִלְיָה בֶן־
אַמְצִי בֶן־זַכְרְיָה בֶן־פְּשִׁחוֹר בֶן־מִלְכָּיָה: וְאַחֲתָיו רֵאשֵׁים
לְאַבוֹת מֵאַתִּים אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם וְעַמְשָׁסִי בֶן־עֲזַרְאֵל בֶן־
אַחְזִי בֶן־מִשְׁלָמוֹת בֶן־אַמֵּר: וְאַחֲתֵיהֶם גְּבָרִי חֵיל מֵאַה
עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנֶה וּפְקִיד עֲלֵיהֶם זְבַדִּיאֵל בֶן־הַגְּדוֹלִים:
וּמִן־הַלְוִיִּם שְׁמַעְיָה בֶן־חֲשׂוֹב בֶן־עֲזַרְיָקָם בֶן־חֲשַׁבְיָה
בֶן־בוּנִי: וְשַׁבְתִּי וַיִּזְבֹּד עַל־הַמְּלֹאכָה הַחִיצוֹנָה לְבֵית
הָאֱלֹהִים מִרֵּאשֵׁי הַלְוִיִּם: וּמִתַּנְיָה בֶן־מִיכָאֵל בֶן־זְבַדִּי
בֶן־אַסָּף רֵאשׁ הַתַּחֲלָה יְהוּדָה לְתַפְלָה וּבַקְּבָנָה מִשְׁנָה
מֵאַחֲתָיו וְעַבְדָּא בֶן־שְׁמוּעַ בֶן־גִּלְגַּל בֶן־יְדוּתָוִן: כָּל־הַלְוִיִּם
בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ מֵאַתִּים שְׁמֹנֶים וְאַרְבַּעַה: וְהַשּׁוֹעֲרִים
עַקּוֹב טַלְמוּן וְאַחֲתֵיהֶם הַשְּׁמָרִים בַּשְּׁעָרִים מֵאַה שְׁבַעִים
וּשְׁנַיִם: וְשֶׁאֵר יִשְׂרָאֵל הַפְּהָגִים הַלְוִיִּם בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה
אִישׁ בְּנַחְלָתוֹ: וְהַנְּתִינִים יֹשְׁבִים בְּעַפְלָ וְצִיחָא וּגְשַׁפָּא
עַל־הַנְּתִינִים: וּפְקִיד הַלְוִיִּם בִּירוּשָׁלַם עֲזִי בֶן־בְּנִי בֶן־
חֲשַׁבְיָה בֶן־מִתַּנְיָה בֶן־מִיכָאֵל מִבְּנֵי אֶסָף הַמְּשֻׁרָרִים לִנְגַד
מְלֹאכֶת בֵּית־הָאֱלֹהִים: כִּי־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם וְאַמְנָה
עַל־הַמְּשֻׁרָרִים דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ: וּפְתַחְלָה בֶן־מִשְׁיִזְבָּאֵל
מִבְּנֵי־זֶרַח בֶן־יְהוּדָה לִנְד הַמֶּלֶךְ לְכָל־דָּבָר לָעָם: וְאַל־
הַחֲצָרִים בְּשׁוֹדָתָם מִבְּנֵי יְהוּדָה יָשָׁבוּ בַקְּרִית הָאַרְבַּע
וּבַנְּתִיָה וּבַדִּיבֹן וּבַנְּתִיָה וּבִיקְבָצָאֵל וּתְצַרְיָה: וּבִישׁוּעַ
וּבַמִּלְדָּה וּבַבֵּית פְּלָט: וּבַחֲצָר שׁוּעֵל וּבַבְּאָר שְׁבַע
וּבַנְּתִיָה: וּבַצְּקֵלַג וּבַמְּכָנָה וּבַבְּנְתִיָה: וּבַעֲזִין רַמּוֹן
וּבַצְּרָעָה וּבַנְּרָמוֹת: זֶנֶח עֲזָלָם וְחֲצַרְיָהֶם לְכִישׁ וּשְׁדֵתִיָה
עֲזָקָה וּבַנְּתִיָה וּפְחָנוּ מִבְּאָר־שְׁבַע עַד־גֵּיא הַגָּם: וּבְנֵי
בִנְיָמִן מִגְּבַע מִכְּמֵשׁ וְעֵיָה וּבֵית־אֵל וּבַנְּתִיָה: עֲנַתוֹת נָב

עֲנַנְיָה: חֲצוֹר רְמָה גַתִּים: חֲדַיד צְבָעִים נְבֻלָּט: לֵד
וְאוֹנוּ גִי הַחֲרָשִׁים: וּמִן־הַלְוִיִּם מַחֲלָקוֹת יְהוּדָה
לְבִנְיָמִין:
יב וְאַלֶּה הַפְּהָגִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר עָלוּ עִם־זֶרְבָבֶל בֶּן־
שְׁאֵלְתִיאֵל וַיָּשׁוּעַ שְׂרָיָה יְרֵמְיָה עֲזַרָא: אַמְרֵינָה מְלוּךְ
חֲטוּשׁ: שְׁכַנְיָה רַחֵם מְרָמָת: עֲדוּא גְּתוּי אַבְיָה: מִימִין
מִעֲדָנָה בִלְגָה: שְׁמַעְיָה וַיֹּזְרִיב יְדַעְנָה: סֵלֹו עֲמוּק
חַלְקָיָה יְדַעְנָה אֶלֶה רֵאשֵׁי הַפְּהָגִים וְאַחֲתֵיהֶם בְּיָמֵי יִשׁוּעַ:
וְהַלְוִיִּם יִשׁוּעַ בְּנוֹי קְדַמִּיאֵל שְׂרַבְיָה יְהוּדָה מִתַּנְיָה עַל־
הַיָּדוֹת הוּא וְאַחֲיוֹ: וּבַקְּבָלָה וְעַנִּי אַחֲתֵיהֶם לִנְגַדָם
לְמִשְׁמָרוֹת: וַיִּשׁוּעַ הוֹלִיד אֶת־יֹזְקִים וַיֹּזְקִים הוֹלִיד
אֶת־אֶלְיָשִׁיב וְאֶלְיָשִׁיב אֶת־יִוְעָדָע: וַיִּוְעָדַע הוֹלִיד אֶת־
יֹונָתָן וַיֹּונָתָן הוֹלִיד אֶת־יְדוּעַ: וּבִימֵי יֹזְקִים הָיוּ כְּהֻנִּים
רֵאשֵׁי הָאַבוֹת לְשְׂרָיָה מְרָיָה לְיְרֵמְיָה חֲנַנְיָה: לְעֲזַרָא
מִשְׁלֵם לְאַמְרֵינָה יְהוּחָנָן: לְמַלְיָכוּ וַיֹּונָתָן לְשַׁבְנָה יוֹסָף:
לְחֵרָם עֲדָנָא לְמְרִיּוֹת חַלְקִי: לְעֲדוּא זַכְרְיָה לְגַנְתָּוִן
מִשְׁלֵם: לְאַבְיָה זַכְרִי לְמִנְיָמִין לְמוֹעֲדָנָה פְּלָטִי: לְבִלְגָה
שְׁמוּעַ לְשַׁמְעֵיָה יְהוּנָתָן: וַיֹּזְרִיב מִתַּנִּי לְיְדַעְנָה עֲזִי:
לְסֹלֵי קִלִּי לְעֲמוּק עֶבֶר: לְחַלְקָיָה חֲשַׁבְיָה לְיְדַעְנָה
נְתַנְיָאֵל: הַלְוִיִּם בְּיָמֵי אֶלְיָשִׁיב יִוְעָדַע וַיֹּוחָנָן וַיְדוּעַ
כְּתוּבִים רֵאשֵׁי אַבוֹת וְהַפְּהָגִים עַל־מְלָכוֹת דְּרַגְוִשׁ
הַפְּרָסִי: בְּנֵי לוֹי רֵאשֵׁי הָאַבוֹת כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי
הַיָּמִים וְעַד־יָמֵי יֹוחָנָן בֶּן־אֶלְיָשִׁיב: וְרֵאשֵׁי הַלְוִיִּם
חֲשַׁבְיָה שְׂרַבְיָה וַיִּשׁוּעַ בֶּן־קְדַמִּיאֵל וְאַחֲתֵיהֶם לִנְגַדָם
לְהַלֵּל לְהוֹדוֹת בְּמִצְוַת דָּוִד אִישׁ־הָאֱלֹהִים מִשְׁמֵר
לְעַמַּת מִשְׁמֵר: מִתַּנְיָה וּבַקְּבָנָה עַבְדָּנָה מִשְׁלֵם טַלְמוּן
עַקּוֹב שְׁמָרִים שׁוּעֲרִים מִשְׁמֵר בְּאַסְפֵי הַשְּׁעָרִים: אֶלֶה
בְּיָמֵי יֹזְקִים בֶּן־יִשׁוּעַ בֶּן־יֹוצָדָק וּבִימֵי נְחֻמְיָה הַפְּתָה
וְעֲזַרָא הַפְּתָן הַסּוּפֵר: וּבַחֲנַפְתָּ חוּמַת יְרוּשָׁלַם בַּקְּשׁוֹ
אֶת־הַלְוִיִּם מִכָּל־מְקוֹמֹתָם לְהִבְיָאֵם לְיְרוּשָׁלַם לְעֲשׂוֹת
חֲנֻפָה וְשִׁמְחָה וּבַתּוֹדוֹת וּבַשִּׁיר מְצֻלְתִים נְבָלִים
וּבַכְּנֹרוֹת: וַיִּצְאָסְפוּ בְנֵי הַמְּשֻׁרָרִים וּמִן־הַכֹּפֶר סְבִיבוֹת
יְרוּשָׁלַם וּמִן־חֲצָרֵי נְטַפְתִּי: וּמִבֵּית הַגִּלְגָּל וּמִשְׁדּוֹת גְּבַע
וְעַזְמֹנַת כִּי חֲצָרִים בְּנוּ לָהֶם הַמְּשֻׁרָרִים סְבִיבוֹת
יְרוּשָׁלַם: וַיִּשְׁתְּרוּ הַפְּהָגִים וְהַלְוִיִּם וַיִּשְׁתְּרוּ אֶת־הָעָם
וְאֶת־הַשְּׁעָרִים וְאֶת־הַחוּמָה: וְאַעֲלָה אֶת־שַׁרְיָה יְהוּדָה
מֵעַל לְחוּמָה וְאַעֲמִידָה שְׁתֵּי תוֹדוֹת אֲדוֹלֹת וְתַחֲלָכָת לְיָמִין
מֵעַל לְחוּמָה לְשַׁעַר הָאַשְׁפָּת: וַיִּגְלָד אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה
וְחֲצִי שַׁרְיָה יְהוּדָה: וְעֲזַרָנָה עֲזַרָא וּמִשְׁלֵם: יְהוּדָה
וּבִנְיָמִן וְשַׁמְעֵיָה וַיְרֵמְיָה: וּמִבְּנֵי הַפְּהָגִים בַּחֲצַצְרוֹת
זַכְרְיָה בֶן־יֹונָתָן בֶּן־שַׁמְעֵיָה בֶן־מִתַּנְיָה בֶן־מִיכָאֵל בֶּן־
זְפוּר בֶן־אַסָּף: וְאַחֲתָיו שְׁמַעְיָה וְעֲזַרָאֵל מְלָלִי גְּלָלִי מְעִי

נתנאל ויהודה חנני בכלי-שיר דויד איש הא-להים ועזרא הסופר לפניהם: ויעל שער העין ונגדם עלו על-מעלות עיר דויד במעלה לחומה מעל לבית דויד ועד שער המים מזרח: והתודה השנית ההולכת למואל ואני אתריה וחצי העם מעל להחומה מעל למגדל התנורים ועד החומה הרחבה: ומעל לשער-אפרים ועל-שער הישנה ועל-שער הדגים ומגדל חננאל ומגדל המאה ועד שער הצאן ועמדו בשער המטרה: ומעמדנה שתי התולת בבית הא-להים ואני וחצי הסגנים עמי: והכהנים אליקים מעשיה מנימין מיכה אליועני זכריה חנניה בחצצרות: ומעשיה ושמעיה ואלעזר ועני ויהוחנן ומלפיה ועילם ועזר וישמיעו המשררים וזרחיה הפקיד: ויזבחו ביום-ההוא זבחים גדולים וישמחו פי הא-להים שמחם שמחה גדולה וגם הנשים והילדים שמחו ותשמע שמחת ירושלים מרחוק: ויפקדו ביום ההוא אנשים על-הנשכות לאוצרות לתרומות לראשית ולמעשרות לכנוס בהם לש-די הערים מנאות התורה לכהנים וללויים פי שמחת יהודה על-הכהנים ועל-הלויים העמדים: וישמרו משמרת א-להיהם ומשמרת השירה והמשררים והשערים כמצות דויד שלמה בנו: כי-בימי דויד ואסף מקדם ראשי המשררים ושירת-הגלה והדות לא-להים: וכל-ישראל בימי זרבבל בימי גחמיה נתנים מניות המשררים והשערים דבר-יום ביומו ומקדשים ללויים והלויים מקדשים לבני אהרן:

יג ביום ההוא נקרא בספר משה באזני העם ונמצא כתוב בו אשר לא-יבוא עמני ומואבי בקהל הא-להים עד-עולם: כי לא קדמו את-בני ישראל בלחם ובמים וישפר עליו את-בלעם לקללו ויהפך א-להינו הקללה לברכה: ויהי פשמעם את-התורה ויבדילו כל-ערב מישראל: ולפני מזה אלישיב הפלן נתון בלשפת בית-א-להינו קרוב לטוביה: ויעש לו לשפה גדולה ושם היו לפנים נתנים את-המנחה הלבונה והפלים ומעשר הדגן התירוש והיצהר מצות הלויים והמשררים והשוערים ותרומת הפהגים: ובכל-זה לא הניתי בירושלם פי בשנת שלשים ושתים לארתחשסתא מלך-בבל באתי אל-המלך ולקח ימים גשאלתי מן-המלך: ואבוא לירושלם ואבינה ברעה אשר עשה אלישיב לטוביה לעשות לו גשפה בחצרי בית הא-להים: ויגרע לי מאד ואשליכה את-פל-פלי בית-טוביה החוץ מן-הלשפה: ואמרה ויטהרו הלשכות ואשיבה שם פלי בית הא-להים את-המנחה והלבונה: ואדעה כי-מניות הלויים לא

נתנה ויבחרו איש-לשדהו הלויים והמשררים עשי המלאכה: ואריבה את-הסגנים ואמרה מדוע נעזב בית-הא-להים ואקבצם ואעמדם על-עמדם: וכל-יהודה הביאו מעשר הדגן והתירוש והיצהר לאוצרות: ואוצרה על-אוצרות שלמיה הפלן וצדוק הסופר ופדיה מן-הלויים ועליזם חנו בן-זפור בן-מתניה פי נאמנים נחשבו ועליהם לחלק לאחיהם: וזכרה-לי א-להי על-זאת ואל-תמח חסדי אשר עשיתי בבית א-להי ובמשמריו: בנמים ההמה ראיתי ביהודה דרכים-גתות בשבת ומביאים הערמות ועמסים על-החמרים ואף-ליו ענבים ותאנים וכל-משא ומביאים ירושלם ביום השבת ואליד ביום מכרם ציד: והצרים ישבו בה מביאים דאג וכל-מכר ומוכרים בשבת לבני יהודה ובירושלם: ואריבה את חרי יהודה ואמרה להם מה-הדבר הרע הזה אשר אתם עשים ומחללים את-יום השבת: הלא כה עשו אבותיכם ויבא א-להינו עלינו את פל-הרעה הזאת ועל העיר הזאת ואתם מוסיפים חרון על-ישראל לחלל את-השבת: ויהי פאשר צללו שערי ירושלם לפני השבת ואמרה ויסגרו הדלתות ואמרה אשר לא יפתחום עד אתר השבת ומנערי העמדתל על-השערים לא-יבוא משא ביום השבת: וילינו הרכלים ומכרי כל-מכר מחוץ לירושלם פעם ושתים: ואעידה בהם ואמרה אליהם מדוע אתם לנים נגד החומה אמ-תשנו נד אשלה בכם מן-העת הזאת לא-באו בשבת: ואמרה ללויים אשר יהיו מטהרים ובאים שמרים השערים לקדש את-יום השבת גם-זאת זכרה-לי א-להי ותוסה עלי כרב חסדך: גם | בנמים ההם ראיתי את-היהודים השיבו נשים אשדדיות עמניות מואביות: ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מפירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם: ואריב עםם ואקללם ואפה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם בא-להים אמ-תתנו בנתיכם לבניהם ואם-תשאו מבנתיהם לבניכם ולכם: הלא על-אלה חטא-שלמה מלך ישראל ובגוים הרבים לא-היה מלך פמהו ואהוב לא-להיו היה ויתגהו א-להים מלך על-כל-ישראל גם-אותו החטיאו הנשים הנכריות: ולכם הנשמע לעשת את פל-הרעה הגדולה הזאת למעל בא-להינו להשיב נשים נכריות: ומבני יונדע בן-אלישיב הפלן הגדול חתן לסנבלט החרגי ואבריתו מעלי: וזכרה להם א-להי על גאלי הפהגה וברית הפהגה והלויים: ויטהרתי מפל-נכר ואעמידה משמרות לפהגים וללויים איש במלאכתו: ולקרבו העצים בעתים מזמנות

ספר דברי הימים

א-אדם שנת אנוש: -קינן מהללאל גרד: תנוף מתושלח למד: -נח שם תם ויפת: -בני לפת גמר ומגוג ומדי וינון ותבל ומשד ותירס: ובני גמר אשכנז ודיפת ותוגרמה: ובני ינון אלישה ותרישישה פתים ורודנים: -בני תם פוש ומצרים פוט וכנען: ובני כוש סבא וחילה וסבתא ורעמא וסבתכא ובני רעמא שבא ודדן: וכוש ילד את-גמרוז הוא החל להיות גבור בארץ: ומצרים ילד את-לודים ואת-ענמים ואת-להבים ואת-נפתחים: ואת-פתרסים ואת-פסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת-פפתרים: וכנען ילד את-צידון בכרו ואת-חת: ואת-היבוסי ואת-האמרי ואת הגרגשי: ואת-החני ואת-הערקי ואת-הסיני: ואת-הארנדי ואת-הצמרי ואת-החמתי: -בני שם עילם ואשור וארפכשד וליד וארם ועוז וחול וגתר ומשד: וארפכשד ילד את-שלח ושלח ילד את-עבר: ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי ביקמו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן: ויקטן ילד את-אלמוקד ואת-שלח ואת-חצרמות ואת-נרח: ואת-הדורם ואת-אוזל ואת-דקלה: ואת-עיבל ואת-אבימאל ואת-שבא: ואת-אופיר ואת-חילה ואת-יובב פל-אלה בני יקטן: שם ארפכשד שלח: -עבר פלג רעו: -שרוג נחור נרח: אברם הוא אברהם: -בני אברהם יצחק וישמעאל: -אלה תלדותם בכור ישמעאל נביות וקדר ואדבאל ומבשם: משמע ודומה משא חדד ותימא: ויטור נפיש וקדמה אלה הם בני ישמעאל: ובני קטורה פילגש אברהם ילדה את-זמרו ויקטן ומזן ומדזן וישבק ושוח ובני יקטן שבא ודדן: ובני מדזן עיפה ועפר וחנף ואבידע ואלדעה פל-אלה בני קטורה: ויולד אברהם את-יצחק בני יצחק עשו וישראל: -בני עשו אליפז רעואל ויעוש ויעלם וקרח: -בני אליפז תימן ואומר צפי וגעתם קנז ותמנע ועמלק: -בני רעואל גחת זרח שמה ומזה: ובני שעיר לוטן ושובל וצבעון וענה ודישו ואצר ודישו: ובני לוטן חרי והומם ואחות לוטן תמנע: בני שובל עליו ומגחת ועיבל שפי ואונם ובני צבעון איה וענה: -בני ענה דישו ובני דישו תמרו ואשבו ויתרו וכרו: -בני-אצר בלהו וזעון יעקן בני דישו עוז וארו: ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך-מלך לבני ישראל בלע בן-בעור ושם עירו דנהבה: ונמת בלע וימלך תחתיו יובב בן-זרח מבצרה: ונמת יובב וימלך תחתיו

חושם מארץ התימני: ונמת חושם וימלך תחתיו חדד בן-בדד המכה את-מדזן בשדה מואב ושם עירו עיות עוית: ונמת חדד וימלך תחתיו שמלה ממשרקה: ונמת שמלה וימלך תחתיו שאול מרחבות הנקה: ונמת שאול וימלך תחתיו בעל חנו בן-עכבור: ונמת בעל חנו וימלך תחתיו חדד ושם עירו פעי ושם אשתו מהיטבאל בת-מטרד בת מי זקב: ונמת חדד ויהיו אלופי אדום אלוף תמנע אלוף עלונה אלוף יתת: -אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף פיגן: -אלוף קנז אלוף תימן אלוף מבצר: -אלוף מגדיאל אלוף עירם אלה אלופי אדום:

ב-אלה בני ישראל ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר וזבלון: גד יוסף ובנימן נפתלי גד ואשר: בני יהודה ער ואונן ושלה שלושה נולד לו מבת-שוע הכנענית ויהי ער | בכור יהודה רע בעיני -הנה וימיתהו: ותמר פלתו ילדה לו את-פרץ ואת-זרח פל-בני יהודה חמשה: -בני-פרץ חצרון וקמול: ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל וזרע כלם חמשה: ובני פרמי עכר עוכר ישראל אשר מעל בתרם: ובני איתן עזריה: ובני חצרון אשר נולד-לו את-ירחמאל ואת-רם ואת-פלובי: ורם הוליד את-עמינדב ועמינדב הוליד את-נחשון נשיא בני יהודה: ונחשון הוליד את-שלמא ושלמא הוליד את-בעז: ובעז הוליד את-עובד ועובד הוליד את-ישעי: ואישעי הוליד את-בכרו את-אליאב ואבינדב השני ושמעא השלשי: ונתנאל הרביעי רדי החמישי: -אצם הששי דניד השבעי: ונחיתיהם צרויה ואביגיל ובני צרויה אבשי ויאב ועשהאל שלשה: ואביגיל ילדה את-עמשא ואבי עמשא יתר הישמעאלי: וכלב בן-חצרון הוליד את-עזובה אשה ואת-יריעות ואלה בניה נשר ושובב וארדון: ונתמת עזובה ויקח-לו כלב את-אפרת ותלד לו את-חור: וחור הוליד את-אורי ואורי הוליד את-בצלאל: ונאמר בא חצרון אל-בת מכיר אבי גלעד והוא לקחה והוא בן-ששים שנה ותלד לו את-שגוב: ושגוב הוליד את-יאיר ויהי-לו עשרים ושלוש ערים בארץ הגלעד: ויקח גשור-וארם את-חור יאיר מאתם את-קנת ואת-בנתיה ששים עיר פל-אלה בני מכיר אבי-גלעד: ונאמר מות-חצרון בכלב אפרתה ואשת חצרון אביה ותלד לו את-אשחור אבי תקוע: ויהיו בני-ירחמאל בכור חצרון הבכור רם

ובונה וארון ואצם אחיה: ונתהי אשה אחרת לירחמאל
ושמה עטרה היא אם אונם: ויהיו בני-אונם שמי וידע
ירחמאל מעץ וימין ועקר: ויהיו בני-אונם שמי וידע
ובני שמי נדב ואבישור: ושם אשת אבישור אביהיל
ותלד לו את-אתבן ואת-מוליד: ובני נדב סלד ואפים
ונימת סלד לא בנים: ובני אפים ישעי ובני ישעי ששון
ובני ששון אחלי: ובני ידע אחי שמי יתר ויונתן ונימת
יתר לא בנים: ובני יונתן פלת וזא אלה היו בני
ירחמאל: ולא-היה לששון בנים כי אם-בנות ולששון
עבד מצרי ושמו ירחע: וייתן ששון את-בתו לירחע
עבדו לאשה ותלד לו את-עתי: ועתי הליד את-נתן
ונתן הוליד את-זבד: וזבד הוליד את-אפלל ואפלל
הוליד את-עובד: ועובד הוליד את-יהוא ויהוא הליד
את-עזריה: ועזריה הליד את-חלץ וחלץ הליד את-
אלעשה: ואלעשה הליד את-ססמי וססמי הליד את-
שלום: ושלום הוליד את-יקמה ויקמה הליד את-
אלישמע: ובני כלב אחי ירחמאל מישע בכרו הוא
אבי-גיף ובני מרשה אבי חברון: ובני חברון קרח
ותפס ורקם ושמע: ושמע הוליד את-רחם אבי ירקעם
ורקם הוליד את-שמי: ובן-שמי מעון ומעון אבי בית-
צור: ועיפה פילגש כלב ילדה את-חרון ואת-מוצא
ואת-גזו וחרון הליד את-גזו: ובני יהדי רגם ויותם
וגישו ופלט ועיפה ושעף: פילגש כלב מעכה ילד
שבר ואת-תרתנה: ותלד שעף אבי מדמנה את-שנא
אבי מכבנה ואבי גבעא ובת-כלב עכסה: אלה היו בני
כלב בן-חור בכור אפרתה שובל אבי קרית יערים:
שלמא אבי בית-לחם חרף אבי בית-גדר: ויהיו בנים
לשובל אבי קרית יערים הראה חצי המנחות:
ומשפחות קרית יערים היתרי והפזתי והשמתי
והמשרעי מאלה יצאו הצרעתי והאשתאלי: בני
שלמא בית לחם ונטופתי עטרות בית יואב וחצי
המנחתי הצרעי: ומשפחות ספרים ישבי ועבץ
תרעתיים שמעתיים שוכתיים המה הקינים הבאים משמת
אבי בית-רכב:

ג ואלה היו בני אשר נולדו-לו בחברון הבכור ו
אמנון לאחיעזר היזרעאליה שני דגלאל לאביגיל
הפרמלית: השלשי לאבשלום בן-מעכה בת-תלמי מלך
גשור הרביעי אדניה בן-חגית: החמישי שפטניה
לאביטל הששי יתרעם לעגלה אשתו: וששה נולדו-לו
בחברון וימלך-שם שבע שנים וששה חדשים ושלשים
ושלוש שנה מלך בירושלם: ואלה נולדו-לו בירושלם
שמעא ושובב ונתן ושלמה ארבעה לבת-שוע בת-

עמיאל: ויבחר ואלישמע ואליפלט: ונגה ונפג ונפיע:
ואלישמע ואלידע ואליפלט תשעה: כל בני דויד
מלבד בני-פילגשים ותמר אחותם: ובן-שלמה רחבעם
אביה בנו אסא בנו יהושפט בנו: יורם בנו אחזיהו בנו
יואש בנו: אמצייהו בנו עזריה בנו יותם בנו: אחז בנו
חזקיהו בנו מנשה בנו: אמון בנו יאשיהו בנו: ובני
יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלשיל צדקיהו
הרביעי שלום: ובני יהויקים יכניה בנו צדקיה בנו:
ובני יכניה אסר שאלתיאל בנו: ומלכירם ופדיה
ושנאצר יקמה הושמע ונדביה: ובני פדיה זרבל
ושמעי ובן-זרבל משלם וחנוניה ושלמית אחותם:
וחשבה ואהל וברכיה וחסדניה יושב חסד חמש: ובן-
חנוניה פלטיה וישעיה בני רפיה בני ארנו בני עבדיה
בני שכניה: ובני שכניה שמעיה ובני שמעיה חטוש
ויגאל וברית ונעריה ושפט ששה: ובן-נעריה
אליועיני וחזקיה ועזריקם שלשה: ובני אליועיני
הודויהו ואלישיב ופליה ועלוב ויוחנן ודליה וענני
שבעה:

ד בני יהודה פרץ מצרון וכרמי ותור ושובל: וראיה
בן-שובל הליד את-לחם ונימת הליד את-אחומי ואת-
להד אלה משפחות הצרעתי: ואלה אבי עיטם יזרעאל
וישמא וידבש ושם אחותם הצלפוני: ופנואל אבי
גדר ועזר אבי חושה אלה בני-חור בכור אפרתה אבי
בית לחם: ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה
ונערה: ותלד לו נערה את-אחזם ואת-חפר ואת-תימני
ואת-האחשתרי אלה בני נערה: ובני חלאה צרת וצמר
ואתגו: וקוץ הוליד את-ענוב ואת-הצבכה ומשפחת
אחרתל בן-הרום: ויהי יעבץ נכבד מאחיו ואמו קראה
שמו יעבץ לאמר כי ילדתי בעצב: ויקרא יעבץ לא-
להי ישראל לאמר אם-ברך תברכני והרבית את-גבולי
והייתה ידך עמי ועשית מרעה לבלתי עצבי ויבא
א-להים את אשר-שאל: וכלוב אחי-שוהה הוליד את-
מחיר הוא אבי אשתון: ואשתון הוליד את-בית רפא
ואת-פסח ואת-תחנה אבי עיר נחש אלה אנשי רכה:
ובני קנז עתניאל ושריה ובני עתניאל חמת: ומעונתי
הוליד את-עפרה ושריה הוליד את-יואב אבי גיא
חרשים פי חרשים היו: ובני כלב בן-יפנה עירו אלה
ונעם ובני אלה וקנז: ובני יהללאל זיה וזיפה תיריא
ואשראל: ובן-עזרה יתר ומרד ועפר וילון וסהר את-
מרים ואת-שמי ואת-ישבח אבי אשתמע: ואשתו
היהדיה ילדה את-ירד אבי גדור ואת-חבר אבי שוכו
ואת-יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת-פרעה אשר

לקח מרד: ובגיל אשת הודיה אחות נחם אבי קעילה הגרמי ואשתמע המעבתי: ובגני שימון אמנון ורנה בן חנו ותילון ובגני ישעי זוחת ובן-זוחת: בגיל שלה בן יהודה ער אבי לכה ולעדה אבי מרשה ומשפחות בית-עבדת הבין לבית אשבע: ויוקים ואנשי כזבא ויואש ושרף אשר-בעלו למואב וישבי לחם והדברים עתיקים: המה היוצרים וישבי נטעים והגדה עם המלך במלאכתו גשבו שם: בגני שמעון גמואל ומין ריב זרח שאול: שלם בנו מבשם בנו משמע בנו: ובגני משמע חמואל בנו זפור בנו שמעי בנו: וילשמעי בגים וששה עשר ובנות שש ולאחיו אין בגים רבים וכל משפחתם לא הרבו עד-בגני יהודה: וישבו בבאר-שבע ומולדה וחצר שועל: ובבלקה ובצמם ובתולד: ובבתואל ובחרמה ובציקלג: ובבית מרפבות ובחצר סוסים ובבית בראי ובשערים אלה עריהם עד-מלך דויד: וחצריהם עיטם ועין רמון ותכן ועשן ערים חמש: וכל-חצריהם אשר סביבות הערים האלה עד-בעל זאת מושבתם והתיחשם להם: ומשוקב ומלך ויושה בן-אמציה: ויואל ויהוא בן-יושבבלה בן-שריה בן-עשיאל: ואליועני ויעקבה וישוחיה ועשיה ועדיאל ושימאל ובגיה: וזיזא בן-שפעי בן-אלון בן-ידיה בן-שמרי בן-שמעיה: אלה הבאים בשמות גשיאים במשפחותם ובית אבותיהם פרצו לרוב: ויילכו למבוא גדר עד למזרח הגיא לבקש מרעה לצאנם: וימצאו מרעה שמן וטוב והארץ רחבת ידים ושקטת ושלחה פי מורתם הישבים שם לפנים: ויבאו אלה הכתובים בשמות בימי | יחזקיהו מלך-יהודה ויפו את-אחיהם ואת-מעונים אשר נמצאו-שמה ויחרימם עד-היום הזה וישבו תחתיהם פי-מרעה לצאנם שם: ומקם | מן-בגני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטלה ונעריה ורפיה ועזיאל בגני ישעי בראשם: ויפו את-שארת הפלטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה:

ה ובגני ראובן בכור-ישראל פי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכרתו לבגני יוסף בן-ישראל ולא להתמשש לבכרה: פי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממנו והבכרה ליוסף: בגני ראובן בכור ישראל חנוף ופלוא חצרון וכרמי: בגני יואל שמעיה בנו גוג בנו שמעי בנו: מיכה בנו ראיה בנו בעל בנו: בארה בנו אשר הגלה תלגת פלנאסר מלך אשר הוא נשיא לראובני: ואחיו למשפחתיו בהתמשש לתלדותם הראש יעאל וזכריהו: ובלע בן-עזו בן-שמע בן-יואל הוא יושב בערער ועד-

גבו ובעל מעון: ולמזרח ישב עד-לבוא מדברה למן-הנהר פרת פי מקניהם רבו בארץ גלעד: ובימי שאול עשו מלחמה עם-ההגריאים ויפלו בידם וישבו באחיהם על-פל-פני מזרח גלעד: ובגני-גד לנגדם ישבו בארץ הבשן עד-סלכה: וואל הראש ושפם המשנה ויעני ושפט בפשו: ואחיהם לבית אבותיהם מיכאל ומשלם ושבע ויורי ויעפן וזיע ועבר שבועה: אלה | בגני אביחיל בן-חורי בן-ר'וח בן-גלעד בן-מיכאל בן-שישי בן-יחזו בן-בוז: אחל בן-עבדיאל בן-גוני ראש לבית אבותם: וישבו בגלעד בבשן ובבנתיה ובכל-מגרשי שרון על-תוצאותם: פלם התחשו בימי יותם מלך-יהודה ובימי ירבעם מלך-ישראל: בגני-ראובן וגדי וחצי שבט-מנשה מן-בגני חיל אנשים נשאי מגן וחרב ודרכי קשת ולמודי מלחמה ארבעים וארבעה אלה ושבע-מאות וששים יצאי צבא: ויעשו מלחמה עם-ההגריאים ויטור ונפיש ונודב: ויעזרו עליהם וינתנו בידם ההגריאים וכל שעמיהם פי לא-להים זעקו במלחמה ונעתור להם פי-בטחו בו: וישבו מקניהם גמליהם חמשים אלה וצאו מאתים וחמשים אלה וחמורים אלפים ונפש אדם מאה אלה: פי-חללים רבים נפלו פי מהא-להים המלחמה וישבו תחתיהם עד-הגלה: ובגני חזיל שבט מנשה ישבו בארץ מבשן עד-בעל חרמון ושגיר והר-חרמון המה רבו: ואלה ראשי בית-אבותם ועפר וישעי ואליאל ועזריאל וירמיה והודניה ויחדיאל אנשים גבורי חיל אנשי שמות ראשים לבית אבותם: וימעלו בא-להי אבותיהם ויזנו אחרי א-להי עמי הארץ

אשר-השמיד א-להים מפניהם: וינער א-להי ישראל את-רוח | פול מלך-אשור ואת-רוח תלגת פלנאסר מלך אשור ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה ויביאם לחלח וחקור והרא והנה גוון עד היום הזה: בגני לוי גרשון קהת ומררי: ובגני קהת עמרם יצחק וחקרון ועזיאל: ובגני עמרם אהרן ומשה ומרים ובגני אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר: אלעזר הוליד את-פינחס פינחס הליד את-אבישוע: ואבישוע הוליד את-בקי ובקי הוליד את-עזי: ועזי הוליד את-זרחיה וזרחיה הוליד את-מריות: מריות הוליד את-אמרנה ואמרנה הוליד את-אחיטוב: ואחיטוב הוליד את-צדוק וצדוק הוליד את-אחימעז: ואחימעז הוליד את-עזריה ועזריה הוליד את-יוחנן: ויוחנן הוליד את-עזריה הוא אשר פהן בבית אשר-בנה שלמה בירושלם: ויולד עזריה את-

אמרנה ואמרנה הוליד את אחיטוב: ואחיתוב הוליד את צדוק וצדוק הוליד את שלום: ושלום הוליד את חלקיה וחלקיה הוליד את עזריה: ועזריה הוליד את שריה ושריה הוליד את יהוצבק: ויהוצבק הוליד בהגלות

י-הנה את יהודה וירושלם בנדבנאצר:

ו בנני לגי גרשם קהת ומררי: ואלה שמות בני-גרשום לבני ושמעי: ובנני קהת עמרם ויצהר וחרון ועזיאל: ובנני מררי מחלי ומשי ואלה משפחות הלוי לאבתיהם: לגרשום לבני בנו ימת בנו זמה בנו: יואח בנו עדו בנו זרח בנו ואתרי בנו: ובנני קהת עמינדב בנו קרח בנו אסיר בנו: אלקנה בנו ואביסף בנו ואסיר בנו: בתחת בנו אוריאל בנו עזיה בנו ושואל בנו: ובנני אלקנה עמשי ואחיהם: אלקנה בנו אלקנה צופי בנו ונחת בנו: אליאב בנו ירחם בנו אלקנה בנו: ובנני שמואל הבכור ושני ואביה: ובנני מררי מחלי לבני בנו שמעי בנו עזה בנו: ושמעא בנו חגיה בנו עשיה בנו: ואלה אשר העמיד דניד עלידי-שיר בית י-הנה ממנוס הארון: וניהיו משרתים לפני משכן אהל-מועד בשיר עד-בנות שלמה את-בית י-הנה בירושלם ויעמדו כמשפטם על-עבודתם: ואלה העמדים ובניהם מבני הקהתי הימן המשורר בן-יואל בן-שמואל: בן-אלקנה בן-ירחם בן-אליאל בן-תום: בן-צופי בן-אלקנה בן-מחת בן-עמשי: בן-אלקנה בן-יואל בן-עזריה בן-צפניה: בן-תחת בן-אסיר בן-אביסף בן-קרח: בן-יצהר בן-קהת בן-לוי בן-ישראל: ואחיו אסף העמד עלימינו אסף בן-ברכיהו בן-שמעא: בן-מיכאל בן-בעשיה בן-מלכיה: בן-אתני בן-זרח בן-עזיה: בן-איתן בן-זמה בן-שמעי: בן-נחת בן-גרשם בן-לוי: ובנני מררי אחיהם על-השמאול איתן בן-קישו בן-עבדי בן-מלוד: בן-חשבניה בן-אמציה בן-חלקיה: בן-אמצי בן-בני בן-שמר: בן-מחלי בן-מושי בן-מררי בן-לוי: ונאחיהם הלויים נתונים לכל-עבודת משכן בית הא-להים: ונאחרו ובניו מקטירים על-מזבח העולה ועל-מזבח הקטרת לכל מלאכת קדש הקדשים ולכפר על-ישראל ככל אשר צוה משה עבד הא-להים: ואלה בני אהרן אלעזר בנו פניחס בנו אבישוע בנו: בקי בנו עזי בנו זרחיה בנו: מריות בנו אמרנה בנו אחיטוב בנו: צדוק בנו אחימעץ בנו: ואלה מושבותם לטירותם בגבולם לבני אהרן למשפחת הקהתי כי להם הנה הגורל: וניתנו להם את-חרון בארץ יהודה ואת-מגרשיה סביבתי: ואת-שדה העיר ואת-חצריה נתנו לכלב בן-יפנה:

ולבני אהרן נתנו את-ערי המקלט את-חרון ואת לבנה ואת-מגרשיה ואת-יתר ואת-אשתמע ואת-מגרשיה: ואת-חילזו ואת-מגרשיה את-דביר ואת-מגרשיה: ואת-עשן ואת-מגרשיה ואת-בית שמש ואת-מגרשיה: וממטה בנימין את-גבע ואת-מגרשיה ואת-עלמת ואת-מגרשיה ואת-ענתות ואת-מגרשיה פל-עריהם שלש-עשרה עיר במשפחותיהם: ולבני קהת הנותרים ממשפחת המטה ממחצית מטה חצי מנשה בגורל ערים עשר: ולבני גרשום למשפחותם ממטה יששכר וממטה אשר וממטה נפתלי וממטה מנשה בבשן ערים שלש עשרה: לבני מררי למשפחותם ממטה ראובן וממטה-גד וממטה זבלון בגורל ערים שתיים עשרה: וניתנו בני-ישראל ללויים את-הערים ואת-מגרשיהם: וניתנו בגורל ממטה בני-יהודה וממטה בני-שמעון וממטה בני-בנימין את הערים האלה אשר-יקראו אתהם בשמות: וממשפחות בני קהת ויהי ערי גבולם ממטה אפרים: וניתנו להם את-ערי המקלט את-שכם ואת-מגרשיה בקר אפרים ואת-גזר ואת-מגרשיה: ואת-יקמעם ואת-מגרשיה ואת-בית חורון ואת-מגרשיה: ואת-אילון ואת-מגרשיה ואת-נת-רמון ואת-מגרשיה: וממחצית מטה מנשה את-ענר ואת-מגרשיה ואת-בלעם ואת-מגרשיה למשפחת לבני-קהת הנותרים: לבני גרשום ממשפחת חצי מטה מנשה את-גולן בבשן ואת-מגרשיה ואת-עשפרות ואת-מגרשיה: וממטה יששכר את-קדש ואת-מגרשיה את-דברת ואת-מגרשיה: ואת-ראמות ואת-מגרשיה ואת-ענם ואת-מגרשיה: וממטה אשר את-משל ואת-מגרשיה ואת-עבדון ואת-מגרשיה: ואת-חוקק ואת-מגרשיה ואת-רחב ואת-מגרשיה: וממטה נפתלי את-קדש בגליל ואת-מגרשיה ואת-חמון ואת-מגרשיה ואת-קרנתיים ואת-מגרשיה: לבני מררי הנותרים ממטה זבלון את-רמון ואת-מגרשיה את-תבור ואת-מגרשיה: ומעבר לירדן רחוו למזרח הירדן ממטה ראובן את-בצר במדבר ואת-מגרשיה ואת-יהצה ואת-מגרשיה: ואת-קדמות ואת-מגרשיה ואת-מיפעת ואת-מגרשיה: וממטה-גד את-ראמות בגלעד ואת-מגרשיה ואת-מחנים ואת-מגרשיה: ואת-חשבון ואת-מגרשיה ואת-יעזר ואת-מגרשיה:

ז ולבני יששכר תולע ופואה ושוב ושמרון ארבעה: ובני תולע עזי ורפלה ויריאל ונחמי ויבשם ושמואל ראשים לבית-אבותם לתולע גבורי חיל לתלדותם מספרם בימי דויד עשרים-ושנים אלה ושש מאות:

וּבְנֵי עֲזִי יִזְרַחְנָה וּבְנֵי יִזְרַחְלָה מִיכָאֵל וְעַבְדֶּיהָ וַיֹּאמֶר
יְשׁוּעָה חַמְשָׁה רְאשִׁים כָּלָם: וַעֲלִיָּהֶם לְתַלְדוֹתָם לְבֵית
אֲבוֹתָם גְּדוּדֵי צָבָא מִלְחָמָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁשָׁה אֱלֹף כִּי־
הֲרַבּוּ נָשִׁים וּבָנִים: וַאֲחִיָּהֶם לְכָל מִשְׁפָּחוֹת יִשְׁשׁוּכָר
גְּבוּרֵי חַיִּלִּים שְׁמוֹנִים וּשְׁבַעֲהָ אֱלֹף הִתְיַחֲשׂוּם לְכָל:
וּבְנֵימָן בָּלַע וּבְכָר וַיִּדְעֵאֵל שְׁלֹשָׁה: וּבְנֵי בָלַע אֲצַבּוֹן
וְעֲזִי וְעֲזִיאֵל וַיְרִימוֹת וְעִירֵי חַמְשָׁה רְאשִׁי בֵּית אֲבוֹת
גְּבוּרֵי חַיִּלִּים וְהִתְיַחֲשׂוּם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֱלֹף וּשְׁלֹשִׁים
וְאַרְבַּעֶה: וּבְנֵי בָכָר זְמִירָה וַיֹּעֲשׂ וְאֵלִיעֶזֶר וְאֵלִיעֵינִי
וְעַמְרִי וַיְרִימוֹת וְאַבְיָה וְעֵנָתוֹת וְעַלְמָת פְּלִאֵלָה בְּנֵי־בְכָר:
וְהִתְיַחֲשׂוּם לְתַלְדוֹתָם רְאשִׁי בֵּית אֲבוֹתָם גְּבוּרֵי חַיִּל
עֶשְׂרִים אֱלֹף וּמְאַתָּים: וּבְנֵי יִדְעֵאֵל בִּלְהֶן וּבְנֵי בִלְהֶן
יְעוֹשׂ וּבְנֵימָן וְאַהוּד וְכַנְעֵנָה וְזִיתָן וְתַרְשִׁישׁ וְאַחִישָׁחַר:
כְּפִל־אֵלָה בְּנֵי יִדְעֵאֵל לְרֵאשִׁי הָאֲבוֹת גְּבוּרֵי חַיִּלִּים
שְׁבַעֲהָ־עֶשְׂרֵן אֱלֹף וּמְאַתָּים יִצְאֵי צָבָא לְמִלְחָמָה: וְשִׁפְסָם
וְחַפְסָם בְּנֵי עִיר חַשְׁם בְּנֵי אַחַר: בְּנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִיאֵל וּגְוִנִי
וַיִּצָר וְשָׁלוֹם בְּנֵי בִלְהָה: בְּנֵי מְנַשֶּׁה אֲשָׁרִיאֵל אֲשָׁר
יִלְדָה פִּילְגָשׁוֹ הָאֲרַמִּיָּה יִלְדָה אֶת־מְכִיר אָבִי גִלְעָד:
וּמְכִיר לָקַח אִשָּׁה לְחַפְסִים וּלְשִׁפְסִים וְשָׁם אָחִתּוֹ מַעֲכָה
וְשָׁם הִשְׁנִי צִלְפַּחַד וְתַהֲרִיבָה לְצִלְפַּחַד בָּנוֹת: וַתִּלְדַּם מַעֲכָה
אֶשֶׁת־מְכִיר בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרָשׁ וְשָׁם אָחִיו שָׁרֵשׁ וּבְנָיו
אוּלָם וְרָקָם: וּבְנֵי אוּלָם בְּדָן אֵלָה בְּנֵי גִלְעָד בֶּן־מְכִיר
בֶּן־מְנַשֶּׁה: וַאֲחִתּוֹ הַמְּלַכָּת יִלְדָה אֶת־אִישָׁהוּד וְאֶת־
אַבִּיעֶזֶר וְאֶת־מַחְלָה: וַיִּהְיוּ בְנֵי שְׁמִידָע אַחֲנָן וְשִׁכָם

וְלִקְחֵי וְאַנִּיעָם: וּבְנֵי אֶפְרַיִם שׁוֹתֵלַח וּבְרָד בְּנוֹ וְתַחַת בְּנוֹ
וְאַלְעָזָה בְּנוֹ וְתַחַת בְּנוֹ: וְזַבְד בְּנוֹ וְשׁוֹתֵלַח בְּנוֹ וְעֶזֶר
וְאַלְעָד וְהַרְגוּם אֲנָשֵׁי־גַת הַנּוֹלָדִים בְּאַרְץ כִּי יִרְדּוּ לְקַחַת
אֶת־מְקַנְיָהֶם: וַיִּתְאַבְּל אֶפְרַיִם אֲבִיהֶם יָמִים רַבִּים וַיָּבֹאוּ
אֶחָיו לְנַחֲמוֹ: וַיִּבְאֵל אֶל־אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתִּלְדַּם בֶּן וַיִּקְרָא
אֶת־שְׁמוֹ בְּרִיעָה כִּי בְרַעָה הִיְתָה בְּבֵיתּוֹ: וּבִתּוֹ שְׂאֲרָה
וַתִּבֶן אֶת־בֵּית־חֹרֶוֹן הַמִּתְחַתּוֹן וְאֶת־הָעֵלְיוֹן וְאֶת אֲנָן
שְׂאֲרָה: וְרַפַּח בְּנוֹ וְרִשָּׁף וְתַלַּח בְּנוֹ וְתַחַן בְּנוֹ: לַעֲזֹן בְּנוֹ
עַמְיָהוּד בְּנוֹ אֵלִישַׁמֶע בְּנוֹ: גִּוֹן בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ:
וְאַחְזָתָם וּמִשְׁבוֹתָם בֵּית־אֵל וּבְנַתְיָה וְלַמְזַרְחַת נַעֲרֹן
וְלַמַּעֲרֹב גָּזַר וּבְנַתְיָה וְשִׁכָם וּבְנַתְיָה עַד־עֵינָה וּבְנַתְיָה:
וְעַל־יַדֵּי בְנֵי־מְנַשֶּׁה בֵּית־שֶׁאֵן וּבְנַתְיָה תַעֲנֹף וּבְנַתְיָה
מִגְדוֹ וּבְנַתְיָה דוֹר וּבְנַתְיָה בְּאֵלָה יִשְׁבּוּ בְּנֵי יוֹסֵף בֶּן־
יִשְׂרָאֵל: בְּנֵי אֲשֵׁר יַמְנָה וַיִּשְׁנָה וַיִּשְׁנִי וּבְרִיעָה וְשָׂרַח
אַחֻתָם: וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמִלְכִיאֵל הוּא אָבִי בְרַחֲמֵי:
וְחֶבֶר הוֹלִיד אֶת־יִפְלָט וְאֶת־שׁוֹמֵר וְאֶת־חֻתָם וְאֶת
שׁוֹעָא אַחֻתָם: וּבְנֵי יִפְלָט פְּסָף וּבְמַהֲלָל וְעִשְׁוֹת אֵלָה בְּנֵי
יִפְלָט: וּבְנֵי שְׁמֵר אֶתִּי וְרַהֲגָה וְחַבְּהָ וְאַרְם: וּבְנֵי־הַלָּם
אָחִיו צוֹפַח וַיִּמְנַע וְשִׁלְשׁ וְעַמְלָל: בְּנֵי צוֹפַח סוּיַת וְתַרְנֹפֶר
וְשׁוֹעַל וּבְרִי וַיִּמְרָה: בְּצָר וְהוּד וְשִׁמְאָ וְשִׁלְשָׁה וַיִּתְרֹן
וּבְאַרְאָ: וּבְנֵי יִתֵר יַפְגָּה וּפְסָפָה וְאַרְאָ: וּבְנֵי עֵלְאָ אָרַח
וְתַנְיָאֵל וְרַצִּיָּא: כְּפִל־אֵלָה בְּנֵי־אֲשֵׁר רְאשִׁי בֵּית־הָאֲבוֹת
בְּרוּרִים גְּבוּרֵי חַיִּלִּים רְאשִׁי הַנְּשִׂאִים וְהִתְיַחֲשׂוּם בְּצָבָא
בְּמִלְחָמָה מִסְפָּרָם אֲנָשִׁים עֶשְׂרִים וּשְׁשָׁה אֱלֹף:

הַלְבוֹת טְמֵאָה מֵת פֶּרֶק טז

טז, אַרְבֵּה שְׁחִיא בְּאִמְצַע תִּקְרַת הַבַּיִת, בֵּין שֵׁשׁ בַּה פּוֹתַח טֶפַח בֵּין שְׂאִין בַּה פּוֹתַח טֶפַח, וְהִיתָה טְמֵאָה תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת כִּנְגַד אַרְבֵּה טְהוֹר, שְׁחִירֵי הַלְלוּי לְאֵיזִיר; וְשֹׁאֵר הַבַּיִת טְמֵא. הִיתָה הַטְּמֵאָה כִּנְגַד אַרְבֵּה בְּלִבָּה, כָּל הַבַּיִת טְהוֹר.

טז, ב. הִיתָה מִקְצַת הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתִּקְרָה, וּמִקְצַתָּה תַּחַת אַרְבֵּה אִם הָיָה בְּאַרְבֵּה פּוֹתַח טֶפַח הַבַּיִת כְּלוּ טְמֵא, וּכְנֶגֶד כָּל הָאַרְבֵּה טְמֵא. אִין בַּה פּוֹתַח טֶפַח אִם יֵשׁ בְּטְמֵאָה כְּדִי שְׁתַּחֲלֵק, וַיִּמְצָא בִּשְׁעוֹר תַּחַת הַתִּקְרָה וּבִשְׁעוֹר תַּחַת הָאַרְבֵּה הַכָּל טְמֵא; וְאִם לֹא הַבַּיִת טְמֵא, וּכְנֶגֶד הָאַרְבֵּה טְהוֹר.

טז, ג. הִיָּה בְּאַרְבֵּה פּוֹתַח טֶפַח, וְנָתַן אָדָם רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָה עַל הָאַרְבֵּה נַעֲשֶׂה הַכָּל אֶחָד: וּבֵין שְׁהִיתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתִּקְרָה בְּלִבָּה, אִו תַּחַת הָאַרְבֵּה בְּלִבָּה הַכָּל טְמֵא; וְהָאָדָם שְׁעָרַב אֶת הַטְּמֵאָה טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶחָד עַל הַטְּמֵאָה.

טז, ד. אִין בְּאַרְבֵּה פּוֹתַח טֶפַח, וְהִיתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתִּקְרָה זֶה שֶׁנָּתַן רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָה טְהוֹר: שְׂאִין טְמֵאָה יוֹצֵאת לוֹ, בְּפִחֹת מִטְּפַח. הִיתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת הָאַרְבֵּה אִם טְמֵאָה קִדְמָה אֶת רִגְלוֹ טְמֵא, שְׁחִירֵי הָאֶחִיל עַל הַטְּמֵאָה; וְאִם רִגְלוֹ קִדְמָה אֶת הַטְּמֵאָה טְהוֹר, שְׁחִירֵי רִגְלוֹ מִקְצַת הָאֶחִיל, אִין טְמֵאָה יוֹצֵאת לוֹ.

טז, ה. הִיָּה בַּיִת מִן הַמֵּת בְּפִי הָעוֹרֵב, וְהָאֶחִיל עַל גְּבִי אַרְבֵּה עַד שֶׁנִּמְצָא בַּיִת בְּאֵיזִיר אַרְבֵּה אַף עַל פִּי שְׂאִין בַּה פּוֹתַח טֶפַח, הַבַּיִת טְמֵא.

טז, ו. בַּיִת, וְאַרְבֵּה בְּאִמְצַע תִּקְרַת הַבַּיִת וְעַלֶּיהָ עַל גְּבִי, וְאַרְבֵּה בְּאִמְצַע תִּקְרַת הָעַלְיָה, וְהָאַרְבּוֹת מִכּוֹנֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזוֹ בֵּין שֵׁשׁ בְּאַרְבּוֹת פּוֹתַח טֶפַח בֵּין שְׂאִין בְּהֵן פּוֹתַח טֶפַח, וְטְמֵאָה בַּבַּיִת כִּנְגַד הָאַרְבּוֹת טְהוֹר; הִיתָה הַטְּמֵאָה כִּנְגַד אַרְבּוֹת, חֲרֵי הַבַּיִת טְהוֹר.

טז, ז. הִיָּה בְּאַרְבּוֹת פּוֹתַח טֶפַח, וְהַטְּמֵאָה בֵּין תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת בֵּין כִּנְגַד אַרְבּוֹת, וְנָתַן דְּבַר שֶׁהוּא מִקְבֵּל טְמֵאָה, בֵּין לְמַעְלָה מֵאַרְבַּת הַבַּיִת בֵּין לְמַעְלָה מֵאַרְבַּת עַלֶּיהָ הַכָּל טְמֵא, שְׂאִין דְּבַר טְמֵא חוּצָין.

טז, ח. נָתַן דְּבַר שְׂאִינוֹ מִקְבֵּל טְמֵאָה עַל אַרְבַּת הַבַּיִת הַבַּיִת טְמֵא, וְהָעַלְיָה טְהוֹרָה; נָתַן עַל אַרְבַּת הָעַלְיָה הַבַּיִת וְהָעַלְיָה טְמֵאִים, וּכְנֶגֶד מִלְּמַעְלָה וְלִשְׁמִימִים טְהוֹר.

טז, ט. אִין בְּאַרְבּוֹת פּוֹתַח טֶפַח, וְהַטְּמֵאָה תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת, וְנָתַן בֵּין דְּבַר מִקְבֵּל טְמֵאָה וּבֵין דְּבַר שְׂאִין מִקְבֵּל טְמֵאָה, בֵּין עַל אַרְבַּת הַבַּיִת בֵּין עַל אַרְבַּת הָעַלְיָה אִין טְמֵא אֶלָּא הַבַּיִת: שְׂאִין טְמֵאָה יוֹצֵאת לְעַלְיָה, בְּפִחֹת מִטְּפַח.

טז, י. הִיתָה הַטְּמֵאָה כִּנְגַד אַרְבּוֹת, וְנָתַן דְּבַר שֶׁהוּא מִקְבֵּל

טְמֵאָה בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּן הַבַּיִת וְהָעַלְיָה טְמֵאִין, שְׁחִירֵי עָרַב אֶת הַטְּמֵאָה. נָתַן דְּבַר שְׂאִינוֹ מִקְבֵּל טְמֵאָה, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּן אִין טְמֵאָה אֶלָּא הַבַּיִת. וְכָל אֵלוֹ חֲדָיִינוּ, בְּעוֹשֶׂה אַרְבֵּה; אֲבָל תִּקְרָה שֶׁנִּפְתַּחְתָּה מֵאֶלְיָה שְׁעוֹרָה מִלּוֹא אֲגָרוֹף, כִּמוֹ שְׂפִאֲרָנוּ.

טז, יא. הַפּוֹתַח אֶת הַמַּעֲזֵבָה, עַד שֶׁעָשָׂה אַרְבֵּה בְּתוֹךְ תִּקְרַת הַבַּיִת, כְּדִי שֶׁתִּפְנֵם בַּה רִגְלֵי הָעָרֶשׁ, וְהִיתָה רִגְלֵי הָעָרֶשׁ סוֹתֵמֹת אֶת הָאַרְבֵּה אִם יֵשׁ בַּה פּוֹתַח טֶפַח, וְטְמֵאָה בַּבַּיִת אַף הָעַלְיָה טְמֵאָה, שְׂאִין כְּלוּ מִקְבֵּל טְמֵאָה חוּצָין; אִין בַּה פּוֹתַח טֶפַח הָעַלְיָה טְהוֹרָה, וְהִרְגֵּל שֶׁלֹּמְטָה טְמֵאָה כְּכֹלִים הַמֵּאֲחִילִים. נִפְתַּחְתָּה הַמַּעֲזֵבָה מֵאֶלְיָה שְׁעוֹרָה מִלּוֹא אֲגָרוֹף, כִּמוֹ שְׂפִאֲרָנוּ.

טז, יב. אַרְבֵּה שְׁפִתוֹךְ תִּקְרַת הַבַּיִת, וְקִדְרָה מִנְחַת עַל הָאָרֶץ וּמִכּוֹנֹת כִּנְגַד אַרְבֵּה, שְׂאִים תַּעֲלֶה תִּצָּא בְּאִמְצוּם מִן הָאַרְבֵּה, וְהִיתָה טְמֵאָה תַּחַת הַקִּדְרָה רְצוּצָה בַּיִתָּה וּבֵין הָאָרֶץ, אִו שְׁהִיתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹךְ הַקִּדְרָה אִו עַל גְּבִיהַ טְמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה בּוֹקֵעַת וַיּוֹרְדָת; וְאִין טְמֵאָה אֶלָּא כִּנְגַדָּה, וְהַבַּיִת כְּלוּ טְהוֹר.

טז, יג. הִיתָה הַקִּדְרָה גְּבוּחָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח, וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ, אִו תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת הַבַּיִת כְּלוּ טְמֵאָה וְתַחַת הַקִּדְרָה טְמֵאָה שְׁחִירֵי הוּא אֶחָד. אֲבָל תּוֹךְ הַקִּדְרָה, וְגִבָּה טְהוֹר: שְׂאִין כְּלוּ חָרָם מִטְּמֵאָה מִגִּבּוֹ, וְחֲרֵי אֵיזִיר הַקִּדְרָה גְּלוּי לְאֵיזִיר. וְאִם הָיָה כְּלוּ בְּתוֹכָהּ, אִו לְמַעְלָה עַל גְּבִיהַ טְהוֹר. הִיתָה טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ, אִו עַל גְּבִיהַ הַבַּיִת כְּלוּ טְהוֹר, שְׁחִירֵי הַטְּמֵאָה כִּנְגַד אַרְבֵּה בְּלִבָּה.

טז, יד. הִיתָה הַקִּדְרָה תַּחַת הָאַרְבֵּה, וְהָאַרְבֵּה גְּדוּלָה מִן הַקִּדְרָה, שְׂאִים תַּעֲלֶה הַקִּדְרָה וְתִצָּא מִהָאַרְבֵּה, נִמְצָא בַּיִתָּה וּבֵין שְׁפִתֵי אַרְבֵּה פּוֹתַח טֶפַח אַף עַל פִּי שֶׁהַקִּדְרָה גְּבוּחָה טֶפַח, וְטְמֵאָה בְּתוֹכָהּ אִו עַל גְּבִיהַ אִו תַּחְתֶּיהָ הַבַּיִת טְהוֹר.

טז, טו. הִיתָה הַקִּדְרָה מִנְחַת כְּצַד אֲסָקוֹת הַבַּיִת, שְׂאִים תַּעֲלֶה נִמְצָא מִמֶּנָּה פּוֹתַח טֶפַח לְפָנִים מִן הַמִּשְׁקוֹף, וְהִיתָה טְמֵאָה רְצוּצָה תַּחְתֶּיהָ, אִו בְּתוֹכָהּ אִו עַל גְּבִיהַ טְמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה בּוֹקֵעַת וַיּוֹרְדָת.

טז, טז. הִיתָה גְּבוּחָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח, וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אִו בַּבַּיִת תַּחְתֶּיהָ וְהַבַּיִת, טְמֵאָה: שְׂחֵבֵל אֶחָד אֶחָד. וְתוֹכָהּ וְגִבָּהּ טְהוֹר. הִיתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ, אִו עַל גְּבִיהַ הַבַּיִת טְמֵאָה מִפְּנֵי שְׁחִירֵי נִזְעֵת כְּמִשְׁקוֹף טֶפַח. וְכֵן תַּחְתֶּיהָ טְמֵאָה מִפְּנֵי שֶׁהַטְּמֵאָה יוֹצֵאת לְתַחְתֶּיהָ מִן הַבַּיִת, שְׂחֵבֵל אֶחָד אֶחָד.

טז, יז. לְפִיכֶךָ אִם לֹא הִיתָה נִזְעֵת כְּמִשְׁקוֹף בְּפּוֹתַח טֶפַח, אִו שְׁחִיתָה כְּצַד הַמִּשְׁקוֹף וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אִין טְמֵאָה אֶלָּא תַּחְתֶּיהָ; אֲבָל הַבַּיִת, טְהוֹר.

טז, יח. קוֹרוֹת הַבַּיִת וְהָעַלְיָה שְׂאִין עֲלֵיהֶם מַעֲזֵבָה, וְהֵן מִכּוֹנֹת קוֹרָה כִּנְגַד קוֹרָה וְאֵיזִיר כִּנְגַד אֵיזִיר, וּכְכָל קוֹרָה

מהן פותח טפה וביניהן אויר פותח טפה, וטמאה תחת אחת מהן תחתיה בלבד טמא; היתה הטמאה בין התחתונה לעליונה, בין שתיהן בלבד טמא; היתה הטמאה על גבי העליונה, בנגדה עד לרקיע טמא.

טז, יש היו הקורות העליונות מכונות בנגד האויר שבין הקורות התחתונות, וטמאה תחת אחת מהן תחת בלן טמא; היתה הטמאה על גבי קורה העליונה, בנגד הטמאה עד לרקיע טמא.

טז, כ אין בקורות פותח טפה, בין שהיו מכונות זו על גבי זו, ובין שהיו העליונות בנגד אויר התחתונות, והיתה הטמאה תחתיהן או ביניהן או על גביהן טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, ואינה מטמאה אלא בנגדה בלבד: שכל טמאה שאינה תחת פותח טפה ברוב טפה, הרי היא פריצונה.

טז, כא בית שנסדק גגו וכותליו, ונעשה שני חלקים, והיתה טמאה בחציו החיצון שהפתח בו הפלים שבחציו הפנימי טהורין. היתה הטמאה בחציו הפנימי אם היה רחב הסדק בחוט המשקלת, פלים שבחציו החיצון טהורין; ואם היה פחות מבאן, הרי הן טמאין.

טז, כב אכסדרה שנסדקה, וטמאה בצד זה הפלים שבצד השני טהורין: שהרי היא שני אהלים זה בצד זה, ואויר ביניהן שהרי הסדק בכל התקרה. נתן רגלו או קנה מלמעלה על הסדק, ערב את הטמאה; נתן את הקנה פארץ בנגד הסדק, ואפלו פלי גדול אינו מערב את הטמאה, עד שיהיה גבוה טפה תחת הסדק.

טז, כג היה אדם מטל על הארץ תחת הסדק, מערב את הטמאה: שאדם חלול הוא; והצד העליון, הרי הוא פאהל שיש בו גבה טפה. וכן אם היו תחת הסדק פלים מקפלין מנחין על הארץ זה על גבי זה, והיה העליון גבוה מעל הארץ טפה מערב את הטמאה; וכל הפלים שלמטה ממנו, הרי הן כפלים שפתח האהל.

הלכות טמאת מת פרק יז

יז, א זיו שהוא יוצא מפתח הבית, ופניו למטה, והיה גבוה מעל הארץ שנים עשר טפה, או פחות מבאן הרי זה מביא את הטמאה בכל שהוא. ודבר ברור הוא, שאינו מביא אלא מדבריהם; וכן כל פיוצא בהבאת טמאה כזו, שאינה פאהל טפה הפריא אינה אלא מדבריהם.

יז, ב היה גבוה יתר משנים עשר טפה, או שהיו פניו למעלה, וכן העטרות והתפוחים היוצאות מן הבנין אין מביאין אלא בפותח טפה; וכן זיו שעל גבי הפתח, היוצא מן המשקוף, ואפלו היה קנה בצד המשקוף ברחב הפתח אינו מביא, אלא אם פן היה בו פותח טפה.

יז, ג זיו שהוא סובב את כל הבית, ואוכל בפתח טפה מביא

את הטמאה. היה אוכל בפתח פחות מטפה, וטמאה בפית פלים שתחתיו טמאין; טמאה תחתיו, אינו מביא את הטמאה לפית. וכן בהצר שהיא מקפת אכסדרה.

יז, ד חלון העשויה לתשמיש, וזיו יוצא על גבי החלון אפלו היה ברחב הגדל, מביא את הטמאה; והוא, שיהיה גבוה מעל החלון רוב אצבעים או פחות; היה למעלה מאצבעים אינו מביא את הטמאה, אלא אם פן יש בו רחב טפה.

יז, ה זיו שעל גבי החלון העשויה למאור מביא את הטמאה בכל שהוא, ואפלו גבוה כל שהוא.

יז, ו בנין היוצא לפני החלון, שהמשקוף נסמך עליו בשעה שמשקוף אינו מביא את הטמאה; היה בו זיו רואין את הבנין פאלו אינו, והזיו העליון מביא את הטמאה.

יז, ז וביצר מביאין כל הזיון האלו טמאה: שאם היתה טמאה תחת אחד מהן, או בפית הכל טמא, בין בפית בין תחת הזיו.

יז, ח שני זיוין זה על גבי זה, ויש בכל אחד מהן פותח טפה, וביניהן פותח טפה, וטמאה תחת התחתון תחתיהן, בלבד טמא; היתה פותח טמא; היתה על גב העליון, בנגדה עד לרקיע טמא.

יז, ט היה העליון עורף על התחתון פותח טפה, וטמאה תחת התחתון או ביניהן תחתיהן וביניהן טמא; היתה על גב העליון, בנגדה עד לרקיע טמא. היה העליון עורף על התחתון פחות מטפה, וטמאה תחתיהן וביניהן טמא; היתה הטמאה ביניהן, או תחת המותר ביניהן ותחת המותר טמא, אבל תחת התחתון טהור.

יז, י יש בכל אחד מהן פותח טפה, ואין ביניהן פותח טפה, וטמאה תחת התחתון תחתיהן בלבד טמא; היתה ביניהן, או על גב העליון בנגד הטמאה עד לרקיע טמא.

יז, יא אין פתח פותח טפה, בין שיש ביניהן פותח טפה בין שאין ביניהן פותח טפה, בין שהיתה הטמאה תחת התחתון, או ביניהן, או על גב העליון טמאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת, שהרי היא רצוצה; וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפה, זו על גבי זו.

יז, יב פלים או בגדים או לוחות שלעין, שהן מנחין זה על גב זה, וטמאה רצוצה ביניהן אם היתה הטמאה גבוהה מן הארץ טפה הרי הפלי שעליה מלמעלה מאחיל על חלל טפה, ומביא את הטמאה לכל הפלים שתחתיו. היו טבילות שלשיש אפלו גבוהות מן הארץ אמה טמאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת, מפני שהן פקוקע.

יז, יג לוחות שלעין שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהן, והן גבוהות מן הארץ טפה, וטמאה תחת אחת מהן פלים שתחת השניה טהורין, לפי שאינה נוגעת בהברתה בפותח טפה; והנוגע בלוח זה השניה, בנוגע בפלים שנגעו פאהל

יזיד אבל כל הכלים שאמרנו שמביאין את הטמאה, ואינן חוצצין אם האהיל הכלי על המות כל הכלים שעל גביו טמאים כמו שבארנו, וטמאתן משום כלים המואהילין על המות; ואף הכלים שעל גביו שאינן פנגד הטמאה, טמאים משום כלים שהאחילו על המות.

יזטו הבית שהיא יושבת על שוליה לאויר, ובזית מן המות נתון בתוכה, או תחתיה פנגד אוירה טמאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת, והחבית טמאה: שהרי הטמאה בוקעת מתחתיה, ונטמא אוירה. היתה הטמאה תחת עבי דפנה טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, והחבית טהורה.

יזטז ולמה החבית טהורה שהרי אין הטמאה בוקעת באוירה אלא בדפנה, ואין בלי חרס מטמא אלא מאוירו.

יזיז היתה מקצת הטמאה תחת עבי דפנה, ומקצתה תחת אוירה טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. הנה בדפנות פותח טפה בלה טמאה, ובנגד פיה טהור: שהרי הטמאה פשטה בדפנות בלבד.

יזיח במה דברים אמורים, בחבית טהורה; אבל אם היתה טמאה, או גבוחה מן הארץ טפה, או מכסה, או פפויה על פיה, והיתה טמאה תחתיה או בתוכה או על גבה הכל טמא; וכל הנוגע בה בלה, טמא.

יזיט היתה מקפת צמיד פתיל, ונתונה על גבי המות האכלין והמשקין שבתוכה, טהורין; והכלים שעל גבה, טמאים.

יזכ חביות שהן יושבות על שוליהן, או משות על צדיהן באויר, והן נוגעות זו בזו בפותח טפה, וטמאה תחת אחת מהן טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, מפני שהיא רצוצה. במה דברים אמורים, בטהורות; אבל אם היו טמאות, או גבוחות מן הארץ פותח טפה וטמאה תחת אחת מהן תחת פלן טמא, שהרי הכל אהל אחד.

הלכות טמאת מת פירק יח

יחא אדם שהאחיל בידו אחת על המות, והאחיל בשניה על הכלים, או שנגע במות, והאחיל על הכלים אם יש בידו פותח טפה, הכלים טמאין; ואם לאו, טהורין.

יחב וכן שני בתים, ובהן שני חציי זיתים, ופשט ידו לבית זה, וידו השניה לבית השני אם יש בידו פותח טפה, ערב את הטמאה, ונעשה הכל כאהל אחד, ונטמא הוא והבתים; ואם לאו, אינו מביא את הטמאה.

יחג אדם שהשקיף בעד החלון, והאחיל על הטמאה מביא את הטמאה לבית, ונטמא כל הבית; היה מטל על האסקפה, ומקצתו בתוך הבית ומקצתו בחוץ, והאחילה טמאה על מקצתו שבחוץ הבית טמא; מפני שהאדם חלול, ויש בו גבה טפה; וכיון שהאחילה טמאה עליו חרי זה במאחיל

עליה, ומביא את הטמאה.

יחד וכן אם היתה טמאה בבית, והאחילו טהורין על מקצתו שבחוץ חרי אלו טמאין; מפני שהוא כמאחיל על הטמאה; והאדם מביא ואינו חוצין, כמו שבארנו.

יחה נושאי המות שעברו בו תחת האכסדרה, והגיה אחד מהן את הדלת, וסמכו במפתח, כדי שלא יטמא הבית, וכן אם היה אדם מפגנים או מבהוין סומך הדלת אם יכול הדלת לעמוד בפני עצמו, הבית טהור. ואם לאו, הבית טמא; שנטמא האדם, הוא שחצין בפני הטמאה; והאדם והכלים מביאין ואינן חוצצין, כמו שבארנו.

יחי תנור שהוא עומד בתוך הבית, ועינו קמורה לחוץ, והאחילו נושאי המות על עינו הקמורה התנור טמא, והבית טהור; שהרי אין התנור גבוה מעל הארץ, כדי שביא טמאה לבית.

יחז מגדל הפא במדה שהוא עומד בתוך הפתח, ונפתח לחוץ, וטמאה בתוכו הבית טהור; טמאה בבית, מה שבתוכו טמא; שהרי הוא פתוח, ובתוך הפתח; ודרך הטמאה לצאת, ואין דרכה להכנס.

יחח היתה מכני שלו משוכה לאחוריו, ויוצאת פחות מטפח, ואינה נשמטת, וטמאה שם בתוכה פנגד הקורות הבית טהור; שאף על פי שהיא יוצאת, אינה נשמטת, ואינה יוצאת טפה. והוא, שיתיה בה טפה על טפה על רום טפה חלול; אבל אם אין במכני חלל טפה חרי הטמאה רצוצה בתוך הבית, והבית טמא.

יחט היה המגדל עומד בתוך הבית, וטמאה בתוכו או בתוך התבה שלו אף על פי שאין ביציאתה פותח טפה, הבית טמא; טמאה בבית, מה שבתוכו טהור; שדרך הטמאה לצאת, ואין דרכה להכנס. כלים שפין המגדל ובין הארץ, ושפינו ובין הפותל, ושפינו ובין הקורות אם יש שם פותח טפה, טמאים. ואם לאו, טהורים שאני רוצה את הקורות, כאלו הן יורדות וסותמות.

יחי היתה טמאה תחת המגדל, בינו ובין הארץ, או בינו ובין הקורות, או בינו ובין הפותל בין שיש שם חלל טפה, בין שאין שם הבית טמא. היה עומד באויר, וטמאה בתוכו כלים שבעביו טהורים; טמאה בעביו, כלים שבתוכו טהורים.

יחיא כל שפועי אהלים, פאהלים. פיצר: אהל שהוא שופע ויורד וכולה עד פאצבע, וטמאה פאהל כלים שתחת השפוע טמאים; טמאה תחת השפוע, כלים שבאהל טמאים.

יחיב הטמאה מתוך השפוע הנוגע בו מתוכו, טמא טמאת שבועת. והנוגע בשפוע מאחוריו, טמא טמאת ערב; נעשה השפוע מאחוריו, כאלו הוא בלי שנוגע באהל.

יחג היתה הטמאה על אחורי השפוע הנוגע בו מאחוריו,

טמא טמאת שבועה; והנוגע בששופע מתוכו, טמא טמאת ערב. כהני זית מתוכו, וכחצי זית מאחריו הנוגע בו בין מתוכו בין מאחריו, טמא טמאת ערב; והאהל עצמו, טמא טמאת שבועה.

יחיד היה בנפ האהל מרדד על הארץ, וטמאה תחת בנפ האהל הפרוס על הארץ, או על גבי הבנפ טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת.

הלכות טמאת מת פרק יט

יט, א פורת שהוא מטולת בארץ, והיא בתוך פתח הבית ופייה לחוץ, וכזית מן המת נתון תחתיה, או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית בתחתיה או בגבה, טמא; וכל מה שבאוויר תוכה, טהור חוץ מבלי שהוא כנגד הטמאה; והבית טהור.

יט, ב היתה טמאה בבית, אין טמא אלא הבית; אבל בלים שבתוכה או תחתיה או על גבה, טהורים. היתה טמאה בתוכה, הכל טמא כל שבבית, וכל שבתוכה, וכל שעל גבה וכל שתחתיה כנגד הטמאה, כמו שבארנו.

יט, ג היתה גבוהה מן הארץ טפה, וטמאה תחתיה או בבית או על גבה הכל טמא; כל שבבית, וכל שתחתיה. אבל כל שבאוויר תוכה, טהור, חוץ מבלי שהוא כנגד הטמאה.

יט, ד היתה הטמאה בתוכה, הכל טמא כל שבתוכה, וכל שבבית, וכל שתחתיה, וכל שעל גבה; שהכלים או האדם שנעשו אהל על הטמאה, או שהיתה הטמאה על גביהן מביאין ולא הוציין, כמו שבארנו.

יט, ה בפה דברים אמורים בזמן שהוא בלי ומחלחלת. אבל אם היתה פחותה וסתם המקום הנפחת בקשו, שחרי אינה בלי, או שהיתה אפופה עד שלא יהיה בה חלל, אלא אטומה כדי שלא ימצא בה חלל טפה במקום אחד היתה גבוהה מן הארץ טפה, וטמאה תחתיה או בבית חרי הבית וכל שתחתיה טמאין, מפני שהוא אהל אחד; ותוכה וגבה טהור מפני שהוא אהל שלעין, ואינו בלי. היתה טמאה בתוכה, אין טמא אלא תוכה; היתה על גבה, כנגדו עד לרקיע טמא.

יט, ו היתה מנחת על הארץ ופייה לחוץ, וכזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא; היה על גבה, כנגדו עד לרקיע טמא. היתה טמאה בבית, אין טמא אלא הבית; היתה הטמאה בתוכה, אין טמא אלא תוכה.

יט, ז פורת המטולת בארץ בתוך הפתח, ופייה לפניו, והיא בלי שלם וחלולה, וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית בתחתיה או בגבה, טמא; וכל מה שבאוויר תוכה, טהור חוץ מכנגד הטמאה; והבית טהור. היתה טמאה בתוכה, או בבית הכל טמא.

יט, ח היתה גבוהה מן הארץ טפה, וטמאה תחתיה או

בתוכה או על גבה, או בבית הכל טמא; כל שבבית וכל שתחתיה, מפני שהוא והבית פאהל אחד; וכל שעל גבה וכל שבתוכה, שהכלי מביא את הטמאה ואינו הוציין, כמו שנתבאר.

יט, ט היתה פחותה ופקוקה בקשו, או אפופה, וגבוהה מן הארץ טפה, וטמאה תחתיה או בבית או בתוכה הכל טמא, חוץ מעל גבה. היתה טמאה על גבה, כנגדו עד לרקיע טמא; אבל תוכה ותחתיה והבית כל מה שבהן טהור, מפני שאינה בלי הוציאת.

יט, י היתה מנחת על הארץ, ופייה לפניו, וכזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא; היה על גבה, כנגדו עד לרקיע טמא; היתה הטמאה בתוכה, או בבית תוכה והבית טמאים.

יט, יא פורת שהוא בתוך הבית, והיא ממלאה את כל גבה הבית, ופייה למעלה לקורות הבית, ואין בינה לבין הקורות פותח טפה, וטמאה בתוכה הבית טמא; טמאה בבית, מה שבתוכה טהור; שדרך הטמאה לצאת לתוך הבית בפחות מטפח, ואין דרפה להכנס בין שהיתה עומדת, בין שהיתה מטה על צדה ופייה לפותל ובינה ובין הפותל פחות מטפח, בין שהיתה פורת אחת, בין שהיו שתיים זו על גבי זו ואין בין העליונה ולקורות או לפותל פותח טפה.

יט, יב היתה עומדת בתוך הפתח ופייה למעלה, ואין בינו לבין המשקוף פותח טפה, וטמאה בתוכה הבית טהור; טמאה בבית, מה שבתוכה טמא; שדרך טמאה לצאת, ואין דרפה להכנס.

יט, יג פורת חלולה שהוא בלי שלם, והיתה מנחת על צדה באוויר, וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה כל שהוא כנגד הזית בתחתיה ובגבה, טמא; וכל מה שבאוויר תוכה, טהור אלא כנגד הטמאה; וכל שאינו כנגד הטמאה בתוכה, טהור. היתה טמאה בתוכה, הכל טמא; כל מה שבתוכה, וכל שכנגד הטמאה למעלה על גבה, או למטה תחתיה.

יט, יד היתה גבוהה מן הארץ טפה, וטמאה תחתיה או על גבה כל שתחתיה טמא, וכל שעל גבה טמא, אבל כל שבתוכה טהור, חוץ מבלי שהוא כנגד הטמאה. היתה טמאה בתוכה, הכל טמא כל מה שבתוכה, וכל שתחתיה, וכל שלמעלה על גבה; שהכלים מביאין ואינן הוציין, כמו שבארנו.

יט, טו לפיכך אם היתה פורת זו המטולת על הארץ פחותה ופקוקה בקשו, או שהיתה פאה במדה, וכזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא; על גבה, כנגדו עד לרקיע טמא; בתוכה, אין טמא אלא תוכה. היתה גבוהה טפה מעל הארץ, וטמאה תחתיה תחתיה בלבד טמא; בתוכה, תוכה בלבד טמא; על גבה, כנגדו עד לרקיע טמא. שפכר בארנו

שכלי עין הפא במדה פאהל הוא חשוב, לא ככלים; ולפיכך חוצין.

יט, טז פורת שהיא פלי שלם, והיא יושבת על שוליה לאויר, וטמאה תחתיה או בתוכה או על גפה טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. אבל אם היתה גבוהה טפה, או מכסה, או כפויה על פיה, וטמאה תחתיה או בתוכה או על גפה הכל טמא: כל שבתוכה, וכל שתחתיה; וכל שעל גפה, אם היתה הטמאה למטה שהפלי המאהיל מביא את הטמאה ואינו חוצין, כמו שבארנו.

יט, יז לפיכך אם היתה פהוטה ופקוקה פקש, או פאה במדה, וטמאה תחתיה או בתוכה או על גפה טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ואם היתה גבוהה טפה, וטמאה תחתיה תחתיה בלבד טמא. היתה טמאה בתוכה או על גפה, פנגדו עד לרקיע טמא; וכלים שתחתיה טהורין, מפני שהיא אהל וחוצצת.

יט, יח גמל שהוא עומד באויר טמאה תחתיו, פלים שעל גביו טהורין; טמאה על גביו, פלים שתחתיו טהורין. היה רובץ וטמאה תחתיו, הרי זו בוקעת ועולה בוקעת ויורדת; וכן אם היתה טמאה רצוצה תחת רגלו, או על גב רגלו הרי זו בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת.

יט, יט בכר בארנו פגזרות, שאם היה הנזיר וכזית מן המות תחת הגמל, או תחת המטה וכיוצא בה משאר הפלים אף על פי שנטמא טמאת שבעה, אינו מגלה. ומשם אתה למד שכל אלו ההלכות האמורות בטמאת אהלים הנעשים מן האדם, או מן בהמה, או מן הפלים הכל מדברי סופרים, מהן דברי קבלה ומהן גזרות וחרקות; ולפיכך אין הנזיר מגלה עליהן, ואין חיבין עליהן ברת על ביאת מקדש, או אכילת קדשיו. ואין הדברים פלן אמורין אלא לענין טמאת תרומה וקדשים בלבד, כמו שבארנו.

הלכות טמאת מת פרק כ

כ, א שלושה דברים מצילין באהל המת צמיד פתיל, ואהליו, ובלועין. הבלועין מצילין על הטהורים, שלא יטמאו; ומונעין הטמאה, שלא תצא ותטמא. אבל צמיד פתיל ואהליו מצילין על הטהורים, שלא יטמאו; ואינן מונעין את הטמאה, שלא תצא ותטמא את אחרים.

כ, ב פיצד: בית טמא שיש בו פלי מקף צמיד פתיל, כל שבתוך הפלי טהורין; וכן אם היה שם אהל בתוך הבית, כל הפלים שבתוך האהל טהורין. אבל אם היה בנות מן המות נתון בפלי, ומקף עליו בצמיד פתיל, והכניסו לבית הבית טמא; וכן אהל בתוך אהל, וכזית מן המות באהל הפנימי כל הפלים שבאהל החיצון טמאים.

כ, ג אבל הבלועין מצילין על הטהורים, ומונעין את הטמאה. פיצד: פלב שאכל בשר המת, ונכנס לבית הבית

טהור; פלע טבעת, אפלו אדם שפלע טבעת, ונכנס לאהל המת אף על פי שנטמא טמאת שבעה, הטבעת טהורה.

כ, ד וכן כל הבלועין בחיה ובבהמה ובעופות ובהנים, מצילין כל זמן שהן חיים; ואם מתו, ובשר המת בתוך מעיהן, או הפלים הרי הן כמו שאינו פלוע. נשחט רב אחד בעוף, ורב שנים בבהמה אף על פי שעדין הן מפרכסין הרי הן כמותם, ואינן מצילין על הפלים הבלועין, ולא מונעין את הטמאה שבתוך מעיהן שלא תטמא.

כ, ה וכמה תשחה הטמאה במעיהן, ותהיה מטמאה בשומותו בפלב, שלושה ימים מעת לעת; ובשאר בהמה וחיה ועופות ודגים, יום אחד מעת לעת. פמה דברים אמורים, בשנשאר בשר המת בתוך מעיהן; אבל זאב שפלע תינוק, והקיא דרך בית הרעי הפשר טהור, והעצמות בטמאתו.

כ, ו אין הבלועין נצולין אלא בבטן נפש חיה, כמו שבארנו; אבל הבלועין בגוף הפלים והאבנים, אינן נצולין. פיצד: פוש שנבלעה בו הצנורה שלמתכת, ומלמד שנבלע בו הדרבן, ולבנה שהיתה טבעת מבלעת בתוכה, ונכנסו לאהל המת נטמאו, אף על פי שאינן נראין, ורחי הן מחפין; שאין הבלועין בפלים נצולין, אלא בצמיד פתיל. וכן מחט או טבעת שהיו מבלעין בטפלת התנור, ונטמא התנור באהל המת, או שנפלה טמאה לאוירו נטמאו הפלים שבתוך הטפלה; ואם היה התנור מקף בצמיד פתיל הואיל והתנור טהור, אף הפלים המבלעין פטיט שעל גביו טהורין.

כ, ז וכן חבית המקפת צמיד פתיל, והיתה מוחט או טבעת במגופת החבית מצודה הרי אלו טמאין, ואינן נצולין באהל המת. היו במגופת החבית מפנגד פיה אם היו נראין לתוך החבית ואינן יוצאין לאוירה, טהורין; ואם יצאו לאוירה, טמאין שאין פלי חרם המקף צמיד פתיל מציל על הפלים שבתוכו, כמו שיתבאר. ואם יש תחתיהן פקלפת השום אף על פי שהן שוקעין לתוך אוירה, הרי אלו טהורין.

כ, ח כל הבלועין בקרקעיתו שלבית הרי הן טמאין, ואינן נצולין; שנקרע האהל פמוהו, עד התחום מה שאין פן בכותליו, כמו שיתבאר. פיצד: הטמאה בבית, וכלים טמונים בקרקעו אפלו תחת מזה אמה, טמאים. ואם יש במקומן טפה על טפה טהורין, שחרי הן תחת אהל אחד. למה זה דומה: לעליה שעל גבי הבית, וטמאה בעליה שהבית טהור.

כ, ט וכן אם חלק הבית במחצה מפלפי ארצו, והיתה הטמאה פין המחצה והארץ פלים שפבית למעלה מן המחצה טמאין, שאין האהלים מונעין את הטמאה כמו שבארנו. היתה הטמאה למעלה מן המחצה פלים שפין המחצה והארץ טהורין, שהאהל מציל; ואם אין פין המחצה

והארץ גבה טפח הרי הן כטמונים בקרקע הבית, וטמאים. כ"י ב"ב שהוא קמור תחת הבית, ויש בו פותח טפה, ויש בפתחו שהוא חוץ לבית פותח טפה, והיתה טמאה בתוכו הבית טהור; היתה טמאה בבית, מה שבתוכו טהור. כ"א היה בו פותח טפה, ואין ביציאתו פותח טפה, והיתה טמאה בתוכו הבית טמא; טמאה בבית מה שבתוכו טהור, שאין דרכה שלטמאה להכנס. אין בו פותח טפה, ואין ביציאתו פותח טפה טמאה בתוכו, הבית טמא, כאלו הוא פתוח הבית; טמאה בבית, מה שבתוכו טמא מפני שהן ככלים הטמונים בקרקע, וקרקע הבית כמודהו עד התהום.

כ"ב שתי חביות, ובחצי זית בכל אחת, ומקפות צמיד פתיל, ומנחות פתוך הבית הן טהורות, שאין חצי שעור מטמא; והבית טמא שחרי יש בבית פזית, ואין צמיד פתיל לטמאה. ואינן מטמאות מחמת הבית, שחרי הן מקפות צמיד פתיל. נפתחה אחת מהן היא והבית טמא, וחברתה טהורה.

כ"ג וכן שני חדרים שהן פתוחים זה לזה ולבית, ובחצי זית בפנימי או באמצעי, ובחצי זית בחיצון החיצון טמא, והפנימי והאמצעי טהורין; בחצי זית בפנימי, ובחצי זית באמצעי הפנימי טהור, והאמצעי והחיצון טמאים; שדרה הטמאה לצאת, ואין דרכה להכנס.

הלכות טמאת מת פרק כ"א

כ"א מנין לצמיד פתיל שמוציל באהל המת: שנאמר "וכל פלי פתוח, אשר אין צמיד פתיל עליו טמא, הוא" הא יש צמיד פתיל עליו, טהור. ומפני השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בכלי חרס בלבד, פלי שאינו מטמא אלא דרוך פתחו, ולפיכך אם היה פתחו סתום, ומקף צמיד פתיל הציל על כל שבתוכו.

כ"ב קל וחמר לכל הכלים שאין מקבלין טמאה, שיצילו בצמיד פתיל, והן פלי וגלים, פלי אבנים, פלי אדמה, וכלי עצמות הדג ועורו ועצמות העוף, וכלי עץ הפא במדה, ונסרים שלעץ שהן פשוטין ואינן פלים, וגלמו פלי מתכות: כל אלו, מוצילין בצמיד פתיל.

כ"ג אם הדברים שפתוך פלי המקף נצולו קל וחמר לבלועין, ולכלים שפתחת האהלים. מה בין אהלים, לכלים שמוצילין בצמיד פתיל שחבלים אינן מוצילין אלא בצמיד פתיל, והאהלים מוצילין בכסוי בלבד. משפך שפסחו, מוציל בכסוי: אף על פי שקצתו נקוב, נקב קטן הרי הוא בסתום.

כ"ד כל הכלים המוצילין בצמיד פתיל אם היה בהן טפח על טפח על רום טפח, ובכפאן על פיהן על הארץ אף על פי שלא מרח בצמיד פתיל מן הצדדין, הרי אלו מוצילין כל מה שתחתיהן עד התהום: מפני שהן באהל, והאהל מוציל; אלא אם כן היה הכלי פלי חרס, שאין אהלי פלי חרס

מצילין.

כ"א, ביצד: חבית שפניה על פיה אף על פי שמרחה פטיט מן הצדדין, כל מה שתחתיה טמא: שנאמר "צמיד פתיל עליו", ולא צמיד פתיל על גבו. הדביק פיה לפותל, ומרח מן הצדדין מצלת על כל מה שבתוכה, ועל כל שפגגה בפותל; ואם לא מרח מן הצדדין, אינה מצלת שאין פלי חרס מוציל משום אהל, כמו שפארנו.

כ"ב, אכל שאר כל הפלים המוצילין בצמיד פתיל, שהיו פיותיהן דבוקות בדפני הבית מוצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהן מוצילין משום אהלים; לפיכך צריך שיהיה בדפן הפלי טפח שאין הפלים מוצילין עם דפנות אהלים, עד שיהיה להן דפן טפה.

כ"ג, היה לפלי דפן חצי טפה, והיה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפה, והדביק זה לזה אף על פי שיש שם חלל טפה, אינו מוציל: עד שיהיה טפח ממקום אחד.

כ"ד, פשם שמוצילין מבפנים, עם דפנות האהל כד מוצילין חוץ לאהל, אם סמכן לאהל: שהרי האהל נעשה בסוי מפל מקום. ביצד: פלי מהן שיש לו דפן טפה, שהניחו על גבי יתדות חוץ לאהל, וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה תחתיו פלים שבתוכו טהורין. ואם היה סמוך לכותל חצר, או לכותל גנה אינו מוציל, לפי שאינן פותל אהל; ולפיכך פלים שפתוך הפלי טמאים, שהרי האהילו על הטמאה.

כ"ה, קורה שיש בה פותח טפה, והיא נתונה מפותל לכותל, וטמאה תחתיה, וקדרה תלויה מן הקורה, והיתה הקורה נוגעת בפני קדרה פלו ומכסה אותו פלים שפקדרה טהורים, שהרי הצלו בכסוי האהל לחן; ואם לא היה פי הקדרה מכסה בקורה, אלא ביניהן רוח כל מה שפקדרה טמא, והקדרה עצמה טמאה.

כ"ו, בור שפתוך הבית, וטמאה בבית, וכלים בבור אם היה מכסה בנסר חלק, או בכלי המוציל שיש לו דפן טפח הרי כל מה שפבור טהור. היה לבור פנין סביב לפיו, גבוה טפח על הארץ בין שפסחו בכלי המוציל שיש לו דפן, בין שלא היתה לו דפן הרי זה מוציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחר.

כ"ז, היא חרות הפניו פתוך הבית, ומנורה בתוכו, והפרח שלה יוצא ומכסה את פי החדות, ונתן פלי המוציל באהל המת על פי החדות, והרי הוא נשען על פרח המנורה ואין: אם תנטל המנורה, והפלי המוציל עומד הרי זה מוציל על כל שפחדות, וכלים שבין שפת הפלי ושפת החדות טהורים עד התהום; ואף המנורה טהורה, אף על פי ששפת הפרח נראה בין הכסוי והחדות. ואם לאו, הפל טמאים.

כ"ח, חרות הפניו פתוך הבית, וכלי המוציל נתון על פיו, והיתה טמאה בין שפת הפלי ושפת החדות, או פתוך

החדות הבית טמא: שאין האהל שבתוך הבית מונע הטמאה, כמו שפארנו.

כאין היתה טמאה בבית בלוי שפכותלי החדות אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח, טהורים; ואם לאו, טמאים. ואם היו פותלי החדות רחבים משלבית בין כך ובין כך, טהורים; מפני שאינן חשוכין מפותלי הבית; וכשם שמציל החדות בתוכו, כך מציל פכותליו.

כאיד כבר פארנו שהתנור הישן הרי הוא בכל הכלים, שהן מביאין את הטמאה ואין נעשין אהלים; ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו, אלא אם כן היה מקף צמיד פתיל בשאר כלים המצילין. וכן פארנו שהתנור החדש אינו בכלים לענין זה, אלא נעשה אהל; לפיכך מציל על מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד פתיל, פאהלים. וכסוי התנור, הוא הנקרא סרידה.

כאטו תנור ישן בתוך החדש, וסרידה על פי החדש, וחרוי הכסוי נשען על פי התנור הישן רואין: אם פשיטל הישן, תפל הסרידה לא הציל, וכל שבתוכו טמא; ואם לאו, תפל טהור. היה החדש בתוך הישן, והסרידה מנחת על פי הישן אם יש בין החדש והכסוי פחות מטפח כל שבתוך החדש טהור, ובאלו הסרידה מנחת על פיו.

כאטו סרידה שלחרם שיש לה שפה, והיא עורפת על פי התנור, ומקפת צמיד פתיל היתה טמאה תחתיה או על גבה, שחפל טמא הרי כנגד אורו שלתנור טהור. היתה טמאה כנגד אורו שלתנור כנגדו עד לרקיע טמא, וכל שבתוכו טהור.

כאין קדרה שבפאה על פי החבית, ומרח דפנותיה עם החבית מצלת על כל מה שבתוכה, ועל מה שבינה ובין שפתות החבית. הושיבה על פי החבית כדרפה, ומרח אינה מצלת: מפני שהקדרה מטמאה מאוירה; ואין בלי טמא מציל, כמו שפארנו.

הלכות טמאת מת פירק כב

כבא שולי המחצין, ושולי קרקרות בלוי, ודפנותיהן מאחוריהן אין מצילין בצמיד פתיל באהל המת; קרסמו, ושפו, ונעשין בלוי מצילין בצמיד פתיל: שאין מציל בצמיד פתיל אלא בלוי. בלי חרס שנתן בו טיט עד חציו, לא בטלו; ואם השקיע בו את הכלים, מציל.

כבב בלי חרס מציל בצמיד פתיל, עד שיונקב במוציא רמוץ; ובגדול, עד שיפחת רבו. פיצד: בלי גדול שנפחת רבו, והקיפו צמיד פתיל, וסתם מקום הפחת בצמיד פתיל הרי זה מציל, אף על פי שאינו חשוב בלי לענין טמאה.

כבג אבל בלי המקף צמיד פתיל שהיה נקוב או סדוק, ולא סתם הנקב בטמא, ואינו מציל. וכמה יהיה הנקב: אם היה בלי העשוי לאכלים, שעורו במוציא זיתים; היה עשוי

למשקה, שעורו בכונס משקה. העשוי לכף ולכף, מטילין אותו לחמרו; ומשינקב בכונס משקה, אינו מציל עד שישתם הנקב, או ימעטנו.

כבד תנור שהיתה סרידה על פיו, ומקף צמיד פתיל, ונתון באהל המת, ונסדק התנור אם היה הסדק מלוא פי מרדע, שהוא מקף טפח בטמא התנור, ואף על פי שאין המרדע יכול להכניס בסדק, אלא הרי הוא כמותו בשוה; פחות מפאן, התנור טהור. נסדקה הסרידה שעל פיו במלוא פי מרדע נכנס, הרי זה טמא; פחות מפאן, נצול בצמיד פתיל. היה הסדק עגול אין רואין אותו ארוך, אלא שעורו מלוא פי מרדע נכנס.

כבה תנור המקף צמיד פתיל, שנקב נקב בעינו שלתנור הטוחה אם היה הנקב מלוא פוש, נכנס ויוצא פשוה דולק הרי זה בטמא; ואם היה הנקב פחות מזה, נצול. נקב התנור מצדו שעורו מלוא פוש, נכנס ויוצא שלא דולק.

כבו וכן מגופת החבית שנקבה, שעורה כדי שתכנס מיצה שניה שלשיפון בנקב; וחצבים גדולים שנקבו, שעורן כדי שתכנס מיצה שניה שלקנה. פחות מפאן, טהורין. במה דברים אמורים, בזמן שנעשו ליון. אבל אם נעשו לשאר המשקין אפלו נקבו בכל שהן, בטמא; ואין צמיד פתיל מועיל להם, עד שישתם הנקב. ואף בזמן שנעשו ליון, לא אמרו אלא שנקבו שלא בידי אדם. אבל אם נעשו בידי אדם אפלו כל שהן, בטמא; ואין נצולין, עד שישתם הנקב.

כבז חבית שהיא מלאה ממשקין טהורין, ומניקית שלחרם בתוכה, והחבית מקפת צמיד פתיל, ונתונה באהל המת החבית והמשקין טהורין. והמניקית טמאה מפני שקצתה האחת, בתוך החבית המקפת, והקצה השני פתוח לאהל המת, ואינו סתום: אף על פי שהיא עקומה, אין העקום פסתום.

כבח חבית המקפת צמיד פתיל שנקבה מצדה, וסתמו שומרים את הנקב תציל. אגף חצי הנקב, וסתם חציו הרי זה ספק, אם הציל אם לא הציל. סתם את הנקב בזמורה, עד שימרח מן הצדדין; וסתמו בשני קסמים, עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחברתה.

כבט וכן נסר שהוא נתון על פי התנור, ומרח מן הצדדין הציל; היו שני נסרים, עד שימרח מן הצדדין ובין נסר לחברו. חבר את שני הנסרים במסמרים שלעין וכיוצא בהן, או שלפה עליהן שגמין אינו צריך למרח מן האמצע.

כבי במה מקיפין: בסיד ובגבסום, בזפת ובשעוה, בטיט ובצואה ובחמר ובחרסית, ובכל דבר המתמרח; ואין מקיפין לא בעבין ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל ואינו צמיד. ומקיפין בדבלה שמנה שלא הכשרה, ובבצק שנלוש

<p>8 Dec</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>ז 7</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קסו ירושלמי: תענית יט תוספתא: דמאי ג נ"ך: נחמיה ד-ח רמב"ם: טומאת מת טז</p>	<p>נץ החמה..... 7:08 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:27 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:14 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:41</p>	<p>עלות השחר..... 5:55 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:51 סו"ז תפלה - מג"א ... 9:50 שקיעה..... 4:28</p>
<p>9 Dec</p>	<p>שני Monday</p>	<p>ח 8</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קסז ירושלמי: תענית כ תוספתא: דמאי ד נ"ך: נחמיה ט-י רמב"ם: טומאת מת יז</p>	<p>נץ החמה..... 7:09 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:28 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:15 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:41</p>	<p>עלות השחר..... 5:56 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:52 סו"ז תפלה - מג"א ... 9:51 שקיעה..... 4:28</p>
<p>10 Dec</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>ט 9</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קסח ירושלמי: תענית כא תוספתא: דמאי ה נ"ך: נחמיה יא-יב רמב"ם: טומאת מת יח</p>	<p>נץ החמה..... 7:10 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:29 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:15 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:41</p>	<p>עלות השחר..... 5:57 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:53 סו"ז תפלה - מג"א ... 9:51 שקיעה..... 4:28</p>
<p>11 Dec</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>י 10</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קסט ירושלמי: תענית כב תוספתא: דמאי ו נ"ך: נחמיה יג - דברי הימים א א רמב"ם: טומאת מת יט</p>	<p>נץ החמה..... 7:10 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:29 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:16 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:41</p>	<p>עלות השחר..... 5:57 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:53 סו"ז תפלה - מג"א ... 9:52 שקיעה..... 4:28</p>
<p>12 Dec</p>	<p>הגוישי Thursday</p>	<p>יא 11</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קע ירושלמי: תענית כג תוספתא: דמאי ז נ"ך: דברי הימים א ב-ג רמב"ם: טומאת מת כ</p>	<p>נץ החמה..... 7:11 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:30 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:16 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:41</p>	<p>עלות השחר..... 5:58 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:54 סו"ז תפלה - מג"א ... 9:52 שקיעה..... 4:28</p>
<p>13 Dec</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>יב 12</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קעא ירושלמי: תענית כד תוספתא: דמאי ח נ"ך: דברי הימים א ד-ה רמב"ם: טומאת מת כא</p>	<p>נץ החמה..... 7:12 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:30 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:17 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:42</p>	<p>עלות השחר..... 5:59 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:54 סו"ז תפלה - מג"א ... 9:53 שקיעה..... 4:28</p>
<p>14 Dec</p>	<p>הפטרה: חזון עבדיה שב"ק Shabbos</p>	<p>יג 13</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קעב ירושלמי: תענית כה תוספתא: כלאים א נ"ך: דברי הימים א ו-ז רמב"ם: טומאת מת כב</p>	<p>נץ החמה..... 7:13 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:31 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:17 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:42</p>	<p>וישלח עלות השחר..... 6:00 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:55 סו"ז תפלה - מג"א ... 9:53 שקיעה..... 4:29</p>

דוֹרְךָ שׁוֹחֲטִים רְשָׁעִים וְאֵסֵן גֶּעֶבֶן צוֹ עֵסֶן טְרִיפוֹת פֶּאֶר אֵיזֶן, דוֹרְךָ דַּעַם וְעוֹרֵט פֶּאֶרְמָעֵרֵט גְּזִילוֹת אוֹיֵף דְּעַר וְעוֹלֵט. (סְפָר הַמְדוֹת אוֹת שׁוֹחֵט סִימָן ג')